

ХМЕЛЬНИЦЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ І МЕТОДИКИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА ВАЛЕОЛОГІЇ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ
В СФЕРІ ТУРИЗМУ, ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ**

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції
26 лютого 2021 року

Хмельницький, 2021

УДК – [37:338.48:796.011.3]:167.1(063)

М 74

Рекомендовано до друку Вченою радою Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (протокол № 3 від 24.02.2021 р.)

Рецензенти:

І.М. Шоробура - ректор Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України.

О.М. Мозолев - професор кафедри теорії і методики фізичної культури та валеології Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, доктор педагогічних наук, професор.

Актуальні проблеми розвитку освіти в сфері туризму, фізичної культури та спорту: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. (Хмельницький, 26 лютого 2021 р.) – Хмельницький: ФОП Цюпак А.А., 2021. - 198 с.

М74

Матеріали всеукраїнської (заочної) конференції містять наукові статті з таких питань: розвиток освіти в сфері туризму, фізичної культури та спорту; актуальні проблеми підготовки фахівців в галузі туризму, фізичної культури та спорту; аналіз якості освітніх програм в сфері туризму, фізичної культури та спорту; розвиток молодіжного туризму в закладах освіти; сучасні технології фізичного виховання дітей в системі освіти; інноваційні підходи до проведення занять з фізичної культури, валеології та туризму; сучасні методики організації рекреаційної та фізкультурно-оздоровчої роботи.

Призначений для студентів і викладачів вищих навчальних закладів, педагогічних працівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів.

УДК – [37:338.48:796.011.3]:167.1(063)

© Колектив авторів, 2021

© ХГПА, 2021

ЗМІСТ

<i>Ацегейда І. П. Проектування туристичних маршрутів з урахуванням вимог нормативно-правових документів</i>	6
<i>Балух М. М. Підготовка майбутнього вчителя початкових класів до формування здоров'язберезжувального освітнього середовища закладу загальної середньої освіти</i>	11
<i>Бардей О. І., Хмара М. А. Значення анімаційних послуг в сучасній туристичній діяльності</i>	17
<i>Бевза М. О., Мозолев О. М. Бойовий гопак як різновид фізичного, духовного та патріотичного виховання молоді</i>	20
<i>Блазунь А. В., Шоробура І. М. Сутність і цілі управління персоналом туристичного підприємства</i>	23
<i>Бондар В. П. Особливості організації валеологічного виховання дітей в закладах дошкільної освіти</i>	26
<i>Бондарева А. О., Цимбалюк С. М. Дослідження розвитку туристичної галузі в Хмельницькій області</i>	30
<i>Бортюк О. С. Розвиток екстримального туризму в Україні</i>	34
<i>Бучківська Г. В. Потенціал народних рухливих ігор у забезпеченні здоров'язбереження дітей молодшого шкільного віку</i>	37
<i>Галус О. М. Перспективи розвитку туризму в Україні</i>	41
<i>Горшечник А. А., Халайцян А. П. Використання сучасних гаджетів на заняттях з фізичного виховання</i>	44
<i>Громова Д. П., Гуцал Л. А. Паломницький туризм та його об'єкти історико-культурної спадщини на Хмельниччині</i>	47
<i>Грохова Г. П. Роль та місце спортивно-оздоровчого туризму в системі рекреаційних послуг</i>	51
<i>Гуцал Л. А. Безпека туристичних подорожей</i>	54
<i>Загородна І. І., Ацегейда І. П. Проблематика організації рекреаційного та фізкультурно-оздоровчого туризму для студентської молоді</i>	58
<i>Загоруй В. П., Барановська В. М. Інформаційно-комунікаційні технології при підготовці фахівців з туризму</i>	61
<i>Ільїнський С. В. Сучасні дефініції освітнього та пізнавального туризму</i>	64
<i>Коваль О. В., Гуцал Л. А. Пісихідний туризм як різновид спортивного туризму</i>	70
<i>Кротов Г. В. Підготовка майбутніх фахівців фізичної культури та спорту до професійної діяльності</i>	73

Кручок А. Ю., Хмара М. А. Особливості організації анімаційної діяльності в готельній індустрії України	76
Ляховець Л. О. Організація активного дозвілля за місцем проживання.	79
Матафоновна О. О., Онуфрійчук Л. П. Розвиток туризму в приморських регіонах України	83
Мельник О. О., Мозолев О. М. Результати експериментального дослідження підготовки спринтерів на етапі поглибленої спортивної спеціалізації	87
Мозолев О. М. Туризм як сучасний вид рекреації студентської молоді..	92
Москвічова О. С. Надпрофесійні компетенції в підготовці кадрів сфери туризму за програмами вищої освіти	95
Навроцька А. Л., Підмурняк О. О. Історичні та природно-кліматичні передумови організації лікувально-оздоровчого туризму в Україні.....	98
Паламарчук А. С., Шоробура І. М. Методологічні принципи дослідження туристичних ресурсів	102
Паращук А. М., Ільїнський С. В. Проблеми і перспективи розвитку молодіжного туризму в Україні	107
Петрова І. В., Долинська О. О. Перспективи розвитку туризму Хмельницької області	110
Петровський С. О., Курняк Л. М. Різновиди туристичних маршрутів у велотуризмі	114
Пилипчук Д. А., Курняк Л. М. Соціально-економічні чинники розвитку внутрішнього туризму в Україні	118
Пісоцька Л. С. Вимоги до організації та безпеки проведення занять з фізичної культури в закладах дошкільної освіти	122
Поліщук О. С. Розвиток лікувально оздоровчого туризму в Україні	125
Сірий О. М. Професійно-прикладна фізична підготовка студентів	128
Скрипченко І. Т. Аналіз змістового наповнення програм закладів вищої освіти, які готують фахівців у сфері дитячо-юнацького туризму.....	131
Солоденко К. С., Столяр В. А. Особливості статистичного спостереження в сфері туризму	134
Солтус І. Л., Гуцал Л. А. Особливості страхування у сфері туризму України	138
Солярик Ю. О., Хмара М. А. Особливості оцінювання навчальних досягнень з предмета «фізична культура» в новій українській школі...	141
Стеценко З. Д., Мозолев О. М. Інклюзивний туризм: сутність та специфіка його організації	144

Стихальська А. В., Онуфрійчук Л. П. Шляхи розв'язання актуальних проблем розвитку туризму в Україні	150
Удод О. О., Балух М. М. Шляхи розвитку комунікації в туризмі	155
Фурман Л. М. Інноваційний підхід до проведення занять з фізичної культури в початковій школі	159
Халайцян А. П. Типові помилки і пошук шляхів їх вирішення в процесі формування культури здоров'я студентів	163
Хмара М. А. Національні особливості розвитку фізкультурної освіти школярів у п_Польщі кінця ХХ – початку ХХІ століття	167
Цимбалюк С. М. Вплив пандемії Covid-19 на розвиток туризму в Україні	170
Чайковський І. О., Халайцян В. П. Туризм та інновації як складова розвитку майбутніх фахівців сфери обслуговування	175
Шестопал Д. А., Мозолев О. М. Теоретико-методичні та історичні передумови формування екологічного туризму	178
Шоробура І. М. Туризм як засіб оздоровлення та фізичного вдосконалення студенської молоді	182
Щитина Ю. О., Мозолев О. М. Історичні аспекти появи та розвитку релігійного туризму	186
Янков С. В. Значення фізичної культури і спорту для здоров'я та гармонійного розвитку студентської молоді	190
Ящук І. П. Підготовка майбутніх учителів до використання здоров'язбережувальних технологій в освітньому процесі	193

*Ацегейда Інна Павлівна,
старший викладач кафедри теорії і методики
фізичної культури та валеології
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії*

ПРОЕКТУВАННЯ ТУРИСТИЧНИХ МАРШРУТІВ З УРАХУВАННЯМ ВИМОГ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ ДОКУМЕНТІВ

Постановка проблеми. 1 вересня 2017 року після тривалого процесу ратифікації Угода про асоціацію між Україною та ЄС набула чинності у повному обсязі і стала орієнтиром для внутрішніх реформ в томі числі і у сфері туризму.

За словами Голови Державного агентства розвитку туризму М. Олеськів європейському туристу важливо розуміти, що українська туристична сфера відповідає стандартам ЄС [14]. «Туристичні магніти» – так назвали в уряді один із напрямів великої програми для розкриття внутрішнього потенціалу регіонів, який Міністерство культури та інформаційної політики України презентувало 22 липня 2020 р. для близько 20 ОДА.

Отже фахівці туристичної сфери України мають працювати на покращення туристичних продуктів відповідно до стандартів ЄС не порушуючи при цьому вимог українського законодавства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розвитку туризму в Україні присвячені наукові праці О. Агафонової, О. Бейдика, В. Киф'яка, В. Кіптенка, В. Кравціва, Л. Лук'янової, О. Любіцевої, Г. Михайліченко, та ряду інших. Так В. Киф'як детально розглядає поняття, структуру та складові туристичного продукту, Г. Михайліченко визначила основні етапи розробки нового турпродукту та перелік робіт по створенню туристичної пропозиції, О. Любіцева досліджує етапи та механізм розробки туру [6; 9; 10]. В. Волкова, А. Гранасюк, І. Єрко, М. Нечипорук аналізують підходи до моделювання туристичних маршрутів [1; 5; 11]. Про те назріла необхідність узагальнити їх дослідження із положеннями нових законодавчих документів.

Мета статті. Розглянути понятійну категорію «туристичний маршрут» та алгоритм його проектування з урахуванням вимог нормативно-правових актів нашої держави.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Глави 16 Розділу V Угоди про асоціацію між Україною та ЄС співпраця у галузі туризму здійснюється задля підвищення конкурентоспроможної туристичної галузі та базується на принципах: поваги самобутності та інтересів місцевих громад; важливості культурної спадщини; чіткої взаємодії між туризмом та захистом навколишнього середовища [13].

В Указі Президента України №329/2020 від 18 серпня 2020 року Про заходи щодо підтримки сфери культури, охорони культурної спадщини, розвитку креативних індустрій та туризму передбачено ряд заходів за напрямом з розбудови сучасної туристичної інфраструктури України, зокрема,

розроблення та затвердження державної цільової програми, спрямованої на розвиток сфери туризму в Україні [15].

Одним із дієвих механізмів реалізації цих заходів є робота Українського культурного фонду (УКФ) – державної установи, яка надає на конкурсних засадах державну підтримку та промоцію ініціатив у сфері культури та креативних індустрій. Однією із програм фонду є програма: «Культура. Туризм. Регіони», основною метою якої є – посилення культурної та туристичної привабливості регіонів шляхом стимулювання місцевого культурного розвитку громад та генерування конкурентоспроможних культурних продуктів. У 2021 році ця програма реалізується спільно з Програмою USAID «Конкурентоспроможна економіка України» (КЕУ), Офісом розвитку малого та середнього підприємництва при Міністерстві розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства (SME.DO), Державним агентством розвитку туризму. У рамках конкурсної програми «Культура. Туризм. Регіони» на 2021 рік виділено: ЛОТ 1. Культурно-туристичний маршрут.

В інструкції для заявників подано таке визначення: культурно-туристичний маршрут – це сухопутний, водний, змішаний або інший тип маршруту, який має на меті популяризувати об'єкти культурного надбання, сприятиме проведенню подій та зростанню відвідуваності туристами українських закладів культури і який може здійснюватись туристами або зацікавленими суб'єктами самостійно, без будь-якого супроводу та без часового обмеження. Це може бути фактичний маршрут або шлях, який вже створений, мережа місць та історичних або природних об'єктів. Маршрут може пролягати через регіони та країни, характеризуватись і бути пов'язаним з історичною, художньою чи соціальною проблемою. У Концепції майбутнього маршруту необхідно відобразити: тему і мету (основні ідеї, культурно-історичні події, що покладені в концепцію маршруту), цільову аудиторію, тип (лінійний, кільцевий), формат (пішохідний, веломаршрут тощо), перелік локацій маршруту, в т.ч. історико-культурних пам'яток, закладів культури тощо, супровідні матеріали: друковані путівники, інформаційні стенди, документація тощо, кількість людей для проходження маршруту (груповий, індивідуальний), тривалість (одноденний, дводенний тощо), забезпечення вільного доступу (одномовний, двомовний, інклюзивний тощо) [12].

Сьогодні «Європейські Культурні Маршрути» стали загальним терміном, що використовується для транскордонних шляхів культурного зв'язку. Офіційно ці маршрути називаються «Культурні Маршрути Ради Європи». Також використовуються інші назви «Культурні маршрути» або «Культурні Шляхи». У практичному посібнику «Культурні маршрути Ради Європи» терміном культурний маршрут позначають: фактичний маршрут або шлях, який вже створений; бути мережа місць та історичних або природних об'єктів; певна географічна область, яка об'єднана загальною темою [8].

Але спільним, є те, ці маршрути мають демонструвати внесок різних культур в спільну європейську культурну спадщину, відкривати доступ до менш відомих тем і аспектів європейської історії та культури та базуватися на історичних маршрутах або на культурних концепціях транснаціонального значення.

У Додатку 2 до Порядку оцінки проектів регіонального розвитку, які можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного бюджету, отриманих від Європейського Союзу очікуваними результатами та прогнозними індикаторами реалізації проектів у сфері туризму є зокрема розроблення нових туристичних маршрутів, створення нових туристичних продуктів, (збільшення кількості сучасно облаштованих туристичних, екскурсійних об'єктів; відпочинкових територій, туристських притулків, у тому числі на засадах державно-приватного партнерства; кількість місць у засобах розміщення, в т. ч. у готелях, мотелях, туристичних базах, інших закладах розміщення туристів), туристичних додатків, інтернет-сайтів, бази даних, інформаційно-туристичних центрів [3].

Варто зазначити, що зараз у сфері туризму України на національному рівні діють три міждержавні стандарти країн СНД (співдружність незалежних держав) (ГОСТ) з туристично-екскурсійного обслуговування, що адаптовані згідно з українським законодавством як національні: ГОСТ 28681.1-95 «Туристично-екскурсійне обслуговування. Проектування послуг»; ГОСТ 28681.2-95 «Туристично-екскурсійне обслуговування. Туристичні послуги. Загальні вимоги»; ГОСТ 28681.3-95 «Туристично-екскурсійне обслуговування. Вимоги до забезпечення безпеки туристів і екскурсантів».

У Стандарті ГОСТ 28681.1-95: туристичний маршрут – попередньо спланований шлях, який характеризується певним порядком переміщення туристів по географічним пунктам. Також є визначення терміну траса. Туристична траса – затверджений та відповідним чином оснащений маршрут [2].

За визначенням В. Кіптенко, туристичний продукт-маршрут об'єднує декілька місць або об'єктів із певною значимою ідеєю, які найчастіше пов'язані між собою позначеною трасою (пішохідною, водною, автомобільною), а також ті, що мають розвинену інфраструктуру, елементи якої розташовані вздовж траси [6].

Крім того у науковій літературі прийнято розрізняти різні види маршрутів залежно від певної ознаки класифікації. Зокрема О. Любіцева виділяє такі різновиди маршрутів: за тематикою: пізнавальні, рекреаційні, курортно-лікувальні, спортивні, наукові, релігійні та інші; за видами пересування: пішохідні, кінні, вело-, мото-, автомобільні, автобусні, залізничні, авіа, круїзні (морські, річкові, мішані); за сезоном: цілорічний, сезонний; за тривалістю: короткострокові (в тому числі «вихідного дня», святкові), середньострокові, тривалі (кругосвітні); за контингентом туристів: шкільні, молодіжні, сімейні, «дорослі», «третього віку», професійно чи

конфесійно-орієнтовані; за формою: лінійні, кільцеві, радіальні, комбіновані [9].

Відповідно при створенні «туристичного маршруту-продукту» необхідно врахувати ряд етапів.

1. Маркетингові дослідження ринку з врахувань мети споживачів.

2. Створення кадастру туристичних ресурсів по певній тематиці, що знаходяться на території, де планується прокладання маршруту.

3. Вибір пунктів маршруту. Критерієм вибору об'єктів є їх атрактивність, значимість, унікальність та транспортна доступність (не для всіх видів).

4. Ієрархізація пунктів маршруту. Передбачає виділення основних та додаткових об'єктів. При цьому основна кількість часу повинна відводитись на ознайомлення з основними об'єктам.

5. Вибір початкового та кінцевого пунктів маршруту. Прив'язка маршруту до пунктів життєзабезпечення.

6. Розробка схеми маршруту [1; 9].

7. Створення «туристичного маршруту-товару» у вигляді картографічного матеріалу.

8. За потреби необхідно здійснити оснащення траси маршруту в залежності від виду туризму [5]. Застосування принципів універсального дизайну дає змогу вирішити одразу дві проблеми доступності: фізична доступність – формування безбар'єрної інтегрованої туристичної мережі об'єктів, включно із туристичними маршрутами; етична – вимагає недискримінаційної політики, способу спілкування та взаємодії.

9. Розробка технологічних документів: програми перебування на маршруті, паспорту маршруту відповідно до ГОСТ 28681.1-95 «Туристично-екскурсійне обслуговування. Проектування послуг»

10. Апробація маршруту. Необхідно створити експертну комісію для оцінки «туристичного маршруту – продукту» у цілому як комплексу туристичних послуг.

11. Оптимізація маршруту. Після апробації маршруту, задля підвищення його конкурентоспроможності, усуваються недоліки.

12. Реклама нового туристичного маршруту в засобах масової інформації, соціальних мережах оформлення інформаційного листа маршруту, проспектів, буклетів, включення інформації про новий маршрут до каталогу пропозицій, участь туристичних ярмарках та виставках, тощо.

Висновки. Термін «туристичний маршрут» неоднозначно трактується у нормативно-правових актах нашої держави та у працях науковців. З метою уникнення неоднозначних трактувань необхідно розрізнити поняття: «туристичний маршрут» як комплекс туристичних послуг, що надаються протягом переміщення туриста по певному шляху (трасі), «туристичний маршрут-товар» як картографічний матеріал на друкованих чи електронних носіях на якому нанесений шлях туриста, «туристична траса-товар» - затверджений та відповідним чином оснащений шлях. Для покращення

конкурентоздатності туристичних маршрутів при проектуванні кожного їх етапу необхідно дотримуватись вимог нормативно-правових документів.

Література:

1. Волкова В.В., Крапивная О.А. Моделювання оптимальної організації рекреаційних маршрутів для туристичної компанії. Вісник Дніпропетровського університету: Економіка. 2009. №3. С.129-133.
2. ГОСТ 28681.1-95 «Туристично-екскурсійне обслуговування. Проектування послуг» URL: http://docs.nevacert.ru/files/gost/gost_28681.1-1995.pdf
3. Додаток 2 до Порядку оцінки проектів регіонального розвитку, які можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного бюджету, отриманих від Європейського Союзу URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0891-19>
4. ДСТУ 7450:2013. Знаки туристичні активного туризму. Класифікація, опис і правила застосування. [Чинний від 2013-11-29]. Київ : Держстандарт України, 2008.
5. Єрко І. Гринасюк А., Нечипорук М. Проектування туристичних маршрутів за універсальним дизайном. Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2019. 1(385) С. 142-149
6. Кіптенко В.К. Менеджмент туризму. Київ : Знання, 2010. 502 с.
7. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. Чернівці : КнигиXXI, 2003. 300 с.
8. Культурні маршрути Ради Європи. Практичний посібник. Київ, 2018. 29 с.
9. Любіцева О.О. Методика розробки турів. Навчальний посібник. Київ : Альтерпрес, 2003. 104 с.
10. Михайліченко Г.І. Практика організації туристичних подорожей: Навч. посіб. Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2003. 156 с.
11. Сагалакова Н.О. Характеристика туристичного продукту як специфічного об'єкту ціноутворення. Інвестиції: практика та досвід. 2015. № 17. С. 27-33
12. План по залученню туристів (Додаток № 10/1 до Наказу № 135 від 28.09.2020 Конкурсна програма Українського культурного фонду Культура. Туризм. Регіони Інструкція для заявників ЛОТ 1: Культурно-туристичний маршрут). <https://ucf.in.ua/storage/docs/021220202021.pdf>
13. Туризм. Основний зміст зобов'язань України. URL:<http://eu-ua.org/yevrointehratsiia/turyzm>
14. Туристичну індустрію в Україні розвиватимуть за стандартами ЄС URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/3051739-turisticnu-industrii-v-ukraini-rozvivatimut-za-standartami-es.html>)
15. Указ Президента України №329/2020 від 18 серпня 2020 року Про заходи щодо підтримки сфери культури, охорони культурної спадщини, розвитку креативних індустрій та туризму <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/329/2020>

*Балух Микола Миколайович,
викладач кафедри теорії і методики
фізичної культури та валеології
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії*

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Постановка проблеми. У всіх сферах життєдіяльності українського суспільства відбуваються незворотні зміни, які вимагають нових підходів до вирішення освітніх проблем, зокрема виховання гармонійно розвиненої особистості. Сьогодні в Україні спостерігається погіршення стану здоров'я молодших школярів, тому проблема здоров'язбереження в останні десятиліття набуває глобального масштабу. Залишається актуальною проблема збереження, формування та зміцнення здоров'я підростаючого покоління на сучасному етапі розвитку суспільства. Згідно зі статистичними даними МОЗ України за 2019 рік, найпоширенішими хворобами дітей 6–10 років є хвороби органів дихання, ендокринопатії, розлади психіки та поведінки, хвороби зору тощо.

Все вищезначене зумовлює актуалізацію наукового пошуку щодо вивчення і розробки проблеми охорони і збереження здоров'я учнів закладів загальної середньої освіти України. Зважаючи на актуальність проблеми збереження здоров'я громадян України, одним із пріоритетних завдань визначено формування основ здорового способу життя через освіту, створення здоров'язбережувального освітнього середовища, становлення духовного, психічного та фізичного здоров'я особистості, формування у дітей відповідального ставлення до нього як найвищої індивідуальної та суспільної цінності [7, с.21].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема здоров'язбереження та формування здорового способу життя належить до вічних в історії людства. Теоретичним її підґрунтям є думки багатьох педагогів-класиків (В. Бехтерев, П. Каптерев, Я.А. Коменський, П. Лесгафт, А. Макаренко, Г. Песталоцці, М. Пирогов, Ж.-Ж. Руссо, Г. Сковорода, В. Сухомлинський, К. Ушинський, С. Френе, Р. Штайнер та ін.), так і сучасних науковців (В. Бобрицькаї, Є. Вайнер, Т. Волченська, Г. Зайцев, Е. Казін, О. Іонова, Ю. Науменко, Т. Савустьяненко, О. Савченко, Г. Серіков, С. Серіков, Л. Сущенко та ін.) стосовно того, що розв'язання проблеми забезпечення збереження й формування здоров'я дитини лежить у площині побудови навчально-виховного процесу відповідно до цілей і принципів гуманістичної освіти.

Мета статті. Розглянути практичні аспекти підготовки майбутнього вчителя початкових класів до формування здоров'язбережувального освітнього середовища закладу загальної середньої освіти.

Виклад основного матеріалу. Згідно з Національною доктриною розвитку освіти в Україні перед педагогами та батьками постає пріоритетне завдання – «навчання людини відповідальному ставленню до власного здоров'я і здоров'я оточуючих як до найвищих індивідуальних і суспільних цінностей. Це здійснюється через розвиток ефективної валеологічної освіти, повноцінне медичне обслуговування, оптимізацію режиму навчально-виховного процесу, створення екологічно сприятливого життєвого простору, залучення до фізичної культури і спорту всіх учасників навчально-виховного процесу» [7, с.21].

Головним завданням сучасного закладу освіти є забезпечення незагрозливого, здоров'язбережувального навчально-виховного середовища, що можливе через поновлення змісту навчальних програм, планів і методик проведення уроків, виховних заходів та організації проведення навчання й виховання із використанням інноваційних здоров'язбережувальних технологій.

Сучасні науковці обґрунтували чимало ідей щодо розкриття змісту поняття «здоров'язбережувальне освітнє середовище» та його компонентів. Дослідник М. Смірнов стверджує, що середовище, в якому відсутні шкідливі для здоров'я учнів впливи освітнього процесу, поступово поліпшуються умови, що сприяють ефективній організації навчально-виховного процесу, необхідного для формування і збереження здоров'я учнів і педагогів, є здоров'язбережувальним» [9, с.192].

Розглядаючи поняття «здоров'язбережувальне середовище», вважаємо слушною думку Н. Міллер про те, що здоров'язбережувальне освітнє середовище уможлиблює впровадження здоров'язбережувального навчання як взаємодії учнів і вчителя, результатом якої є засвоєння знань, умінь, навичок, способів творчої діяльності, системи цінностей і збереження здоров'я учасників освітнього процесу [5].

А. Маджуга тлумачить термін «здоров'язбережувальне освітнє середовище» як цілеспрямовану і професійно створювану систему дидактичних умов, у якій засвоєння знань, умінь і навичок, розвиток творчого мислення і формування емоційно-ціннісного ставлення до світу (в тому числі й до свого здоров'я) відбувається в ситуаціях фізичного, емоційного, інтелектуального, соціального, духовного комфорту [4]. У вирішенні проблеми збереження і зміцнення здоров'я учнів необхідно застосовувати комплексний підхід, за якого відбувається перетворення освітнього середовища на здоров'язбережувальний життєвий простір, який є єдиним ціннісним та інструментальним простором життя дитини в школі, вдома, у

соціумі, наповненим навчальною, трудовою діяльністю і різнобічним спілкуванням: з однолітками, вчителями, батьками, дорослими. Незважаючи на різні підходи до визначення понять «освітнього простору» та «освітнього середовища» важливим для нас є акцентування у понятті «здоров'язбережувальне середовище» на діяльності та комунікації з різними суб'єктами навчально-виховного процесу.

Здоров'я здобувачів освіти залежить, насамперед, від умов навчання, режиму дня, харчування, рухової активності й сімейного виховання. Таким чином, основне завдання вчителя початкової школи – виховати в учнів високий рівень знань, умінь і звичок про ведення здорового способу життя, культуру здоров'я, проінформувати про види профілактико-терапевтичних засобів та методів.

Зіставлення понять «здоров'я», «здоров'язбереження» дозволяють дати визначення поняття «здоров'язбережувальна компетентність», під якою слід розуміти інтегральну якість особистості, яка проявляється у загальній здатності та готовності до здоров'язбережувальної діяльності, що ґрунтується на інтеграції знань, умінь, навичок, ціннісних ставлень особистості, спрямованих на збереження фізичного, соціального, психічного та духовного здоров'я – свого та оточення. Таким чином, очевидно, що здоров'я – один із найважливіших показників «якості» людини і суспільства. Численні дані вітчизняних і закордонних учених підтверджують, що здоров'я на 50-55% залежить від умов формування ціннісного ставлення до здоров'я та діяльності спрямованої на його збереження. Міжнародний досвід підтверджує, що найбільш перспективними є програми здоров'я, об'єктом яких є дитина.

За останні роки в Україні зроблено значні кроки на шляху створення умов для формування здоров'я людини через освіту. Концепцією Нової української школи визначено необхідність розв'язання найважливіших завдань сучасної освіти, спрямованих на здоровий інтелектуальний, соціальний, фізичний розвиток особистості. З огляду на стан здоров'я зростаючого покоління стає зрозумілою деяка обмеженість традиційної класно-урочної системи організації навчального процесу та її згубний вплив на здоров'я учнів. У зв'язку з цим актуалізується завдання пошуку ефективних освітніх технологій, в яких збереження здоров'я учнів є пріоритетним.

Як свідчить аналіз психологічно-педагогічних джерел цінність здоров'я особистості визнається на всіх рівнях вітчизняної системи освіти. Здоров'я – це складна й одночасно динамічна категорія, для якої в сучасній науці існує багато детермінант. Нам імпонує визначення поняття «здоров'я» як здатності організму адаптуватись до мінливих умов оточуючого середовища.

Педагогічна спільнота має достатньо широке розуміння поняття «здоров'я» що включає такі складові, як духовне, психічне, фізичне та соціальне здоров'я. Ці складові, взаємодіючи, взаємно впливаючи один на одне, інтегруючись, створюють здоров'я людини як цілісність і як цінність.

Узагальнення поглядів дослідників на сутність поняття дозволяють визначити здоров'язбереження в педагогічному аспекті як процес навчання й виховання, що не наносить прямої або опосередкованої шкоди здоров'ю учнів, створює безпечні й комфортні умови перебування дітей у школі, забезпечує індивідуальну освітню траєкторію дитини, запобігання стресів, перевантаження, втоми вихованців і тим самим сприяє збереженню й зміцненню здоров'я школярів.

Забезпечення здоров'язбереження учнів у процесі навчання й виховання вимагає розв'язання комплексу завдань, що торкаються як матеріального, кадрового забезпечення, так і організаційно-змістового наповнення й стосуються змін змісту освіти та форм і методів її здійснення.

Відтак, провідне місце у проблемі здоров'язбереження молодого покоління відводиться, перш за все, вчителю, який володіє сучасними педагогічними знаннями, постійно взаємодіє з учнями, їхніми батьками, медичними працівниками та шкільними психологами, планує й організовує свою діяльність з урахуванням пріоритетів збереження та зміцнення здоров'я всіх суб'єктів педагогічного процесу. І особливе значення у цьому процесі має початкова ланка навчання, оскільки саме цей період вікового розвитку дитини має виключне значення як для формування функціональних резервів здоров'я особистості, так і становлення рис особистості і характеру, засвоєння основ знань щодо формування здорового способу життя.

Дослідники у галузі здоров'язбереження стверджують, що саме учитель, педагог може зробити для здоров'я сучасного учня більше, ніж лікар. Однак з цього не слідує, що педагог повинен виконувати обов'язки медичного працівника. Учитель має працювати таким чином, щоб навчання дітей у школі не шкодило здоров'ю школярів.

Зазначимо, що здоров'язберігаюча діяльність в школі потребує створення єдиного здоров'язберігаючого простору, що забезпечує розвиток особистості з урахуванням фізіологічних та інтелектуальних особливостей, задоволення її потреб і можливостей. Для цього необхідною умовою виступає спеціальна підготовка вчителя до відповідної діяльності, оволодіння ним здоров'язберігаючими технологіями.

Вважаємо слушними думки Т. Бережної і Н. Карленко, що для організації здоров'язбережувальної діяльності в закладі початкової освіти слід виробити стратегію формування оптимального здоров'язбережувального середовища, організації навчання з метою збереження і зміцнення здоров'я учнів та досягнення вищої успішності навчання. Вона має включати такі аспекти:

- вивчення інфраструктури навчального закладу, кадрового забезпечення (для визначення умов організації здоров'язбережувальної діяльності закладу загальної середньої освіти);

- проведення моніторингу здоров'я дітей: фізичного, психічного, соціального;

- організація здоров'язбережувального освітнього процесу (унормування навчального навантаження, профілактика стомлюваності учнів; впровадження оптимального рухового режиму дітей відповідно до їх вікових особливостей);

- діагностика й корекція та попередження захворювань; проведення профілактики захворювань та патологій;

- упровадження здоров'язбережувальних технологій (залучення дітей до ігрової діяльності, ритмічних вправ, фізкультхвилинок, кінезіотерапії);

- оздоровчу роботу в закладі спрямовувати за такими напрямками: первинна профілактика (забезпечення дотримання санітарно-гігієнічних норм); вторинна профілактика (корекція наявних відхилень у стані здоров'я дітей);

- валеологізація освітнього процесу (проведення Днів здоров'я, фізкультурно-оздоровчих заходів, класних виховних годин, лекцій, зустрічей із медичними працівниками, оформлення стендів, дотримання режиму праці й відпочинку, консультативна допомога учасникам освітнього процесу);

- забезпечення розвитку матеріально-технічної бази у закладі освіти; дотримання санітарно-гігієнічних норм і правил, що гарантують зміцнення здоров'я учнів; нормування навчального навантаження; створення комфортної атмосфери у взаєминах між учителями, учнями й батьками; формування й удосконалення системи медичного контролю у навчальному закладі; створення системи фізичного виховання й спортивно-масової роботи; забезпечення закладу фахівцями (медичними працівниками, практичним психологом, соціальним педагогом);

- залучення громадськості, органів місцевого самоврядування, громадських організацій до створення здоров'язбережувального освітнього середовища у навчальному закладі [7, с.96-99].

Інновації процесу впровадження здоров'язбережувальних технологій у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів включає низку складових, однією з яких є арт-терапія. На думку А. Копитіної, це поняття можна трактувати як «лікування, засноване на заняттях художньою (образотворчою) творчістю...» [6, с.29]. Однак, у практичній діяльності вчителів початкових класів арт-терапію використовують як засіб психічної гармонізації і всебічного розвитку школяра на шляху до вирішення поставленої здоров'язбережувальної проблеми під час проведення уроків. Різноманітність форм арт-терапії дозволяє використовувати її на різних етапах уроку: актуалізація базових знань молодших школярів; вивчення нового матеріалу; закріплення здобутих знань, умінь і навичок; під час проведення фізкультхвилинки тощо.

Незважаючи на різноманітність використання педагогами початкової школи різних видів арт-терапії, нашу увагу привернули: казкотерапія, ігрова та музична терапія з упровадженням їх на уроках «Основ здоров'я», як спосіб

постійної мотивації учнів до ведення здорового способу життя й безпечної життєдіяльності. Ігрова терапія є однією з найефективніших форм роботи з дітьми, яка допомагає зацікавити та спонукати їх до вивчення й засвоєння нового матеріалу.

Також практикують проведення уроків та заходів на свіжому повітрі з метою загартовування та проведення рольових і рухливих ігор у максимально наближених до шкільного середовища умовах. Використання дихальної гімнастики О. Стрельникової впливає на підвищення рухової активності тіла молодших школярів, активізує м'язовий апарат діафрагми та грудної клітини, тренує й відновлює порушені функції, забезпечує діафрагмальну вентиляцію легень із одночасним масувальним впливом мускулатури органів черевної порожнини та їхніх клапанних апаратів, ліквідує венозне повнокров'я органів грудної й черевної порожнин, коригує та нормалізує крово- і лімфообіг у клітинах і тканинах організму, відновлює та стимулює порушені обмінні процеси; нормалізує процеси збудження-гальмування кори головного мозку й підкоркових структур, їх біоелектричну активність, природну корекцію різних патологічних порушень у діяльності органів та систем і поновлює нормальне функціонування організму в цілому. Її рекомендують здійснювати в середині або наприкінці уроку.

До особливостей роботи вчителя початкової школи із здоров'язбереження учнів належить необхідність оволодіння вчителем комплексом здоров'язбережувальних компетентностей та технологій, за допомогою яких у молодшого школяра закладається фундамент основ збереження життя та зміцнення здоров'я, учні оволодівають необхідними знаннями, навичками та життєвими компетентностями, методикою забезпечення здорового способу життя.

Висновки. Отже, здоров'язбережувальне освітнє середовище це освітній простір, де навчально-виховний процес переведено в режим постійного розвитку, впроваджуються ідеї успішного навчання і здоров'язбереження, що супроводжується введенням нових навчальних методик, інноваційних педагогічних технологій. Це модернізація шляхом використання інноваційних методик та технологій проектної діяльності, ІКТ, оздоровчих та здоров'язбережувальних технологій: дихальна гімнастика, методи ейдетики, арт-терапії, фізкультурхвилинки, кінезіотерапія, динамічні перерви, лікувальної фізкультури, рухливі ігри. А використання в цьому процесі інноваційних підходів значно підвищує якість навчання, доцільно й ефективно використовує внутрішні потенційні ресурси молодших школярів і збагачує їх знання про ведення здорового способу життя. Це педагогічний пошук, який забезпечить інноваційний поступ закладу початкової освіти, особистісний розвиток усіх суб'єктів освітнього процесу та дасть змогу реалізувати найвагомішу місію сучасної української освіти – здоров'язбереження.

Список використаних джерел.

1. Антонова О.Є. Здоров'язбереження учнів початкової школи як засіб досягнення сталого розвитку держави. *Сталий розвиток: проблеми та*

перспективи : Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2013. С. 232-241.

2. Бережна Т., Карпенко Н. Формування здоров'язбережувального освітнього середовища : обґрунтування стратегії. *Рідна школа*. Київ, 2017. С.96-99.

3. Загальнодержавна програма «Здоров'я-2020: український вимір» [Електронний ресурс]. www.moz.gov.ua

4. Маджуга А.Г. Теория и практика формирования и развития валеоконативных стратегий личности в контексте здоровьесотворяющего образования в современной школе. Шимкент, 2005. 386 с.

5. Миллер Н.Д. Здоровьесберегающее обучение детей санаторных классов общеобразовательной школы: автореф. д. исс. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования». Новокузнецк, 2006. 18 с.

6. Лебедева Л.Д. Арт-терапия в педагогике. Педагогика. 2000. № 9 С. 27-34.

7. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ ст. Київ: Шк. світ, 2001. 21 с.

8. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки // [Електронний ресурс]. ministry@mon.gov.ua

9. Смирнов Н.К. Руководство по здоровьесберегающей педагогике. Технологии здоровьесберегающего образования. Москва: АРКТИ, 2008. 288 с.

Бардей Олег Ігорович,

студент групи Т-21б, гуманітарного факультету

Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

Науковий керівник:

Хмара Марина Анатоліївна,

викладач кафедри теорії і методики

фізичної культури та валеології

Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

ЗНАЧЕННЯ АНІМАЦІЙНИХ ПОСЛУГ В СУЧАСНІЙ ТУРИСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми. Із швидким розвитком туризму у нашій країні простежуються зміни туристських інтересів. Якщо до не давна турист задовольнявся лише пасивним відпочинком, то у ХХІ столітті відбувається перехід від звичайних пізнавальних чи рекреаційних турів до активних різнопланових форм відпочинку, що вимагає надання нових, сучасних послуг.

Саме, анімація є одним із напрямів розвитку активності населення за допомогою якого можуть створюватися умови для нових можливостей підвищення якості відпочинку туристів та їх життя в цілому.

Аналіз досліджень і публікацій. Питанням дослідження анімаційної діяльності у туристичному дозвіллі присвячено праці таких українських та іноземних учених, як І. Агєєва, С. Байлик, І. Булигіна, А. Вороніна, Н. Гаранін, О. Гарбера, Є. Єрмакова, С. Килимистий, О. Кравець, О. Шикіна та ін.

Мета статті – визначення змісту та сутності анімаційних послуг в туристичній діяльності.

Виклад основного матеріалу. Сучасний та якісний туристичний, готельний, курортний сервіс практично неможливо уявити без такого напрямку діяльності, як анімація.

Анімація – це різновид туристської діяльності, здійснюваної на туристському підприємстві (туристичному комплексі, готелі, круїзному лайнері, потязі тощо), яка залучає туристів у різноманітні заходи через участь у спеціально розроблених програмах дозвілля [1].

Анімаційні послуги – це додаткові послуги, що надаються туристу та дають змогу поряд із добре організованими проживанням та харчуванням створити найбільш комфортні умови для відпочинку [2].

Метою анімаційної діяльності є супроводження, спрямування відпочинку людини до психофізичного відновлення через активний відпочинок з формуванням відчуттів радості та задоволення від виконуваних видів діяльності [3, с. 472].

У туристичній діяльності анімація виступає у різних якостях та формах. Найчастіше її пропонують як одну із туристичних послуг. Аналіз форм анімаційної діяльності в туризмі дозволяє окреслити два основні типи анімації:

- рекреаційна анімація – комплекс активізуючих культурно-розважальних програм, що сполучається з лікувально-оздоровчими програмами в межах рекреаційного закладу;

- туристична анімація – передбачає залучення туристів до участі у різноманітних мистецько-розважальних, етнографічних або рекламних заходах: фестивалях, карнавалах, святах, культурно-історичних театралізованих акціях тощо. Сюди ж можна зарахувати й анімаційне обслуговування туристів під час руху (на круїзному теплоході, у поїзді, автобусі, літаку), а також під час перебування в тематичних парках, парках розваг, рекреаційних зонах [4].

У сфері гостинності виділяються такі види анімації, які спроможні задовольнити різні потреби туристів, як:

- анімація в русі – задовольняє потреби туриста в русі шляхом залучення його до участі у спортивних іграх, до занять аеробікою, аквааеробікою, відвідування дискотеки і тому подібних заходів;

- творча анімація – задовольняє потребу туриста у творчості шляхом участі у майстер-класах, творчих конкурсах тощо;

- анімація через спілкування – задовольняє потребу туриста у спілкуванні з іншими людьми, обміні інформацією;

- анімація через залучення до культури – задовольняє потребу туриста у духовному розвитку завдяки відвідуванню музеїв, вивченню пам'яток історії, культури, архітектури;

- реабілітаційна анімація – задовольняє потребу туриста у психологічному розвантаженні від повсякденної втоми шляхом контакту з природою, участі у морських прогулянках, екскурсій тощо [5].

Анімаційні послуги залучають туристів, гостей готелів і туристичних комплексів до активних цілеспрямованих дій шляхом особистих контактів з аніматорами. Варто зазначити, що така взаємодія здійснюється відповідно до розробленої програми, причому турист сам може вибирати ті заходи, які для нього є цікавими та які здатні приносити йому позитивні емоції. Один із головних принципів анімаційної діяльності – добровільність.

В українському туризмі система анімаційного обслуговування перебуває на етапі становлення та пристосування до сучасних умов туристичного ринку. Останнім часом все частіше українські туроператори почали включати до програм своїх турів деякі анімаційні програми.

Висновки.

Отже, добре організовані анімаційні послуги це критерій успішності туристичної діяльності і вагомий чинник розвитку конкурентоспроможної туристичної галузі України, який здатний підвищити туристичну привабливість, стимулювати попит на послуги та підвищити ефективність роботи туристичних об'єктів.

Список використаних джерел

1. Гаранин Н.И., Бульгина И.И. Менеджмент туристской и гостиничной анимации. Москва : Советский спорт, 2006. 127 с.
2. Байлик С.І., Кравець О.М. Організація анімацій-них послуг в туризмі: Навчальний посібник. Харків : ХНАМГ, 2008. 197 с.
3. Міхо О.І. Підготовка фахівців сфери туризму до організації анімаційної діяльності. Практика сучасного туризму: соціальна та економічна ефективність: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Київ: КУТЕП, 2013. 488 с.
4. Килимистий С.М. Анімація в туризмі: Навчальний посібник. Київ: ФПУ, 2007. 188 с.
5. Кайлюк Є.М., Кравець О.М. Ефективність стажування у закордонних країнах при підготовці фахівців з анімації. Вісник ДІТБ. Серія «Економіка, організація і управління підприємствами (в туристичній сфері)». 2012. № 11. С. 241–243.

*Бевза Максим Олександрович,
студентка групи Т-116
гуманітарного факультету
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
Науковий керівник:
Мозолєв Олександр Михайлович,
професор кафедри теорії і методики фізичної культури та валеології
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
доктор педагогічних наук, професор*

БОЙОВИЙ ГОПАК ЯК РІЗНОВІД ФІЗИЧНОГО, ДУХОВНОГО ТА ПАТРИОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ

Постановка проблеми. Цивілізація позбавила людину від безлічі раніше необхідних фізичних навантажень, але і у технічного прогресу, як виявилось, є побічні дії, причому аж ніяк не безневинні. Одна з найбільш небезпечних – малорухливий спосіб життя.

Зародження фізичної культури наших предків своїми витокami сягає далеких часів. Українці походять від давніх слов'ян – людей великого зросту й досконалого фізичного розвитку. Давні слов'яни жили в тісному зв'язку із природою, поклонялися їй. Це зумовлювало бажання забезпечити собі захист і добробут. Але, поряд із цим, вони особливого значення надавали військово-фізичній підготовці молодих людей – дужих, кмітливих, витривалих. Адже військовий чинник був основним і визначальним у спрямованості фізичного виховання.

Мета статті. Розглянути бойовий гопак, як вид виховання молоді у фізичному, духовному та патріотичному дусі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Існує багато робіт, присвячених цьому бойовому мистецтву, в яких основна увага науковців зосереджена на описанні історичних та світоглядних проблем українського бойового мистецтва. Можна виділити дослідження таких науковців та практиків як: В. Богуславська, А. Гачкевич, М. Гончаренко, М. Данилевич, В. Пилат, О. Твердохліб, С. Толпигін та ін.

Виклад основного матеріалу. Бойовий Гопак – це система гармонійного розвитку особистості. В ньому поєднуються спорт із культурою, традиціями та світоглядом українського народу. Усі зусилля скеровуються на відродження такого типу воїна, який був в Україні за Козацької доби. Вершиною українського тіловиховання стала система фізичної культури запорізьких козаків, одна з найкращих у світі в ті часи. Вона увібрала увесь попередній багатотисячолітній досвід наших предків. Козаки досконало володіли зброєю, козацькими одноборствами (гопак, гойдок, спас тощо); керували човнами та мали сильний, вольовий характер; великого значення надавали загартуванню, заняттям фізичними вправами, різноманітним змаганням [5].

Потужні можливості впливу на розвиток патріотичних почуттів молоді має вчитель (викладач) фізичної культури. Адже, велику роль у фізичній

підготовці юнаків до військової служби відіграють засоби фізичної культури. На заняттях з фізичної культури формуються фізичні якості, які необхідні солдатів: висока працездатність, витривалість, чітка координація і точність рухів, сформованість необхідних для військової діяльності рухових навичок та вмінь; психологічні якості: наполегливість, воля, цілеспрямованість, рішучість, самовладання [4]. Передумовою цього виступають достатній рівень рухової активності учня чи студента на уроках (заняттях) з фізичної культури, заняття у спортивних секціях, участь у змаганнях, туристичні та краєзнавчі походи тощо. Бойовий гопак – українське бойове мистецтво, відтворене на основі елементів традиційного козацького бою, що збереглися в народних танцях та власного досвіду дослідника бойових мистецтв львів'янина Володимира Пилата.

Поєднуючи в собі багаті історичні традиції бойового вишколу козаків та сучасні методики фізичного виховання, бойовий гопак сприяє гармонійному фізичному та духовному розвитку особистості. В системі фізичної підготовки використовуються ігрові та змагальні форми використання народних фізичних вправ, часто у поєднанні з пісенним і музичним супроводом. Спрямованість підготовки гопаківців окреслюється вдосконаленням життєво необхідних рухових умінь та навичок у плаванні, бігу, їзді верхи, а також майстерному володінні різноманітними видами зброї [3].

Взявшись за дослідження народних танців, Володимир Пилат звернув увагу на багатство і різноманітність їх рухів. Він виявив, що українські танці, особливо популярні серед козацтва «Гопак» та «Метелиця», містять у собі дуже багато елементів, не поширених у інших народів і схожих на бойову техніку – удари ногами в стрибку, присядки чи «павучку», різноманітні кроки, відбивання, підсікання, 8 «повзунці», «присядки», «тинки», «копняки» тощо. Пізніше ці рухи, належним чином трансформовані до вимог сучасного бойового мистецтва, склали основу технічного арсеналу бойового гопака. Таку назву відтворене бойове мистецтво предків отримало через те, що значну частину техніки вдалося розшифрувати завдяки дослідженню народних танців, перш за все гопака.

У 1987 році було офіційно засновано «Школу бойового гопака». Сьогодні бойовий гопак виходить за межі звичайних уявлень про вид спорту чи бойове мистецтво. Бойовий гопак – це потужний молодіжний рух, що захоплює і об'єднує українців в усьому світі, незалежно від суспільного стану чи рівня достатку, належності до політичних партій чи віросповідання [1].

Учні шкіл бойового гопака, окрім техніки двобою, вивчають українські національні традиції та обряди, опановують мистецтво співу і танцю, гри на музичних інструментах. Гопаківці виховуються на засадах державницького патріотизму та загальнолюдської моралі, поваги до старших та пошани до своєї історії. Бойовий Гопак пропагує серед підлітків та молоді відмову від куріння, алкоголю та наркотиків, відтягує їх від злочинного світу, сприяє швидшій та ефективній соціальній адаптації молодого покоління [2].

Основні напрямки розвитку бойового мистецтва – це оздоровчий, фольклорно-мистецький, спортивний і бойовий :

Оздоровчий – ідеально підходить людям з вадами здоров'я, які шукають шляхи для гармонійного розвитку тіла, розуму і духу. Оздоровчим гопаком займаються інваліди, люди похилого віку, які в силу своїх вікових особливостей не можуть активно навантажувати своє тіло. Фольклорно-мистецький – орієнтований на творчі особистості, що прагнуть максимально проявити свої здібності, беручи участь у фестивалях, презентаціях та інших показових програмах в Україні та за її межами. Спортивний напрямок розрахований на активних і наполегливих людей, які через утвердження бойового гопака на українських та міжнародних міжстильових змаганнях прагнуть утвердити славу українського лицарства, відродити козацьку завзятість, правдоборчий дух та лицарське благородство.

Спортивний гопака дає можливість порівняти і випробувати українське бойове мистецтво в міжстильових змаганнях та універсальних боях у восьмикутнику. Бойовий напрямок окреслює шлях українського лицаря, який визначився, крокує шляхом захисника Вітчизни, жертвовно служить Україні та сприяє утвердженню правди і добра. Він гармонійно розвинув в собі три фактори сили: духу, розуму і тіла та скеровує свою діяльність на утвердження рівності, братерства, миру і любові в ім'я процвітання нашої держави. Цей напрямок передбачає володіння різними видами зброї.

Висновок. У зміцненні патріотичних почуттів велику роль відіграє фізичне виховання, яке покликане формувати бойовий, морально-психологічний дух, спонукати до фізичного вдосконалення громадянина-патріота, готовність у будь-який час стати на захист Батьківщини, оволодівати військовими і військовотехнічними знаннями, а також вивчати бойові традиції та героїчні сторінки історії свого народу.

Література.

1. Пилат В. Бойовий гопака. Київ: СПОЛОМ, 2010. 336 с.
2. Твердохліб О. Характеристика психосоматичної системи українського козацтва. Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського. 55 с.
3. Пилат В. Бойовий гопака. Л.: Галицька Січ, 1994. 288 с.
4. Богуславська В.Ю., Басістий М.В. Аналіз структури змагальної діяльності в українському національному одноборстві «Бойовий Гопака». *Молода спортивна наука України*. Львів, 2016. Вип. 20 Т. 1,2. С. 20–23.
5. Твердохліб О.Ф. Застосування елементів психосоматичних систем різних культур у подієвому туризмі. Актуальні наукові дослідження в сучасному світі: зб. наукових праць XXXI Міжнародн. научн. конф. (Переяслав-Хмельницький, 26–27 нояб. 2017). 11(31) 3. С. 21–26.

*Блазунь Анастасія Валеріївна,
студентка групи Т-41б
гуманітарного факультету
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
Науковий керівник:*

***Шоробура Інна Михайлівна,**
ректор Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії,
доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України*

СУТНІСТЬ І ЦІЛІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Постановка проблеми. Управління персоналом, або людськими ресурсами є одним із найважливіших аспектів у діяльності туристичного підприємства. Якщо раніше основну увагу приділяли для розвитку технічного прогресу, пошуку та запровадження нових технологій та різних модифікованих організаційних структур, то в даний час актуальним вважається людський чинник – іншими словами, сутність та ефективність бізнесу визначають люди.

Проблема управління персоналом є досить актуальною на сьогоднішній день, а для нашої країни пошук кваліфікованих осіб які обізнані у цій справі є досить нелегке завдання. Тільки висококваліфіковані працівники зможуть працювати на високому та достойному рівні у сучасному туристичному бізнесі. Адже, запорукою хорошої ефективності туристичного підприємства є гарна підготовка персоналу та безперервний професійний розвиток. В свою чергу розумне управління персоналом сприяє його розвитку в туристичній організації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню сутності управління підприємствами приділяли увагу такі вчені, як Л.І. Воротіна, А.Л. Гапоненко, Л. Гелловей, Р.Л. Дафт, В.Ф. Кифяк, Ф. Котлер, А.І. Кредісов, О.П. Луцій, С.В. Мочерний, З.І. Тимошенко, І.М. Школа, Г.Л. Азоев, І. Ансофф, Є.В. Кіяшко, Д. Кліланд, О.І. Ковтун, Г. Мінцберг, Р. Моборн, І.В. Смолін, З.Є. Шешньова. Дослідженню питання особливостей управління людськими ресурсами на туристичних підприємствах присвячені роботи О.В. Василенко, С.П. Гаврилюк, І.Г. Гуляєва, Л.П. Дядечко, В.А. Квартальнова, І.А. Маркіної, А.П. Міщенко, Т.І. Ткаченко. У працях зазначених авторів розглядаються особливості розвитку туризму, визначаються проблеми туристичної галузі в Україні та за кордоном, пропонуються напрями їх вирішення в тому числі й за допомогою кваліфікованих трудових ресурсів.

Проте в наукових працях, що стосуються даного питання, є потреба більш глибоко дослідити сутність технології управління, яка застосовується у підприємствах сфери туризму.

Мета статті. Визначення сучасних підходів та положень щодо формування управлінських процесів на туристичних підприємствах.

Виклад основного матеріалу. Термін управління людськими ресурсами виник у другій половині 80-тих років, витіснивши собою такі поняття як «кадрова політика» та «управління кадрами». Заміна традиційних термінів, таких як «кадрова політика» чи «трудоий потенціал» на термін управління людськими ресурсами змінила суть та зміст самого поняття. Також вище згаданий новий термін вніс певні корективи у філософію управління людськими ресурсами в організації [1].

Основною відмінністю між поняттями управління людськими ресурсами та управління кадрами полягає у специфічному підході до самого визначення предмета управління [2].

Загалом управління персоналом – це комплексний, чітко визначений підхід впливу на колектив з метою отримання максимальних умов для творчої, ініціативної та свідомої праці усіх працівників, для забезпечення досягнення цілей підприємства. За визначенням вченого Є. Стоера управління людськими ресурсами пояснюється, як метод менеджменту працевлаштування, завдання якого отримати конкурентні переваги внаслідок стратегічного розставлення на ключові позиції мотивованих і висококваліфікованих працівників, за умови використання багатьох культурних, структурних і персональних підходів [3].

Управління людськими ресурсами є важливим компонентом у менеджменті туристичного підприємства. Важливим чинником менеджменту є мотивація працівників. Мотивація є запорукою успіху та удосконалення якості туристичних послуг. Завдяки мотивації працівників, як ліквідних активів організації, туристичне підприємство досягає ринкового успіху [4].

У туризмі під управлінням ресурсами розуміють певну концепцію, тобто поєднання, що ґрунтується на досягненні туристичним підприємством успіху у ринковій галузі завдяки мотивації та стимулу персоналу. Персонал – це важлива складова на шляху до успіху у розвитку підприємства чи організації, завдяки своєму креативному мисленню та колективній роботі реалізуються цілі поставлені туристичним підприємством.

Управління людськими ресурсами туристичного підприємства полягає у використанні потенціалу кожного працівника. Під людським потенціалом розуміють сукупність здібностей, мотивації, та креативності, яка виявляється в людях, а отже, і в організації, де вони працюють [5].

Основна ціль туристичного підприємства в управлінні людськими ресурсами є отримання туристичним підприємством переваги над своїми конкурентами, досягнення ринкового лідерства, а також надання якісного туристичного продукту, який можна досягти тільки у разі забезпечення успіху власних цілей та кваліфікованого зростання персоналу туристичного підприємства. Цілі управління людськими ресурсами пропорційно залежні від цілей туристичного підприємства, і досягаються лише завдяки їх спільній співпраці. Для цього працівники повинні бути заохочені у досягненні цілей

туристичного підприємства, тому у свою чергу туристичне підприємство докладає неабияких зусиль для розвитку своїх працівників.

Однією із основних цілей управління людськими ресурсами є виявлення у працівників найкращих рис. Хороших результатів можна досягнути, забезпечуючи персоналу задоволення від виконаної ним роботи, оплати та умов праці, у досягненні власних результатів та активність, у підтримці [6]. Управління персоналом у туристичній сфері має багато особливостей, а саме:

- самореалізація (удосконалення власних навичок, набуття нових знань та умінь, свобода діяльності тощо);
- підвищення компетентності кожного працівника (підвищення кваліфікації, конференції, тренінги);
- мотивація персоналу;
- постійна самоосвіта та розвиток;
- похвала та винагородження (спостереження за діяльністю працівників, оцінка активності, доплата за трудовий стаж, нагороди за винахідливість та креативність, премії);
- формування культури в організації, ефективність соціального спілкування, здатність до конструктивної комунікабельності, здатність самостійно вирішувати проблеми, що виникають, та ґрунтовне забезпечення реалізації вище наведених тез.

Виходячи з принципу «кадри вирішують все», йдеться мова про найкращих, звертається увага не лише на їхню кваліфікацію у туристичній галузі, а також їхні особисті якості, здатність працювати у колективі, самостійність та креативність. Можна також погодитися з тезою, що «добрі фірми від поганих відрізняються якістю персоналу», отже різниця залежить від правильного управління людськими ресурсами.

Результатом хорошого управління персоналом є самовіддача та зацікавленість самих працівників, які охоче беруть участь у справах туристичної фірми та постійно вдосконалюють свої навички [7].

Висновки.

1. На сьогоднішній день існує дуже багато визначень поняття управління персоналом, але найбільш ширше це поняття характеризує визначення комплексного, чітко визначеного підходу впливу на колектив з метою отримання максимальних умов для творчої, ініціативної та свідомої праці усіх працівників, для забезпечення досягнення цілей підприємства.

2. Найважливішим методом управління персоналом є саме мотивація. Наприклад, цікава робота приносить людині задоволення, вона готова працювати більше часу; в іншому випадку працівник на все готовий, аби позбавитись займаної посади. Мотивація є запорукою успіху та удосконалення якості туристичних послуг. Завдяки мотивації працівників, як ліквідних активів організації, туристичне підприємство досягає ринкового успіху.

3. Розвиток підходів до управління персоналом в туристичних організаціях – це найважливіший напрям, який має вивести вітчизняну

туристичну індустрію на новий шлях стабільного розвитку та забезпечити глобальну конкурентоспроможність.

Література.

1. Барков С.А. Управління персоналом. Київ. КНЕУ, 2001.
2. Лазаренко Л.О. Сучасна модель управління підприємством. Вісник Хмельницького національного університету. 2010. № 4. с. 22-25.
3. Бойчик І.М. Економіка підприємства : навч. посіб. Київ : Атіка, 2004. 480 с.
4. Ковальська С.Т., Мартинова І.М. Застосування сучасних моделей управління. Економіка, менеджмент, фінанси: теоретичні та практичні аспекти розвитку: матеріали науково-практичної конференції (м. Київ, 13-14 березня 2015 р.). Київ : Аналітичний центр «Нова економіка», 2015. Ч. 2. с. 126-129.
5. Баб'як М.М., Хорош Ю.С. Ресурсний підхід у сучасному менеджменті. Економіка і суспільство. 2016. с. 123-129.
6. Губенко В.І. Актуальні напрями та новітні тенденції теорії і практики сучасного менеджменту. Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2016. № 1. с. 11-17.
7. Захарчин Р. Особливості та стратегічні завдання сучасного менеджменту організацій. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. Випуск 14. с. 66-68.

Бондар Валентина Петрівна,

*вихователь Хмельницького дошкільного
навчального закладу №11 «Золота рибка»*

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ВАЛЕОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Постановка проблеми. Останнім часом питання охорони та зміцнення здоров'я, пропаганди здорового способу життя стали особливо актуальними. В умовах пандемії і загальнонаціонального карантину особлива увага в закладах дошкільної освіти приділяється піклуванню про здоров'я дітей, вихованню у них свідомого ставлення до нього. Валеологічне виховання виходить на перші позиції за ступенем значущості: збереження фізичного здоров'я, психологічного благополуччя стає пріоритетним завданням для вихователів закладів дошкільної освіти. Не викликає сумнівів те, що чим раніше розпочати турбуватися про здоров'я дитини, про формування у неї навичок здорового способу життя, тим більш соціально інтегровану та працездатну особистість має отримати суспільство у майбутньому [1].

У дошкільному дитинстві в результаті цілеспрямованого педагогічного впливу відбувається формування життєвих умінь та навичок, які дуже необхідні для всебічного гармонійного розвитку дитини. Правильно організована освітня діяльність досить часто забезпечує повноцінне здоров'я,

попереджає розвиток захворювань на ранніх стадіях, ніж певна система медико-гігієнічних послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні підходи до формування здоров'язбережувальних компетентностей у дошкільників висвітлено у працях Т. Андриюченко, Т. Бабюк, Т. Бойченко, О. Ващенко, О. Гнатюк, В. Грибана [5], Н. Денисенко, О. Дубогай, Л. Лохвицької, О. Максимової [3], О. Савченко, Н. Семенової, Т. Федорченко та інших.

Проте, як зазначає практика сучасної дошкільної освіти, існує ряд протиріччів, зокрема між необхідністю впровадження сучасних інноваційних підходів до організації валеологічного виховання та традиційними установками на даний напрям освітнього процесу; між рівнем компетентності педагогів та вимогами сучасних освітніх програм щодо цього. Саме це і визначає актуальність даної теми, необхідність проведення глибоких досліджень в даному напрямку.

Метою статті є розкриття особливостей організації валеологічного виховання дітей в закладах дошкільної освіти з використанням сучасних інноваційних підходів.

Виклад основного матеріалу. В Україні проблемі валеологічного виховання дітей на законодавчому рівні приділяється велика увага. Щодо цього слід назвати такі важливі документи, як-от: Національна стратегія з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року, національна програма «Здоров'я 2020 – український вимір» тощо. У змісті нормативних документів дошкільної освіти в Україні – Базового компонента та чинних державних комплексних програм повною мірою відобразилися основні підходи до надання дітям дошкільного віку необхідних знань про здоров'я та здоровий спосіб життя, шляхи уникнення захворювань [2]. В умовах модернізації сучасної освіти найважливішим завданням виховання та розвитку дітей є забезпечення повноцінного розвитку підростаючого покоління, охорона та зміцнення їхнього здоров'я, як неодмінної умови формування особистості, активного громадянина України. Про це зазначається в основних державних документах: Концепції дошкільного виховання України, Загальній концепції неперервної валеологічної освіти, Концепції інтегративної українознавчої валеологічної освіти України, Законі України «Про дошкільну освіту», Законі України «Про освіту».

Сучасна людина не має права вважати себе освіченою, не засвоївши культури здоров'я. Формування у дітей валеологічної культури це: формування валеологічних знань, виховання інтересу до оздоровлення власного організму та свідому установку на те, що необхідно вести здоровий спосіб життя; виховання відповідальності за власне здоров'я та здоров'я оточуючих. Здоровий спосіб життя – це не просто кількість засвоєних знань, а стиль життя, адекватна поведінка в різноманітних ситуаціях.

Головна мета валеологічної освіти – допомогти дитині вирости міцною та здоровою, дати дошкільнику зрозуміти, що здоров'я – головна цінність життя людини [4].

Валеологізація освітнього процесу в закладах дошкільної освіти має будуватися таким чином, щоб створити педагогічний процес на єдиних вимогах до охорони здоров'я, фізичного та загального розвитку дитини.

Принципами валеологічного виховання дітей дошкільного віку є:

- ✓ системний підхід – тобто виховання має здійснюватися у зв'язку з моральним, естетичним, інтелектуальним, фізичним вихованням дитини. Неможливо зберегти тіло здоровим, якщо не вдосконалювати емоційно-вольову сферу, не працювати з душею та моральністю;

- ✓ діяльнісний підхід. Валеологічна культура засвоюється дітьми у процесі спільної діяльності з дорослим. Вдале розв'язання завдань валеологічного виховання можливе лише за умови об'єднання зусиль всіх учасників освітнього процесу (педагогів, батьків тощо);

- ✓ принцип «не нашкодь». Передбачає використання у валеологічній роботі лише безпечних прийомів оздоровлення;

- ✓ принцип гуманізму. У валеологічному вихованні визнається самоцінність особистості дитини. Моральними орієнтирами виховання є загальнолюдські цінності;

- ✓ принцип альтруїзму. Передбачає потребу ділитися засвоєними цінностями валеологічної культури;

- ✓ принцип міри. Для здоров'я добре те, що в міру [5].

Оволодіння дітьми валеологічними знаннями та вміннями має відбуватися через різноманітні форми роботи. Це заняття-ігри, заняття-бесіди, екскурсії, цільові прогулянки, спортивні свята та розваги тощо. Заходи валеологічної спрямованості мають переплітатися з усіма режимними моментами та діяльністю дітей.

На заняттях з валеології дітям доцільно давати елементарні знання про зовнішні органи людини, тобто ті, які доступні для вивчення та спостереження; знайомити з основами першої медичної допомоги при травмах; з основами безпечної поведінки; формувати навички догляду за органами, навички збереження та укріплення постави, профілактики плоскоступості.

З методів та прийомів доцільно використовувати бесіди, дидактичні ігри, працю, спостереження, читання художніх творів, розв'язання проблемних ситуацій, сюжетно-рольові ігри тощо. Доцільно використовувати інформаційно-комунікаційні технології, організувати перегляди мультиплікаційних фільмів, яких зараз є досить багато даної спрямованості.

В оздоровчу роботу має входити: навчання дітей таких засобів та методів оздоровлення, як точковий масаж, масаж обличчя, долонь, вушної раковини; вправи для релаксації, психогімнастика, гімнастика для очей та інші види гімнастик; формування навичок саморегуляції поведінки (комунікативні ігри, ігри для розвитку емоційної сфери); проведення оцінки та контролю рівня соматичного здоров'я дитини; організація роботи щодо оздоровлення дітей через систему занять у валеологічному центрі (малювання пальчиками рук, ніг з наступним запокуючим масажем; слухання валеологічних пісень, перегляд

розвиваючих програм валеологічної спрямованості тощо); реалізація валеологічних проєктів (наприклад «Людина і її захист», «Корисні продукти», «Секрети здорового харчування», «Настрій» тощо); пропаганда здорового способу життя серед педагогів та батьків засобами конкурсів, спортивних заходів, спільних розваг тощо.

Система роботи з валеологічного виховання дозволить сформувати свідоме ставлення дитини до власного організму, прищепити культурно-гігієнічні навички, допомогти дитині пристосуватися до умов навколишнього середовища, які постійно змінюються, що виявляється у стійкості до екстремальних ситуацій.

Висновки. Отже, успіх виховання здорової дитини забезпечується через багатоетапну, постійну, безперервну оздоровчо-профілактичну роботу та готовність педагогів до здійснення валеологічної освіти дітей. Слід зазначити, що в першу чергу, кожен учасник освітнього процесу повинен бути особистим прикладом для дітей, підтримувати єдину лінію поведінки і виконувати основні вимоги, які ставляться до дітей і решти учасників педагогічного процесу. Педагоги, як носії валеологічної культури, мають бути обізнані з сучасними проблемами щодо збереження здоров'я та ерудованими у галузі валеології, мати розвинену мотиваційну сферу здоров'язбереження, сповідувати валеолого-гуманістичну модель виховання, володіти методикою валеологічного виховання дошкільників.

Здоровий розвиток дитини є чинником першорядної важливості, а здатність жити гармонійно в мінливих умовах середовища є основною умовою такого розвитку. Оскільки здоров'я дитини безпосередньо пов'язане з якістю освіти та виховання, стає вкрай актуальним формування валеологічної парадигми у педагогічній діяльності вихователя.

Література:

1. Валеологічне виховання дітей дошкільного віку. /Упор. Ж.А. Ципляк. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. 76 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти (державний стандарт дошкільної освіти) [Електронний ресурс]. Режим доступу :[https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/ Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf](https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf)
3. Максимова О.О. Валеологічна освіта дітей дошкільного віку (теоретико-методичні засади): навчально-методичний посібник. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2018. 213с.
4. Богініч О.Л., Левінець Н.В., Лохвицька Л.В., Сварковська Л.А. Фізичне виховання, основи здоров'я та безпеки життєдіяльності дітей старшого дошкільного віку: навч.-метод. посіб. Київ: Генеза, 2013. 127 с.
5. Грибан В.Г. Валеологія [текст]: підручник, 2-ге вид. перероб. та доп. Київ: «Центр учбової літератури», 2012. 342 с.

*Бондарева Анастасія Олександрівна,
студентка групи Т-11Б
гуманітарного факультету
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
Науковий керівник:
Цимбалюк Світлана Миколаївна,
старший викладач кафедри теорії і
методики фізичної культури та валеології
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії*

ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ В ХМЕЛЬНИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

Постановка проблеми. В економіці багатьох країн світу туризм відіграє значну роль. Рівень розвитку туризму в тій чи іншій країні свідчить про добробут населення і наявності економічних можливостей для здійснення подорожей. Туристична галузь в Україні ще не достатньо розвинена, а її розвиток суттєво відрізняється в різних регіонах країни. Розвиток туризму на Хмельниччині, підняття його до рівня міжнародних стандартів, проведення ефективної регіональної політики стає особливо актуальним в умовах, коли потенціал регіону значною мірою невикористаний.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження розвитку потенціалу туристичної індустрії на Хмельниччині, висвітлено в працях Білої М., Любохинець О., Білецької Г., Войтюк М., Денисик Г.І., Воловик В.М., Лясота О.Л., Сушева І.В., Юглічек Л.С. та ін. [1, 2, 3, 4, 5, 6]. Однак недостатньо досліджена специфіка організації туристичної індустрії на Хмельниччині, особливості її впливу на економіку країни.

Мета статті. Дослідити специфіку організації туристичної індустрії в Хмельницькій області, розкрити чинники, що стримують розвитку туристичної галузі в регіоні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Туризм є невід'ємним атрибутом життя будь-якого цивілізованого суспільства, а рівень розвитку туризму в тій чи іншій країні свідчить про добробут населення, рівень економічного забезпечення. Туристична галузь сприяє надходженню фінансових ресурсів, зростанню попиту на товари, вироблені в регіоні, зростанню попиту на різноманітні послуги, вироби місцевої промисловості. Наповнення регіонального бюджету за рахунок доходів з туризму, призводить до підвищення рівня життя населення, дозволяє вирішити проблеми зайнятості населення, забезпечує оновлення інфраструктури, покращує екологічний стан в регіоні.

Туризм в нашому регіоні поки що не сприймається як повноцінна галузь економіки області, що може забезпечити значний дохід, адже основним туристичним контингентом регіону є здебільшого туристи нашої країни, тобто переважає внутрішній туризм, на відміну від інших регіонів країни, де значну частину доходу від туристичної галузі дає зовнішній туризм. Іноземні туристи найбільш активно відвідують такі регіони України, як м. Київ (39%), Одеську область (11%), м. Львів (9%).

Аналіз регіональних проблем розвитку туризму, а також врахування досвіду туристичних міст і регіонів країни є актуальним для розроблення заходів щодо покращення ситуації що склалася в нашому регіоні.

Географічне положення області, її природний і ландшафтний потенціал створюють хороші умови для розвитку туристичної галузі. Крім того в області мало підприємств, які забруднюють середовище, а це створює додаткові умови для розвитку зеленого туризму. Клімат області сприятливий для розвитку туризму в будь-яку пору року. Область багата природними ресурсами, історико-культурною спадщиною. На території регіону зосереджена значна кількість пам'яток природи, історико-культурних пам'яток, державних заказників.

Хмельницький туристичний потенціал містить живописну природу (товтри, ліси та озера у північній частині області, р Дністер), історико-архітектурну спадщину (м. Кам'янець-Подільський, селище Меджибіж, с.Самчики), ботанічний сад у місті Кам'янець-Подільський, мінеральні води (води Миргородського типу, Нафтуся та радонові), лікувальні санаторії для відновлення здоров'я. Усього налічується 198 пам'яток природи, 24 парки, 7 природних заповідників, 269 природохоронних об'єктів і зон та одна пам'ятка ЮНЕСКО [7].

Також на території Хмельниччини 165 річок, які впадають у басейни Дніпра (Горинь, Случ та ін.), Південного Бугу (Бужок, Вовк, Згар, Рів, Іква), Дністра (Збруч, Жванчик, Смотрич) [7].

На сьогодні кількість пам'яток історії, археології, містобудування, архітектури і монументального мистецтва на Хмельниччині складає 2015 одиниць. На державному обліку знаходиться 387 пам'яток містобудування і архітектури [8].

Вагоме місце в розвитку туризму даного регіону відводиться водним ресурсам. Через територію області протікають великі річки такі як Дністер, Південний Буг, що дає можливість розвивати водні види туризму, збільшувати будівництво туристичних та санаторних комплексів, аквапарків.

Через Хмельницьку область проходять важливі автомобільні шляхи як державного, так і міжнародного значення. А це дає великий потенціал для розвитку зовнішнього туризму. В розрізі іноземних туристів стабільно першість тримають такі країни, як Польща, Німеччина, Ізраїль, Канада, Росія

тощо. Серед іноземних туристів найбільша кількість – це громадяни Польщі. Очевидно, туристів цієї країни приваблює в першу чергу 300-річна спільна історія, архітектурна спадщина того часу, що знайшла своє відтворення в Кафедральному та Домініканському костьолах, фортеці у Кам'янці-Подільському, ландшафтних парках та площах в с. Самчики, Антоніни, Маліївці, Михайлівка і т.д.

Сприйняття Хмельницької області як транзитного регіону треба перетворити в перевагу, розробивши туристичні програми для зупинки на вікенд. Через нашу область проходять величезні туристичні потоки, наприклад, з Києва чи зі сходу України в Карпати. Родзинкою регіону може стати подієвий туризм. Щороку в Хмельницькій області проводиться багато мистецьких заходів, майже щодня щось відбувається. У Хмельницькому популярними стали музичні фестивалі. Найпопулярніші з них – фестиваль рок-музики Rock&Buh, джазовий фестиваль JazzFest Podillya, фестиваль оркестрових шоу ArtMajorShow. Чимало гостей міста залишились під враженням від Різдвяного ярмарку, його особливої атмосфери і обіцяли повернутись в Хмельницький знову саме у період новорічних вакацій.

Актуальним стає розвиток внутрішнього сільського туризму. Складність історичного розвитку, різноманіття природних умов, строкатий етнічний склад населення, велике культурне надбання, наявність об'єктів туристичної інфраструктури, приватних садиб сільського туризму дають підстави акцентувати розвиток галузі в напрямку внутрішнього туризму. Певні здобутки за умови повноцінного використання етнічних особливостей регіону вже є. Популярним у Кам'янці-Подільському було «Свято семи культур», яке проводилось щорічно у старому місті, фестиваль часнику в с. Песець, Хмельницької області. Такі заходи привертають до регіону велику кількість туристів не тільки з України, а й з інших країн.

Незважаючи на досить великі потенціальні можливості для розвитку туризму у Хмельницькій області невирішеними залишається низка проблем:

- незадовільний стан туристичних об'єктів (занедбані та напівзруйновані пам'ятки замково-палацової культури; незадовільний матеріально-технічний стан закладів культури та мистецтва; відсутність сучасних систем охорони, що призводить до втрати окремих цінних експонатів);

- незадовільний стан доріг та відсутність під'їздів до багатьох туристичних об'єктів;

- низький рівень транспортних послуг усіх видів, особливо міжміського сполучення в межах області;

- недостатність інформаційно-маркетингового забезпечення просування туристичних та інвестиційних можливостей у сфері туризму та рекреації;

- відсутність інфраструктури туристичних об'єктів;

- відсутність централізації у наданні інформаційно-логістичних послуг;

- недостатній рівень підготовки кадрів для роботи в сучасному інформаційному середовищі щодо туристично-рекреаційного потенціалу регіону та низький рівень співпраці з університетами та бізнес-структурами щодо розвитку бізнес-туризму,

- недостатній об'єм пропонованої туристичної інформації іноземними мовами (особливо польською, німецькою, англійською),

- невелика кількість хостелів,

- відсутність майданчиків для розбиття кемпінгів.

В туристично-екскурсійній діяльності Хмельниччини слід шукати й використовувати нові механізми регулювання даної сфери діяльності, які надали б значного поштовху у подальшому розвитку. Для цього слід створити передумови для залучення іноземних інвестицій, формувати стимулюючі норми для інвесторів та сприяти розбудові туристичної інфраструктури, здійснити заходи, зорієнтовані на потенційних туристів як з інших країн так і внутрішнього споживача туристичного продукту, розробити та впровадити нові маршрути з залученням сусідніх регіонів та держав, які об'єднані однією тематикою, формувати стійкий позитивний імідж Хмельницького регіону як туристично-привабливого, а міста Хмельницького – як туристично-логістичного центру; впроваджувати інноваційні інформаційні технології у туристично-логістичній сфері; зміцнювати самодостатність регіону, створювати передумови для розробки та презентації на міжрегіональному рівні унікального регіонального туристичного продукту.

Висновок. Прямий внесок туризму до бюджету Хмельницької області є невеликим. Відповідно це впливає на недостатнє виділення владою коштів на розвиток туризму як самодостатньої галузі економіки. Крім того, туристична інфраструктура поступається стандартам якості та відповідності; деструктивна податкова політика держави, спрямована не на сприяння розвитку туристичного бізнесу, а на максимальне вилучення коштів у туристичних підприємств; тінізація доходів суб'єктів ринку; невідповідність цінової політики підприємств стандартам якості їх послуг і вимогам попиту на ринку; слабка ефективність функціонування суб'єктів ринку через низьку вмотивованість знижують рівень розвитку туризму в регіоні. Щоб покращити ситуацію в туристичній галузі потрібні значні маркетингові зусилля, які необхідно спрямовувати на вдосконалення системи інформаційного забезпечення, залучення вітчизняних та іноземних інвестицій для реконструкції та будівництва туроб'єктів, покращення транспортного сполучення.

Література.

1. Біла М., Любохинець О. Економічний аспект функціонування та соціально-економічного значення заповідників і національних парків Хмельниччини // Розвиток ринкової економіки на Поділлі: Матеріали Всеукр.

- наук.-практ. конф., присвяч. 10-річчю Хмельниц. ін-ту економіки і підприємництва. Хмельницький, 2003. С. 328–338.
2. Білецька Г. Соціально-економічні та екологічні аспекти розвитку рекреаційного господарства у Хмельницькій області. Вісн. ХНУ. Екон. науки. Хмельницький 2007. № 1., С. 219–221.
 3. Войтюк М. Мінерально-сировинний та рекреаційно- туристичний потенціал Хмельниччини // Економіст. 2000. № 1. С.72–74.
 4. Денисик Г.І., Воловик В.М. Рекреаційні ландшафти Сатанівських Товтр Подільський Національний природний парк: доцільність і проблеми створення: Матеріали всеукр. наук.-практ. конф. Кам'янець-Поділ., 1993. С. 120–122.
 5. Лясота О.Л., Сушева І.В. Перспективи розвитку територіально-рекреаційної системи Хмельницької області. Хмельниччина: роки становлення та поступу (1937–1997): Матеріали Всеукр. наук. іст.-краєзн. конф. Хмельницький, 1997. С. 413–415.
 6. Юглічек Л.С. Екологічний туризм на Хмельниччині. Актуальні проблеми гуманітарних та природничих наук: Зб. наук. пр. викладачів. ХНУ; Гуманіт. ін-т. Хмельницький, 2006. С. 136–137.
 7. Туристичні ресурси і розробка туру Хмельницькою областю [Електрон. ресурс]. Режим доступу: <http://tourismbook.com/books/book-42/chapter-1448/>
 8. Офіційний веб-сайт Хмельницької обласної державної адміністрації [Електрон. ресурс]. Режим доступу: [http:// adm.km.ua](http://adm.km.ua)

***Бортюк Олександр Степанович,**
викладач кафедри теорії і методики
фізичної культури та валеології
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії*

РОЗВИТОК ЕКСТРЕМАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Активні види відпочинку завойовують усе більшу популярність серед простих туристів. До них зараховують різні пригодницькі тури, пригодницькі подорожі, відвідування екзотичних місць, вулканів, островів, водопадів тощо. Зазвичай це нестандартний тур, що включає незвичайні подорожі, нетрадиційні засоби транспортувань. В окремих випадках такий тур пов'язаний з ризиком і серйозними фізичними навантаженнями, вимагає сміливості та спеціальних умінь. Особливістю екстремального туризму є, як правило, його спортивний характер і участь у ньому молодіжної вікової категорії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню розвитку екстремального туризму присвятили свої роботи Арін Я., Глебова А.О., Гуляев В.Г., Дмитрієвський Ю.Д., Засенко А.М., Зозуля А.В., Романов А.А

Солодовник М.О. та ін.. В їх роботах проаналізовано розвиток певних видів екстремального туризму в різних країнах, та у всьому світі в цілому.

Метою статті є аналіз сучасних видів екстремального туризму та його розвитку в Україні.

Виклад основного матеріалу. Екстремальний туризм є одним із нових напрямів активного відпочинку та набирає силу в усьому світі, в тому числі в Україні. Все більше людей прагнуть побачити краси підводного світу, спуститися по гірському схилу на лижах, стрибнути з парашутом тощо.

Екстремальний туризм належить до найбільш небезпечних видів туризму, його мета полягає в тому, щоб відчувати небезпеку. Контроль виконання вимог безпеки екстремального туризму повинен проводитися не тільки перед початком туристичного сезону, а і в ході поточних перевірок уповноваженими державними органами відповідно до їх компетенції [1]. Завдання туроператорів полягають в тому, щоб зробити його максимально безпечним для учасників і не допустити безконтрольного використання та знищення природних ресурсів. Особливість екстремального туризму полягає в тому, що жодна компанія, як правило, не працює відразу з декількома видами активного відпочинку. Крім того, туроператори, що спеціалізуються на екстремальному туризмі, надають послуги або тільки з України, або ж організовують тури винятково за кордон.

Важливо відзначити, що екстремальний туризм схильний до сезонних змін та залежить від країни, її клімату і самого формату туру.

Гірськолижний туризм, мабуть, найбільш розвинений зі всіх видів екстремального туризму в Україні. Майже будь-який гірськолижний курорт пропонує якісний і різноманітний гірськолижний сервіс, є спуски як для професіоналів, так і для новачків, яких завжди можуть навчити правильно кататися місцеві інструктори. Спорядження: комплект лиж, кріплення, палиці, черевики, костюм, шолом, маска, рукавички, які можливо взяти на прокат на самому курорті.. В Україні є досить високого рівня гірськолижні курорти. І хоча вони значно поступаються своїм аналогам, наприклад, в європейських країнах, наші туристи з середнім доходом із задоволенням їх відвідують [2].

Водні види екстремального туризму представлені на морях та гірських річках Карпат. Найбільшою популярністю користуються такі види екстремального туризму, як: дайвінг водні лижі, рафтинг, вейкбордінг.

Дайвінг – плавання з аквалангом у пошуках підводних красот і дивовижних речей. Водні лижі – один з найвідоміших видів активного відпочинку. Це гідна заміна гірським і біговим зимовим лижам. Для занять водними лижами потрібні водні лижі, рятувальний жилет, рукавички і гідрокостюм. Рафтинг – це захоплюючий спуск по гірській річці на каное або спеціальних плотах. Рафтинг – один з найбільш популярних турів, абсолютно безпечний навіть для юних туристів. Останніми роками він викликає такий величезний інтерес з боку поціновувачів екстремального відпочинку, що більшість придатних для цього туризму гірських річок були освоєні професіоналами, які тепер пропонують рафтинг-тури практично в будь-яку

точку світу. Вейкбординг – комбінація водних лиж, сноуборду, скейту і серфінгу [3].

Повітряні види екстремального туризму. Найбільш популярні є такі види активного відпочинку, як польоти на повітряних кулях і дельтапланах. Дальність польоту на повітряній кулі залежить від сили вітру. Повітряні кулі піднімаються на висоту до 1000 м. Місце приземлення повністю залежить від метеоумов. Парашутний спорт. Класичний парашутизм включає дві вправи: перше – стрибки на точність приземлення. Друга вправа – комплекс фігур у вільному падінні. Набувають популярності й інші види екстремального туризму. Фристайл – порівняно молодий вид парашутизму, виник приблизно 10 років тому. Полягає в показі спортсменом різних фігур у вільному падінні. Скайсерфінг – це стрибки на лижах з виконанням різних фігур у вільному падінні. Бейс-джамперу для заняття улюбленою справою – стрибками з парашутом – не потрібен літак або інша техніка, що літає. Спортсмен-бейсер забирається на дах якої-небудь будівлі, бажано хмарочоса, або яку-небудь телевежу, гору або скелю, і стрибає вниз [2; 3]. Навіть ентузіасти цього виду спорту говорять, що це один з найнебезпечніших видів, навіть на фоні екстремальних.

На сьогодні важко визначити загальну кількість екстремальних видів туризму. Це зумовлено широким підходом до впровадження екстремальних розваг в різних сферах людської діяльності. В Україні перспективним вважається розвиток таких видів екстремального туризму, як польоти на повітряних кулях, парашутизм, спелеологія, різні види сафарі та рафтинг.

Одним з екстремальних видів туризму, що набирає популярність в Україні, є поїздки на покинуті промислові об'єкти, особливо у Чорнобильську зону. Звичайно, навіть зараз організувати туристичну поїздку в Чорнобиль набагато складніше, ніж провести екскурсію у будь-якому іншому місті або регіоні України. Зокрема, необхідно отримати безліч дозвільних документів на групу, оскільки це місце обмеженого допуску і пересування [3].

Висновки. Екстремальний туризм один із самих перспективних видів туризму, що залучає до себе усе більше людей. Україна зі своїм ресурсним потенціалом має багато можливостей для організації активного й екстремального відпочинку. На нашу думку, перспективними районами для розвитку екстремального туризму є Українські Карпати. Місцями розвитку сафарі (фотополювання) можуть бути: національний природний парк Вижицький, національний природний парк Гуцульщина а також Карпатський біосферний заповідник. Повітроплавання перспективно розвивати в районі долини течії річки Дністер з чудовими краєвидами історичних місць Хотинської та Каменець-Подільської фортець.

Література:

1. Козинець В. Безпека життєдіяльності у сфері туризму: навчальний посібник. Київський ун-т туризму, економіки і права. Київ : Кондор, 2006. 575 с.

2. Глебова А.О., Зозуля А.В., Солодовник М.О. Сучасний стан та перспективи розвитку екстремального туризму в Україні та світі. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2017. Вип. № 6(11). С.3–8.

3. Засенко А. Види екстремального туризма в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://statuspress.com.ua/nisha/kakie-vidy-ekstremalnogo-turizma-vygodno-razvivat-v-ukraine.html>.

*Бучківська Галина Вікентіївна,
доктор педагогічних наук, професор,
заслужений діяч мистецтв України,
декан гуманітарного факультету
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії*

ПОТЕНЦІАЛ НАРОДНИХ РУХЛИВИХ ІГОР У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЗДОРОВ'Я ЗБЕРЕЖЕННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Постановка проблеми. Збереження здоров'я підростаючого покоління є на сьогодні надзвичайно важливою актуальною проблемою. Адже екологічна ситуація, яка існує на даний момент, малорухливий спосіб життя, перевага пасивних форм діяльності молодших школярів спричиняють проблеми у фізичному розвитку дітей. Важливим завданням для батьків, вихователів, вчителів є формування всебічно розвиненої особистості та збереження її здоров'я. Фізичний розвиток школярів є способом виховання та підвищення фізичної підготовки, чинником відновлення та зміцнення здоров'я.

Тому важливим є вибір методів та технологій збереження здоров'я молодших школярів. У цьому процесі використовуються і етнопедагогічні засоби, зокрема, народні ігри, які дозволяють привчати дітей до рухливого способу життя, викликають бажання займатись фізичними вправами. Ігри впливають на становлення особистості в різних періодах дитинства. Як суспільне явище вони привертають увагу вчених різних галузей – педагогіки, психології, філософії, мистецтвознавства, медицини тощо. Попри різні концепції ігрової діяльності, усі судження дослідників сходяться на тому, що вона обумовлена великим духовним піднесенням і хвилюванням, адже гра є найдивовижнішим явищем культури [1, с. 405].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему використання народних ігор для реалізації завдань фізичного та морального виховання вивчали П. Лесгафт, Є. Покровський та інші; виховання дітей засобами народної гри описували в своїх працях С. Русова, М. Стельмахович, В. Сухомлинський та інші. Вплив народних ігор на організм дошкільників розкрито у дослідженнях О. Богініч, Е. Вільчковського, Н. Лисенко, А. Цьоса та інших.

Наукові дослідження О. Воропая, Л. Калуської, С. Маринчак, С. Мудрик та інших присвячені питанням вивчення духовної спадщини українського народу, які засвідчують його піклування про фізичне здоров'я нації, уважне ставлення до проблеми збереження кожною людиною власного здоров'я як важливої передумови повноцінної активної праці.

Мета статті. Розкрити місце народних рухливих ігор в забезпеченні здоров'я дітей молодшого шкільного віку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Рухова активність впродовж усього життя створює передумови для повноцінного фізичного розвитку, гармонійного функціонування всіх систем організму, підтримання працездатності й самопочуття. Турбуватися про фізичний розвиток необхідно уже з дитинства. Це завдання стоїть перед батьками, вихователями та вчителями. Спільно вони можуть закласти основи для правильного формування рухових вмінь і навичок, а також розвитку в дітей потреби систематично займатися фізичними вправами [1, с. 407]. Серед засобів фізичного виховання у етнопедagogіці вагоме місце займають посиљна участь у праці, гра, використання природних засобів оздоровлення – сонця, повітря, води, руху, купання влітку у відкритих водоймах тощо.

Молодший шкільний вік – відповідальна й важлива ланка в системі безперервного виховання, що сприяє становленню та розвитку особистості, формуванню здорового способу життя. Даний процес повинен здійснюватися в сім'ї, закладах дошкільної та середньої освіти, у спілкуванні з навколишнім середовищем та мати на меті забезпечення фізичного та психічного здоров'я дітей, їх повноцінного всебічного розвитку, набуття життєвого та соціального досвіду. Разом з тим в цей період проходить інтенсивний розвиток організму. Потреба в рухах, підвищення рухової активності є найбільш важливою біологічною особливістю дитячого організму у віці 6-9 років [2].

Варто зазначити, що однією з причин відхилення у фізичному розвитку та стані здоров'я дітей є недостатня рухова активність, яка з кожним роком зменшується. Батьки приділяють мало уваги руховому режиму дітей, тому важливо своєчасно сформува ти у дітей потребу у систематичній фізичній рухливості. Найбільш сприятливим для цього є молодший шкільний вік.

У дошкільному та молодшому шкільному віці ігрова діяльність є провідною. Дитина віддає перевагу рольовій грі перед іншими видами діяльності, саме в ній визріває готовність малюка до інших видів діяльності (спілкування, праці, навчання), закладаються і розвиваються всі основні вікові новоутворення особистості [1, с. 405].

М. Стельмахович рекомендував у фізичному вихованні використовувати як прекрасний матеріал із життя народу розмаїті народні ігри та забави, спортивні свята й поєдинки, загартовування організму, у тому числі й ходіння босоніж, а також відповідні іграшки й вправи, знання народної гігієни й медицини [4, с. 126]. Тому ми вважаємо, що саме народні рухливі ігри є одним з методів фізичного розвитку, забезпечення та збереження здоров'я

молодших школярів. Вони творилися нашим народом протягом віків і спрямовані на розвиток фізичних якостей, вольових рис, духовності, емоційності.

Значний оздоровчий ефект має проведення ігор на свіжому повітрі незалежно від пори року. Це зміцнює мускулатуру, покращує діяльність дихальної, серцево-судинної системи, збільшує рухливість суглобів і міцність зв'язок, стимулює обмінні процеси, позитивно впливає на нервову систему, підвищує опірність організму до простудних захворювань.

Оздоровче значення народних рухливих ігор, на нашу думку, полягає:

- у гармонійному рості і розвитку організму школяра;
- формуванні правильної постави;
- загартовуванні організму;
- підвищенні працездатності;
- забезпеченні та зміцненні здоров'я.

Вчитель повинен знати та використовувати на практиці різні види рухливих ігор. Залежно від характеру рухових дій, ігри поділяються на такі види: сюжетні та несюжетні, ігрові вправи, ігри-естафети та ігри з елементами спорту, ігри-атракціони. В основу несюжетних ігор покладено лише рухові дії (“Квач”, “Піжмурки”). Такі ігри вимагають самостійності від дітей, швидкості, орієнтації в просторі.

Ігрові вправи теж є сюжетного і несюжетного характеру. Ігрові вправи мають ряд переваг: вони виконуються кожною дитиною й виконання рухового завдання не пов'язане з діями інших дітей; вчитель домагається засвоєння того чи іншого руху усіма дітьми; в ній більш чітко виступають завдання прямого навчання.

Народна рухлива гра має свій зміст, форму (характер організації колективу) та методичні особливості. Зміст рухливої гри складається із сюжету (образного чи умовного задуму), правил і рухових дій у грі та їх спрямованості на досягнення мети. Форма рухливої гри є організацією дій, що вможливує широкий вибір способів досягнення поставленої мети. Форма гри обумовлена її змістом [1, с. 411].

Як і кожне складне явище, здоров'я складається з певних компонентів, хоча на перший погляд воно є цілним та нерозривним. Здоров'я можна “розкласти” на компоненти: фізична складова, психічна, соціальна та духовна. Завдяки органічному поєднанню цих компонентів може формуватися й розвиватися здоров'я людини [3, с. 23]. Проаналізувавши види народних рухливих ігор, можна стверджувати, що вони є прекрасним методом формування усіх названих компонентів здоров'я. Кожна дитина у грі має змогу бути самим собою, розкрити свої творчі здібності, розвивати фізичні якості, у дітей виникають нові мотиви діяльності.

Тому можна виділити функції, які виконують народні рухливі ігри. По-перше, це соціальна функція – гра не можлива поза спілкуванням, у ній

реалізуються емоційні зв'язки між індивідами, здійснюється розподіл рольових функцій, під час гри діти мають особливий статус.

По-друге, оздоровча функція. В основу рухливих ігор закладені природні рухи, які активізують функціональний розвиток органів і систем, стимулюють удосконалення функцій різних аналізаторів, нервових процесів, сприяють збереженню балансу між збуджувальними та гальмівними процесами, підвищують загальну працездатність. Різноманітні рухи й дії у грі сприяють зміцненню організму, впливають на загальний фізичний розвиток та здоров'я організму.

Не менш важливою є виховна функція: здійснюється зв'язок фізичного виховання з моральним, розумовим, естетичним, духовним. Свідоме ставлення до гри стимулює особистість не тільки до репродуктивного, але і продуктивного мислення. Усвідомлення себе в грі збільшує ефективність навчання, допомагає швидше та легше сформувати себе в різних умовах нашого часу.

Моральна функція. Значною мірою моральному розвитку сприяють народні рухливі ігри, які протягом багатовікової історії розвитку людства зазнали змін, набуваючи різного призначення. Їх особливості цих ігор зумовлюються широким спектром чинників: національними, релігійними й народними традиціями, структурою етнічних звичаїв і ритуалів, рівнем розвитку знарядь праці, військової техніки й стратегії [5, с. 404].

Вчитель початкових класів повинен пам'ятати про особливості проведення народних рухливих ігор. До кожної гри доцільно добирати цікаву та доступну інформацію для ознайомлення школярів з історією її виникнення й застосування в певному періоді обрядового календаря. Під час проведення народної рухливої гри вчителю доцільно використовувати влучні загадки, уривки з оповідань та народних казок, лічилки, приказки [1, с. 414].

Вчитель повинен добирати ігри відповідно до педагогічних завдань, зважати на рухову підготовленість дітей, їх руховий досвід, інтереси та вподобання, поступове зростання на початку та зниження наприкінці рівня фізичного навантаження на дітей, проводити ігри систематично. Зміст гри має бути доступний дітям, нагадувати цікаві явища навколишнього середовища. Крім цього, рухи, які діти виконують у грі, мають бути добре засвоєні.

Висновки. Проблема забезпечення та збереження здоров'я є однією з провідних у сучасній початковій школі та вимагає від вчителів ретельно організованої та спланованої роботи. Народні рухливі ігри мають значні виховні можливості, які визнаються їхніми функціями. Для сучасної початкової школи важливим є оздоровче значення рухливих ігор.

Використовуючи у практиці роботи різні народні рухливі ігри вчителі мають змогу залучити учнів до активної рухової діяльності, виховувати у них бажання займатись фізичними вправами, формувати правильну поставу, загартовувати їх організм. Поєднання рухливих ігор з іншими засобами

фізичного виховання забезпечить різносторонній фізичний розвиток особистості дітей молодшого шкільного віку, зміцнення та збереження їх здоров'я.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Етнопедагогічні засади українського дошкілля: навчально-методичний посібник / За ред. проф. Н. Лисенко. Івано-Франківськ: Видавництво “Плаїт” ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2008. 541 с.
2. Етнопедагогічна складова процесу формування компетентності молодших школярів : навчально-методичний посібник / За ред. О. Будник. Київ – Івано-Франківськ, 2009. 448 с.
3. Рибальченко С.Є. Формування культури здоров'я учнів засобами інноваційних технологій. Модель навчального закладу – Школа сприяння здоров'ю. Харків: Вид. група “Основа”, 2010. 143 с.
4. Стельмахович М.Г. Народна педагогіка. К.: Рад. школа, 1985. 311 с.
5. Якубчик О.М. Українські народні традиції, звичаї та обряди як засіб виховання здорової дитини в сім'ї / Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія: // Зб. наук. праць. Випуск 26 / Редкол.: М.І. Сметанський (голова) та ін. Вінниця : ТОВ фірма “Планер”, 2016. с. 400-406.

*Галус Олександр Марьянович,
проректор з наукової роботи
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
доктор педагогічних наук, професор*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Туризм став невід'ємною частиною життя суспільства та з кожним роком стає все популярнішою послугою. За даними Всесвітньої туристичної організації, щорічно подорожує понад 800 млн. чоловік. Примітним є той факт, що більш ніж у 40 країнах світу туризм є основним джерелом надходжень національного бюджету.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженнями в галузі туризму займалися такі відомі вітчизняні вчені, як: П. Гудзь, В. Кифяка, В. Цибух, Т. Сокол, Л. Черчик, О. Любіцева, В. Худо, М. Мальська та інші. Але досить велика кількість питань досі залишається поза увагою науковців і вимагає більш детального розгляду щодо перспектив розвитку туризму в сучасних умовах національної економіки.

Метою статті є аналіз ринку туристичних послуг в Україні, визначення подальших перспектив його розвитку.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи стан ринку туристичних послуг в Україні, важливо проаналізувати туристичну привабливість України. Сьогодні в Україні налічується понад 4,5 тис. закладів розміщення туристів та відпочиваючих на 630 тис. місць, але вони потребують кардинальних змін, які будуть відповідати міжнародним стандартам [1]. Крім того, забезпечення належного стану також потребують рекреаційні зони, пам'ятки культури та архітектури України.

В Україні велика кількість туристичних фірм акцентують увагу саме на в'їзному туризмі, тобто відправляють українців відпочивати на закордонні курорти. Через це кількість людей, що від'їжджають з країни, значно перевищує кількість тих, що відвідують нашу країну [2]. Це один із факторів, що має негативний вплив на формування бюджету нашої країни.

В Україні пропонується безліч туристичних послуг: міжнародний туризм, внутрішній туризм, спортивний туризм і активний відпочинок, послуги готелів, мотелів і кемпінгів, організації ділових поїздок, пасажирські перевезення, лікування за кордоном, страхування туристів, санаторно-курортні та оздоровчі послуги, оренда нерухомості за кордоном. Туристичний ринок України є не досить привабливим для подорожуючих. Значний відсоток туристів обирають для відпочинку країни з високим рівнем безпеки, стабільною економікою, цікавими місцями та захоплюючими екскурсіями. Україна ж у цьому поступається багатьом країнам світу. Відсутність безпеки в Україні найбільше проявляється в поганому стані доріг. Стан автомобільних доріг України має найгірші оцінки серед більшості європейських країн, це спричиняє велику кількість нещасних та летальних випадків.

Для того щоб туризм розвивався швидкими темпами, необхідно провести удосконалення інфраструктури, яка обслуговує дороги: будівництво нових кемпінгів, кав'ярень, АЗС, придорожніх ресторанів та зон відпочинку. Вже зараз туристична галузь виробляє 8% ВВП України. Сьогодні кожен турист, який відвідує нашу державу, в середньому залишає тут майже 500 доларів США за 3 дні перебування [3].

На розвиток туризму впливають як позитивні, так і негативні фактори, які пов'язані з політичною та соціально-економічною ситуацією в країні і в світі загалом. Експертами в сфері туризму було запропоновано низку рекомендацій щодо поліпшення відпочинку як для громадян України, так і для іноземних туристів. Зокрема, пропонуються такі заходи як створення програми лояльності «Турист України». Подорожуючи, відвідуючи різні туристичні місця, українці та іноземці матимуть змогу накопичувати бали й отримувати різноманітні знижки; розробити програму «Все включено» в готелях на півдні України; страхувати туристів, які користуються послугами туроператорів; розвивати чартерні авіаперевезення, за маршрутами Львів – Одеса, Харків – Одеса, Дніпро – Львів тощо [4].

Розвиток туристичної галузі в Україні багато в чому залежить від розроблення та впровадження інноваційних технологій, які будуть спрямовані на збільшення потоку іноземних туристів, розширення туристичних послуг, вдосконалення обслуговування клієнтів та підвищення туристичної привабливості України. До інновацій в туризмі відносять нововведення, які супроводжуються якісно новими змінами туристичних послуг та підвищенням ефективності функціонування інфраструктури туризму. У світовій практиці практично всі довідники з туризму випускають в електронному форматі [5]. Тому слід активно використовувати досвід високорозвинених країн для виходу на якісно новий рівень обслуговування клієнтів із застосуванням технологічних інновацій.

Однією з важливих перепон для розвитку туристичної індустрії України є технологічна відсталість – практично не застосовуються інноваційні туристичні технології, які в розвинених країнах набули широкого досвіду використання. Електронний бізнес відкриває великі можливості розвитку будь-якому підприємству. Це нова форма ринкових відносин, заснована на застосуванні новітніх телекомунікаційних технологій та Інтернету. Нині в Україні необхідно розвивати програми електронного бронювання та складання турів. Поява цих програм дасть змогу не тільки здешевити засоби зв'язку, але й працювати всім учасникам туристичного ринку як єдиний офіс. Агентства зможуть отримувати оперативну та достовірну інформацію про ціни і кількість вільних місць у будь-який момент часу, а також матимуть можливість стежити за проходженням замовлення на всіх етапах його здійснення [6].

На нашу думку, Україні слід розвивати такі інноваційні види туризму: 1) діловий або бізнес-туризм. До цього виду туризму відносять поїздки для участі в з'їздах, наукових конгресах і конференціях, виробничих нарадах і семінарах, ярмарках, виставках, салонах, а також для проведення переговорів та укладання контрактів. Цей вид туризму слід розвивати у містах України з найбільш сприятливим бізнес-кліматом (Київ, Одеса, Львів, Харків, Дніпро);

2) агротуризм (сільський туризм, *rural tourism*). Включає відвідування туристами сільської місцевості з метою відпочинку та організації розваг в екологічно чистих (щодо міських поселень) районах. На заході та півночі України можна організувати цей вид відпочинку. Для цього слід створити спеціальні «туристичні села», сформувати «сільські тури» з проживанням та харчуванням у сільських будинках (сім'ях), розташованих в екологічно чистих районах;

3) пригодницький та екстремальний туризм. Пригодницькі тури стали інновацією у сфері туризму, що отримала розвиток в останні десятиліття. В Україні зараз туристам пропонується відвідати Чорнобиль, що корисно тується попитом серед туристів. Але Україна багата і на інші моторошні та страшні

місця, такі як Золочівський та Підгорецький замки у Львівській області, замок Паланок в місті Мукачево, Соминське озеро на Волині, Лиса гора на Київщині, долина привидів неподалік Алушти та ін.

Висновки. Туристичний бізнес є найбільш прибутковим сектором економіки багатьох країн. Туризм виступає як надзвичайно багатий за змістом і розмаїтий за проявами соціальний феномен. Розбудова індустрії туризму в Україні та розвиток національного ринку туристичних послуг позитивно позначиться на соціально економічному становищі нашої держави.

Література:

1. Тарасенко О.П., Соколов В.С. Курорти та санаторії України: наук.-практ. довід. – Київ: Фолігрант, 2009. 432 с.

2. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. Чернівці: Книги-XXI, 2012. с. 325.

3. Пестушко В.М. Український туризм у контексті глобалізації: сучасний стан і перспективи. Географія та основи економіки. 2015. с. 257.

4. Куди подорожують українці (інфографіка). «Слово і діло». 2017. Режим доступу: URL: <https://konkurent.in.ua/news/ukrayina/23509/kudi-podorozhuyut-ukrayinci-infografika.html>.

5. Цибух В. Туризм в Україні. «Економіст». 2014. №6. с. 35–37.

6. Особливості розробки прогнозів розвитку туристичної галузі. Режим доступу: URL: http://tourlib.net/statti_ukr/orlova2.htm.

*Горшечнік Анна Андріївна,
студентка групи Т-116 гуманітарного факультету
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії*

Науковий керівник:

*Халайцян Анатолій Петрович,
викладач кафедри теорії і методики фізичної культури та
валеології Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії*

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ГАДЖЕТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Постановка проблеми. Важливість проблеми збереження та зміцнення здоров'я підростаючого покоління та роль закладів освіти в її вирішенні визначається національною доктриною розвитку фізичної культури і спорту в Україні та іншими законодавчими документами. Головним завданням навчальних закладів є створення умов для гармонійного розвитку особистості та надання можливостей для самореалізації в майбутньому житті.

Фізична культура має на меті формування різнобічно-розвинутої особистості. Сьогодні особливого значення набуває пошук ефективних підходів для прищеплення учням інтересу до занять фізичною культурою та впровадження новітніх технологій у систему фізичного виховання.

При вступі до школи різні відхилення у стані здоров'я спостерігаються у кожній третій дитини, а у дев'ятому класі – у кожній другій. Це пояснюється тим, що навчання у закладах освіти супроводжується дефіцитом рухової активності, нервовим перенапруженням та необхідністю засвоєння учнями великої кількості інформації. Аналізуючи дані статистики можна сказати, що однією з причин зниження рухливості фахівців називають падіння інтересу до традиційних уроків фізичної культури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз сучасних наукових праць показав, що наразі проблематику освітніх інновацій, досліджують закордонні та вітчизняні науковці, як-от: Т. Базилук, В. Гружеський, М. Загірняк, О. Качан, Т. Кожедуб, Б. Нагорний А. Самошкіна, В. Сергієнко, Т. Сичова, С. Футорний та ін. Об'єктами їх досліджень переважно є особливості розвитку інноваційних освітніх систем, новітні педагогічні технології та звичайно сучасні педагогічні ідеї. А процеси підготовки та перепідготовки педагогічних працівників характеризуються високою ефективністю при дотриманні принципів андрагогіки, педагогічної інноватики, креативної педагогіки, акмеології.

Мета статті. Дослідити функціональні можливості використання сучасних гаджетів на заняттях з фізичного виховання.

Виклад основного матеріалу. XXI століття це час переходу до високотехнологічного суспільства, інформаційні технології в якому відіграють одну з ключових ролей в процесі розвитку і існування суспільства. Зміни в системі освіти, які вимагає сьогодення торкаються всіх факторів, що мають вплив на освітньо-виховний процес. А саме: структура, методичне наповнення, форми навчання і виховання, системи контролю та оцінювання, педагогічна взаємодія, процес фахового росту та перепідготовки. Разом з цим порушуються питання, щодо здоров'я людини, нації та людства в цілому.

Швидкість розвитку цифрових технологій неймовірна, вона дає щоденно нові рішення. Так, для розрахунку потрібних калорій для забезпечення енергією організму на протязі доби спочатку користувалися таблицями, потім комп'ютерними програмами, наразі це можна здійснити за допомогою смартфона, який може відслідкувати ще й норми сну та рухової активності. Телефонем незручно користуватись під час заняття з фізичної культури, для цієї цілі розроблені спортивні пульсометри з функцією максимального контролю за станом самопочуття організму, що контролюватиме майже всі фізіологічні процеси організму, та сповіщатиме заздалегідь про наслідки теперішньої життєдіяльності.

Сучасна молодь веде переважно малорухливий спосіб життя, і мало цим переймається. А саме такий спосіб життя, часто є причиною так званого «омолодження» ряду хвороб, які не лише дошкуляють сучасній молоді, а й не дають можливості реалізувати себе, розкривши свій потенціал. Наразі у фізичній культурі вже застосовуються фітнес браслети та трекери, які прийшли на заміну, або поєднуються з використанням пульсотаксиметрії. Ці гаджети дають наступні можливості:

- функція нагадування, та зосередження на цілі;
- контроль активності роботи (кількість рухів за певний проміжок часу);
- контроль об'єму роботи (кількість кроків, кількість спалених калорій, тривалість відпочинку, розумний будильник тощо);
- функціональні показники організму (ЧСС, тиск, частота дихання тощо).

Дані з гаджетів вчитель може використовувати як під час заняття за розкладом, так і для контролю за самостійною роботою, так і для тренувальної діяльності. Проаналізувавши дані за більш тривалий період, як одна доба, вчитель може проаналізувати динаміку позитивного розвитку організму, або навпаки передбачити перетренування. Спектр застосування даних гаджетів широкий. Практично в будь-якому виді спорту їх застосування доцільно під час розвитку фізичних якостей. Оскільки, як відомо всі фізичні якості розвиваються в певному пульсовому діапазоні, ми можемо уникнути неефективної роботи.

Висновок. Модернізація системи освіти, полягає сьогодні у впровадженні не лише на теоретичному, а й на практичному рівні інноваційних концепцій в основі яких покладено поєднання в єдиному процесі передових освітніх технологій та сучасних цифрових наукових винаходів, які вже увійшли у побут громадян України. Застосування гаджетів стимулює до самопізнання, підвищує рівень активності через більше усвідомлення процесу фізичного розвитку. Фізична культура в таких умовах продовжує закладати основи всебічного удосконалення фізичної природи юної людини та дотримання нею здорового способу життя.

Література.

1. Качан О.А. Упровадження інноваційних технологій у фізкультурно-оздоровчу та спортивну діяльність закладів освіти: навчально-методичний посібник. Слов'янськ: Витоки, 2017. 138 с.
2. Нагорний Б.Г. Студентство і сучасність Київ : Арістей, 2005. 164 с.
3. Загірняк М.В. Громадянськість студентської молоді в Україні: стан і перспективи. *Педагогіка і психологія* : 2015. № 3. С. 53-57.
4. Загурська С.М. Розвиток креативності як психолого-педагогічна проблема сучасної освіти. *Народна освіта* 2020. № 2(41) С. 59-64.

*Громова Данна Павлівна,
студентка групи Т-41б
гуманітарного факультету
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
Науковий керівник:
Гуцал Людмила Антонівна,
доцент кафедри теорії і методики
фізичної культури та валеології
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії,
кандидат педагогічних наук, доцент*

ПАЛОМНИЦЬКИЙ ТУРИЗМ ТА ЙОГО ОБ'ЄКТИ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ НА ХМЕЛЬНИЧЧИНІ

Постановка проблеми. Нове розуміння культури в суспільному розвитку й усвідомлення необхідності збереження культурного різноманіття у світі розширюють перспективи туризму як ресурсу регіонального розвитку, а також впливу на соціальну й культурну сферу, екологію, зовнішньоекономічну діяльність і міжнародні відносини [1]. Інтерес до релігійного туризму як окремої туристичної галузі в Україні постійно зростає й викликає науковий і практичний інтерес [7].

Окремої уваги у аспекті розвитку саме релігійного туризму потребує Хмельниччина. Особливістю цього регіону є малодосліджена історико-культурна спадщина та культурні пам'ятки, які дійшли до наших часів, зокрема об'єкти релігійного паломництва. Архітектурні пам'ятки Хмельниччини відтворюють національну і сакральну культуру княжої доби і Середньовіччя (українського бароко), ренесансу і класицизму, еkleктики і модерну, демонструють здобутки, що є результатом співжиття православного, католицького, іудейського світів [4]. Проте, питання теорії і практики розвитку саме релігійного (сакрального) туризму на Хмельниччині ще недостатньо висвітлені.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням особливостей розвитку сакрального туризму, територіальною організацією релігійних установ займалися К. Дударчук, В. Джалган, В. Жупанський, Л. Ключко, О. Любіцева, С. Павлов, С. Романчук та ін. Праці істориків XIX століття стосувались передусім хронології заснування монастирів, кляшторів, храмів, біографій історичних осіб, пов'язаних із фундацією культових споруд (Ю.А. Ролле, Ю. Сіцинський, М. Тодорович, В. Марчинський, О. Пшездецький, О. Сементовський, В. Вечерський). Архітектурні особливості подільських православних храмів знайшли відображення у дослідженнях П. Гречанівської, Н. Урсу, І. Березіної.

Мета статті: висвітлити основні аспекти паломницького туризму і вказати на його об'єкти історико-культурної спадщини на Хмельниччині.

Виклад основного матеріалу. Паломництво або проща – мандрування віруючих людей до святих місць (наприклад, у християн – до Єрусалима, у мусульман – до Мекки й Медини тощо). Людей, що здійснюють паломництва, називають паломниками або прочанами. Слово паломник утворене від пальма (від лат. palma) – «пальма», «пальмова гілка». Це пов'язано з тим, що богомільці, які відвідували Палестину, привозили з собою додому пальмові листи, що слугували їм у дорозі парасолями. Надалі «паломниками» стали називати і тих релігійних мандрівників, що не залишали меж своєї країни. Слов'янське слово аналогічно лат. palmarius, palmatus («паломник»), утвореному від palma [3].

Християнське паломництво українців є одним з найдавніших видів подорожей, відомих з літописних джерел ще IV ст. н.е. У «Печерському Патерику» знаходимо інформацію про українських паломників ще в XI ст. Однак саме він першим описав своє паломництво, яке здійснив в 1106-1108 рр. На українській землі, як засвідчують давні літописи і хроніки, побувало багато подорожуючих зі Сходу і Заходу. Їх приваблювала краса української природи, шляхетність душі українського народу, духовна величність Києво-Печерської і Почаївської лавр, Київської Софії, культурних і сакральних пам'яток інших регіонів України [4].

В умовах сучасності існує таке поняття як паломницька галузь (індустрія). Вона дозволяє задовольняти духовно-суспільні потреби населення та є ефективною в економічному плані [8]. Духовний сенс паломництва визначається характером релігійної свідомості. Паломники, на відміну від релігійних туристів, беруть участь у релігійних обрядах і таїнствах, отримують повчання й настанови від священників і ченців, які перебувають у монастирях і храмах, що їх відвідують [6].

Паломницькі поїздки можуть відрізнятися різним співвідношенням частки безпосередньо паломництва й частки релігійного туризму. На думку науковців, паломницький тур – це релігійно зумовлена подорож, а культурно-релігійний тур переслідує, передусім, пізнавальні цілі [5].

Паломники їдуть у святі місця поклонитися святим мощам і чудотворним іконам, отримати допомогу, зцілення, відчути зв'язок із Богом, доторкнутися до благодатної сили тощо [2].

У туризмі зазвичай виділяють декілька видів паломництва, що класифікуються по різних ознаках: – по числу учасників і сімейній приналежності: індивідуальні, сімейні і групові паломництва; – за тривалістю: тривалі і короткочасні паломництва; по сезонності: цілорічні паломництва, а також приурочені до релігійних свят; – по об'єктах відвідин: відвідини конфесійних культових місць (монастирів, храмів), а також природних культових місць (гір, озер, печер, джерел); – по місцю розташуванню об'єктів паломництва: внутрішні (в межах державних кордонів) і зарубіжні паломницькі тури; – за ознакою обов'язковості: добровільні і обов'язкові паломницькі тури (наприклад, в ісламі паломництво хадж є обов'язковим для кожного правовірного) [9].

Потрібно вказати, що в Хмельницькій області збереглися до сьогодні культурно-історичні пам'ятки, які можна відвідувати як з метою «релігійних поїздок», так і паломницьких турів. Зокрема, Свято-Троїцький монастир у Сатанові (Городоцький р-н, Хмельницька обл.).

Свято-Троїцький жіночий монастир у Сатанові – жіночий православний монастир в Україні, розташований у селі Сатанівська Слобідка (нині Городоцького району Хмельницької області). В 1709-1793 роках був чоловічим монастирем Чину Святого Василя Великого, з 1793 року – православним чоловічим, а від 1899 року – жіночим. Відомо, що кам'яний храм був зведений на місці дерев'яної церкви, закладеної тут ще у XIV столітті. Монастир датується XVI століттям. Він мав статус лаври і брав свій початок з підземної Троїцької церкви.

Бакота. (Кам'янець-Подільський район, Хмельницька область) Недалеко від Кам'янець-Подільського знаходиться затоплене місто Бакота. Воно розташоване на території Національного природного парку «Подільські Товтри». Затоплене місто, заповідник, природний парк, українська Атлантида, колиска історії тощо. Бакота – носить багато назв. Сьогодні міста немає на карті України, але його краса заворожує.

Найвищою точкою Бакоти вважається Біла гора. Саме тут розташований скельний чоловічий монастир. В Бакоті є три джерела цілющої води. У спекотні літні дні температура води досягає дванадцяти градусів. За словами місцевих жителів, джерела зцілили багатьох людей, які після молитви в монастирі випили цієї води.

Печера Атлантида (Хмельницька обл., Кам'янець-Подільський р-н, село Завалля). Відома спелеологам всього світу печера Атлантида розташовується поблизу села Завалля Кам'янець-Подільського району. Загальна її довжина – 2525 метрів. Це єдина в Україні трьохрівнева горизонтальна печера, відомості про яку містяться в міжнародних енциклопедіях і спеціалізованих довідниках. Довжина 7493 м, площа 3120 м². Відкрита 1969 року. Підпорядкована Хмельницькій обласній раді з туризму та екскурсій.

В селі Гвардійське (раніше – Фельштин) стоїть костел, зведений в середині XVIII ст. Тадеушем Граб'янкою – масоном, другом Каліостро та володарем Сутківців. Храм дуже ретельно реставрований, в приміщенні діє музей костелу. А поблизу села встановлений пам'ятний знак пункту геодезичної дуги Струве – грандіозного проекту XIX сторіччя по вимірюванню діаметру Землі. До слова, опорні пункти – свідчення цієї титанічної роботи, що тривала 40 років під керівництвом російського професора Струве – внесені до списку ЮНЕСКО.

В Чорному Острові є Преображенська церква XVIII ст. з чудотворною іконою, яка допомагає, за словами настоятеля, жінкам у питаннях вагітності та материнства. Дуже оригінальною спорудою є і колишня ратуша (вона ж – «аустерія», або ж гостинний двір).

Висновки. Українське християнське паломництво відоме за найпоширенішими джерелами з XI ст. і зберігалося саме завдяки тій визначній

ролі, яка в традиції надається особистій подорожі до Святих місць. В умовах сучасності паломницька традиція є тим об'єктивним підґрунтям, на якому розвивається релігійний туризм в Україні. Потрібно розрізняти декілька форм паломницького туризму – власне паломницький туризм (задоволення релігійних потреб і звершення культової практики) та релігійний культурно-пізнавальної спрямованості. В Хмельницькій області збереглися до сьогодні культурно-історичні пам'ятки, які можуть бути об'єктами паломницького туризму, а саме: Свято-Троїцький монастир у Сатанові (Городоцький р-н, Хмельницька обл.), печери Білої гори м. Бакота (Кам'янець-Подільський район, Хмельницька область), Печера Атлантида (Хмельницька обл., Кам'янець-Подільський р-н, село Завалля), с. Гвардійське (раніше – Фельштин) костел, зведений в середині XVIII ст. Тадеушем Граб'янкою, Преображенська церква XVIII ст. в Чорному Острові.

Література:

1. Божко Л.Д. Культурний туризм як важливий чинник соціально-культурного розвитку регіонів України. Культура України. 2011. Вип. 32.
2. Божук Т. Розвиток релігійного туризму: різновиди, функції. Краєзнавство. Географія. Туризм. Шкільний світ. 2011. № 16. С. 3–6.
3. Кадацька Ю.А. Релігійний туризм в Україні [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://tourism-book.com/books/book-29/>.
4. Коваль Л.М., Церклевич В.С., Горун М.В. Сакрально-релігійний туризм на Хмельниччині: надбання історико-архітектурної спадщини. Географія та туризм. 2014. Вип. 27. С. 119-129
5. Любіцева О.О., Романчук С.П. Паломництво та релігійний туризм. Київ: Альтерпрес, 2011. 416 с.
6. Патійчук В.А. Функціональні особливості організації релігійно-паломницьких турів. Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Розділ II. Економічна і соціальна географія. 2015. №15 (316). С. 24-30
7. Релігійний туризм стає популярнішим у світі. [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://www.religion.in.ua/news/foreign_news/11415-religijnij.
8. Сапелкіна З.П. Релігія і культура. Релігійний туризм: навч. посіб. К.: Вид. Акад. праці і соц. відносин Федер. проф.спілок України, 2012. 220 с.
9. Чикурова Т.Ю. Паломничество как тенденция развития внутреннего туризма. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://elibrary.ru/item.asp?id=13019688>

*Грохова Ганна Павлівна,
доцент кафедри фізичного виховання
Української інженерно-педагогічної академії
кандидат педагогічних наук, доцент*

РОЛЬ ТА МІСЦЕ СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ В СИСТЕМІ РЕКРЕАЦІЙНИХ ПОСЛУГ

Постановка проблеми. Збереження здоров'я є одним із першочергових завдань, вирішення якого потребує комплексного підходу до всіх сфер життєдіяльності людини. Одним із таких підходів можна обрати рекреаційну діяльність спортивно-оздоровчого туризму, яка сьогодні є одним з найбільш ефективних здоров'язберігаючих аспектів, де формування здорового способу життя людини і суспільства в цілому, має велике державне значення. Потреби в рекреаційних послугах для здоров'язбереження є складовою частиною зміцнення здоров'я і розвивається під впливом різних факторів. Рівень і обсяг пропозиції рекреаційних послуг залежить від можливостей використання природних рекреаційних ресурсів, місткості матеріально-технічної бази рекреації, розвиваючих факторів рекреації для подолання шляхів здоров'язбереження.

Мета статті – визначення місця спортивно-оздоровчого туризму в системі рекреаційних послуг населення.

Рекреаційна діяльність людини повинна розглядатися як будь-яка діяльність, що має відношення до організації відпочинку, туризму, фізкультури і спорту, оскільки є невід'ємною від соціальної, духовної, трудової діяльності його життя і сприяє здоров'язбереженню організму в цілому. Спортивно-оздоровчий туризм за своєю сутністю не є сферою послуг, а це досить самостійна і соціально-орієнтована сфера і спосіб життя значного кола суспільства, для якої самодіяльний туризм служить ефективним засобом фізичного оздоровлення, морального розвитку і самовдосконалення.

Створення умов для активного дозвілля, у тому числі використовуючи ресурси масового спорту та фізичної культури, є ключовим напрямком діяльності органів влади всіх рівнів у вирішенні завдання формування здорового способу життя. При цьому у визначенні пріоритетів спортивної політики важливий облік потреб, мотивів, інтересів, які лежать в основі спортивно-дозвіллевої діяльності людини. Важливий також аналіз бар'єрів доступності спортивних та фізкультурно-оздоровчих послуг для різних груп населення, в тому числі і соціокультурних, психологічних бар'єрів і реалізація комплексних заходів, що дозволяють їх мінімізувати. Реалізуючи оздоровчі, рекреаційні та освітньо-виховні, комунікативні функції, оздоровчо-спортивний туризм є найважливішим засобом розвитку людського потенціалу

суспільства для здоров'язбереження організму. Використовуючи вільний час для занять аматорським, оздоровчим спортом та фізичною культурою, визначаючи його як активний вид дозвілля можливо зміцнити та відновити фізичний стан організму і це конструюється сукупністю видів діяльності, що реалізуються з власної волі людини, результатом яких є ефекти релаксації, отримання задоволення, моральне, психологічне і фізичне відновлення і розвиток індивіда.

При домінуванні установок на збереження та підтримання здоров'я у сфері оздоровчо-спортивного дозвілля можуть бути задоволені різні потреби. При цьому характер мотиваційних установок залежить від вікових характеристик. Вибір активних спортивно орієнтованих форм проведення дозвілля визначається різними факторами об'єктивного і суб'єктивного характеру, утому числі залежить від реалізованої соціальної політики, щодо створення умов для занять спортом і фізичною культурою, оздоровчо-спортивним туризмом в цілому, територіальної та цінової доступності фізкультурно-оздоровчих послуг, від рекреаційних установок індивідів і розвиненості потреби в фізкультурних і спортивних заняттях.

В основі спортивно-оздоровчої послуги лежить розвиток здорового способу життя, який можливо досягти створюючи туристичний продукт, який буде містити в собі елементи оздоровчо-спортивного туризму. Адже активний рух є визначальною рисою оздоровчо-спортивного туризму, який загартує організм, розвиває витривалість, спритність, виховує мужність, наполегливість і рішучість, навчає виживанню людини в природному середовищі. Подорожуючи далекими чи близькими дорогами ми збагачуємось не тільки фізично, а і емоційно, культурно, бо саме оздоровчо-спортивний туризм допомагає підтримувати високу працездатність та творчу активність. Така ефективна форма організації відпочинку сприяє фізичному і духовному розвитку особистості.

Оздоровчо-спортивний туризм – це різновид пішохідного, гірського, водного, спелеотуризму тощо. Для подорожі пішки в горах характерні: великий обсяг фізичних навантажень на організм при зниженому атмосферному тиску і високому рівні сонячної радіації, необхідність долати перешкоди із застосуванням різноманітних засобів і прийомів пересування і страховки, спеціальна тактика проходження маршруту. Тому сьогодні розповсюджений і користується попитом пішохідний туризм.

Піші походи проводяться практично у всіх кліматичних зонах та географічних регіонах – від арктичної тундри до пустель і гір. Їх привабливість і головна відмітна особливість у тому, що вони доступні і корисні також і практично здоровій людині, незалежно від віку і фізичного розвитку, надає більшу свободу у виборі маршруту відповідно до естетичних, пізнавальних та культурних потреб учасників подорожі. При наявності на маршруті великої

кількості різноманітних природних перешкод піший похід може перетворитися на комбінований, наприклад, пішохідно-водний, гірсько-пішохідний.

Помітною популярністю сьогодні користуються різнопланові спортивно-оздоровчі послуги, які називають рекреаційними, і сутність їх полягає в організації процесу відновлення, і звичайно, розвитку і вдосконалення сил і можливостей людини – фізичних, емоційних, адаптаційних, духовних.

Спортивно-оздоровчі рекреаційні послуги іноді відносять до відновлювальних послуг, а іноді до анімаційних. Вони виявляються в залах для аеробіки, гімнастичних залах, тренажерних залах. Заняття тут проводять за певним графіком досвідчені інструктори по спортивнооздоровчій гімнастиці, по аеробіці і культуризму. До спортивно-оздоровчих послуг відносяться послуги оздоровчої галузі. Основні структурні підрозділи оздоровчої галузі: клуби (центри) здоров'я (фітнес, шейпінг, аеробіка, каланетика, йога, SPA, велнес та ін.), фізкультурно-оздоровчі центри, спортивно-оздоровчі центри, рекреаційно-оздоровчі центри, оздоровчі центри, туристичні бази, будинки відпочинку, дитячі і молодіжні оздоровчі табори та ін.

Недоліками більшості існуючих клубів здоров'я є їх низький оздоровчо технологічний рівень, спортивно-фізкультурна односторонність, відсутність комплексу рекреаційних та оздоровчих послуг, орієнтація на контингент молодих людей і неможливість отримання оздоровчих послуг дітьми та літніми людьми, а також відсутність організації сімейної клубної роботи.

Висновки. Сучасні спортивні, фізкультурні та оздоровчі організації активно прагнуть до об'єднання і співпраці з освітою, громадським харчуванням, культурою, шоу-бізнесом, індустрією розваг та іншими суміжними галузями, затребуваними населенням, і все більше перетворюються на багатофункціональні центри. В даний час в країні планується створення тисяч багатофункціональних оздоровчих, спортивних, фізкультурно оздоровчих центрів, стадіонів і басейнів. У цьому зв'язку актуальним стає впровадження розробленої методології створення та роботи багатофункціональних трансформованих оздоровчих комплексів (клубів здоров'я) які можуть бути складовою частиною спортивних центрів, стадіонів, басейнів або функціонувати самостійно.

Література:

1. Грохова Г.П. Формування рекреативної культури майбутніх інженерів-педагогів у процесі професійної підготовки: Дис.... кандидата пед. наук: 13.00.04 – Харків, 2010. 158 с.

2. Дроздов А.В. Основы экологического туризма. – Москва : Гардарики, 2005. 271 с.

3. Кирилук Л.М. Нові (нетрадиційні) види туризму України. Наук. записки Вінницького держ. пед. університету ім. Михайла Коцюбинського. Серія: Географія. Вінниця, 2008. Вип. 17. С. 191–195.

4. Стасюк О.М. Основи нетрадиційних методів оздоровлення : навч. посіб. – Львів: ЛДУФК, 2012. 174 с.

*Гуцал Людмила Антонівна,
доцент кафедри теорії і методики
фізичної культури та валеології
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії,
кандидат педагогічних наук, доцент*

БЕЗПЕКА ТУРИСТИЧНИХ ПОДОРОЖЕЙ

Постановка проблеми. Важливою умовою організації туристичних подорожей є безпека. Під час подорожі турист перебуває в незнайомому середовищі, активно відпочиваючи постійно знаходиться під впливом ризикових обставин. Він не знає досконало звичаїв, мови, традицій, побуту, не має імунітету від хвороб, поширених у даній місцевості, не пристосований до проживання та інтенсивних навантажень. Все це вимагає чіткої організації і взаємозв'язку серед об'єктів туристичної індустрії, що включають готелі, транспорт, місця громадського харчування і розваги (оздоровчого, спортивного, пізнавального і іншого призначення), з організаціями, здійснюючими туроператорську і турагентську діяльність, і з організаціями, що надають різні послуги (екскурсійні, туристські, гідів-перекладачів та інші види послуг, подорожі, що надаються залежно від цілей). При реалізації послуг повинна забезпечуватися безпека життя, здоров'я туристів і екскурсантів, збереження їх майна і мають бути розроблені методи контролю за виконанням вимог безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням безпеки в туризмі присвячені дослідження багатьох зарубіжних вчених: Т. Бентли, С. Пейджа, Л. Волкера, К. Борисова, Е. Драчевої, М. Марініна, Т. Піщуліної та ін. Сучасний стан вирішення проблем безпеки відображено також і в працях вітчизняних науковців, зокрема: В. Кифяка, В. Козинця, М. Мальської, Н. Антонюк, Н. Ганич та ін.

Мета статті: розглянути вимоги до організації безпеки туристичних подорожей.

Виклад основного матеріалу. Питання безпеки туристичних подорожей завжди в центрі уваги. Для того, щоб нормально функціонувати і розвиватись, туризм має потребу в безпеці для мандрівників і подорожуючих. Це може бути досягнуто шляхом розробки й впровадження в життя норм безпеки для подорожей, поінформування й освіти громадськості, створення

інституціональних рамок для вирішення проблем, пов'язаних з безпекою туристів.

Закон України «Про туризм» надає гарантії безпечного перебування туристів на території України та зобов'язує органи влади та суб'єктів туристичної діяльності розробити комплекс заходів з безпеки туристів. Зокрема, у III розділі в статті 13 «Безпека в галузі туризм» зазначається, що безпека в галузі туризму – сукупність факторів, що характеризують соціальний, економічний, правовий та інший стан забезпечення прав і законних інтересів громадян, юридичних осіб та держави в галузі туризму.

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи в межах своїх повноважень вживають заходів, спрямованих на: забезпечення закріплених Конституцією України прав громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля при здійсненні туристичних подорожей, захист громадян України за її межами; забезпечення особистої безпеки туристів, збереженість їх майна, незавдання шкоди довкіллю; інформування суб'єктів туристичної діяльності про загрозу безпеці туристів у країні (місці) тимчасового перебування; надання необхідної допомоги туристам, які опинилися у надзвичайній ситуації; забезпечення туристам (екскурсантам) можливості безперешкодного одержання медичної, правової та інших видів невідкладної допомоги, доступу до засобів зв'язку; заборонення використання туризму з метою незаконної міграції, сексуальної, трудової та інших видів експлуатації громадян; охорону туристичних ресурсів України, встановлення гранично припустимих навантажень на об'єкти культурної спадщини та довкілля; забезпечення безпеки об'єктів туристичних відвідувань з урахуванням ризику виникнення природних і техногенних катастроф та інших надзвичайних ситуацій тощо [1].

Важливу роль у забезпеченні безпеки туристичних подорожей та під час їх здійснення належить туристичним фірмам і підприємствам, які зобов'язані:

- інформувати туристів про можливі небезпеки під час подорожі, необхідність виконання загальнообов'язкових вимог та запобіжних чи попереджувальних заходів (медичних щеплень тощо);

- створювати безпечні умови в місцях надання туристичних послуг, забезпечувати належне облаштування трас походів, прогулянок, екскурсій тощо;

- забезпечувати спеціальні вимоги безпеки під час надання туристичних послуг з підвищеним ризиком (автомобільний, гірський, лижний, велосипедний, водний, мотоциклетний, пішохідний туризм, спелеотуризм тощо);

- забезпечувати туристів кваліфікованими фахівцями туристичного супроводу, спеціальним спорядженням та інвентарем;

- забезпечувати навчання туристів засобам профілактики і захисту від травм, попередження нещасних випадків та надання першої медичної допомоги;

– забезпечувати надання оперативної допомоги особам, які постраждали під час подорожі, транспортування потерпілих;

– оперативно інформувати органи місцевої влади та відповідальних осіб про надзвичайні ситуації, в яких опинилися туристи, подавати відомості про зниклих осіб.

Згідно із законом «Про туризм» особи, які організують експлуатацію туристичних ресурсів, зобов'язані забезпечувати виконання вимог щодо охорони довкілля та охорони культурної спадщини, а також вживати заходів щодо забезпечення мінімізації або припинення шкідливого впливу на довкілля і соціально-культурне середовище та компенсувати завдані їм при цьому збитки.

Найбільш поширеним нещасним випадком серед туристів є травматизм. Ризик отримання травми може виникнути в різноманітних умовах, але найбільша вірогідність події виникає при переміщенні механізмів, предметів і безпосередньо туристів, зі складним рельєфом місцевості, при зсувах, сходженні лавин та інших атмосферних і природних явищ. Важливими у запобіганні травматизму є справне туристичне та спортивне спорядження, одяг, взуття тощо [4].

З метою запобігання травматизму використовуються захисні облаштування, огороження туристичних стежок і маршрутів, захисне обладнання канатних доріг, гірськолижних трас, підйомників, індивідуальні страхові мотузки, шлеми тощо.

Один з небезпечних етапів подорожі – етап перевезення (проїзд до місця відпочинку та зворотний проїзд, транспортування під час подорожування та інші). Оскільки транспортні засоби є джерелами підвищеної небезпеки, питання безпеки туристів повинні бути центральними у всіх варіантах перевезень [2, 3].

Значний вплив на життя і здоров'я туриста має навколишнє середовище. Основними факторами впливу навколишнього середовища є висока або низька температура повітря, вологість і рухомість повітряних мас, опади, перепади тиску, недостатність кисню та ін. При проектуванні туру необхідно брати до уваги вибір сприятливої пори року, вечірнього чи денного часу, раціонально обрати трасу туристичного маршруту, врахувати погодні умови, забезпечення відповідної екіпіровки, засобів індивідуального захисту, повне і своєчасне інформування туристів про можливу небезпеку та ін.

Важливим фактором, що згубно впливає на здоров'я туристів, є ультрафіолетове випромінювання, підвищений рівень радіоактивності. Можуть мати місце також хімічні фактори, які впливають на організм людини. Існує також велика загроза інфекційних захворювань, харчових отруєнь та інших біологічних факторів.

В багатьох випадках туристи самі порушують регламентовані правила поведінки і потрапляють в складні ситуації, відстають через неухважність від груп на екскурсіях, відправляються в райони, не рекомендовані для

відвідування туристів, беруть участь у ризикових заходах, купаються у заборонених місцях, відвідують сумнівні розважальні заклади та ін. [2].

З метою здійснення практичної роботи по забезпеченню безпеки туристів, наданню їм допомоги і захисту в екстремальних ситуаціях, туристичні підприємства, що спеціалізуються на організації туристичних подорожей з використанням активних форм пересування туристів, створюють пошуково-рятувальні служби або укладають угоди на обслуговування з відповідними службами. Пошуково-рятувальна служба повинна мати повну взаємодію з органами охорони здоров'я, зв'язку, внутрішніх справ, цивільної авіації, лісового та водного господарства, гідрометеорологічної служби.

Держава забезпечує захист законних прав та інтересів іноземних туристів відповідно до законодавства та міжнародних договорів України.

Висновки. Безпека туризму є одною із найважливіших факторів для забезпечення надання туристичних послуг. Нормативні документи з безпеки туризму мають регулювати нормальне забезпечення безпечних умов мандрівок та стимулювання туристичного розвитку країни.

Література:

1. Закон України «Про туризм» від 15.09.1995. №325/95-ВР. [Електронний ресурс]. Режим доступу :<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр#Text>

2. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. [Електронний ресурс]. Режим доступу :https://tourlib.net/books_ukr/kyfjak_11.htm

3. Kovari I. Safety and Security in the Age of Global Tourism Applied Studies in Agribusiness and Commerce. Budapest, 2011. №3-4. Vol. 5. P. 59-61.

4. Mozolev O., Hutsal, L., Shorobura, I., Dolynska, O., Stoliar, V. (2020). Basic Preparation of a Tourist for Sports and Fitness Hike. *International Journal of Applied Exercise Physiology* www.ijaep.com VOL. 9 (12) pp. 99-106. Doi: 10.26655/IJAEP.2020.12.1

*Загородна Ірина Ігорівна,
студентка групи Т-316
гуманітарного факультету
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
Ацегейда Інна Павлівна,
старший викладач кафедри
теорії і методики фізичної культури та валеології
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії*

ПРОБЛЕМАТИКА ОРГАНІЗАЦІЇ РЕКРЕАЦІЙНОГО ТА ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ ДЛЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Постановка проблеми у загальному вигляді. Спортивно-оздоровчий туризм – складова частина в системі фізичного виховання дітей, учнівської та студентської молоді. Поруч із такими ефективними засобами фізичного виховання, як гімнастика, спортивні ігри, легка атлетика, плавання та інші традиційні й нетрадиційні види спорту, різноманітні види спортивно-оздоровчого туризму сприяють всебічному, гармонійному розвитку підростаючого покоління, особливо студентської молоді [1, с. 452].

Відомий факт, що оздоровчо-спортивна діяльність, є однією з найдоступніших і наймасовіших форм рекреації в Україні та світі. Її роль постійно зростає, зважаючи на об'єктивно зумовлене характером розвитку сучасного суспільства питання щодо зменшення фізичної рухливості та активності людей. Тому лише спортивно-оздоровчий туризм може вирішити цю проблему, яка дедалі загострюється. Особливо це стосується сучасної молоді, яка все більше стає вмотивованою щодо формування індивідуального стилю здорового способу життя [2, с. 32].

Проблема розвитку і організації спортивно-оздоровчого туризму серед студентської молоді стає дедалі актуальнішою через загальну тенденцію зменшення фізичної активності в її сучасному темпі життя. Рішенням може стати введення нетрадиційних форм фізичного виховання, наприклад заходів з рекреаційного та спортивно-оздоровчого туризму. Тому актуальним є питання вивчення проблем та підходів щодо організації рекреаційного та фізкультурно-оздоровчого туризму в діяльності студентської молоді.

Аналіз досліджень і публікацій. Тісний взаємозв'язок між фізичним вихованням, добовою руховою активністю і здоров'ям молоді підтверджений роботами багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених. Теоретичне обґрунтування вагомості оздоровчого туризму на професійне та особистісне самовизначення молоді людини можна знайти в роботах Цюкала Л.Є. [1], а у дослідженнях Герашенко Я.М. [2] розглянуті питання спортивно-оздоровчого туризму в житті молоді та проблеми організації молодіжного туризму в Україні. Проблематикою ж організації рекреаційної діяльності фізкультурно-

оздоровчих об'єднань займались такі дослідники, як О. Андрєєва та К. Пацалюк [4].

Мета статті – проаналізувати проблеми організації рекреаційного та фізкультурно-оздоровчого туризму в діяльності студентської молоді.

Викладення основного матеріалу дослідження. Фізичні навантаження формують у молодій людині такі необхідні якості, як витривалість, силу, загартованість, дають ширші можливості для оволодіння знаннями, вміннями і навичками, необхідними в повсякденному житті.

Молодіжний туризм потенційно містить можливості вирішення цілого комплексу виховних завдань. Це один із засобів гармонійного розвитку особистості. Якщо громадська діяльність у школі, навчальному закладі в основному формує моральні уявлення, поняття, переконання, то туристська діяльність створює умови для їх конкретного прояву.

Туризм також впливає на виховання молоді, це планомірний цілеспрямований вплив на людину в процесі організації її різноманітної діяльності з метою розвитку розумових здібностей, озброєння знаннями, вміннями та навичками, формування патріотичного світогляду і рис особистості.

У сучасному світі молодь відіграє особливу роль і є найважливішою складовою нашого суспільства. На жаль, із розвитком інформаційних та комп'ютерних технологій багато молодих людей віком від 14-35 років забувають про своє оздоровлення, віддають перевагу різним видам залежностей харчової, хімічної, стають кволими, хворобливими та фізично неактивними.

Через реальну відсутність державної підтримки молодіжного туризму, брак бюджетних коштів або ж відсутність політичної волі питання належного оздоровлення молоді лишається під загрозою [3].

Через відсутність достатньої кількості економічно обґрунтованих пропозицій відпочинку для молоді на туристичному ринку розвивається самодіяльний туризм, який не завжди являється правильно організованим, а в деяких випадках може нести шкоду здоров'ю [3, с. 29].

О. Андрєєва та К. Пацалюк у наукових дослідженнях представляють аспекти організації рекреаційно-оздоровчої діяльності в умовах фізкультурно-оздоровчих клубів, такі як: оцінка політики клубного закладу та наявного рекреаційного попиту, що включає оцінку ресурсів закладу, визначення профілю користувача, визначення мотивів та інтересів рекреаційної діяльності, незадоволених запитів та ін.; формулювання мети і визначення конкретних завдань; планування роботи, що включає визначення напрямку рекреаційної діяльності, визначення форми роботи та виду діяльності, пошук ресурсів, визначення пріоритетів і збалансування рекреаційних програм; втілення рекреаційних програм та заходів, що передбачає розробку маркетингової стратегії, визначення системи методів, контроль процесу реалізації програми, врахування змін; оцінка ефективності запропонованих

рекреаційних заходів, окреслення недоліків, зворотний зв'язок, модифікація та удосконалення.

Критеріями успішної рекреаційної роботи у фізкультурно-оздоровчому клубі, на думку О. Андреевої та К. Пацалюка [4, с. 152], можна вважати впровадження рекреаційних заходів відповідно до потреб різноманітних груп населення, залучення до активної рекреаційної діяльності представників всіх вікових та соціальних груп [5, с. 68-70].

Слід сказати, що у вищих навчальних закладах України і професійних закладах нижчого ступеня акредитації подають якісний теоретичний аспект туристичної освіти, але деякі ВНЗ мають свої освітні напрямки. Таким чином, студенти отримують різний рівень підготовки за різними навчальними планами, що не може не впливати на відсутність системності і єдності у сфері туристичної освіти.

Багато дискусій викликає питання співвідношення теоретичної та практичної підготовки фахівців туристичної галузі. Так, студенти в розвинутих країнах США, Канади проходять практику не менше 50% загальної навчальної підготовки, а в деяких навчальних закладах Європи тривалість практики складає 9 місяців.

Відсутність достатньої матеріальної бази ВНЗ та професійних закладах освіти призводить до того, що багато дисциплін студентство вивчає з теоретичного боку, а застосувати свої знання на практиці молоді фахівці можуть лише влаштувавшись на роботу.

На нашу думку, немає належної співпраці ВНЗ та професійних закладах освіти з туристичними підприємствами щодо розробки туристичних продуктів, доступних для малозабезпеченої студентської молоді.

Таким чином, з опрацьованого матеріалу, можна виділити такі проблеми в організації рекреаційного та фізкультурно-оздоровчого туризму в діяльності студентської молоді, як:

- тенденція зменшення фізичної активності;
- відсутність достатньої кількості економічно обґрунтованих пропозицій відпочинку;
- відсутність державної підтримки молодіжного туризму;
- недостатність практичної підготовки фахівців туристичної галузі;
- відсутність достатньої матеріальної бази ВНЗ та професійних закладах освіти;
- недостатність туристичних продуктів, доступних для малозабезпеченої студентської молоді.

З цих проблем впливають локальні рішення, такі як самодіяльний туризм, який не завжди являється правильно організованим, а інколи і травматичним. Також деякі науковці знаходять вирішення цих проблем в організації рекреаційно-оздоровчої діяльності в умовах фізкультурно-оздоровчих клубів, що можуть бути орієнтовані на різні вікові групи населення. Але хоч і робота таких клубів значно краща, ніж самодіяльний туризм та, все ж таки, орієнтована на вже зацікавлену аудиторію, тому

важливим є комплексний підхід в організації рекреаційного та фізкультурно-оздоровчого туризму в діяльності студентської молоді, спрямований на залучення державної підтримки та популяризації туризму, якісне забезпечення ВНЗ матеріальною базою для підготовки майбутніх фахівців, розширення послуг туристичних організацій та їх активну співпрацю з ВНЗ.

Висновки. Проведене дослідження показує, що є ряд проблем в підходах та організації рекреаційного та фізкультурно-оздоровчого туризму в діяльності студентської молоді та задля їх вирішення на масовому рівні, потрібен комплексний та взаємопов'язаний підхід з залученням всіх учасників туристичної сфери.

Література:

1. Цюкало Л.Є. Спортивно-оздоровчий туризм в системі фізичного виховання студентської молоді. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : науковий журнал, Сумський держ. пед. ун-т ім. А.С.Макаренка Суми : СумДПУ 2015. № 3(47). С. 451–458.

2. Геращенко Я.М., Омельяненко Г.А. Спортивно-оздоровчий туризм в житті молоді. Вісник Запорізького національного університету: Збірник наукових статей. Фізичне виховання та спорт. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2013. 168 с.

3. Геращенко Я.М. До проблеми організації молодіжного туризму в Україні. Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки. 2017. Вип. 75(2). С. 27-30.

4. Андрєєва О. Аспекти організації рекреаційної діяльності фізкультурно-оздоровчих об'єднань Спортивний вісник Придніпров'я. 2011. № 2. С.151-155.

5. Берест О.О. Особливості організації рекреаційної діяльності в системі фізичної культури та спорту. Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки. 2016. Вип. 72(2). С. 67-71.

Загоруй Вікторія Павлівна,
студентка групи Т-11(б)

Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
Науковий керівник:

Барановська Валентина Миколаївна,
доцент кафедри природничо-математичних дисциплін
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії,
кандидат педагогічних наук, доцент

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМУ

Постановка проблеми у загальному вигляді. Інформатизація суспільства й освіти, зміна педагогічної ситуації у вищій освіті зумовлюють перехід від

традиційних форм професійного навчання фахівців до навчання на нових технологічних принципах, де відбито загальні закономірності розвитку цієї галузі знань і специфічні підходи, пов'язані з необхідністю використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

У наш час фактично всі розвинуті країни вже мають сформоване інформаційне суспільство. Щодо визначення інформаційного суспільства існують три загальні критерії: наявність комп'ютерів, рівень розвитку комп'ютерних мереж і кількість населення, зайнятого в інформаційній сфері, що використовує інформаційні технології у своїй повсякденній діяльності.

Разом з тим, сьогодні існує проблема, що в умовах компетентнісного підходу до підготовки фахівці поняття «якість освіти» набуває нового значення і включає в себе не лише знання, вміння і навички, а й особистісні утворення особистості, рівень оволодіння нею сучасними інформаційними технологіями, що забезпечать їй успіх у подальшій професійній діяльності.

Аналіз останніх досліджень. Дидактично-педагогічні та методичні проблеми інформатизації навчального процесу вивчали М. Жалдак [1], В. Кремень [4], Ю. Рамський, В. Розумовський та ін. У працях Ю. Машбиця, В. Зінченка, Т. Коваль [3], С. Сисоевої, Н. Тализіної досліджувалися психолого-педагогічні аспекти використання інформаційних технологій у навчальному процесі.

Мета дослідження – показати необхідність створення умов підвищення рівня інформатичних компетентностей майбутнього фахівця з туризму.

Викладення основного матеріалу дослідження. Інформаційно-комунікаційні технології – це потужний стимул, який дозволяє розвивати пізнавальну активність студентів, покращує якість знань, сприяє розвитку навичок самостійного отримання знань. Сучасна сфера туризму має великі теоретико-методологічні перетворення в умовах інформаційно-освітнього простору інформаційного суспільства, де на перше місце постали інформаційні технології. Використання інформаційних технологій у навчальному процесі майбутніх фахівців туризму – це веління часу, і тому, необхідно створити умови для професійного зростання протягом усього професійного періоду, що відобразиться на створенні нової системи підготовки фахівця [1].

У сучасному світі процес побудови інформаційного суспільства відбувається настільки швидко, що інформація стає найважливішим компонентом для розвитку всіх сфер як суспільного життя, так професійного. Вплив інформації на розвиток особистості майбутнього фахівця з туризму в житті такого суспільства істотно підвищився, займаючи відповідну роль. Треба сказати, що на сучасному етапі модернізації вищої педагогічної освіти інформаційне суспільство розглядається як особливий світ, в якому передбачено свободу самовираження студентської молоді, можливість постійного професійного самовдосконалення засобами інформаційно-комунікаційних технологій в інформаційно-освітньому просторі.

На сучасному етапі розвитку освіти інформаційно-комунікаційні технології навчання займають важливе місце в практичній діяльності майбутнього фахівця. Тому постає необхідність у формуванні інформатичних компетентностей студента, що передбачає знання інформаційно-комунікаційних технологій та вміння добирати найбільш раціональне поєднання різних методів навчання відповідно до цілей і завдань, які необхідно вирішувати в навчальному процесі. Успішне використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі висуває високі вимоги до професійної підготовки педагогів [3].

Потрібен істотний перегляд технології навчання й організації навчального процесу у вищих навчальних закладах на основі інформатизації освіти, нової технічної й технологічної бази, урахування досягнень у галузі інформаційно-комунікаційних технологій, використання яких дозволяє не тільки значно активізувати пізнавальний інтерес студента до майбутньої професійної діяльності, але й змінити роль та функцію викладача, зробивши його діяльність більш продуктивною й творчою. Такий підхід зумовлений об'єктивністю інтеграційних процесів, що відбуваються в практичній діяльності майбутнього фахівця з туризму в сучасних умовах, і домінуванні їх над діяльністю у вузькій професійній сфері, що залишилася від минулого.

Однією з сучасних інформаційних технологій є Zoom. Ця платформа – сервіс для проведення відеоконференцій, онлайн-зустрічей і дистанційного навчання студентів. Завантажити програму можна на смартфон, ноутбук, планшет. Організувати зустріч може той хто створив обліковий запис. Безкоштовний обліковий запис дозволяє проводити відеоконференцію тривалістю 40 хвилин [2].

Програма відмінно підходить для індивідуальних і групових занять, студенти можуть заходити як з комп'ютера, так і з планшета та з телефона. До відеоконференції можуть підключитися всі, хто має посилання, або ідентифікатор та пароль конференції.

Демонстрація екрану в Zoom – це дуже зручна функція для викладачів. Можна показати учасникам презентацію чи відео зі свого телефона та комп'ютера. Можна запустити будь-яку відкриту у вас вкладку і обговорити її вміст. Наприклад, відкрити Google Map і спільно розробити новий туристичний маршрут.

Висновки. Таким чином, місце вищої освіти в інформаційному суспільстві багато в чому визначається знаннями людей, їх уміннями, навичками, можливостями розвитку професійних і особистісних якостей. Необхідно зауважити, що для реформування системи вищої освіти в Україні в ракурсі відповідності вимогам інформаційного суспільства, необхідно провести пошук оптимальної збалансованості між сформованими традиціями в українській вищій освіті й новими Європейськими віяннями і світовим освітнім простором.

Список використаних джерел

1. Жалдак М. І. Модель системи соціально-професійних компетентностей вчителя інформатики *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання*. Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. № 14. С. 5–12.
2. Зубехіна Т.В. Інформаційно-комунікаційні технології в організації електронного навчання бакалаврів (на прикладі спеціальності «Туризм» та «Соціальна робота» *Науковий журнал «Інформаційні технології і засоби навчання»*. 2017. №59(3). С. 76-86.
3. Коваль Т. І. Підготовка викладачів вищої школи: інформаційні технології у педагогічній діяльності: навч.-метод. посіб. Київ: КНЛУ, 2009. 380 с.
4. Кремень В. Г. Філософія національної ідеї. Людина. Освіта. Соціум. Київ: Грамота, 2007. 576 с.

*Ільїнський Сергій Валентинович,
старший викладач кафедри
теорії і методики фізичної культури та валеології
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії*

СУЧАСНІ ДЕФІНІЦІЇ ОСВІТНЬОГО ТА ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ

Постановка проблеми. Більшість людей сучасного світу не уявляють своє життя без подорожей. Серед подорожей сьогодення найбільш поширеними є такі, що містять освітню складову. В сучасному світі через мозок людини проходить величезний інформаційний потік. Масштаби отриманої інформації зумовлюють перенавантаження, яке перешкоджає структуруванню знань, внаслідок чого відбувається їх швидке забування. Особливо таке стається з тією інформацією, що не отримала яскравого емоційного підкріплення та осмислення. Переживання емоцій під час отримання знань, навпаки сприяє, під час повторного їх виникнення, пригадуванню інформації. Фактором, що викликає необхідні, здебільшого позитивні емоції може виступати подорож. Дуже часто знання, отримані в процесі подорожей, залишаються у нашій пам'яті протягом усього життя. Освітні подорожі, освітній туризм – це подорожі, які відбуваються з метою отримання людиною різноманітних знань необхідних їй у житті, суспільній чи професійній діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку освітнього та пізнавального туризму розглядалися в роботах О. Бейдика, Т. Винника [1], О. Ільїної, І. Зоріна О. Любіцевої, І. Колеснікової, О. Никига [8], Є. Панкової, А. Романова [10], С. Селіванової [12], В. Худо та інших.

Мета статті – з'ясування сучасної сутності та співвідношення понять «освітній» та «пізнавальний» туризм, уточнення та конкретизація їхнього змісту.

Виклад основного матеріалу. До сьогодні у науковій літературі не існує загальноприйнятого визначення поняття «освітній туризм». Різні дослідники вкладають у нього абсолютно різний зміст. Більшість із них зовсім не розмежовують освітній туризм із пізнавальним, інші ж схильні об'єднувати їх у культурно-пізнавальний вид туризму і лише окремі із них чітко диференціюють ці два поняття. І саме поняття освітнього туризму має досить різне трактування. Зокрема, такі вчені як І.В. Зорін та В.А. Квартальнов визначають його як «туристські поїздки, екскурсії з метою освіти, задоволення допитливості і інших пізнавальних інтересів» [4]. Подібно до цього Т.В. Винник та Л.М. Ткачук вважають, що освітній туризм – це поїздки, під час яких турист поєднує відпочинок та навчання: відвідує заняття, здійснює екскурсії з метою розширення світогляду, задоволення цікавості і досягнення інших пізнавальних цілей [1, 15]. У розумінні В.П. Соломіна та В.Л. Погодіної освітній туризм – це «пізнавальні тури, що здійснюються з метою виконання завдань, визначених навчальними програмами освітніх установ», а для А. Щербініної – «вид відпочинку, основною або додатковою метою якого є вивчення іноземних мов, кулінарії або інших дисциплін (економіки, менеджменту, маркетингу та ін.), а також задоволення допитливості, підвищення кваліфікації та набуття нового досвіду в тій чи іншій професії або сфері діяльності» [9]. В.Ю. Воскресенський визначає даний вид туризму як «поїздки з метою отримання освіти за кордоном» [2]. Д.Ш. Сангінов називає освітнім туризмом «тури тривалістю від 15 днів до 3 місяців з метою підвищення кваліфікації або поглиблення знань з тих чи інших дисциплін» [11]. Окремі дослідники, розглядаючи спектр сучасних різновидів туризму, взагалі не відносять освітній туризм до основних видів, і тоді його зміст залишається нез'ясованим [10].

Освітньому туризму присвячена фундаментальна робота «Управління освітнім туризмом» (Managing Educational tourism) таких закордонних дослідників як Брент Річі (Ritchie B.W.), Нейл Кар (Neil Carr) та Крістофер Купер (Christopher P. Cooper), у якій вони дають наступне визначення: «освітній туризм – діяльність ночуючих відвідувачів та екскурсантів, для яких освіта і навчання – є основною або додатковою метою поїздки» [16].

Туристичні послуги у наші дні стали одними з найпопулярніших. Можливість вдосконалюватися, здобувати освіту за кордоном, пізнавати світ – зробили туризм одним з неформальних видів освіти [3]. Під освітнім туризмом розуміються туристичні поїздки, екскурсії з метою освіти, задоволення допитливості і інших пізнавальних інтересів [4]. Цей вид туризму сприяє формуванню освітньої мобільності та навичок самоосвіти. Сфера освітнього туризму охоплює всі види навчання і освіти, які здійснюються поза місцем постійного проживання [5].

Завдяки освітньому туризму людина може отримувати нові знання та набувати нового корисного досвіду. Освітня подорож дозволяє людині познайомитися з культурними цінностями, визначними пам'ятками та звичаями місцевого населення. За певних умов метою та результатом освітнього туризму, навіть, може бути підвищення кваліфікації чи отримання диплому.

Ю.А. Матюхіна пропонує наступні напрямки освітнього туризму:

1) мовні центри – найбільш масовий напрямок освітнього туризму. У даних центрах ведеться навчання іноземними мовами. Програми розраховані на будь-який вік;

2) стажування за кордоном – передбачені програми з різними напрямками, стажування доступні цілий рік;

3) дитячі канікулярні – програми розраховані на школярів і студентів, які хочуть з користю провести зимові та літні канікули. Навчання проводиться в школах, коледжах, при університетах;

4) додаткова освіта – підвищення кваліфікації, короткострокові курси для різних вікових груп з різним ступенем підготовки;

5) вища освіта – отримання освіти в університетах. Також розроблені спеціальні програми в різних областях для студентського обміну;

6) підготовка до університету – навчання проводиться при навчальному закладі, в яке планує вступати абітурієнт. При деяких навчальних закладах створені спеціальні школи, в яких ведеться підготовка до вступу в конкретний університет [6, с. 176].

Освітній туризм вимагає високопрофесійного підходу, оскільки даний вид туризму включає в себе організацію освітніх подорожей для всіх вікових груп [13].

Освітній туризм у наші дні в основному проходить в рамках культурного обміну і може бути спрямований на:

- а) становлення і розвиток особистості;
- б) обмін інформацією;
- в) розвиток міжнародних зв'язків;
- г) поглиблення знань про країну перебування.

Освітній туризм – один з найбільш популярних видів подорожей. Даний сегмент туристичного ринку найбільш затребуваний за кордоном. Особливо на острівних державах, оскільки дає можливість приносити гарний прибуток і забезпечувати місцеве населення роботою [12].

На думку багатьох дослідників, поняття «освітній туризм» довгий час було дуже не чітким та розмитим. Часто пізнавальні та освітні подорожі були об'єднані у спільний вид туризму. Межа існуючих між ними відмінностей стиралася, і тільки на початку ХХІ ст. було зроблено перші спроби поділу цих понять [4, 13, 14].

Освітній туризм – це подорожі з метою поглибити знання у сферах, що цікавлять людину, з можливістю отримати диплом, сертифікат або інший документ, що засвідчує справжність отриманої кваліфікації.

Освітній туризм визначається як «поїздки окремих індивідів або їх груп у певні регіони і країни з метою отримання освітніх послуг за визначеними програмами» [14]. У даний час освітній туризм є досить перспективним сегментом туристського ринку, який швидко розвивається. Виділяються наступні види освітнього туризму:

– орієнтований на вивчення іноземних мов;

- орієнтований на навчання різних видів спорту;
- професійне навчання.

С.І. Селіванова виділяє наступні ознаки освітнього туризму:

- ✓ кожна подорож, протягом якої мандрівник навчається в будь-якій сфері;
- ✓ подорож, в якій освіта є головною цінністю;
- ✓ доходи від освітнього туризму йдуть на підтримку економіки країни;
- ✓ завдяки розвитку освітнього туризму з'являються нові робочі місця;
- ✓ освітній туризм є допоміжним засобом для розвитку суспільства [6, с.171].

Можна також виділити чотири основні компоненти освітнього туризму:

1) «отримання освіти» – тобто подорож передбачає наявність освітніх центрів, отримання туристами нових знань і навичок;

2) «активний відпочинок» має на увазі, що подорож побудовано таким чином, щоб людина не була перевантажена навчанням і змогла поєднати відпочинок і навчання.

3) «повага до інтересів місцевих жителів» – не тільки дотримання місцевих законів і звичаїв, але і внесок туризму в соціально-економічний розвиток туристичних дестинацій.

4) «підтримка місцевого населення» – для більшості острівних держав освітній туризм є практично основним джерелом доходу для місцевих жителів [14].

Пізнавальний туризм – туристичні поїздки з метою відвідування будь-яких регіонів, місцевостей, культурних центрів та ін. для ознайомлення з науковими досягненнями, пам'ятниками природи, історії, культури, побутом і традиціями місцевого населення, народними ремеслами та промислами, досягненнями в галузі культури, промислового виробництва, будівництва і т.д. [4; 12 ;13; 14].

Пізнавальний туризм впливає на інтелектуальний і творчий розвиток особистості в процесі її ознайомлення з культурними цінностями, створеними людством за період його існування.

Методологічну основу класифікації видів пізнавального туризму становлять дані про види і типи об'єктів культурних цінностей і культурної спадщини, представлені в Конвенції про культурні цінності, визначені ЮНЕСКО.

На основі цих даних виділяють наступні види пізнавального туризму:

1. Пізнавальний туризм, орієнтований на ознайомлення з культурними цінностями, які розглядаються кожною державою як такі, що мають значення для культурної спадщини людства. До даного виду можна віднести: пам'ятники архітектури, мистецтва; твори мистецтва, рукописи, книги; а також музеї, бібліотеки і сховища.

2. Пізнавальний туризм, орієнтований на ознайомлення з рухомими культурними цінностями, що розглядаються державою як такі, що мають значення для археології, доісторичного періоду, історії, літератури, мистецтва, науки. Під «рухомими культурними цінностями» маються на увазі всі рухомі культурні цінності, які є вираженням творчості людини або еволюції природи і

які мають цінність з археологічної, історичної, художньої, наукової і технічної точок зору.

3. Пізнавальний туризм, орієнтований на ознайомлення з культурною спадщиною, створений громадянами, у тому числі іноземними громадянами або особами без громадянства в період проживання їх на території цієї держави, або набутими цінностями.

4. Пізнавальний туризм, орієнтований на ознайомлення з культурною і природною спадщиною.

5. Пізнавальний туризм, орієнтований на ознайомлення з підводною культурною спадщиною.

6. Пізнавальний туризм, орієнтований на участь в археологічних розкопках шляхом систематичного обстеження поверхні або ж шляхом обстеження дна або підґрунтя шарів внутрішніх або територіальних вод тієї чи іншої держави.

7. Пізнавальний туризм, орієнтований на ознайомлення і вивчення процесів, що зберігають красу і характер пейзажів і місцевостей, створених як природою, так і працею людини, що мають культурний або естетичний інтерес або ж є прикладами характерного природного середовища.

8. Пізнавальний туризм, орієнтований на вивчення умов збереження історичних і традиційних ансамблів.

9. Пізнавальний туризм, орієнтований на ознайомлення і вивчення рухомих зображень. Включаючи кінематографічні твори, телевізійні твори, відеографічні твори.

10. Пізнавальний туризм, орієнтований на ознайомлення і вивчення діяльності культурних установ, під якими мається на увазі будь-яке постійне представництво, яке використовується в загальних інтересах для забезпечення збереження, вивчення, освоєння і загальнодоступності культурних цінностей і існуюче з відома компетентного державного органу.

11. Пізнавальний туризм, орієнтований на ознайомлення, вивчення, участь у діяльності різних структур, які здійснюють масові заходи в сфері світової наукової спадщини, виражені в формах різних систем інформування: з'їзди, симпозиуми, конференції та ін.

12. Пізнавальний туризм, орієнтований на ознайомлення і вивчення сучасних форм образотворчого мистецтва, образотворчого мистецтва древніх культур і образотворчого мистецтва примітивістів: Гогена, Руссо та ін. [10; 12].

Пізнавальний туризм орієнтований на творення, спостереження, вивчення будь-яких культурних цінностей і будь-яких форм культурної спадщини, які кожна держава вважає національним надбанням і які поки що не внесені до реєстру світової спадщини [14].

Висновки. Таким чином, у підсумку мусимо зазначити, що освітній та пізнавальний туризм – два досить різні поняття. І саме освітній туризм матиме пріоритетну роль у сучасному суспільстві, бо знання, отримані після навчальних турів, необхідні для успішного життя, кар'єрного зростання і майбутнього, а пізнавальний туризм є лише доповненням у саморозвитку особистості.

Література:

1. Винник Т.М. Освітній туризм: синергія знань та вражень. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні особливості формування і управління інноваційним потенціалом регіонального розвитку туризму та рекреації із залученням молодіжного ресурсу», 15-17 жовтня 2015 року: ТНТУ, 2015 С. 303-304.
2. Воскресенский В.Ю. Международный туризм: учеб. пособие – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2015. С. 12
3. Жукова М.А. Индустрия туризма: менеджмент организации. М.А. Жукова. – Москва : Финансы и статистика, 2014. 200 с.
4. Зорин И.В. Энциклопедия туризма : справочник – Москва : Финансы и статистика, 2014. 365 с.
5. Колесникова И.А. Основы андрагогики: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений – М.: Издательский центр «Академия», 2003. С.159-160.
6. Матюхина Ю.А. Организация туристской индустрии: учебное пособие – Москва : Альфа-М, 2012. 299 с.
7. Мескон Майкл. Основы менеджмента : пер. с англ. – Москва : Дело, 2004. 719 с.
8. Никига О. Пізнавальний туризм: сутність та особливості організації Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку туризму в регіонах України : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. (18-19 травня 2017 р., м. Львів). – Львів, 2017. – С. 81–84.
9. Пономарева Т.В. Образовательный туризм: сущность, цели и основные сегменты потребителей. Проблемы современной экономики: материалы IV Междунар. науч. конф. (г. Челябинск, февраль 2015 г.). – Челябинск: Два комсомольца, 2015. – С. 139–143.
10. Романова А.А. Види туризму та їх класифікація у контексті сучасних тенденцій розвитку туристичної індустрії. Науковий вісник. – Полтава: ПНТУ, 2017. – Т. 4 (65). – С. 13–19.
11. Сангинов Д.Ш. К вопросу о видах туризма. Москва: Научная цифровая библиотека PORTALUS.RU, 2012 URL: http://www.portalus.ru/modules/theoryoflaw/rus_readme.php?archive=&id=1347254760&start_from=&subaction=showfull&ucat (дата звернення 26.03.2020).
12. Селиванова С.И. Образовательный туризм. – Москва: Государственный университет управления, 2014. № 11 С.169–174.
13. Сергеева Ю.И. Международный образовательный туризм в XXI веке: теория и практика: монография. – Минск: ИВЦ Минфина, 2011. С.34–45.
14. Старовойтенко О.А. Теория туризма. – Москва: МПСУ; Воронеж: НПО "МОДЭК", 2012. 799 с.
15. Ткачук Л.М. Освітній туризм у світі й в Україні. Науковий вісник Інституту міжнародних відносин Національного авіаційного університету. 2010. Вип. 2 Сер.:Економіка, право, політологія, туризм. С. 147.
16. Ritchie, B., Carr, N., Cooper, C. Managing Educational tourism/ ed. By B.Ritchie. Great Britain: Cromwell Press, 2003, p. 306.

*Коваль Ольга Василівна,
студентка групи Т-416
гуманітарного факультету
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
Науковий керівник:
Гуцал Людмила Антонівна,
доцент кафедри теорії і методики фізичної культури та валеології
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії,
кандидат педагогічних наук, доцент*

ПІШОХІДНИЙ ТУРИЗМ ЯК РІЗНОВІД СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ

Постановка проблеми. Розвиток туризму як феноменального явища сучасності нерозривно пов'язаний із розвитком його складової – спортивного туризму, розвиток якого передбачає дотримання принципів збалансованості, екологічності, які є домінантами сучасного туризму [1]. У системі спортивного туризму важливе місце посідає саме пішохідний туризм, який є наймасовішим його видом. Пішохідні маршрути пролягають по всіх природних зонах як України, так і всієї планети.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Пішохідним туризмом та його підвидами неодноразово цікавились вчені з усього світу. Загальні питання пішого туризму досліджували такі українські науковці як В. Абрамов, О. Булашев, Л. Гуцал [3], Ю. Грабовський, М. Закалдаєв, О. Мозолєв [3], Б. Пангелов, О. Скалій, Т. Скалій та інші. Географічні аспекти спортивного пішохідного туризму розглядали українські географи В. Казаков, І. Колотуха, О. Колотуха [5].

Мета статті. Дослідити роль та місце пішохідного туризму в системі спортивного туризму.

Виклад основного матеріалу. Спортивний туризм – це вид активної рекреаційно-туристської діяльності, яка здійснюється в природному середовищі, і полягає у проходженні туристських спортивних маршрутів з подоланням різноманітних перешкод (перевалів, вершин, порогів, каньйонів, печер тощо) різними засобами пересування із використанням спеціальних технічних прийомів і спорядження [2, с. 252-253]. Спортивний туризм являє собою активний і нерідко екстремальний вид подорожей. Його сенс полягає в подоланні перешкод і проходженні певних відстаней, а це в свою чергу вимагає від туристів хорошої фізичної підготовки, знання техніки подолання перешкод і вміння виживати у складних природних умовах.

Наймасовішим і найдоступнішим видом спортивного туризму є пішохідний туризм – один з видів спортивного туризму, основною метою якого є подолання туристами маршруту пішки пересіченою місцевістю з місця відправлення до місця прибуття за вказаний проміжок часу [1].

Важливою складовою пішого туризму є природні ресурси (перешкоди), такі як кліматичні, ландшафтні, геоморфологічні, рослинні тощо. Їх

властивості і різноманітність визначають категорію складності пішохідного походу. Складність маршруту відображає сукупність пов'язаних між собою таких елементів – протяжності, тривалості, перешкод, географічного показника району походу, коефіцієнту перепаду висот, а також рельєфу в цілому. Маршрут пішохідного туризму може містити в собі програму для фізичної чи спортивно-оздоровчої підготовки, а також ознайомлення з історією, культурою регіону та природними багатствами.

Туристський маршрут – попередньо спланована туристами або суб'єктом туристичної діяльності подорож, що може охоплювати один чи декілька туристських шляхів і характеризується визначеним порядком пересування туристів через певні географічні пункти [3]. Складниками туристського маршруту є початковий, проміжні і кінцевий пункти, стежки і дороги, які їх з'єднують безпосередньо чи розгалуженнями. Класифікацію спортивних туристських маршрутів за категоріями складності (ступенями) здійснюють маршрутно-кваліфікаційні комісії (МКК) при федераціях спортивного туризму.

На сьогоднішній день пішохідний туризм в світі представлений двома моделями – пострадянською та західною [1].

Пострадянська модель полягає в тому, що пішохідний спортивний туризм в Україні та в ряді інших країн на сьогоднішній день є видом спорту, який включено до спортивних класифікацій цих країн з відповідними званнями та спортивними розрядами – від юнацьких розрядів до звання «Майстер спорту». Таким чином, люди, що займаються спортивним туризмом у ряді пострадянських країн, мотивовані до зростання своєї спортивної майстерності, виконання розрядних вимог і отримання відповідних спортивних розрядів і звань. Спортивна майстерність, при цьому, має свою специфіку. Насамперед, це майстерність володіння різноманітною туристською технікою і тактикою, яка застосовується для успішного подолання маршрутів туристських походів. На пішохідні туристські маршрути певної категорії складності виходять підготовлені туристські групи (від 4-х чоловік і більше), які долають відстані від 100 км і більше з відповідними до різних категорій складності перешкодами. Туристська група сама вибирає район походу, розробляє маршрут, визначає перешкоди, місця ночівель, орієнтується на маршруті тощо. Після проходження маршруту група складає звіт про похід, який підтверджує таке проходження, долавання перешкод та захищає пройдений маршрут в маршрутно-кваліфікаційній комісії й отримує довідки про проходження маршруту, які є підставою для присвоєння спортивних розрядів і звань та можливістю проходити складніші маршрути [4].

Західна модель полягає в тому, що пішохідний туризм у економічно розвинених країнах світу розвивається на аматорському рівні і виступає як вид активної, часто екстремальної, рекреації. У країнах Європи, США, Канаді, Австралії, Новій Зеландії та ряду інших, даний різновид туризму за змістом так само має місце, але не є видом спорту. Тут не формуються туристські

команди, не проводяться офіційні змагання. У даному випадку мова йде про так званий пригодницький, екстремальний туризм, подорожі «дикими» природними територіями тощо. Західною моделлю є так званий трекінговий туризм [5, с. 53].

Трекінговий туризм (трекінг) – піший похід в гори з ночівлями у спеціальних гірських хатинах або обладнаних таборах, наймасовіший підвид пішохідного туризму, особливо на Заході. Трекінг може виступати і як самостійна подорож, і може бути частиною маршрутів інших видів туризму чи активної рекреації. Він простий в організації, економічно доступний для широкої вікової категорії бажаючих, може бути зовсім нескладним у виконанні, при цьому надаючи надзвичайно позитивні враження від споглядання навколишніх краєвидів. На трекінг можна вирушати як групою, так і наодинці. У туриста немає ніякого ризику заблукати, рух за маршрутом не залежить від умінь учасників трекінгу орієнтуватися на місцевості, проходження туристської групи за маршрутом контролюють професійні гіді. Переважна більшість трекінгів здійснюється спеціально розробленими та облаштованими туристськими стежками [5].

На сьогоднішній день проект туристських стежок можна вважати наймасовішим світовим туристсько-спортивним проектом. Туристська стежка – це пішохідна стежка або стежка з екологічним способом пересування контрольованої протяжності та незначними фізичними навантаженнями, яка має позначення на місцевості, обладнані місця зупинок, оглядові майданчики. Туристська стежка дає можливість вийти на туристський маршрут не тільки підготовленим туристським групам, а й туристам-аматорам, туристам-одинакам. Стежка не дає можливість заблукати – на ній є маркувальні позначки, вказівники руху з відстанями до визначених об'єктів, обладнані місця зупинок, прихистки від негоди, місця водопостачання, вказані безпечні відходи зі стежки [5, с. 201].

Туристська (екологічна) стежка – облаштований та особливо охоронюваний прогулянково-пізнавальний маршрут, створений з метою екологічної освіти населення через встановлені за маршрутом інформаційні стенди [6]. Актуальність організації мережі туристських стежок на сьогодні полягає не тільки в їх потенційному економічному та природоохоронному зиску, а й в тому, що вони є чи не єдиним дієвим механізмом забезпечення середовище відтворюючих та компенсаційних потреб жителів великих міст та найбільш доступною формою екологічної освіти [1].

На сьогоднішній день все більше країн світу розвиває цей напрямок активного туризму, створюючи мережу туристських стежок. Більшість таких стежок припадає на розвинені країни світу, такі як США, Канаду, Німеччину, Японію, Австралію тощо. В Україні ж немає жодної туристичної стежки європейського класу, що є недоліком українського туризму, так як наявність таких стежок може приносити значну економічну вигоду.

Висновки. Пішохідний туризм вважається наймасовішим і найбільш розповсюдженим видом спортивного туризму. Крекінговий туризм, дає

можливість вийти на туристичний маршрут усім бажаючим, завдяки створенню туристичних стежок світового значення. Основна частина трекінгових маршрутів пролягає в горах спеціально розробленими туристичними стежками, які максимально облаштовані для легкого і зручного використання. Проект туристичних стежок можна вважати наймасовішим спортивно-туристським проектом. З кожним роком все більше країн світу розвиває саме цей напрямок пішого туризму, розширюючи сітку туристських стежок. Більшість таких стежок припадає на розвинені країни світу, що приносить їм значну економічну вигоду.

Література:

1. Колотуха О. Геопросторові аспекти пішохідного туризму. URL: <file:///C:/Users/User/Downloads/173017-384382-1-PB.pdf>
2. Колотуха О.В. Словник-довідник зі спортивного туризму та активної рекреації: географія, систематизація, практика. Кропивницький, 2017. С. 392.
3. Мозолев О.М., Гуцал Л.А., Блазунь А.В. Проблеми розвитку пішохідного туризму в Україні. Матеріали VIII-ї Міжнародної науково-практичної конференції “Modern problems in science”, (09-12 листопада 2020 р.). Прага. 2020. С.716–719
4. Востоков И.Е. Классификация пешеходных маршрутов. Москва, 1990.
5. Колотуха О.В. Геопросторова організація спортивного туризму. Кіровоград, 2015. С. 448.
6. Екологічна стежка. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Екологічна_стежка

***Кротов Геннадій Валентинович,**
кандидат педагогічних наук, доцент
доцент кафедри олімпійського та професійного спорту
факультету фізичного виховання, спорту і здоров'я
НПУ імені М. П. Драгоманова*

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми. Проблема вдосконалення підготовки фахівців у вищій школі набуває особливого значення в процесі формування соціально ціннісних орієнтирів. У нашій країні вона стає ще більш актуальною у зв'язку з існуючою соціально-економічною ситуацією з її пріоритетами і суперечностями. Проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури та спорту у сучасних умовах зумовлені необхідністю подолання суперечностей, які виникають між вимогами інформаційного суспільства до професійної підготовки майбутніх фахівців і їхньою кваліфікацією. Все це вимагає нових підходів до розробки змісту, форм і

методів професійної підготовки фахівців нової формації, впровадження у навчально-виховний процес вищих навчальних закладів сучасних технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми вдосконалення навчального процесу, професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури та спорту досліджувалися в працях таких науковців, як-от: Г.М. Арзютов, О.М. Вацеба, Г.І. Гончар, Б.Ф. Курдюков, О.О. Солтик, Л.П. Сущенко, О.В. Тимошенко, О.Л. Шабаліна, Ю.М. Шкретій. Питання розвитку професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури та спорту в умовах впровадження нових інформаційних технологій досліджено в працях Г.Р. Генсерук, Л.В. Денисової, Н.І. Степанченко та ін.

Мета статті – здійснити аналіз проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури, встановити засади впровадження інновацій у процес професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні модернізація освіти – це форма подолання розриву між змістом освіти і змістом науки, з одного боку, між станом обслуговуючих підсистем освіти (теоретико-методологічної, педагогічної, економічної, організаційної, технологічної) і вимогами життя до їх надійності, рентабельності і продуктивності – з іншого.

Фундамент підготовки студента до професійної діяльності складають: знання мети і завдань виховання, знання психолого-біологічних характеристик людини з урахуванням його вікових та тендерних особливостей, знання і вміння застосовувати методи педагогічних досліджень, принципи та методи навчання і виховання. На формування у студентів моральних поглядів і переконань щодо своєї майбутньої роботи суттєво впливають приклади і висловлювання викладачів і тренерів, а також дискусійні обговорення проблем спортивної етики, особистого спортивного досвіду, долі життя великих в минулому спортсменів.

Завдання сучасної професійної освіти в сфері фізичної культури і спорту полягає в тому, щоб навчити майбутнього спеціаліста реалізувати себе в діяльності, сформувати свій власний професійний вигляд і образ (в тому числі і фізичну культуру особистості), розвинути творчі, духовно-інтелектуальні та психофізичні здатності, пов'язані з умінням трансформувати ідеї гуманізму в свою професійну практику. В основі гуманно-орієнтованих педагогічних технологій лежать фундаментальні ідеї:

- визнання унікальності кожної людини;
- визнання того факту, що кожна людина знаходиться в постійному розвитку;
- визнання значущості цінностей в розвитку людини;
- визнання того, що кожна людина постійно виявляється перед лицем вільного вибору і прийняття рішення (на основі ціннісних систем) і відповідної відповідальності за результат.

Сучасні підходи, які використовуються у створенні навчальних програм професійної підготовки, припускають визначення теоретико-методологічних

основ ступеневої освіти, нових технологій навчання і виховання, гуманізації навчально-пізнавальної діяльності. Інтеграція видів навчання дозволяє студенту, з одного боку, успішніше освоювати розвиток і внутрішні зв'язки конкретного виду фізкультурно-спортивної сфери, з іншого боку, – переходити від конкретного знання до абстрактного моделювання.

В основні аспекти розробки навчальних програм професійної підготовки включається такий зміст питань:

- визначення логічної структури та змісту розділів програми, що характеризують види діяльності майбутнього фахівця;
- інтеграція навчальних тем і послідовність їх вивчення;
- інтеграція видів навчання: сполучається, програмованого, ігрового та самостійного;
- оптимізація розподілу навчального часу;
- гуманізація навчально-пізнавальної діяльності на основі підходу, що характеризується самостійний вибір студентом методу освоєння конкретного навчального матеріалу.

При компонуванні нових варіантів навчальних програм передбачаються такі розділи, як аналіз проблемної ситуації, визначення цілей, завдань, структурування програми та ін. Аналіз проблемної ситуації характеризується, як правило, ступенем невідповідності навчальної програми реальній дійсності і соціальним потребам. Структурування навчальних програм визначається блоком переліку тем на весь період навчання і блоком перевірки їх відповідності цілям і завданням підготовки фахівців, а також виділенням розділу корекції тем і термінів їх проходження.

Методологія складання навчальних програм ґрунтується на системно структурному підході, який передбачає ієрархічну будову рівнів системного обсягу знань. При цьому розрізняють такі рівні: 1) уявлення; 2) знання; 3) вміння; 4) навички; 5) творче застосування. Досягнення будь-якого рівня підпорядковане ієрархічній залежності: перехід до наступного рівня можливий тільки при засвоєнні попереднього.

Досягнення будь-якого рівня підпорядковане ієрархічній залежності: перехід до наступного рівня можливий тільки при засвоєнні попереднього. Зазначимо, що досягнення в теорії і практиці в будь-якій сфері людської діяльності, і зокрема фізичної культури і спорту, в повній мірі залежать від якості підготовки фахівців у вищій школі.

Висновки. Ефективним, на наш погляд, є впровадження у навчальний процес нових педагогічних технологій, інноваційних методів навчання, впровадження передового досвіду як вітчизняних так й закордонних фахівців. Застосування нових сучасних технологій в галузі «Фізичної культури і спорту» сприятиме оптимізації навчального процесу, активізації співпраці вчителя й учнів, сприятиме більш якісному засвоєнню навчального матеріалу.

Література:

1. Солтик О.О. Формування концептуальної моделі професійної діяльності викладача фізичного виховання вищого навчального закладу:

автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. наук із фізичного виховання і спорту: спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення». Київ, 2003. 21 с.

2. Сущенко Л.П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах: автореф. дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2003. 46 с.

3. Тимошенко О.В. Теоретико-методичні засади оптимізації професійної підготовки вчителів фізичної культури у вищих навчальних закладах. автореф. дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2009. 35 с.

4. Гончар Г.І., Безверхня Г.В. Проблеми вдосконалення підготовки фахівців у галузі фізичної культури й спорту. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. 2015. № 4(32). С. 9–15.

5. Степанченко Н.І. Методика професійної підготовки учителів фізичного виховання : навч-метод. Посібник. Львів : ДРУКАРТ, 2016. 62 с.

*Кручок Андрій Юрійович,
студент групи Т-216, гуманітарного факультету
Хмельницької гуманітарно - педагогічної академії
Науковий керівник:*

*Хмара Марина Анатоліївна,
викладач кафедри теорії і методики
фізичної культури та валеології
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії*

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ АНІМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ГОТЕЛЬНІЙ ІНДУСТРІЇ УКРАЇНИ.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Готельний сервіс містить у собі цілий комплекс послуг для туристів і є ключовим чинником, що визначає перспективи розвитку туризму в світі і в Україні зокрема. Найефективнішим засобом залучення гостей до відвідування готелю є надання якісних анімаційних послуг, які впливають на формування позитивної оцінки туристом роботи готелю в цілому. Але нажаль, на сьогоднішній день, анімаційна діяльність у практиці готельної індустрії України зустрічається досить рідко.

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідженням питань організації анімаційної діяльності в готельній індустрії займалися вітчизняні та зарубіжні науковці: Л. Агафонова, С. Байлик, В. Бочарова, Ю. Волков, Б. Вульфів, В. Квартальнов, Г. Мунін, С. Пашенко, М. Петрова, Л. Сайкіна, Т. Сокол, Л. Тарасов, І. Шульга.

Мета статті полягає у дослідженні особливостей організації анімаційної діяльності в готельній індустрії України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Готельна анімація – комплекс рекреаційних послуг, заснований на особистих людських контактах аніматора готелю з гостями і спільною їхньою участю в розвагах, пропонуваніх анімаційною програмою підприємства готельного господарства. Має на меті реалізацію нової філософії готельного обслуговування – підвищення якості надання послуг і рівня задоволеності гостя відпочинком тощо [2, с. 348].

Для відпочиваючих потреба в розвазі стоїть на третьому місці після смачної й різноманітної їжі, комфортабельної й затишної кімнати. Тому анімація готельної діяльності займає одне з головних місць у структурі готелю і являє собою окрему службу, яка пов'язана з іншими, що є визначальним значенням у забезпеченні успішного функціонування його на ринку послуг [1].

В готельних комплексах України починають все більше впроваджувати анімаційну діяльність, що свідчить про бажання бути конкурентоспроможними на туристичному ринку. Створюються анімаційні служби, які налагоджують постійний контакт з відпочиваючими і результатом такої співпраці є зростання постійних клієнтів.

Для ефективної роботи анімаційної команди необхідно мати:

- велику комфортабельну територію;
- дитячий майданчик;
- басейн;
- спортивні споруди;
- спортивний інвентар;
- костюми для шоу виступів;
- декорації, тощо.

М. Мальська вважає, що створена при готельному комплексі анімаційна служба функціонує відповідно до стратегії розвитку всієї організації і тісно співпрацює з іншими підрозділами: фінансовим, юридичним, кадровим, технічним, службою безпеки. Працівники такої служби не лише розробляють програму роботи з клієнтами, а й беруть участь у формуванні цінової політики закладу, у вирішенні кадрових питань, експлуатаційних, транспортних, туристично-екскурсійних та інших проблем. Наявність анімаційної служби свідчить про статус готелю [3].

Готельна анімація має свої особливості:

- організовується й проводиться самим готелем враховуючи споживчий інтерес, який вивчається на основі анкетних опитувань й особистого контакту персоналу готелю з гостями, а також згідно з наявним досвідом обслуговування гостей у своєму й в інших готелях;
- створює відповідну гостинну, комфортну, дружню атмосферу в готелі;

- задовольняє потреби у фізичному й духовному розвитку, емоційному збагаченні через приємні переживання;
- має комплексний характер завдяки спеціальним програмам, які охоплюють всі види й форми анімації;
- дає можливість для хорошого спілкування, приємних особистих і спільних переживань та в якості розваги;
- вона мобільна, невимушена, інтимна та діюча;
- має постійний характер, щоденний контакт із гостями дозволяє врахувати їхні побажання;
- на постійних відвідувачів готелю в комп'ютерній базі даних служби прийому й розміщення ведеться обновлюване досьє;
- у готелі є можливе залучення персоналу готелю в певні анімаційні програми, що надає їм особливий колорит і дружній, гостинний характер.

Значення готельної анімації для готелю полягає в підвищенні ступеня задоволеності обслуговуванням, комплексності і якості готельної послуги і як наслідок – у підвищенні іміджу готелю, розширенні активного відпочинку, у підйомі престижності професій сфери гостинності, що досягається професійною, інтелектуальною, ефективною роботою талановитих аніматорів [4].

Анімаційна діяльність в готельних підприємствах України є досить новою послугою, яка зумовлена змінами ринку і виводить державну готельну індустрію на новий конкурентоспроможний щабель.

Висновки. Отже, наявність анімаційної діяльності в готельній індустрії України збільшує прибуток підприємств, залучає в готель нових відвідувачів та сприяє зростанню рівня лояльності гостей. Але якісно здійснюватися анімаційна діяльність може переважно в структурі чотирьох та п'яти зіркових готелів України.

Література:

1. Байлик С.И. Вступление в анимацию гостеприимства: пособие Харків: Прапор, 2006. 160 с.
2. Головки О.М. Організація готельного господарства. Київ: Кондор, 2011. 408 с.
3. Мальська М.П., Бордун О.Ю. Організація та планування діяльності туристичних підприємств: теорія та практика: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 216 с.
4. Петрова І.О. Дозвілля в зарубіжних країнах: [підручник] Київ: Кондор, 2005. 348 с.

*Ляховець Лариса Олексіївна,
старший викладач кафедри фізичного виховання
Ужгородського національного університету
кандидат педагогічних наук, доцент*

ОРГАНІЗАЦІЯ АКТИВНОГО ДОЗВІЛЛЯ ЗА МІСЦЕМ ПРОЖИВАННЯ

Постановка проблеми. Сучасні кризові явища в українському економічному та соціокультурному просторі вимагають корекції, а іноді й перегляду багатьох сторін життєдіяльності людини, нових підходів до практичної організації її способу життя. Вирішення проблеми залучення якомога більшої кількості людей до активного дозвілля та оздоровлення за місцем проживання вимагає застосування кардинально нових, сучасних підходів до організації цього процесу. Постанова проблеми має безпосередній зв'язок із практичним завданням вдосконалення та оптимізації масової оздоровчо-рекреаційної роботи в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні питання організації рухової активності людини вивчали А.Г. Рибковський, С.М. Канішевський, методичні та організаційні аспекти оздоровчо-рекреаційної роботи з різними категоріями населення – О.М. Жданова, А.М. Тучак Т.Ю. Круцевич та Г.В. Безверхня та інші, загальні напрями розвитку рекреації в Україні та педагогічні основи організації оздоровчо-рекреаційних занять – А.В. Гакман, теоретичні та практичні аспекти організації культурного дозвілля – Г.А. Аванесова, Н.Н. Нікітушкіна, існуючі проблеми організації активного дозвілля та можливі шляхи їх вирішення – В.І. Столяров, Н.В. Кудрявцева, Т.С. Бондар та інші.

Метою статті є визначення сучасних особливостей, змісту, форм організації активного дозвілля населення за місцем проживання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Потреба у відпочинку зумовлена біологічною природою людського організму, його фізіологією, соціально-психологічними навантаженнями. Особливе місце в системі фізичного виховання населення посідає відпочинок, що реалізується через активні форми дозвілля, пов'язані з актуалізацією соціальних і культурних ресурсів людини.

Ефективний активний відпочинок передбачає заняття улюбленими видами спеціально організованої рухової активності – з наявністю в них творчих елементів. Активне дозвілля в наш час є невід'ємною складовою життєдіяльності людини, яка веде здоровий спосіб життя; активність у рекреаційній сфері природно продовжує активні заняття фізичною культурою. Активне дозвілля можемо охарактеризувати як час, який не витрачається на виконання професійних функцій, дорогу до місця роботи й назад,

фізіологічний відпочинок, задоволення санітарно-гігієнічних потреб, приготування і вживання їжі, придбання необхідних товарів, надання допомоги рідним і близьким і т. п. Цей час людина може штучно збільшувати або скорочувати за рахунок різних видів і проявів індивідуальної активності, хоча в сучасних українських умовах ці можливості обмежені, оскільки важка праця й турботи щодо господарства нерідко виходять за раціональні часові рамки, вільний час виражений нечітко.

В широкому розумінні поняття активного дозвілля наближується до поняття рекреації. Рекреаційна активність людини складається з добових, тижневих, річних і життєвих циклів. На кожному етапі життя ці цикли утворюють складну систему різноманітних умов і мотивацій, що визначають характер, спрямованість та ефективність рекреаційної активності. На вибір діяльності під час дозвілля впливають різні чинники: з одного боку, демографічний, наявність вільного часу, рівень доходів, спосіб життя, рівень культури, психологічні особливості кожної людини; з іншого – рівень розвитку індустрії дозвілля, соціально-групові чинники, рівень інформованості населення про заходи, що організуються у сфері дозвілля тощо.

Типи активного дозвілля можуть бути виділені за різними параметрами: за періодичністю – щоденне, щотижневе, святкове дозвілля, дозвілля під час відпустки; за тривалістю – короткочасне, довготривале, епізодичне; за напрямками діяльності – природно-рекреаційне, оздоровче, спортивно-видовищне, розважальне, освітньо-розвиваюче або культурно-мистецьке з елементами фізичної культури. Види діяльності, здійснювані під час активного дозвілля, досить різноманітні: це фізичні навантаження (зокрема прості прогулянки, біг, рухливі ігри, їзда на велосипеді), аматорські заняття (збирання ягід, риболовля), активні розваги, подорожі заради задоволення тощо. Форми й види дозвілля обираються самостійно з огляду на індивідуальні інтереси, можливості, рівень фізичного та культурного розвитку, традиції, впливи оточення.

В рамках організації активного дозвілля дорослого населення за місцем проживання можуть проводитися організовані та самостійні фізкультурні заняття. Організовані заняття проводяться, як правило, на базі спеціалізованих закладів та фізкультурно-спортивних організацій (спортивно-оздоровчих клубів, центрів здоров'я, фітнес-центрів, аеробних залів і т. п.) під методичним керівництвом інструкторів. На жаль, сьогодні в Україні більшість фізкультурно-спортивних організацій та оздоровчих закладів функціонують на комерційній основі, тому для широкого загалу малодоступні. Важливу роль в оздоровчо-рекреаційній діяльності за місцем проживання можуть відігравати туристські клуби, які повинні використовувати наявні в даній місцевості рекреаційні ресурси. Особливу вагу має проведення дозвілля в

місцях масового відпочинку – парках і лісопарках, пляжах, відкритих спортивних спорудах, палацах культури тощо зі спеціально відведеними об'єктами (теренкури, доріжки здоров'я, лісові стадіони, майданчики для ігор і розваг, пункти прокату спортивного інвентарю). На територіях організованого масового відпочинку в мікрорайонах можуть функціонувати постійно діючі фізкультурно-оздоровчі групи, сформовані за ініціативою міських мешканців; їхнє функціонування повинно активно підтримуватися органами місцевого самоврядування. Слід вказати також на роль пансіонатів, будинків і баз відпочинку, оздоровчо-спортивних і туристських таборів і баз.

Специфіка сучасного активного дозвілля полягає в тому, що людина розглядає його здебільшого як особисте надбання, в рамках якого вона реалізує свободу дій. Дозвілля дає змогу по-новому осмислювати індивідуальні особливості, якості характеру, творчий потенціал, рівень фізичного та інтелектуального розвитку, адже, займаючись його улюбленими видами, людина краще зосереджується на власному продуктивно-вольовому потенціалі. Але для забезпечення цього важливо, щоб відповідні послуги могли надаватися недалеко від місця проживання людини. Організація активного дозвілля повинна спиратися на очікування більшості мешканців конкретних територій. Фізкультурно-спортивні організації в мікрорайонах і на територіях місцевих громад повинні працювати у зручний для більшості населення даних територій час; це ж саме стосується часу проведення масових заходів.

Організація оздоровчо-рекреаційної роботи за місцем проживання потребує вирішення низки завдань: з'ясування фізкультурно-рекреаційних потреб і найбільш улюблених видів активного дозвілля населення території в контексті проведення вільного часу; планування оздоровчо-рекреаційної діяльності на основі аналізу відповідних потреб та інтересів; забезпечення її необхідними матеріальними, фінансовими, інформаційними, технологічними, кадровими ресурсами. Для цього доцільно заснувати центри оздоровчо-рекреаційної роботи з населенням за місцем проживання. Сучасні підходи до оздоровчо-рекреаційної роботи за місцем проживання передбачають використання рекреаційно-оздоровчих систем, в основу яких покладені науково обгрунтовані набори фізичних вправ і природно-гігієнічних чинників, різних за функціональною, фізіологічною та психічною спрямованістю, різновидами рухової активності, предметними формами застосування, оздоровчими впливами на організм.

Висновки. Успішна організація активного дозвілля дорослого населення за місцем проживання передбачає врахування та розв'язання існуючих у цій сфері проблем. На сьогодні ми змушені констатувати, що оздоровчо-рекреаційна інфраструктура на території більшості міських мікрорайонів, а тим більше сільських і селищних громад України не відповідає

сучасним вимогам, і насамперед це стосується інфраструктури, покликаної забезпечувати доступне оздоровлення й дозвілля дорослого населення. Матеріально-технічна база більшості державних і громадських закладів та організацій, майданчиків, рекреаційних зон не відповідає сучасним стандартам. Фізкультурні майданчики, зокрема для рухливих і спортивних ігор, є, як правило, поблизу навчальних закладів, гуртожитків, іноді державних установ; їх конче бракує в житлових масивах, на територіях сільських, селищних громад. Нові підходи до організації активного дозвілля повинні передбачати використання матеріально-технічної бази загальноосвітніх навчальних закладів, які, крім бази, мають фахових спеціалістів з фізичної культури.

Література:

1. Гакман А.В. Педагогічні умови організації рекреаційних занять в центрах відпочинку. Фізична культура та спорт у навчальних закладах східноєвропейських країн: Матеріали I Міжнародної наук.-практ. конференції. Чернівці, 2010. С. 227-232.
2. Жданова О.М. Організація та методика оздоровчої фізичної культури і рекреаційного туризму. Луцьк: Вежа, 2000. 248 с.
3. Никитушкіна Н.Н. Развитие массовой физкультурной работы по месту жительства и отдыха населения: Методическое пособие Москва: Москомспорт, 2010. 160 с.
4. Круцевич Т.Ю. Рекреация у фізичній культурі різних груп населення. – Київ: Олімпійська література, 2010. 248 с.
5. Бондар Т.С. Фізкультурно-оздоровчі клуби як форма організації позакласної роботи зі школярами. Олімпійський спорт і спорт для всіх : тези доп. XIV Міжнар. наук. конгр. Київ, 2010. С. 423.
6. Пацалюк К. Ефективність впровадження моделі організації рекреаційно-оздоровчої діяльності фізкультурно-оздоровчого клубу. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2011. № 1. С. 51–55.

*Матафонова Александра Олександрівна,
студентка групи Т-11Б
гуманітарного факультету
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
Науковий керівник:*

*Онуфрійчук Леся Павлівна,
старший викладач кафедри теорії і методики фізичної культури та
валеології Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії*

РОЗВИТОК ТУРИЗМУ В ПРИМОРСЬКИХ РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Рекреаційно-туристична (РТ) діяльність в останні десятиліття все в більшій мірі набуває провідну роль у світовій економіці. За деякими оцінками фахівців частка РТ економіки в світовому валовому національному продукті перевищує 10%. При цьому спостерігаються досить стійкі тенденції зростання інвестицій в цю сферу. Даний сектор економіки розвивається дуже швидкими темпами у багатьох регіонах України. Перш за все в Карпатському регіоні та в Українському Причорномор'ї та Приазов'ї. Прогнозується, що рекреаційно-туристична діяльність, перетвориться на важливий сектор економіки приморських і інших регіонів України.

Проблема розвитку туризму і рекреації в приморських регіонах розглядається в досить великій кількості публікацій. Однак вона потребує розширення досліджень як по лінії розвитку рекреаційно-туристичної системи так і по шляхах підвищення її якості, в тому числі пов'язаного з підвищенням соціально-економічної та економіко-екологічної ефективності.

Мета статті. Оцінити проблемні ситуації у розвитку рекреаційно-туристичного бізнесу та можливих перспектив його розвитку в приморських регіонах України.

Виклад основного матеріалу. Виходячи з необхідності всебічного аналізу сучасних проблем розвитку та оцінки практики становлення рекреаційно-туристичного комплексу приморських регіонів, вважаємо за необхідне враховувати можливі чинники впливу на трансформацію даної сфери приморських регіонів не тільки України, але і всього Азово-Чорноморського басейну, які можуть бути обумовлені великомасштабними міжнародними подіями та регіональними інфраструктурними перетвореннями [1, 2].

Необхідно відзначити, що Україна займає одне з провідних місць в Європі по наявності унікальних приморських рекреаційно-туристичних ресурсів. Це, перш за все, протяжність береговою лінії 1640 км (40% від загальної протяжності берегової лінії Чорного моря). Разом з природним туристичним потенціалом Азовського моря приморський регіон України може забезпечити одночасне перебування 3,5 млн. рекреантів [3]. Кліматичні умови сприятливі для розвитку рекреаційного туризму у літній період року. Це

пов'язано з переважно сухою та теплою погодою. Пересічні температури липня коливаються в межах +21-29°C, при цьому річна кількість опадів не перевищує 350-450 мм. Купальний сезон триває до 4 місяців.

Приморський регіон володіє значними запасами мінеральних вод і лікувальних грязей. Запаси лікувальних грязей складають майже 28,8 млн. м³.

Розташовуються рекреаційні райони в межах 5 областей України: Донецької, Запорізької, Херсонської, Миколаївської та Одеської. До 2014 року також входило у цей перелік приморське узбережжя АР Крим [4].

За фізико-географічними, соціально-економічними та містобудівними ознаками виділяють три рекреаційні регіони: Приазовський, Причорноморський, Кримський.

Приазовський рекреаційний регіон займає територію вздовж узбережжя затоки Сиваш та Азовського моря у межах Донецької, Запорізької та частково Херсонської областей. Південні береги мають вигляд горбів, урвисті, а західні – переважно низовинні. Поширені піщані коси алювіального походження: Арабатська Стрілка, Бердянська, Білосарайська тощо.

Курортні та рекреаційні ресурси: піщані пляжі, мінеральні води різного хімічного складу, лікувальні грязі та ропа солоних озер і заток Азовського моря.

Найважливішою для розвитку лікувального туризму є Приазовська група родовищ мулових грязей (Бердянське та Ногайське озера, Сиваські водойми, Маріупольська та Новоазовська затоки тощо). Найвідоміші – озеро Велике і гирло річки Ташенак.

Регіон розташований у степовій природній зоні, яка з давніх часів інтенсивно використовувалась у сільському господарстві. Тому флора і фауна збереглись, переважно, лише у межах природно-заповідних територій. Таких, як біосферний заповідник «Асканія-Нова», Український степовий природний заповідник, Азово-Сиваський національний природний парк, регіональний ландшафтний парк «Меотида» тощо. Саме тут можна спостерігати поєднання рослинності приморських пісків, озер і лиманів, солончакових луків, літоральних боліт та різнотрав'я. Тут водяться дрохва, гірський лелека, казарка, гриф. Деякі види орнітофауни Приазов'я занесені до Червоної книги України та до Європейського Червоного списку. Водно-болотні угіддя (згідно з Рамсарською конвенцією) мають міжнародне значення.

Архітектурно-містобудівна спадщина регіону представлена об'єктами кінця 18–20 ст. До Списку історичних міст і селищ України занесено приморські міста Приазов'я – Маріуполь, Бердянськ та Генічеськ [5].

Головними приазовськими курортами та зонами відпочинку є Бердянськ, Кирилівка, Генічеськ, Ялта, Гурзуф та ін., всього – близько 15. Від кінця XIX століття відомим грязьовим курортом є Бердянськ, цілющі властивості лікувальних ресурсів якого нині відомі далеко за межами України.

У регіоні сприятливі умови для розвитку як санаторно-курортного лікування, масового відпочинку дітей та сімей з дітьми, так і організації

туристично-екскурсійної діяльності, зокрема екологічного та етнографічного туризму.

Причорноморський рекреаційний регіон займає територію вздовж берегів Чорного моря у межах Одеської, Миколаївської, частково Херсонської областей. У цьому регіоні морські узбережжя від дельти Дунаю до Каркінітської затоки низовинні, поширені намівні піщані коси (Кінбурнська, Тендрівська, Кароліно-Бугаз).

Курортні та рекреаційні ресурси: широкі піщані пляжі, лікувальні грязі та мінеральні води. Основні запаси мулистих сульфідних грязей зосереджені в Куяльницькому, Хаджибейському та Тилігульському лиманах. Значні запаси мінеральних вод різної мінералізації та хімічного складу знаходяться у Причорноморському артезіанському басейні.

Регіон розташований на Причорноморській низовині у степовій природній зоні. Тут впадають до Чорного моря найбільші ріки України: Дніпро, Дністер, Дунай. Багата рослинність, різноманіття ссавців (косуля, лось, дикий кабан), птахів (сокіл, фазан, дрохва), риб (анчоус, осетер, кефаль) – все це зберігається в межах об'єктів природно-заповідного фонду: Чорноморський та Дунайський біосферні заповідники, національні природні парки «Велике філофорне поле Зернова», «Кінбурнська коса» та ін. Є унікальні пам'ятки природи – Одеські катакомби, скельні утворення; створено Державний історико-археологічний заповідник – антична «Ольвія». Природним об'єктом міжнародного значення є дельта Дунаю, друга за величиною у Європі.

Архітектурно-містобудівна спадщина пов'язана з епохою інтенсивного заселення краю після приєднання його до Російської імперії наприкінці XVIII ст. Найбільша кількість пам'яток архітектури зосереджена в Одесі (будинки англійського клубу, нової і старої бірж, театру опери та балету, палаци Абази, Воронцова, Гагаріна тощо). До Списку історичних міст і селищ України занесено такі міста Причорномор'я, як Одеса, Миколаїв, Очаків, Вилкове та ін. [5].

Історія освоєння курортних і рекреаційних ресурсів у регіоні складає більше 100 років. Першим було створено у 1912 році курорт «Аркадія» (Одеса). Нині функціонує близько 50 курортів та зон відпочинку. У регіоні розвинені як мережа санаторно-курортних закладів, будинків та баз відпочинку, дитячих оздоровчих таборів, так і туристична інфраструктура (культурний, круїзний туризм, бізнес-туризм тощо) з головним туристичним центром міжнародного значення в Одесі.

Кримський рекреаційний регіон займає територію в межах АР Крим вздовж берегів Чорного і Азовського морів та частково Гірського Криму. Природні рекреаційні ресурси: різноманітні пляжі (галькові, піщані, піщано-ракушнякові), солоні озера з лікувальними грязями, мінеральні води різного хімічного складу, гірські ландшафти, спелеоресурси тощо.

Характерними для південного узбережжя є схилі ландшафти з вираженою вертикальною поясністю; західні та східні береги – переважно низовинні. Відомо понад 100 джерел мінеральних вод.

Регіон розташований у степовій природній зоні помірного поясу і лише Південний берег Криму – у середземноморській області субтропічного географічного поясу.

Різноманіття флори і фауни збереглося на території таких природно-заповідних об'єктів, як Кримський, Ялтинський гірсько-лісовий, Карадазький природні заповідники, Севастопольський і Чатирдазький національні природні парки та ін. Унікальним ландшафтним комплексом, у якому зібрані численні представники рослинного світу субтропічного поясу, є Нікітський ботанічний сад.

Кримський регіон має своєрідну історичну і унікальну архітектурно-містобудівну спадщину: античні пам'ятки (від 4 ст. до н. е.), середньовічні фортеці й печерні міста, культові споруди різних релігій, палацові ансамблі 16–20 ст. До Списку історичних міст і селищ України занесено 28 населених пунктів: Алупку, Бахчисарай, Гурзуф, Євпаторію, Судак та ін. Створено 4 державні історико-культурні заповідники: архітектурно-історичний заповідник «Судацька фортеця» (1958); Керченський (1987) та Бахчисарайський (1990) історико-культурні заповідники з печерними містами Ескі-Кермен і Чуфут-Кале; Алупкинський палацово-парковий музей-заповідник (1990) [6].

Проте, з 2014 року розвиток українського туризму на цих територіях обмежений через політичні причини.

Висновки.

1. Причорноморський регіон України має всі передумови для створення розвинутої, висококонкурентної індустрії туризму. Цьому, зокрема, сприяють нові інтеграційні і комунікаційні процеси в регіоні, що виступають додатковими факторами розвитку туризму. На базі підвищення інвестиційної активності капіталу, дієвого сценарію розвитку приморського туризму і сприятливого законодавства, туризм має всі підстави зайняти провідне місце в структурі народногосподарського комплексу України.

2. Експертні прогностичні оцінки показують, що в найближчій перспективі основний контингент виїзного туризму в Україні, перш за все, орієнтованого на узбережжя Чорного та Азовського морів) будуть складати: туристи з країн пострадянського простору – в межах 70%, з країн ЄС – близько 25%, з інших країн 2-5%. Переформатування і реструктуризація виїзного туризму в зоні Українського Причорномор'я і Приазов'я в бік збільшення туристів з країн ЄС можливо тільки за умови кардинального поліпшення якості різноманітності сервісу та відпочинку, а також соціально-політичної стабільності та екологічної безпеки.

Література.

1. Воробйова А.А., Дишлова І.М., Харічков С.К. Проблеми природокористування та сталого розвитку в рекреаційно-туристичній сфері. Одеса: ППРЕЕДНАН України, 2009. 374 с.
2. Шмагина В.В., Харічков С.К. Рекреація і туризм в системі сучасних пріоритетів соціально-економічного розвитку. Одеса: ППРЕЕД НАН України, 2000. 70 с.
3. Національна доповідь про екотуризм в Україні К., 1999.
4. Казачковская Г.В. Про стан та перспективи розвитку рекреаційно-курортного і туристичного господарства Азово-Чорноморського регіону України Культура народів Причорномор'я. 2007. №53. С. 33-36.
5. Пам'ятки архітектури та містобудування України. К., 2000.
6. Степанов В.М., Волошин Д.В. Нові фактори активізації розвитку туристичної індустрії на узбережжі Чорного і Азовського морів *Управління економікою рекламацій територій галузь і підприємств*: 36. Наук. праць НАН України. Іт-т економіко-правових досліджень. Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, ЛТД», 2008. С. 127-137.

*Мельник Олександра Олександрівна,
здобувач вищої освіти групи ЗФК-19-1 м,
Хмельницького інституту соціальних технологій
Університету «Україна»
Науковий керівник:
Мозолєв Олександр Михайлович,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри теорії і методики
фізичної культури та валеології
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії*

РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДГОТОВКИ СПРИНТЕРІВ НА ЕТАПІ ПОГЛИБЛЕНОЇ СПОРТИВНОЇ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ

Постановка проблеми. Удосконалення технічної майстерності в процесі багаторічного тренування спринтера полягає в постійному пошуку шляхів оптимізації рухових дій, які дозволяють використовувати зростаючий фізичний потенціал як в умовах тренування, так і у змагальній діяльності. Тренування бігуна на короткі дистанції передбачає широке використання різноманітних засобів та методів, які дозволяють розкривати окремі складові, що впливають на результати у змагальній діяльності.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблеми удосконалення технічної майстерності підготовки бігунів на короткі дистанції розкривається в дослідженнях українських та іноземних науковців. Теоретичні основи

підготовки спринтерів розглянуто в працях Е.Е. Аракеяна, О.Ф. Артюшенко, В.Н. Платонова, К.П. Сахновського, М.Р. Смірнова та інших.

Практичні аспекти використання сучасних методик підготовки спортсменів в бігу на короткі дистанції розглядалися В.Ф. Борзовим, Е.П. Врублевський, Т.М. Дідиком, Е.К. Козловой, А.В. Левченком, Г.Н. Максименко, М.В. Манжосом, А.С. Горловим, Б.М. Юшко та іншими.

Метою статті є аналіз результатів експериментального дослідження підготовки спринтерів на етапі поглибленої спортивної спеціалізації.

Викладення основного матеріалу дослідження. Для проведення експериментального дослідження нами були обрані чотири спортсмена 16-17 років та чотири спортсменки 15-16 років, які займалися спринтерським бігом на етапі поглибленої спеціалізації. Їх тренувальні заняття у річному циклі підготовки проходили за таким планом:

- I період (вересень-жовтень). Три-чотири тренувальні заняття в тиждень, спрямовані, в основному, на вдосконалення техніки бігу, виконання спеціальних бігових вправ спринтера. Участь в змаганнях проводилась без спеціальної підготовки.

- II період (листопад-грудень). Тренувальні заняття були спрямовані на подальше вдосконалення загальної фізичної підготовки, швидкісно-силової підготовки та спеціальної підготовки спринтера, а бігові вправи спрямовувались на розвиток загальної витривалості спринтера.

- III період (січень-лютий). Тренувальні заняття спрямовані, в основному, на швидкісно-силову підготовку, 20-30 % часу надається для роботи на тренажерах для розвитку спеціальних швидкісно-силових якостей спринтера. У біговій роботі швидкість пробігання відрізків поступово підвищуються. Контрольні старты проводяться в залі на відрізках 20-40 м. наприкінці тренувань в основному тоді, коли вже притупляється інтерес до тренування.

- IV період (березень-квітень). Тренувальні заняття були спрямовані, в основному, на розвиток частоти рухів, вибухової сили та стартівому прискоренню. Спеціальні вправи виконуються у межах 80-90 % від максимальної. Зменшується кількість повторень бігових вправ. Натомість виконання вправ відбувається на фоні повного відновлення організму спортсмена.

- VI період (травень-серпень). Змагальний період. Під час участі в змаганнях тренувальні заняття планувалися на вівторок та четвер, а в середу і суботу проводилися за індивідуальним графіком у відповідності до самопочуття спортсменів.

Обмеження часу дослідження, пов'язане насамперед з періодом пандемії COVID-19, дозволили нам провести дослідження лише на I та II етапах річного циклу підготовки спринтерів.

Експериментальна група проходила підготовку в рамках розробленої методики розвитку і вдосконалення необхідних фізичних якостей, переважно спрямованих на розвиток працездатності (швидкісної витривалості) бігунів на короткі дистанції. Для оцінки основних антропометричних показників

фізичного розвитку використовувалися такі тести: вимірювання зросту (см); вимірювання маси тіла (кг); спірометрія (ЖЕЛ, см³); динамометрія кистей (кг); динамометрія станової сили (кг).

Результати заміру грудної клітини у спортсменів контрольної групи показали відсутність достовірних змін, у спортсменів експериментальної групи ми відмітили достовірне зростання цього показника за перший місяць тренування.

Життєва ємність легень юнаків експериментальної групи у середньому збільшилася на 12 %. Зростання цього показника у дівчат не спостерігалось.

Зовсім інша картина спостерігалася із показником розвитку сили станових м'язів. Аналіз медичних карток досліджуваних спортсменів засвідчив відсутність помітного зростання цього показника за останні півроку.

На наступному етапі спортсмени виконували вправи на підвищення швидкісно-силових показників, а тренувальне навантаження значно збільшилося. Через місяць після поточного оцінювання, та через три місяці після початку дослідження ми знову зняли усі обрані нами показники фізичного стану спортсменів.

Нами були отримані такі дані. Окружність грудної клітини так само не набувала достовірних та помітних змін. Але, незважаючи на незмінність показника окружності грудної клітини, нами було зафіксоване достовірне зростання життєвої ємності легень, що може бути пов'язане із розвитком альвеолярної системи, яке відбувається при значних аеробних навантаженнях.

Найбільші зміни відбулися у показниках сили станових м'язів, які безумовно відображають зміцнення м'язового корсету спортсменів-спринтерів, та підвищення їхніх силових показників. Так за три місяці роботи по запропонованому нами комплексу вправ ми відмітили зростання динамічної сили станових м'язів юнаків на 18 %, та дівчат – на 15 % у порівнянні із спортсменами контрольної групи, які не виконували обраних вправ. Динаміка показника станової сили в експериментальній групі має найбільший приріст. Тому можна стверджувати, що використання в підготовці бігунів на короткі дистанції запропонованих нами вправ силового і швидкісно-силового характеру позитивно впливає на розвиток максимальної сили станових м'язів. (див. рис. 1)

Оцінка морфофункціональних показників систем організму спортсменів показує, що запропонована методика комплексного розвитку швидкісно-силових здібностей благотворно впливає на розвиток і стан організму бігунів на короткі дистанції. Відмічається позитивна динаміка показників життєвому індексу (ЖІ) та індексу Робінсона (ІР) які вказують, що рівень розвитку дихальної системи та енергопотенціалу у спортсменів обох досліджуваних груп знаходяться на середньому та вище середнього рівні розвитку та мають тенденцію до покращення, але більш суттєва динаміка розвитку спостерігалась у спортсменів експериментальної групи. Показники життєвого індексу (ЖІ) та індексу маси тіла (ІМТ) не зазнали достовірних змін і в обох групах були приблизно однаковими.

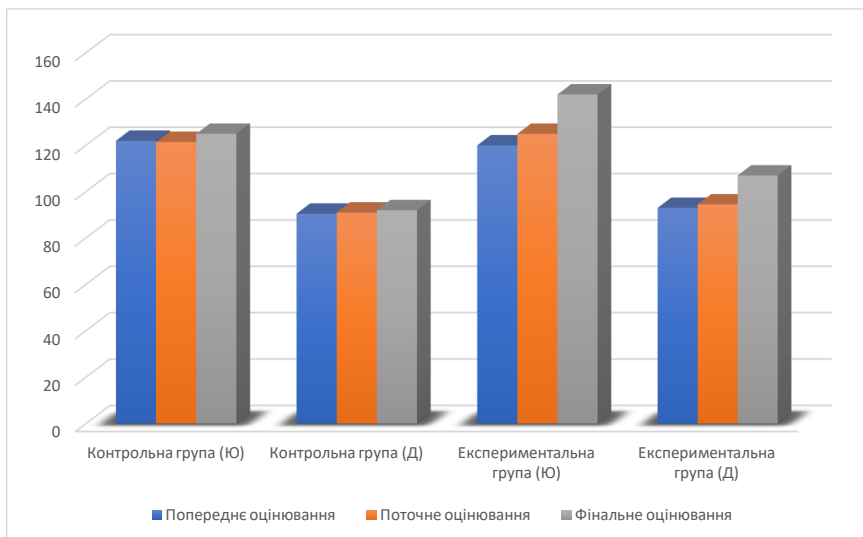

Рис. 1 Динаміка змін показників сили станових м'язів.

Для оцінки рівня швидкісно-силової підготовленості були використані такі контрольні вправи і тести:

1. Розвиток швидкості: а) 30 м з ходу (с.); б) 60 м з високого старту (с.).
2. «Вибухова» сила – стрибком в довжину з місця (см).
3. Швидкісна витривалість визначалася контрольним тестом, який проводився після звичайного тренування та не потребував додаткової підготовки. Для дівчат пропонували подолати дистанція 200 м, а для юнаків – 300 м (с) з максимальною швидкістю.

Результати тестування представлені в таблиці 1 для юнаків та таблиці 2. для дівчат До педагогічного експерименту між контрольною та експериментальною групами юнаків і дівчат не було достовірних відмінностей за рівнем розвитку швидкісно-силових якостей.

Таблиця 1

Динаміка показників тестів фізичної підготовленості спортсменів за результатами основного педагогічного експерименту (юнаки)

Тести	Контрольна група		Експериментальна група	
	Начальні показники	Заключні показники	Начальні показники	Заключні показники
	$M \pm m$	$M \pm m$	$M \pm m$	$M \pm m$
Біг 30 м з ходу (с)	$3,57 \pm 0,11$	$3,50 \pm 0,13$	$3,64 \pm 0,14$	$3,52 \pm 0,08$
	$P < 0,01$		$P < 0,01$	
Біг 60 м з високого старту (с)	$7,42 \pm 0,17$	$7,34 \pm 0,44$	$7,52 \pm 0,14$	$7,36 \pm 0,15$
	$P < 0,05$		$P < 0,01$	

Біг 300 м (с)	54,30 ± 1,30	53,85 ± 1,03	54,65 ± 1,53	53,72 ± 1,14
	P <0,05		P <0,05	
Стрибок у довжину з місця (см)	218 ± 12	224 ± 10	212 ± 14	226 ± 10
	P <0,01		P <0,01	

Таблиця 2

Динаміка показників тестів фізичної підготовленості спортсменів за результатами основного педагогічного експерименту (дівчата)

Тести	Контрольна група		Експериментальна група	
	Начальні показники	Заключні показники	Начальні показники	Заключні показники
	M ± m	M ± m	M ± m	M ± m
Біг 30 м з ходу (с)	4,05 ± 0,11	3,97 ± 0,13	4,12 ± 0,14	3,98 ± 0,11
	P <0,01		P <0,05	
Біг 60 м з високого старту (с)	8,72 ± 0,22	8,64 ± 0,26	8,87 ± 0,24	8,67 ± 0,18
	P <0,05		P <0,01	
Біг 200 м (с)	35,57 ± 0,50	35,18 ± 0,43	35,69 ± 0,49	35,14 ± 0,42
	P <0,01		P <0,01	
Стрибок у довжину з місця (см)	194 ± 8	202 ± 10	190 ± 11	201 ± 7
	P <0,01		P <0,05	

Дані показники свідчать про те, що динаміка змін розвитку швидкісно-силових якостей та швидкісної витривалості в експериментальній групі була кращою в порівнянні з контрольною групою. Педагогічний експеримент підтвердив ефективність запропонованої методики. Отже, в швидкісно-силовій підготовці бігунів на короткі дистанції рекомендується застосовувати вправи силового і швидкісно-силового характеру в окремих серіях протягом річного тренувального циклу, а також в змагальному періоді використовувати спеціальні бігові вправи, які також сприяють підвищенню швидкісної і силової витривалості.

Висновки. Проведене педагогічне дослідження показало, що за три місяці роботи по запропонованому нами комплексу вправ відмічається зростання динамічної сили станових м'язів юнаків на 18 %, та дівчат – на 15 % у порівнянні із спортсменами контрольної групи. Це дозволило покращити спортивні результати спортсменів експериментальної групи в бігу на 30 м. з ходу на $0,12 \pm 0,08$ с. ($P < 0,05$) у юнаків та $0,14 \pm 0,11$ с. ($P < 0,05$) у дівчат; в бігу на 60 м. з високого старту на $0,16 \pm 0,15$ с. ($P < 0,01$) у юнаків та $0,20 \pm 0,18$ с. ($P < 0,01$) у дівчат; в бігу на 300 м. на $0,93 \pm 1,14$ с. ($P < 0,05$) у юнаків та в бігу на 200 м. $0,55 \pm 0,42$ с. ($P < 0,01$) у дівчат; у стрибках у довжину з місця 12 ± 10 см. ($P < 0,01$) у юнаків та 11 ± 7 см. ($P < 0,01$) у дівчат.

Література:

1. Артюшенко О.Ф. Легка атлетика. Теорія і методика викладання: Навчальний посібник. Черкаси: Брама – Україна, 2008. 632 с.
2. Борзов В. Подготовка легкоатлета-спринтера: стратегия, планирование, технологии. *Наука в олимп. спорте*. 2014. № 1. С. 60–74.
3. Горлов А.С. Обґрунтування динаміки працездатності бігунів спринтерів 16-17 років у підготовчих періодах цілорічного тренування. *Слобожанський науково-спортивний вісник*: Зб. наук. праць. Харків: ХДАФК, 2009. № 3. С. 105-109.
4. Конестяпін В.Г. Оптимізація фізичної та технічної підготовки у швидко-силових видах легкої атлетики : монографія. Авт. кол. Львів : ЛДУФК, 2016. 220 с.
5. Присяжнюк Д.С. Сучасний погляд на підготовку бігуна, : навчальний посібник: Вінниця, ТОВ «Ландо ЛТД», 2013. 249 с.
6. Фискалов В.Д., Усков М.А. Специальная подготовленность спринтеров и критерии оценки ее реализации. *Теория и практика физической культуры*. 2017. № 6. С. 34–36.
7. Юшкевич Т.П. Особенности тренировки легкоатлетов-спринтеров на этапе спортивного совершенствования. *Мир спорта*, 2016. № 2 (63). С. 47– 51.

*Мозолев Олександр Михайлович,
професор кафедри теорії і методики
фізичної культури та валеології
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
доктор педагогічних наук, професор*

ТУРИЗМ ЯК СУЧАСНИЙ ВИД РЕКРЕАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Постановка проблеми. Сьогодні туризм усе ширше розглядається як засіб активного відпочинку, що сприяє гармонійному розвитку особистості, зміцненню здоров'я, підвищенню культурного розвитку та соціальної адаптації кожного члена суспільства. Водночас сучасні умови навчання у закладах вищої освіти, обмеження рухової активності студентів, викликані насамперед пандемією COVID-19, значно обмежують можливості залучення молоді до активних форм фізичної рекреації, зокрема й занять спортивно-оздоровчим туризмом. Постійна фізична активність є одним з найкращих природних заходів попередження захворювань всіх систем організму і ведення здорового способу життя. Одним із цілющих джерел зміцнення здоров'я студентів є туристські спортивно-оздоровчі походи [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему наукового обґрунтування рекреаційного впливу туризму на стан здоров'я студентської молоді розглянуто в роботах В.В. Абрамова, О.М. Жданової, О.М. Мозолева, К.В. Мулик, Д.В. Смирнова, В.А. Смолія, В.К. Федорченка та ін.

Мета статті – здійснити аналіз значення туризму як сучасного виду рекреаційної діяльності студентської молоді.

Виклад основного матеріалу. Заняття фізичною рекреацією переважно розв'язують оздоровчі завдання. Цьому сприяють різні форми її проведення, які припускають змінення характеру та змісту фізичних вправ залежно від мотивів, інтересів і потреб студентів. Але, незважаючи на свободу вибору змісту, характеру та форм занять фізичними вправами, позитивний ефект можна отримати лише завдяки грамотній і вмілій організації занять та їх впливу на молодий організм. Вільне володіння різними засобами й формами фізичної рекреації виховує у студентської молоді відчуття природного бажання регулярно займатися фізичними вправами, більше спілкуватися з природою [1].

Фізична рекреація спрямована на можливість задовольнити біологічні потреби в руховій активності та емоційних діях у розвагах, в отриманні задоволення, насолодження через рух, переключення з одного різновиду діяльності на інший, на активізацію діяльності організму за рахунок рухової активності й профілактики дії на організм студентів негативних явищ [2].

Заняття рекреативного типу принципово відрізняються від спортивних тренувань і кондиційних тренувань інтенсивністю й обсягом навантаження та формами організації. Рекреативно-оздоровчі види діяльності (фізкультурно-спортивні розваги, туристські походи з нефорсованими навантаженнями тощо) забезпечують здоровий відпочинок, сприяють задоволенню емоційних потреб, пов'язаних зі змістовними розвагами.

Розрізняють три форми використання часу, відведеного на рекреацію, – туризм, оздоровлення та відпочинок. Для визначення цього часу й видів діяльності, які відбуваються в його межах, ми будемо використовувати поняття «рекреаційно-туристський», яке включає всюсукупність явищ і процесів, пов'язаних із відновленням сил людини та задоволенням її фізіологічних і соціальних потреб [3].

Туризм у сучасному світі сприймається як один із головних чинників рекреаційної діяльності. Рекреаційний туризм являє собою певний тип туризму, що має основну цільову функцію – відновлення фізичних і психічних сил людини засобами туризму. Основний ефект, заради якого використовується рекреаційний туризм, полягає в підвищенні працездатності людини, що суб'єктивно виражається у подоланні втоми, яка з'являється під час повсякденної трудової діяльності. Рекреаційний вплив проявляється у

вигляді появи відчуття бадьорості і припливу сил, а об'єктивно – в поліпшенні функціонального стану організму.

Цінність туризму полягає в його різнобічному впливі на організм студентської молоді тренувальними, відновлювальними навантаженнями, що дуже важливо для людей, повсякденна праця яких має обмежену рухову активність. [2; 4].

Туристські походи дають змогу відновити працездатність і зміцнити здоров'я внаслідок дії комплексу факторів: зміни обставин, впливу кліматичних умов, раціональної рухової активності. Залежно від ступеня фізичного навантаження, туризм може бути або засобом активного відпочинку, або тренувальним засобом. Регулярна туристська діяльність і участь в туристських змаганнях є ефективною компенсацією повсякденної навчальної праці. Вони викликають у студентів радість життя, загартовують і збільшують фізичну життєдіяльність організму [5].

Висновки. Отже, туризм – самий масовий і активний вид відпочинку, важливий засіб виховання, моральної і фізичної підготовки, загартування, розвитку витривалості і укріплення здоров'я студентів. Займаючись різними видами туризму студенти мають змогу збільшити час рухової активності, що дасть їм можливість психологічно відпочивати. Результатом такого активного відпочинку буде підвищення розумової і фізичної працездатності. Все це дає змогу сучасній студентській молоді опонувати нові рухові вміння та навички, що знадобляться як у навчанні, так і в подальшій професійній діяльності.

Література:

1. Mozolev, O., Shorobura, I., Zdanevych, L., Hutsal, L., Marusynets, M., & Kravchuk, L. (2020). Influence of Physical Fitness of Students on the Quality of Leisure Organization in a Sports and Health Tourism. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*, 12(2), 117-131. <https://doi.org/10.18662/rrem/12.2/269>
2. Mozolev O., Hutsal, L., Shorobura, I., Dolynska, O., Stoliar, V. (2020). Basic Preparation of a Tourist for Sports and Fitness Hike. *International Journal of Applied Exercise Physiology* www.ijaep.com VOL. 9 (12) pp. 99-106. Doi: 10.26655/IJAEP.2020.12.1
3. Жданова О.М. Організація та методика оздоровчої фізичної культури і рекреаційного туризму. Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-тім. Лесі Українки, 2008. 248 с.
4. Мулик К.В. Спортивно-оздоровчий туризм в системі фізичного виховання школярів і студентів : монографія, Харків : ФОП Бровін А.В., 2015. 418 с.
5. Mozolev O. Preparation of youth for sports and recreation tourism. Conference of Management of Islamic Education Leadership in The Era of

Revolution 4.0, Universities Muhammadiyah Sidoarjo, Indonesia, (2020). Vol 6 303–305.

6. Мозолев О.М., Гуцал Л.А., Блазунь А.В. Проблеми розвитку пішохідного туризму в Україні. Матеріали VIII-ї Міжнародної науково-практичної конференції “Modern problems in science”, (09-12 листопада 2020 р.), Прага. 2020. С.716–719.

*Москвічова Олена Сергіївна,
доцент кафедри туристичного
та готельно-ресторанного бізнесу і консалтингу,
Національного університету біоресурсів і природокористування України
кандидат економічних наук, доцент*

НАДПРОФЕСІЙНІ КОМПЕТЕНЦІЇ В ПІДГОТОВЦІ КАДРІВ СФЕРИ ТУРИЗМУ ЗА ПРОГРАМАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сфера туризму - одна з найдинамічніших, прибуткових і капіталомістких галузей економіки. В Україні 23% від загального ВВП становлять надходження від сфери послуг, що склало в грошовому вираженні близько 199,6 млрд. грн. Що стосується надходжень від туризму, то за 2019 р загальна вартість платних туристських послуг, наданих на території України, склала 69,8 млрд. грн. [1]. Число населення, що користується туристськими послугами, з кожним роком тільки зростає, а це значить, що підвищуються вимоги до якості послуг, що надаються. Приходимо до висновку, що туризм, як і інші сфери економіки, повинен розвиватися відповідно до запитів часу. Однією з пріоритетних завдань даного процесу вважається підготовка професійних кадрів.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема професійної підготовки фахівців для сфери туризму стала предметом уваги фундаментальної педагогічної науки, професійної педагогіки. З'явилися наукові дослідження та праці з питань теорії і практики туристичної освіти таких учених, як В. Федорченко, Л. Кнодель, І.Зязюн, Н. Ничкало, Н. Конох, В. Пазенок, Л. Поважна, В. Лозовецька, Л. Нохріна, Я. Олійник, М. Скрипник, Г. Цехмістрова, О. Любіцева та ін. Але сучасні тенденції розвитку суспільства постійно висувають досить жорсткі вимоги до організації та змісту процесу підготовки фахівців для сфери туризму: швидкими темпами розвиваються комп'ютерні технології, з'являються нові професії, туристи стають все більш обізнаними, а значить і більш вимогливими. Все це дозволяє належним чином оцінити значення проблематики підготовки кадрів індустрії туризму для нинішнього періоду. Нині вже визначився окремий напрям професійної педагогіки – педагогіка туризму. Теоретичні засади педагогіки туризму розглядалися в роботах вітчизняних дослідників Л. Сакун, В. Федорченка, Н. Фоменко, М. Скрипник, Г. Цехмістрової, Л. Поважної та ін.

Мета статті полягає в розробці рекомендацій щодо організації роботи із студентами спеціальності 242 «Туризм» закладів вищої освіти (ЗВО), направленої на розвиток надпрофесійних компетенцій.

Викладення основного матеріалу дослідження. Професійна підготовка кадрів сфери туризму – комплексний процес, що включає засвоєння студентами знань точних, гуманітарних, природничих і спеціальних навчальних дисциплін. Крім того, до закінчення навчання на освітнім ступенем «бакалавр» студент повинен володіти так званими загальнокультурними компетенціями: знати як мінімум одну загальноживану іноземну мову на достатньому рівні для вільної міжкультурної комунікації, бути здатним застосовувати загальні та економічні знання в різних ситуаціях і т. п. [2]. Однак в умовах нинішніх реалій навіть такого обсягу навичок і умінь виявляється недостатньо. Говорячи «недостатньо», ми маємо на увазі ситуацію, в якій випускник ЗВО стикається з проблемою працевлаштування, що не втрачає своєї актуальності і сьогодні. За даними моніторингу працевлаштування випускників вітчизняних вишів Міністерства освіти та науки України на 2019 р середній відсоток працевлаштування випускників становить 63,8% при існуючій різниці між центром і регіонами [2], при цьому частка працевлаштованих випускників бакалаврату спеціальності «Туризм», згідно з даними Пенсійного фонду України 2018-2019 рр., складає всього 59,63% від загального числа випускників даного напрямку. Невтішна цифра, враховуючи вартість навчання за даною програмою бакалаврату ЗВО країни: за даними на 2020 р.: від 23000 грн. в рік (НУБіП України) до 37000 грн. в рік (КНУ імені Тараса Шевченка) [3, 4].

Такий стан речей обумовлений рядом причин: напруженість ситуації на молодіжному ринку праці через нестабільність економіки країни і перевипуск кадрів ЗВО («попит породжує пропозицію»). Вданому контексті можна навести наступні результати дослідження серед студентів, які відзначають невизначеність ситуації на ринку праці та брак інформації про вакансії [5, с. 61]. Відзначається також відносно невисокий рівень заробітної плати, зафіксований в сфері туризму (середнє значення на 2018-2019 рр. складає 5000 грн. [6].

Підкреслимо такий факт: аналіз вакансій на порталі Work.ua [6] в розділі «Туризм» показав, що роботодавців цікавить не тільки досвід роботи випускника, а і його професійні компетенції. У вимогах до претендентів вказуються так звані надпрофесійні компетенції, якими повинен володіти працівник, маючи при цьому відповідну професійну кваліфікацію.

Надпрофесійні компетенції – це набір особистісних якостей, внутрішніх установок, схильностей, мотивів і цінностей, наявних у особистості, які формують її внутрішню структуру самоорганізації дій [7]. Надпрофесійних компетенції ще називають «проривними», так як вони забезпечують до 80% успіху працівника. Надпрофесійних компетенції – обов'язкова умова для становлення висококваліфікованого фахівця [7, с. 105-106]. Головна відмінність таких компетенцій від інших видів навичок є гнучкість і

універсальність. Володіючи рядом надпрофесійних умінь, людина здатна адаптуватися до мінливих умов середовища, підвищуючи свою конкурентоспроможність на ринку праці. На даний момент не розроблено чіткого переліку таких умінь, однак існуючі варіанти дуже схожі між собою. Один з таких варіантів було запропоновано в звіті Всесвітнього економічного форуму за 2016 р. [8].

Для розвитку надпрофесійних навичок пропонуються наступні рекомендації:

1. Активне впровадження комунікативного компонента в усі форми занять зі студентами. На лекційних і практичних заняттях необхідно постійно підтримувати достатній рівень комунікації викладача і студентів, вирішення організаційних питань, питань за матеріалами заняття повинно відбуватися у форматі дискусії з метою розвитку у студентів навичок ведення ділової комунікації, прийняття рішень, організації діяльності.

2. Збільшення в планах занять з числа проектних робіт. Кращий груповий формат виконання проектів. Головне завдання цієї методики - навчити студента ефективно застосовувати ряд необхідних надпрофесійних умінь на всіх стадіях роботи над проектом: самоорганізації і організації діяльності колективу, креативне, системне, логічне та аналітичне мислення, навички управління своїм і чужим часом.

3. Організація в університетах спеціальної дисципліни, пов'язаної з розвитком надпрофесійних компетенцій. Такі заняття можуть мати характер факультативних з подальшим введенням їх в навчальний план. Проводити дані заняття можуть запрошені викладачі-коучі або викладачі на базі університету. Курс занять з даної дисципліни повинен мати лекційно-практичний характер із застосуванням соціологічних методів організації навчального процесу: моделювання соціальних ситуацій, а також психодіагностику студентів, спрямовану на виявлення сильних і слабких сторін особистості для побудови індивідуальної траєкторії розвитку.

4. Підвищення ролі портфоліо в навчальній і майбутній професійній діяльності. Формування особистого портфоліо - це можливість студента відстежити і оцінити своє професійно-особистісне становлення. Портфоліо може містити в собі сертифікати, грамоти, дипломи, які підтверджують досягнення студента, а також всі види наукових публікацій і витяги з проектних робіт. Роль портфоліо в навчальному процесі незаперечна: студенти проявляють активність, розвивають в собі лідерські, самопрезентаційні, творчі навички тощо [7].

Висновки. Процеси інтеграції, інтернаціоналізації та оптимізації в світі не обходять стороною жодну сферу життя суспільства, включаючи сферу освіти. Студенти існують в жорстких умовах: ринок професій оновлюється практично щорічно, відбувається трансформація ринку професій. Саме тому на сьогоднішній день важливо організувати навчальний процес так, щоб випускники університетів після закінчення навчання були затребуваних, потенційно успішних фахівців, що володіють високим рівнем професійної

мобільності, що орієнтуються в існуючому інформаційному просторі з урахуванням специфіки роботи в сфері туризму: різноманіття форм існування такого глобального явища як міжнародний туризм, велике число галузей, задіяних в розробці і реалізації туристичного продукту, висока значимість людського фактора на всіх етапах організації туристських поїздок.

Література

1. Державна служба статистики [офіційний сайт]. URL: <http://ukrstat.gov.ua> (дата звернення 18.01.2021).
2. Міністерство освіти і науки України [офіційний сайт]. URL: <https://mon.gov.ua/ua> (дата звернення 18.01.2021).
3. Національний університет біоресурсів і природокористування України [офіційний сайт]. URL: <https://nubip.edu.ua/> (дата звернення 18.01.2021).
4. Київський національний університет імені Тараса Шевченка [офіційний сайт]. URL: <http://www.univ.kiev.ua/> (дата звернення 18.01.2021).
5. Чернышкина Нина Яковлевна. Трудоустройство выпускников вузов: опыт социологического анализа // Вестник ПАГС. 2013. №6 (39) URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/trudoustroystvo-vypusknikovvuzov-opyt-sotsiologicheskogo-analiza> (дата звернення 18.01.2021).
6. Всеукраїнський сайт вакансій «WORK.UA». URL: <https://www.work.ua/> (дата звернення 18.01.2021).
7. Каххаров Ш. Надпрофессиональные компетенции и управление ими // Организационная психология. 2014. Т. 4. № 4. С. 103-120. URL: <http://orgpsyjournal.hse.ru/> (дата звернення 18.01.2021).
8. Всесвітній економічний форум [офіційний сайт]. URL: <https://www.weforum.org> (дата звернення 18.01.2021).

Навроцька Анастасія Леонідівна,

студентка групи Т-41б

гуманітарного факультету

Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

Науковий керівник:

Підмурняк Олександр Олексійович,

професор кафедри теорії і методики фізичної культури та валеології

Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

доктор медичних наук, професор

ІСТОРИЧНІ ТА ПРИРОДНО-КЛІМАТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Туристично-рекреаційна сфера за останні роки стала однією з провідних сфер людської діяльності. Збереження людського

здоров'я, людський відпочинок, грамотне введення підприємницької діяльності, дає змогу людям підтримувати здоров'я та бути успішними.

Розвиток рекреаційно-туристичної сфери для багатьох країн є на сьогодні одним з головних завдань. Україна, яка має для поступального розвитку своєї рекреаційної сфери сприятливі природно-кліматичні умови, значний історико-культурний потенціал, необхідні людські та матеріальні ресурси, значно відстає від більшості європейських країн за рівнем розвитку рекреаційно-туристичних послуг.

Лікувально-оздоровчий туризм відноситься до найдревніших видів туристської індустрії. З античних часів люди навчилися використовувати мінеральні води і лікувальні грязі в оздоровчих цілях. Подорожі з лікувальними цілями були відомі ще в стародавніх Греції і Римі, громадяни яких використовували цілющі джерела та місця зі сприятливим кліматом для того, щоб зміцнити здоров'я.

В умовах сучасності мотивація подорожей на курорти з роками не змінилася. Людей, які бажають відпочити, приваблюють у курортні місцевості цілющі властивості природних факторів.

Мета статті – проаналізувати історичні та природно-кліматичні передумови розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Україні.

Виклад основного матеріалу. Лікувально-оздоровча діяльність має дуже глибоке коріння. Люди здавна використовували природні рекреаційні ресурси в оздоровчих цілях, в пошуках яких здійснювали близькі й далекі подорожі. Процес становлення та розвитку оздоровчого туризму в Україні йшов паралельно з європейським. Він був послідовним, хоча й не рівномірним за часом. Виділяють чотири етапи його розвитку.

Перший етап є найстарішим та з'являється з виникненням людства та триває до початку XIX століття. Природні ресурси для оздоровлення використовувалися ще з античних часів. Відомо, що єгиптяни прибували до ріки Ніл і після спаду повені застосували мул для оздоровлення. Грязню та водами лікувалися давні римляни та греки. Є історичні відомості про те, що римські цезарі на знак вдячності богам будували храми біля тих грязьових джерел, де вони або члени їх родини виліковувалися. Дуже популярним серед римської знаті був аквамасаж. Тобто, основний фундамент для рекреації буд започаткований ще давно, і люди нині користуються ним.

Другий етап починається с XIX століття і закінчується початком XX ст. Він характеризується появою великої кількості курортів на території Європи (Австрія, Франція, Німеччина і тощо).

З середини XIX ст. починається формування в Україні туристичних регіонів і цілком є природним, що першим таким регіоном був Крим. У 1783 р. півострів став складовою частиною Російської Імперії. Вважається, що історія рекреаційного освоєння Криму починається саме завдяки розвитку на цих територіях лікувального туризму. Початок курортного будівництва припав на 70-і рр. XIX ст.

Третій етап охоплює період розвитку курортно-оздоровчого туризму в Україні за радянської влади. З'явилась велика кількість установ, об'єднаних з туризму. Курорти та санаторії підпорядковувалися державним органам охорони здоров'я. Курортне оздоровлення зазнало значного розвитку у післявоєнний період. Санаторії та пансіонати відпочинку відійшли у підпорядкування профспілок. Лише з 1981 до 1985 рр. в УРСР було збудовано та введено в дію понад 8,5 тис. санаторних ліжок.

Четвертий етап розвитку оздоровчого туризму в Україні починається після здобуття Україною незалежності. У 1991 р. колишня радянська система управління туризмом була зруйнована. Велика кількість проблем, які пов'язані з економічним крахом, перебудовою системи управління держави, не змогли не позначитися і на санаторно-курортному комплексі України.

В умовах сучасності лікувально-оздоровчий туризм передбачає переміщення резидентів і нерезидентів в межах державних кордонів і за межі державних кордонів на строк не менше 20 годин і не більше 6 міс. в оздоровчих цілях, цілях профілактики різних захворювань організму людини.

Лікувально-оздоровчий туризм заснований на курортології. Курортологія – це наука про природні лікувальні фактори, їх вплив на організм і методи використання в лікувально-профілактичних цілях.

Основні розділи курортології:

1) Бальнеологія – розділ курортології, що вивчає лікувальні мінеральні води, їх походження, фізико-хімічні властивості, вплив на організм при різних захворюваннях, що розробляє показання до їх застосування на курортах і в некурортних умовах.

2) Бальнеотерапія – методи лікування, профілактики і відновлення порушених функцій організму природними і штучно приготованими мінеральними водами на курортах і в некурортних умовах.

3) Грязелікування – метод лікування, профілактики захворювань організму з використанням пелоїдів, тобто лікувальних грязей різного походження, на курортах і в некурортних умовах.

4) Кліматотерапія – це сукупність методів лікування та профілактики захворювань організму з використанням дозуючого впливу факторів і кліматопогодних спеціальних клімато-процедур на організм людини.

5) Курортографія – опис місця розташування і природних умов курортів і курортних місцевостей з характеристикою їх лікувальних факторів, бальнеотерапевтичних, кліматотерапевтичних та інших умов для лікування і відпочинку [2].

Підставою для визначення території як курорту – є наявність природних лікувальних ресурсів, необхідної інфраструктури для їх експлуатації та організації лікувально-профілактичної діяльності.

За класифікацією курорти поділяють на: бальнеологічні; кліматичні; грязьові. Найбільшу привабливість серед курортних територій мають АР Крим, Закарпатська та Івано-Франківська, Одеська, Харківська, Чернівецька, Львівська та Київська області. Існують традиційні і перспективні санаторно-

курортні райони з унікальними природними ресурсами для відпочинку і лікування. Одним із критеріїв перспективного санаторно-курортного будівництва є наявність або відсутність у певній місцевості гідромінеральних ресурсів. Послуги санаторно-курортних закладів в Україні становлять майже 40% від загального обсягу діяльності туристської галузі.

Країна має широку і різноманітну ресурсну базу, представлену майже всіма бальнеологічними типами мінеральних вод: вуглекислі; радонові; сульфідні; залізисті; бромні, йодобромні та йодні; кременисті; води з підвищеним вмістом органічних речовин; води без специфічних компонентів тощо. Грязьові курорти використовують торфові, мулові, сапропелеві грязі, значні поклади яких є в озерах та лиманах Криму, Одеської, Херсонської, Запорізької областей.

Відповідно до Закону України «Про курорти» до природних лікувальних ресурсів належать мінеральні води, лікувальні грязі, ропа лиманів та озер, морська вода, природні об'єкти і комплекси із сприятливими для лікування кліматичними умовами, що придатні до використання з метою лікування, медичної реабілітації та профілактики захворювань, кожний з яких є самостійним об'єктом геологічного середовища, потребує різнобічного підходу до вивчення контролю їх стану і використання [1].

Сприятливий клімат на всій території України дозволяє широко використовувати кліматотерапію як один із методів лікування і профілактики багатьох хвороб. Клімат широко і з успіхом використовують на будь-якому курорті як основний лікувальний чи оздоровчий чинник. Найсприятливіші умови протягом усього року мають Південний берег Криму, Закарпатська область, Кримські і Карпатські гори. Особливим лікувально-оздоровчим природним лікувальним ресурсом є унікальний мікроклімат печер та шахт (Слав'янські та Солотвинські соляні шахти) [3].

В Україні наявні також значні запаси гідромінеральних ресурсів. На 70 курортах відкрито 442 санаторно-курортні установи, які в лікувально-оздоровчому процесі використовують природні лікувальні ресурси, зокрема мінеральні води та лікувальні грязі. Але цими лікувальними закладами поки що освоєно лише 8% експлуатаційних запасів мінеральних вод. Для санаторно-курортного лікування, фасування та розливу у пляшки використовуються запаси понад 200 родовищ мінеральних вод і 25 родовищ лікувальних грязей.

На території України поширені мінеральні води практично всіх бальнеологічних типів: вуглекислі, радонові, сульфідні, залізисті, миш'яковисті, йодні, йодобромні, кремнієві, води з підвищеним вмістом органічних речовин, води без специфічних компонентів та властивостей та лікувальні грязі всіх генетичних типів: мулові сульфідні, торфові, сопоківі та сапропелеві.

Вагомим плюсом багатьох українських курортів є одночасне використання багатьох лікувальних факторів (клімату, мінеральних вод,

лікувальних грязей, озокериту). Властивості природно-лікувальних ресурсів визначають спеціалізацію курортів (медичний профіль) [2].

Висновок та перспектива подальшого дослідження. У сфері оздоровчого туризму в Україні накопичено величезний досвід функціонування. Сучасна Україна має велику матеріальну, наукову спадщину в галузі оздоровчого туризму та визначається різноманітністю запасів природних лікувальних ресурсів.

Перспективою подальшої розробки теми може бути дослідження розвитку регіонального курортного комплексу України на прикладі бальнеологічного курорту «Сатанів» (Хмельницька обл., Городоцький р-н., смт. Сатанів).

Список джерел:

1. Закон України «Про курорти» (№2026-III від 05.10.2000 р.) [Електронний ресурс]. / Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>
2. Богатюк І. Г. Рекреаційні зони в Україні: стан та перспективи розвитку. / І. Г. Богатюк // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації професійних спілок України. Серія: Право та державне управління. 2011. №4. С.48-51.
3. Державне агентство України з туризму та курортів. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.tourism.gov.ua/>
4. Основні показники діяльності санаторно-курортних і оздоровчих закладів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Паламарчук Аліна Сергіївна,

студентка групи Т-41б

гуманітарного факультету

Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

Науковий керівник:

Шоробура Інна Михайлівна,

ректор Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії,

доктор педагогічних наук, професор

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРИНЦИПИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТУРИСТИЧНИХ РЕСУРСІВ

Постановка проблеми. В останні десятиліття туризм є галуззю, яка швидко розвивається, і вважається популярним явищем ХХ століття. Туризм стає все більш важливим для міжнародних відносин і є рушійною силою для поживлення економічних умов країн та окремих регіонів. Туризм є джерелом постійного поповнення державного бюджету. На сьогодні Україна має всі ресурси для розширення свого туристичного потенціалу.

В умовах жорсткої конкуренції на внутрішньому та зовнішньому ринках туризму туристична галузь України розвивається. У зв'язку з цим постало питання про якість туристичних послуг, які можна надати на основі широкого та поглибленого розуміння об'єктів туристичної діяльності. Відповідно до маркетингової стратегії, вже реалізованої Державною туристичною адміністрацією України, на внутрішньому та міжнародному рівнях формується новий імідж вітчизняних туристичних продуктів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Праці багатьох вчених, географів, економістів та маркетологів присвячені вивченню туристичних ресурсів. Методологічні принципи дослідження туристичних ресурсів висвітлено в працях таких вчених як: О.О. Бейдик, О.О. Любіцева, В.І. Стафійчук, М.П. Мальська, О.Ю. Малиновська, М.П. Крачило, В.Ф. Сірик, Н.В. Фоменко, В.І. Новикова, Н.О. Кравченко, І.М. Філоненко та ін.

Мета статті. Розглянути методологічні принципи дослідження туристичних ресурсів.

Виклад основного матеріалу. У Законі України «Про туризм» 1995 р. викладено таке визначення: «Туристичні ресурси – сукупність природно-кліматичних, оздоровчих, історико-культурних, пізнавальних і соціально-побутових ресурсів певної території, які можуть задовольнити різноманітного характеру потреби туриста» [2].

Різнманітні класифікації туристичних ресурсів є науково-методичними прийомами з врегулювання інформації за певною ознакою. Якщо є декілька ознак, а не одна, то тоді мова йде про типологію. Класифікація – це науково-методичний прийом, що використовується для упорядкування інформації, які об'єднують їх за певними сутнісними ознаками, тобто відбивають якісні відмінності. Даний класифікаційний принцип є більш зрозумілим і простішим, тому що ділить всю інформацію на великі класи і кожен з цих класів має особисту внутрішню структуру [1].

Відповідно за класифікацією Всесвітньої туристичної організації (ЮНВТО), туристичні ресурси розподіляють на такі групи:

- природні багатства;
- енергетичні багатства;
- людський фактор (культурологічний та демографічний елемент);
- адміністративні, інституційні та юридичні фактори;
- соціальний фактор, традиції і рівень в галузі освіти, відпочинку та охорони здоров'я;
- різноманітні послуги та блага, зв'язок, транспорт, інфраструктура галузі відпочинку та розваг;
- фінансова та економічна галузі.

В даній класифікації туристичні ресурси пояснюються як загальна основа для розвитку туристичної діяльності.

Туристична діяльність на кожній території розвивається на сонові тих ресурсів, які наявні або створені, чи в можуть бути задіяні в майбутньому.

Також розрізняють наявні туристичні ресурси, що вже активно використовуються в туристичній галузі, та потенційні (туристсько-рекреаційний потенціал), які в даний момент не використовуються, але можуть бути задіяні за певних угод (реконструкція, розвиток транспортної галузі, туристичної інфраструктури, реставрація тощо). Потенційні ресурси дають можливості для розвитку попиту, формування нового турпродукту, є принципом інтенсивного, та екстенсивного розвитку туризму через залучення до туристичної діяльності нових ділянок територій для інтенсифікації в першу чергу внутрішнього, а потім іноземного туризму [3, с. 249].

Будова туристичних ресурсів достатньо задовільно розроблена і представлена в літературі таких відомих професорів, наприклад праці М.А. Ананьєва, О.О. Бейдика, Н.П. Зачиняєва, В.О. Квартальнова, М.П. Крачила, О.О. Любіцевої, І.І. Пірожника, І.Т. Твердохлебова та ін. Туристичні ресурси є дуже різноманітними, тому їх необхідно класифікувати.

Для класифікації туристичних ресурсів можна застосувати такі методи:

- 1) сутнісний (відповідно до характеру предмета ресурсу);
- 2) діяльнісний (відповідно до характеру туристичної мети);
- 3) атрактивний (за ступенем та формою участі в туризмі);
- 4) ціннісний (виходячи з унікальності цього ресурсу);
- 5) функціональний (виходячи з унікальності туристичних умов та ресурсів та складності їх використання);
- 6) еколого-економічний (відповідно до споживчої вартості ресурсів)

[4, с. 96].

В даний час економічна політика регіону зміщує фокус на раціональне і дбайливе споживання наявних природних ресурсів та ефективне використання інших ресурсів в районі (особливо економічні ресурси, та також організаційні, трудові, фінансові, матеріальні та інформаційні ресурси). У цьому випадку туризм та рекреаційні заходи можуть бути використані як інструмент регіонального соціально-економічного розвитку, щоб ефективно використовувати природні ресурси, потенціал території, який однозначно забезпечить зростання валового регіонального продукту [7, с. 61].

Для ефективного розвитку ресурсного потенціалу різних регіонів України перешкоджають такі умови:

- відсутність повної та достовірної інформації про туристичні ресурси в районі, особливо в адміністративній зоні;
- недостатньо здійснено опис різноманітних поглядів для детального вивчення методів оцінки ресурсів регіону, та для розвитку туризму;
- недовершеність законодавства про туризм та неефективні механізми управління туризмом у різних регіонах країни;
- відсутність мотивації для розвитку внутрішнього туризму.

Вибір методу дослідження є дуже важливим для визначення його головного успіху в майбутньому. Існує значна кількість наукових методів. Умовно поділяють їх на чотири основні групи: методи обробки даних, організаційні, інтерпретаційні та емпіричні. Галузеві принципи та проблеми

науково-дослідної роботи можуть бути застосовані до туристичних досліджень. Виходячи з існуючих досягнень галузевих дисциплін у розвитку окремих галузей (аспектів) туристичної галузі, теоретичні та методологічні положення туристичної галузі повинні включати філософські принципи, принципи та методи комплексного вивчення розвитку туризму як явища. В туризмі одним із таких провідних напрямків є географія туризму - галузь географічних знань про часові та просторові структури туризму як соціального явища.

Привабливість туристичних об'єктів оцінюється за такими показниками:

- 1) загальна картина місцевості;
- 2) природно-кліматичні умови для відпочинку та відновлення;
- 3) соціальна стабільність та безпека;
- 4) доступність транспорту;
- 5) притягнення історичних пам'яток;
- 6) культурно-освітня діяльність [6, с. 18].

Підсумовуючи відомі методи, можна сказати, що оцінка туристичних ресурсів включає в себе кілька взаємопов'язаних етапів:

Перший етап передбачає офіційне визначення цілей оцінки ресурсів. Такими цілями можуть бути попередні дослідження, формулювання планів, моделі розвитку туризму, вдосконалення системи туризму в області, визначення привабливих інвестицій у сфері дозвілля та туризму, використовується для визначення майбутньої економічної соціалізації регіону в туристичному бізнесі тощо.

На другому етапі здійснюється виділення меж для оцінки того, що має статись. Одна із ключовою проблемою на цьому етапі є розумний розподіл території на відмінні операційні територіальні системи (ОТС) – одиниця, вибрана відповідно до цілі дослідження та деталей вивченої земної системи. Дія ОТС на цій підставі визначається як роль основної одиниці географічних досліджень і вивчення неоднорідності геосистем. У роботах як об'єкту оцінки потенціалу туристів на відпочинку, економічний напрямок, як правило, розглядається окремою адміністративно-територіальною одиницею.

Третій етап передбачає вибір теми оцінювання, зі сторони якого буде відбуватись проведення оцінки об'єкта. Як предмет оцінки зазвичай виступає регіон, економічна система та організатор туристичної діяльності, також типи чи види.

На четвертому етапі визначаються показники, для того щоб оцінити об'єкти (фактори та умови), пов'язані з ними. Насправді в більшості випадків перелік обраних показників створено на основі вирішення проблем та неформального аналізу, також приміток для дослідників.

На п'ятому етапі відбувається збір інформації, яка необхідна для оцінювання.

Шостий етап дає змогу привести всі показники оцінки до одної системи оцінювання. Зазвичай, для цього необхідні такі методи як нормування, оціночні шкали, ранжування тощо.

На сьомому етапі здійснюється весь підсумок показників у інтегральні або часткові з подальшим одержанням по них результатів оцінювання.

Восьмий етап містить перевірку, і якщо потрібно, то здійснюється коригування даних результатів.

І на дев'ятому етапі, проводиться пояснення цих результатів, які отримали в результаті дослідження [5, с. 122].

Висновок. Індустрія туризму базується на цілеспрямованому та раціональному використанні туристичних ресурсів. Туристичні ресурси – це сукупність природних, кліматичних, оздоровчих, історичних, культурних, пізнавальних та соціальних ресурсів у певній галузі, які можуть задовольнити різноманітні потреби туристів. Для класифікації туристичних ресурсів можна застосувати такі методи: сутнісний, діяльнісний, атрактивний, ціннісний, функціональний, еколого-економічний.

На основі опрацьованих джерел літератури можна зробити загальний висновок, що при всебічній оцінці ресурсів відпочинку та туризму основною проблемою є розмежування ресурсів у процесі їхнього оцінювання. Зернимо увагу, також на те, що перешкодою для формування єдиного (універсального) методу оцінки територіальних ресурсів для розвитку туризму є не тільки відмінності в природно-географічних умовах регіону та його соціально-економічний розвиток, ці відмінності визначають набір параметрів оцінки, а й також форми їх оцінки під час дослідження результатів.

Література.

1. Держтуризмкурорт. Проект Закону України «Про туристичні ресурси»: прийнятий від 16.12.2011 р. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT0237.html (дата звернення: 05.01.2021).

2. Закон України «Про туризм»: прийнятий 15.09.1995 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>. (дата звернення (05.01.2021).

3. Любіцева О.О. Туристичні ресурси України: навч. посібник. Київ: Альтерпрес, 2007. 369 с.

4. Паньків Н.М. Туристичні ресурси та їхні класифікації. Наукові записки Тернопільського нац. ун-т ім. В. Гнатюка, 2014. с. 93-99. Режим доступу: <http://geography.tnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/11/173.pdf>.

5. Саранча М.А. Методологические проблемы интегральной оценки туристско-рекреационного потенциала территории. Вестник Удмуртского ун-та. Серия: Биология. Науки о земле. 2011. С.118-127.

6. Талалай В.В. Сучасний стан та перспективи розвитку туристичної галузі в Україні. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Інновації та науковий потенціал світу». Вінниця: Вид-во-друкарня «Діло», 2015. с. 18-20.

7. Яковчук О.В. Оцінка туристичного потенціалу України. Географія та туризм: наук. зб. Київ: Альтерпрес, 2010. с. 57–65.

*Паращук Анастасія Миколаївна,
студентка групи Т-316
гуманітарного факультету
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
Науковий керівник:
Льїнський Сергій Валентинович,
викладач кафедри теорії і методики
фізичної культури та валеології
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії*

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. У сучасних умовах господарювання для туристичної галузі характерним є пошук нових шляхів і методів виробництва туристичних послуг, проводиться аналіз сучасного стану галузі із подальшою оцінкою перспектив розвитку. Адже туризм – це сфера діяльності, яка спрямована на отримання прибутку через задоволення туристичних потреб населення, надання йому різноманітних туристичних послуг. Розвиток молодіжного туризму в Україні сьогодні особливо актуальний, оскільки саме цей вид туризму може сприяти підняттю у сучасної молоді патріотичного духу, дати змогу краще пізнати свою країну та реалізувати своє конституційне право на відпочинок.

Аналіз останніх досліджень. Розвитку українського туризму присвячені наукові праці Т.А. Дьорової [4], О.В. Колотухи [6], І.В. Левицької [5], М.П. Мальської [3], В.К. Федорченка [4], В.В. Худо [3], В.І. Цибуха [3] та ін. Саме ці автори вперше в Україні узагальнили та систематизували матеріал з окремих розділів туризмознавства. Проте у вищезазначених працях питання молодіжного туризму, його проблем та перспектив розвитку дається фрагментарно і тільки в загальному аспекті розвитку туризму в цілому. Крім того, за останні роки не було прийнято жодного законодавчого документа, який би чітко визначив завдання і нові ідеї розвитку молодіжного туризму в Україні.

Мета статті. Розглянути особливості розвитку молодіжного туризму в Україні та визначити його проблеми і перспективи.

Результати дослідження. Молодь в Україні становить близько 11 млн. чоловік всього населення країни [1]. Виходячи з цього, виникає необхідність вироблення системного підходу до проведення молодіжної політики, сприяння духовному та фізичному розвитку підростаючого покоління,

виховання у нього почуття суспільної свідомості та патріотизму. Одним з варіантів вирішення цього завдання є саме розвиток молодіжного туризму.

Відповідно до Закону України «Про туризм» [2] держава проголошує туризм одним з пріоритетних напрямів розвитку економіки та культури і створює умови для туристичної діяльності. Серед основних цілей державного регулювання в сфері туризму є забезпечення доступності туризму та екскурсійних відвідувань для дітей, молоді, людей похилого віку, інвалідів та малозабезпечених громадян шляхом запровадження пільг для цих категорій.

Молодіжний туризм – це особливий вид туризму, який сприяє поліпшенню національно-патріотичного виховання, відродження духовності, формування гармонійно розвиненої особистості, розширенню її світогляду і пропаганди здорового способу життя серед молоді. Обов'язком держави є максимальне сприяння цьому виду туризму для всебічного виховання майбутнього покоління [3].

Характеризуючи молодіжний туризм в сучасній Україні, можна відзначити те, що на сьогоднішній день розвиток цього сегмента туристичного ринку не досягло свого максимального розвитку. В першу чергу це пов'язано з недостатнім рівнем формування туристичної інфраструктури даного виду туризму як в функціональному, так і в регіональному аспектах. А також недостатньо активним залученням студентської молоді до туристично-краєзнавчої діяльності [4].

Молодіжний туризм – це засіб гармонійного розвитку підлітків та юнаків, що реалізовується в формі відпочинку та суспільно корисної діяльності, характерним компонентом якого є подорож (екскурсія, прогулянка, похід, експедиція).

Цілком зрозуміло, що сьогодні в умовах пандемії COVID-19 організувати молодіжні тури дуже непросто. Крім того, сучасне підрастаюче покоління набагато вимогливіше за своїх попередників, в його свідомості вже з'явилися певні стандарти і вимоги, багато хто з молоді вже відвідали зарубіжні країни і хочуть користуватись такими ж якісними туристичними послугами і в себе на Батьківщині. Далеко не всі українські туристичні фірми мають серед своїх пропозицій послуги для молоді. Підготовка таких послуг досить клопітка справа, а щоб мати економічний ефект від неї, потрібно вкласти набагато більше, ніж в організацію туру для дорослих. До того ж специфіка роботи з молоддю в екскурсійних та туристичних поїздках накладає, крім усього іншого, величезну моральну відповідальність на організатора.

Безумовно, фінансові вкладення в молодіжний туризм є інвестиціями довгостроковими, і не обіцяють швидкого прибутку, але це інвестиції в гідне

майбутнє нашої країни і крім звичайної фінансової віддачі можна розрахувати на вигоду від важливого і цінного результату - духовного і фізичного оздоровлення нації [5].

На сьогодні в Україні найбільш розвиненими є два види молодіжного туризму [6]:

– внутрішній туризм (екскурсії для школярів, спортивний туризм (спортивно-туристські змагання, самодіяльні шкільні обміни, пізнавальні і рекреаційні дитячі тури на комерційній основі, оздоровлення та відпочинок в дитячих таборах);

– виїзний туризм (організація міжнародних обмінів, освітні, ділові та заохочувальні виїзди для талановитих підлітків, переможців творчих конкурсів, олімпіад, пізнавальні і рекреаційні тури на комерційній основі, виїзди в міжнародні молодіжні та дитячі центри, табори).

В першу чергу, розвиток молодіжного туризму в Україні має бути тісно пов'язан з розробками, спрямованими на освоєння і відродження туристичного потенціалу регіонів України. Завдяки природним особливостям в Україні можна розвивати всі види відпочинку, які можуть зацікавити молодих людей: кінний, пішохідний, велотуризм, сільський, еко- і етнотуризм, дайвінг, кайт- і віндсерфінг, спелеотуризм, альпінізм тощо.

Висновки. Молодіжні тури по вітчизняним історичним місцям сприяють зміцненню у молодого покоління українців почуття патріотизму і гордості за свою країну. Для відтворення в країні масового молодіжного туризму необхідно вирішувати наступні завдання: сприяти впровадженню спортивно-оздоровчого і дитячо-юнацького туризму в систему освітніх установ будь-яких типів, в спортивно-оздоровчих таборах, на базах рекреаційно-реабілітаційного типу, установах санаторно-курортного профілю, на підприємствах і організаціях, за місцем проживання населення; сприяти введенню в дію комплексу конкретних нормативно-правових заходів, що підсилюють відповідальність суспільства і держави за стан і ступінь розвитку соціального туризму; посилити співпрацю державних і приватних форм управління туризмом в Україні; ввести знижки на проїзд залізницею для туристичних груп молоді; сприяти розвитку матеріально-технічної бази, створенню і реконструкції наявних баз, комплексів, центрів туризму тощо.

Література.

1. Державна служба статистики [офіційний сайт]. URL: <http://ukrstat.gov.ua> (дата звернення 17.01.2021).

2. Про туризм. Закон України від 15.09.1995 № 324/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 17.01.2021).

3. Мальська М.П., Худо В.В., Цибух В.І. Основи туристичного бізнесу:

навчальний посібник. Київ: ЦНЛ, 2004. 272 с.

4. Федорченко В.К., Дьорова Т.А. Історія туризму в Україні: навч. посібник. К.: Вища школа, 2012. 195 с.

5. Левицька І.В., Климчук А.О., Басюк Д.І., Тарасюк Г.М., Москвічова О.С. Економіка туризму: навч. посібник. Житомир: ДУ «Житомирська політехніка», 2020. 488 с.

6. Колотуха О.В. Дитячо-юнацький туризм в Україні як специфічна територіальна рекреаційна система. Культура народів Причорномор'я: науч.журнал. 2012. Вип. 36. С. 283-288.

*Петрова Ілона Валеріївна,
студентка групи Т-41б
гуманітарного факультету*

*Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
Науковий керівник:*

*Долинська Олеся Олександрівна,
доцент кафедри теорії і методики фізичної культури та валеології
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
кандидат географічних наук*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Постановка проблеми. У сучасній світовій економіці туризм відіграє значну роль. Туризм сприяє демократизації суспільства, підвищенню культурного рівня людей, поліпшенню здоров'я населення, вносить свій внесок у соціально-економічний розвиток регіонів і країни в цілому. Він сприяє надходженню фінансових ресурсів, зростанню попиту на товари і послуги, зокрема, на вироби місцевої промисловості.

Розвиток туризму у регіонах дозволяє збільшити доходи регіональних і місцевих бюджетів, що підвищує рівень життя населення. Збільшення об'єктів туризму, оновлення готельного господарства позитивно впливає на стан кон'юнктури у будівництві та інфраструктурі, дозволяє вирішити проблеми зайнятості та екології у регіоні. Нажаль, туризм у нашій країні ще не сприймається як повноправна галузь економіки, що може забезпечувати значний дохід.

Мета статті. Дослідити перспективи розвитку туристичних ресурсів Хмельницької області.

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день особливо важливе значення має регіональна туристична політика. Одним з регіонів перспективного розвитку туризму в нашій країні є Хмельниччина. Це пояснюється вигідними особливостями її географічного положення, сприятливим кліматом, багатством природно-ресурсного, історико-культурного та туристично-рекреаційного потенціалу.

Основними завданнями розвитку туризму на Хмельниччині є формування туристично-рекреаційного комплексу, який задовольняв би потреби населення в санаторно-курортному лікуванні, відпочинку і туризмі; формування ринку конкурентоздатних на міжнародному рівні рекреаційних послуг на основі ефективного використання наявних природних і культурно-історичних ресурсів з одночасним збереженням екології; залучення максимальної кількості туристів на територію області; збільшення обсягів надходження коштів до місцевих бюджетів; збереження чистоти природного середовища та охорона рекреаційних ресурсів області [5].

Хмельниччина має величезні природні ресурси для динамічного розвитку туристсько-екскурсійних послуг. На її території зосереджена значна кількість пам'яток природи, державних заказників, історико-культурних пам'ятників, добре розвинута транспортна мережа. Найбільше приваблює туристів – Національний природний парк “Подільські Товтри” площею 261 тис. га., в якому існують 60 видів рослин і 80 видів птахів, тварин і комах, що занесені до Червоної книги України. Флора парку становить одну третину від загального складу національних парків України, а фауна – одну п'яту частину фауни нашої країни [1].

На території Національного природного парку “Подільські Товтри” розташована одна з найкрасивіших карстових печер “Атлантида”. Привертають увагу визначні об'єкти природи – “Кармелюкова гора”, “Пановецька дача”, “Манівецька дача”, Михайлівський парк, Кам'янець-Подільський ботанічний сад. На півдні парку розташований один з популярних туристичних об'єктів – місто Кам'янець-Подільський, на базі якого створено Національний історико-архітектурний заповідник “Кам'янець”. Тут розміщено 168 пам'яток архітектури, в тому числі комплекс споруд фортеці. Проте туристичні можливості не вичерпуються тільки територією Національного природного парку “Подільські Товтри” і м. Кам'янець-Подільським [3]. Хмельниччина належить до тих регіонів України, де формується український етнос. На території Хмельницької області знаходяться відомі археологічні пам'ятки, зокрема, трипільське поселення в Луці Врублевецькій, широко знанні літописні міста періоду Київської Русі – Меджибіж, Ізяслав, Полонне, а також міста Болохівської землі – Божок, що на Деражнянщині і Губин – на Старокостянтинівщині.

Відомим є Бакотський скельний монастир, заснування якого відносять до 1025 року. Мальовничу природу та багату історію має немало міст і селищ нашої області. Серед них потрібно назвати такі, як Ізяслав, Полонне, Сатанів, Старокостянтинів, Шепетівка, Славута та інші [5].

Отже, поєднання ландшафтних й історико-культурних ресурсів на території Хмельницької області створює необхідні передумови для активізації розвитку туризму. Крім цього, Хмельниччина характеризується невисокою концентрацією промисловості, порівняно сприятливою екологічною ситуацією і значним потенціалом рекреаційних ресурсів. В області, протягом останніх років втілюється в життя програма розвитку туризму і курортів. За

останні роки в області проведено оновлення курорту Сатанів, реставрація і ремонт архітектурних комплексів. Але, як в Україні в цілому, так і на Хмельниччині, обсяги бюджетного фінансування розвитку, оновлення і підтримки історико-культурних центрів недостатні для проведення масштабних програм [4].

Серед туристичних центрів Хмельниччини особливо слід виділити Кам'янець-Подільський, місцева влада якого проводить досить активну туристичну політику, встановлюючи мету до 2020 року довести кількість відвідувачів міста до мільйона туристів. Туристичний потенціал Кам'янець-Подільського активно просувається на ринок за допомогою різних каналів і засобів. Зокрема, слід відмітити масштабність формату відкриття туристичного сезону-2010, який обрали представники туристичного бізнесу Кам'янець-Подільського (до речі, проводиться вже 5-й рік). На свято туризму у місто над Смотричем приїхали понад 150 представників туристичних фірм, інформаційно-туристичних центрів, центральних та регіональних засобів масової інформації.

У програмі відкриття туристичного сезону-2010 проводилась демонстрація туристичних принад, круглий стіл “Туристичні можливості Кам'янець-Подільського регіону”, виставки продажі ремісних виробів, фотовиставки тощо. Сьогодні, Кам'янець-Подільський щорічно відвідує 220–240 тис. туристів і це є результатом активної маркетингової політики регіону, нажаль про інші туристичні центри Хмельниччини цього сказати не можна [2].

На підставі світового досвіду можемо стверджувати, що розвиток туристичної галузі на Хмельниччині можливий за поєднання рекреаційних ресурсів, багатой історико-архітектурної та культурної спадщини з розвинутою туристичною інфраструктурою та відповідними соціально-економічними умовами [3].

Висновки. Отже, для підвищення ефективності туристичної політики на Хмельниччині необхідно посилити її маркетингову компоненту, що можна зробити шляхом поширення наступних маркетингових заходів [3]:

- проведення маркетингового дослідження туристичного ринку Хмельниччини з метою оцінки її рекреаційно-туристичного потенціалу і визначення найпривабливіших для вітчизняних та іноземних туристів туристично-рекреаційних пропозицій;

- створення або відновлення технічних, інформаційних та сервісних умов для реалізації визначених туристично-рекреаційних пропозицій на рівні міжнародних стандартів;

- розробка нових туристичних маршрутів міжнародного значення по території Хмельниччини з урахуванням потреб та інтересів приїжджаючих гостей і потенціалу туристичних ресурсів області із подальшим представленням нових турів на міжнародних туристичних виставках і поданням комерційних пропозицій провідним туроператорам України, Європи і світу;

– створення регіональної інформаційної інфраструктури туристичного бізнесу, яка б органічно доповнювала загальнонаціональну і надавала гостям Хмельниччини, а також зацікавленим особам більші можливості щодо пошуку інформації, бронювання та резервування туристичних послуг, збору та обробки статистичної інформації про розвиток туристичного бізнесу у регіоні;

– створення, підтримка діючого і постійне поновлення веб-сайту з туристичними пропозиціями Хмельниччини;

– створення електронних інформаційних довідників з переліком існуючих туристичних фірм у регіоні, туристичних маршрутів, їх транспортним забезпеченням і вартістю;

– розробка і проведення регулярних рекламних кампаній у ЗМІ для поширення інформації та популяризації найпривабливіших туристично-рекреаційних пропозицій регіону із застосуванням національних і місцевих каналів телебачення, а також каналів, де розміщується реклама країн та найцікавіших туристичних маршрутів: *Travel channel, CNN, Eurosport* та ін.;

– заохочення туристичних фірм та курортно-оздоровчих закладів області до розробки тематичних стендів, присвячених найпривабливішим туристично-рекреаційним пропозиціям і туристичним маршрутам, для їх подальшого представлення у національних і міжнародних туристичних виставках;

– проведення регіональних ярмарок, конференцій, семінарів, презентацій, присвячених проблемам розвитку туристичного бізнесу;

– розробка різноманітних інформаційно-реklamних матеріалів про туристичні маршрути та поширення їх на вітчизняному і міжнародному туристичному ринку (на вітчизняному ринку – через провідні туристичні фірми; на міжнародному ринку – через туристичні представництва України за кордоном, які вже відкриті чи незабаром будуть відкриті при консультавах у різних країнах Європи і світу).

Таким чином, Хмельниччина є одним з перспективніших туристичних регіонів України.

Література

1. Баженова С. Е. Сучасний стан туристичної галузі в Хмельницькій області. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Економічні науки*. 2013. Вип. 8. С. 211.

2. Гуменюк О. В. Розвиток туризму в Хмельницькій області як складова характеристика міжнародного бізнесу регіону. *Актуальні проблеми розвитку рекреаційного бізнесу в Україні та підвищення його конкурентоспроможності*. 2014. С. 15.

3. Долинська О. О. Особливості туризму Хмельницької області. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Географія*. 2017. № 1–2 (66–67). С. 146–149.

4. Перспективи розвитку туризму Хмельницької області. URL : <http://tourism-book.com/books/book42/chapter-1451/> (дата звернення: 10.01.2021)

5. Розвиток туристичного бізнесу регіону : [навч. посіб.] / за ред. І. М. Школи. Чернівці: Книги – XXI, 2007. 256 с.

*Петровський Станіслав Олегович,
студент групи Т-416
гуманітарного факультету
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
Науковий керівник:
Курняк Лариса Миколаївна,
доцент кафедри теорії і методики фізичної культури та валеології
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
кандидат філософських наук, доцент*

РІЗНОВИДИ ТУРИСТИЧНИХ МАРШРУТІВ У ВЕЛОТУРИЗМІ

Постановка проблеми. Поєднання велосипедного руху та туризму породило нову стійку форму туризму – велотуризм. Культура велотуризму в світі розвивається шляхом створення туристичних послуг, маршрутів, турів адаптованих до потреб велосипедистів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методологічну основу дослідження різних аспектів розвитку велосипедного туризму складають роботи вітчизняних та зарубіжних вчених як: І.В. Засєдка, М.І. Горбенко, О.О. Бейдик, М.М. Горбенко, І.Г. Смирнов, А.А. Булгаков та інші. Праці зазначених вчених створюють цілісну теоретичну базу для функціонування сфери велосипедного туризму, оскільки вони дають достатнє уявлення про проблематику велотуризму, його види та роль у розвитку країни.

Мета статті проаналізувати види туристичних маршрутів у велотуризмі.

Виклад основного матеріалу. Велотуризм як активний відпочинок полягає в проходженні на велосипеді маршрутів, що містять загально туристичні та специфічні для велотуризму об'єкти екскурсійного характеру [6]. Складність таких походів може коливатися від простої до вкрай високої, маршрути прокладаються так, щоб використати переваги, які дає велосипед для швидкого пересування по маршруту. Головні відмінності таких велопоходів від спортивного велотуризму, орієнтованого на отримання спортивних розрядів і звань – відмова від навмисного ускладнення маршруту, поділу походів на категорії складності та суміщення спортивної складової походу з оглядом культурних та природних пам'яток [6]. Серед видів активного відпочинку, велосипедний туризм є лідером за швидкістю пересування і протяжністю маршрутів.

Класичний велосипедний маршрут-це справжнісінький туризм: з наметами, багаттями та гітарами – тільки маршрут велосипедний, а не піший. Швидкість пересування по маршруту залежить від того, яка зібралася група.

Даний вид велосипедного туризму можливий і для походів вихідного дня і для тижневих турів[4].

Цивілізований велосипедний маршрут – для тих велосипедистів, котрі не горять бажанням жити в наметі і готувати їжу на багатті, існує «цивілізований велосипедний туризм». Проїхавши 50-70 кілометрів, можна зупинитися в готелі і присвятити вечір дозвілля. Походів такого роду зараз існує багато, особливо за кордоном, де за своїм бажанням можна підібрати цікавий маршрут. У таку подорож можна відправитися й самостійно, це обійдеться дешевше, але потрібно самостійно заменеджити маршрут та забронювати заздалегідь готелі [4].

Швидкий велосипедний маршрут – це такий напрям в велосипедному туризмі підійде далеко не всім. Професіоналам, які звикли постійно відчувати своє тіло, він, звісно, припаде до душі. Головне для гонщика в цьому виді велотуризму – подолання відстаней. Велосипедист, який не обтяжений вантажем, за день проходить сотні кілометрів, а ночі проводить в готелях. Такий велопохід відрізняється дійсно величезними відстанями й спеціальними шосейними велосипедами [4].

Екстремальний велосипедний туризм – цей вид велосипедного туризму пов'язаний в основному з появою МТВ (гірський велосипед). Як правило, для такого туризму маршрут вибирається досить складний – в ідеалі це гори, важкопрохідні ліси і болота. Основа екстремального велотуризму – це поєднання рівних доріг, бездоріжжя і різних пам'яток [4].

Вага та актуальність туристичного сектору представляють чудові можливості для економічного та соціального розвитку регіонів та напрямків. Це зростання та бум у туризмі передбачає необхідність вдосконалення існуючої туристичної пропозиції з метою підвищення конкурентоспроможності напрямків та пропонування туристам пропозиції, пристосованої до нових потреб та запитів відвідувача [5]. У цьому контексті в останні роки використання велосипедів як транспортного засобу та спортивно-дозвільної практики набуває послідовників, стаючи стійким та екологічно чистим способом туризму.

Велотуризм передбачає реалізацію альтернативного та стійкого туризму, в якому насолода ландшафтом або бажання прожити унікальний досвід у контакті з природою та навколишнім середовищем стає однією з головних мотивацій туриста щодо їх вибору, що дозволяє поєднувати реалізацію виду спорту та активного відпочинку [5].

Зіткнувшись з цією тенденцією, державні установи та компанії виявляють більший інтерес до її розвитку, щоб перетворити його на альтернативу сталого розвитку для різних регіонів та географічних районів [1].

Однією з головних переваг велосипедного туризму як туристичної форми є те, що це діяльність, яка поважає довкілля, що сприяє посиленню привабливості та туристичної конкурентоспроможності дестинації, що веде до консолідації місцевої економіки.

У зв'язку з цим основні спонування туристів до розвитку велотуризму випливають із переваг, які представляє його практика. У цьому сенсі виділяються такі мотивації :

- контакт з природою та насолода ландшафтами та природним середовищем.
- здорові фізичні навантаження, щоб підтримувати фізичну форму та дбати про здоров'я.
- насолода від використання велосипеда як інструменту дозвілля, що призводить до здійснення розслабленого та приємного заняття для велосипедиста.
- соціалізація, обмін моментами з родиною, друзями, знайомими, а також можливість використання велосипеда для відвідування туристичних визначних пам'яток у географічному районі .

Основні аспекти, що визначають вибір місця призначення або туристичного маршруту, спрямовані на спеціалізованість маршрутів без дорожнього руху або з низьким трафіком, з якісною поверхнею та з чіткою сигналізацією для велосипедиста, а також на різноманітність та пропозиція адаптованих послуг для велосипедистів, таких як розміщення з послугами зберігання велосипедів, ремонтна майстерня, спеціалізований магазин товарів, адаптований транспорт для велосипедів тощо[1].

Зокрема, виділяється поштовх в Європі таких ініціатив, як мережа EuroVelo. Це проект, просунутий Європейською федерацією велосипедистів (ECF) і започаткований у 1997 році [2]. Його метою є створення цілісної європейської мережі міжміських маршрутів, що дозволяє здійснювати сполучення та перетинання всього європейського континенту на велосипеді, породжуючи розвиток справжньої транс'європейської мережі сталого транспорту [3]. Проект EuroVelo має дві основні цілі, з одного боку, стимулювати використання велосипедів як транспортного засобу, а з іншого – сприяти більш стійкому та екологічно чистому туризму шляхом просування велотуризму.

Серед переваг, які зелені дороги представляють для велосипедистів – це висока ступінь доступності через її схили менше 3% та добре помітний маршрут для користувачів, оскільки він представляє маршрут із широкими кривими, що дозволяє подорожувати на велосипеді або пішки будь-ким, незалежно від фізичного стану людини [3]. Необхідно зазначити, що функціонування Greenway (зелених шляхів) для туристичного використання завжди стосується збереження та підкреслення залізничного походження інфраструктури, що призвело до реабілітації будівель для соціальних або туристичних потреб.

Ізда на велосипеді є внутрішньо стійкою туристичною діяльністю, вона сприяє збереженню природного середовища завдяки використанню екологічно чистих транспортних засобів, поважає культурну автентичність місцевих громад шляхом сприяння повторному використанню і збільшення недостатньо використаних ресурсів і, нарешті, забезпечує соціально-

економічні вигоди для менш розвинених туристичних районів. З цим циклічний туризм стає новим сегментом, який відкриває великі можливості для диверсифікації та розвитку туристичних маршрутів [1].

Висновки. Отже, проаналізувавши особливості велосипедного руху на різноманітних маршрутах, можна стверджувати, що велосипед активно використовується для подорожей вихідного дня, походів різної тривалості та складності. Поширення велосипедів в містах, прокладення велодоріжок, розроблення нових веломаршрутів сприятиме формуванню значних соціально-економічних та екологічних переваг в країні. Вони пов'язані з формуванням здорового способу життя у населення, це дасть можливість розвантажити центральну частину населених пунктів від автомобілів, а також сприятиме зниженню антропогенного навантаження на навколишнє природне середовище.

Список використаних джерел

1. María Moral-Moral (2016): □El desarrollo del Cicloturismo como una modalidad turística sostenible□, Revista Turydes: Turismo y Desarrollo, n. 21 (diciembre 2016).

2. Unión Europea (U.E). (2010). Comunicación de la Comisión al Parlamento Europeo, al Consejo, al Comité Económico y Social Europeo y al Comité de las Regiones: “Europa, primer destino turístico del mundo: un nuevo marco político para el turismo europeo”.

3. Weston, R., Davies, N., Lumsdon, L., McGrath, P., Peeters, P., Eijgelaar, E. y Piket, P. (2012). The European Cycle Route Network EuroVelo.

4. Велосипедний туризм і велопоходи [Електронний ресурс] <https://boomerang-boardshop.ua/velosipednyj-turizm-i-velopohody/>

5. Велосипедний туризм Велотуризм як активний відпочинок [Електронний ресурс] <https://porover.com/ua/novosti/velosipednij-turizm-i-velopohodi.html>

6. Велосипедний туризм [Електронний ресурс] <https://sites.google.com/site/mandrivkaua2015/home/velosipednij-turizm>

7. Заседка І.В. Розвиток велосипедного туризму як спеціалізованого виду туризму .

*Пилипчук Дарина Андріївна,
студентка групи Т-41 б
гуманітарного факультету
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
Науковий керівник:
Курняк Лариса Миколаївна,
доцент кафедри теорії і методики фізичної культури та валеології
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
кандидат філософських наук, доцент*

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Загальновідомо, що Україна має величезний природно-культурний потенціал для розвитку туризму і гостинності. Певні регіони країни, зокрема південь України, розглядають туризм як перспективний напрям економічної діяльності, здатний стимулювати інші сфери і забезпечити сталий регіональний розвиток. Але, незважаючи на позитивну тенденцію розвитку туризму, розвиток внутрішнього туризму в пострадянський період не можна вважати успішним. Основними перепонами, що перешкоджають розвитку внутрішнього туризму в Україні, виступають переважно чинники управлінського, економічного, екологічного, соціального та культурного характеру. Запровадження змін у цих сферах та вдосконалення державної підтримки туризму є досить важливими для успішного розвитку внутрішнього туризму в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку туристичної індустрії розглядалися в роботах таких українських учених, як Л.Г. Агафонова і Т.А. Городня, які сформулювали основні соціально-економічні проблеми розвитку туризму в Україні та стратегію розвитку туристичної індустрії України; Р. Балашова, І.М. Школа, Л.П. Дядечко, В.Ф. Кифяк, які розробили принципи розвитку туристичної індустрії в ринковій економіці. Водночас питання про особливості функціонування ринку туристичних послуг у період світової кризи вимагають більш детального розгляду.

Мета статті – аналіз шляхів мінімізації наслідків світової економічної кризи й ефективних антикризових заходів у туристичній галузі України через механізм розвитку внутрішнього туризму.

Виклад основного матеріалу дослідження. Туризм є важливою частиною доходів державного бюджету в багатьох країнах. Деякі країни отримують менше, інші – більше. У деяких країнах туризм є основним джерелом доходу.

У зв'язку з карантинними обмеженнями, пов'язаними з коронавірусом, кордони більшості країн нині закриті. Сам туризм, по суті, перебуває у фазі

очікування величезних втрат у цій сфері, а отже, проблем із поповненням державних бюджетів, що тільки створить проблеми для уряду під час кризи.

З огляду на все це, країни замислюються над тим, як рухатися далі у сфері туризму. У зв'язку з пандемією коронавірусу, що охопила майже всі країни світу, Іспанія докорінно змінила плани у сфері туризму. Не планується приймати туристів до початку 2021 року. Це передбачає підготовлений урядом план поетапного відновлення призупиненої через пандемію економічної діяльності. За деякими джерелами, цього року іспанці та економіка країни можуть розраховувати тільки на внутрішній туризм.

В Італії також у 2020 році розраховують на внутрішній туризм. За інформацією ItalianTimes, є ймовірність часткової компенсації відпустки з метою стимулювання програми просування внутрішнього туризму. Поки йдеться про 350–500 євро. Для іноземних туристів ситуація схожа на ситуацію в Іспанії. Передбачається, що кордони відкриються для туристів лише восени.

За даними Всесвітньої організації туризму ООН (UNWTO), коронавірус коштуватиме туризму до семи років зростання. І цього року кількість міжнародних туристів зменшиться на 20–30%. Очікуване зниження може призвести до зниження доходів від міжнародного туризму на 300–450 мільярдів доларів [1].

Що стосується України, то уряд ще не підрахував втрати для галузі, але вже зрозуміло, що із закриттям кордонів вони будуть, і в основному впливатимуть на в'їзний і виїзний туризм. Нині обмеження щодо внутрішнього туризму не накладаються, але, звичайно, карантин та заборона масових заходів вплинуть на бізнес. Оскільки кордони нашої країни уряд планує тривалий час не відкривати, то одним зі шляхів розвитку туризму в Україні стане внутрішній туризм. Цей період є найбільш вигідним і придатним для кількісного та якісного покращення внутрішнього туризму.

Практика зарубіжних країн-лідерів індустрії гостинності та туризму свідчить про переваги та можливості розвитку сфери внутрішнього туризму не тільки як галузі, що забезпечує зайнятість населення і поповнення регіональних бюджетів, а й як сфери для підвищення ефективності виробництва, розвитку підприємництва, малого та середнього бізнесу; сфери, що сприяє розвитку інфраструктури регіонів, збільшенню вартості землі, підвищенню якості життя місцевих жителів, задоволенню потреб громадян у активному і повноцінному відпочинку, зміцненню здоров'я, залученню до культурних цінностей.

В Україні майже відсутня інформація про природний і культурно-історичний рекреаційний потенціал регіонів і окремих населених пунктів. Місцеві органи влади, ЗМІ, підприємці та місцеве населення повинні разом працювати над створенням позитивного, відмінного від інших місць, іміджу своєї території. Це, безсумнівно, сприяє посиленню інтересу до території і стимулює туристичні поїздки. Можна рекомендувати туристичному бізнесу сфокусуватися на одноденних групових екскурсійних турах, вигідних як туристичному бізнесу, так і приймаючим регіонам або локальним територіям.

Незважаючи на наявний в Україні потенціал, розвиток альтернативних видів туризму поки що перебуває в зародковому стані. Такі види туризму вимагають підтримки регіональних і місцевих органів влади, а вони повинні усвідомлювати, що альтернативні види туризму поряд з економічними вигодами здатні вирішувати соціальні та екологічні проблеми.

Туристична сфера України має цілу низку проблем, що гальмують розвиток туризму, таких як:

- відсутність цілісної системи державного управління туризмом у регіонах;

- недостатність методичної, організаційної, інформаційної та матеріальної підтримки суб'єктів підприємництва туристичної галузі з боку держави;

- невідповідність більшості туристичних закладів міжнародним стандартам;

- незадовільний стан туристичної, сервісної та інформаційної інфраструктури в зонах автомобільних доріг та міжнародних транспортних коридорів;

- недостатня забезпеченість туристичної галузі висококваліфікованими спеціалістами;

- невідповідність ціни і якості;

- недосконалість бази даних стосовно об'єктів туристичної сфери;

- корумпованість державної влади та місцевих органів влади.

Тому до найважливіших антикризових заходів із розвитку внутрішнього туризму можна віднести:

1. Створення ефективного законодавства і сильного органу влади. Ефективне державне управління можливе лише у разі ефективного законодавства, створення чіткої і зрозумілої кожному учаснику туристичного бізнесу нормативно-правової бази, яка сприяла би прибутковій діяльності вітчизняних туристичних фірм, а значить, приводила б до появи нових робочих місць, збільшення податкових надходжень та інших соціальних благ для держави

2. Розвиток готельного сектору. Центральне місце у сфері внутрішнього туризму займають готельні підприємства. Саме вони, будучи однією з базових послуг у складі туристичного продукту, можуть вплинути на його конкурентоспроможність, якщо пропонують якісне обслуговування і мають низку відмінних рис. Зарубіжний досвід показує, що головною метою управління відносинами з клієнтами в індустрії гостинності та туризму на сучасному етапі є налагодження взаємовигідних відносин між клієнтом і готельним підприємством. Важливість таких взаємин визначається тим, що завоювати нового споживача для готелю стає все важче. Процес вивчення потреб клієнтів та швидкого реагування на їх зміни став основою для досягнення високих цілей багатьох успішних готельних корпорацій. Продаж готельної послуги в цьому разі є не закінченням взаємин між продавцем і покупцем, а частіше навіть навпаки – їх початком.

3. Розвиток внутрішнього туризму, насамперед санаторно-курортного напрямку [3].

Йдеться про відновлення бренду України як «всесоюзної здравниці» і «всесоюзного піонертабору», а також про формування пакету пропозицій для ринку медичного й оздоровчого туризму, який набуває все більшого значення в кризових умовах як основний мотив подорожі [4, с. 10].

Висновки.

1. Наслідки світової економічної кризи можна подолати через комплекс ефективних антикризових заходів у туристичній галузі державного і недержавного секторів економіки. До дієвих механізмів виходу туристичної галузі з кризи належить державна допомога і підтримка на законодавчому та виконавчому рівнях, а також створення вертикалі влади для стратегічного планування та оперативного вирішення питань про підтримку національного туристичного продукту. Фактором виходу туристичної галузі із кризи є реалізація антикризової стратегії і тактики самими суб'єктами туристичного ринку.

2. Розвиток внутрішнього туризму в Україні має дотримуватися низки необхідних обмежувальних умов, проте саме ці умови є стримувальними факторами його подальшого розвитку.

Література.

1. Коронавірусне літо 2020-го: Коли країни відкриють кордони для туристів і чи планують вони взагалі їх відкривати? URL: <https://ua.112.ua/golovninovyni/koronavirusne-lito-2020-ho-koly-krainy-vidkryiutkordony-dlia-turystiv-i-chy-planuiut-vony-vzahali-ikhvidkryvaty-534022.html>.

2. Попов Л.А. Використання закордонного досвіду для успішного розвитку індустрії туризму і гостинності в країні. *Економічна та соціальна географія*. 2014. № 2 (70). С. 242–255.

3. Кретинина Л.В. Механизмы и факторы стабилизации туристической индустрии Украины в период мирового экономического кризиса. *Вісник ДІТБ. Серія: Економіка, організація та управління підприємствами туристичної індустрії та туристичної галузі в цілому*. 2009. № 13. С. 212–219.

4. Самаров Е. Туризм: антикризисные рецепты. *Гостиничный и ресторанный бизнес*. 2009. № 1. С. 8–13.

*Пісоцька Леоніда Станіславівна,
Декан факультету дошкільної освіти
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії,
кандидат педагогічних наук, доцент*

ВИМОГИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТА БЕЗПЕКИ ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Постановка проблеми. Дошкільний період має велику пластичність та сприйнятливність до засобів фізичної культури. Оздоровчі завдання спрямовані на охорону життя, зміцнення здоров'я, всебічний фізичний розвиток, загартування та удосконалення функцій організму дітей, підвищення фізичної та розумової працездатності. Виховання інтересу до рухової діяльності та формування потреби в систематичних заняттях фізичними вправами слід починати з дошкільних років.

Розуміння вимог до фізичного виховання дошкільнят потребує від педагогів усвідомлення значущості формування у молодого покоління необхідності систематичної рухової активності, ведення здорового способу життя, позитивного і зацікавленого ставлення до фізичної культури, а також збереження їх здоров'я на всіх етапах навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання фізичного виховання дітей дошкільного віку у різних аспектах досліджували О. Аксьонова, Є. Вавілова, Є. Вільчковський, В. Гришін, М. Єфименко, Т. Дмитренко, А. Кенеман, М. Комісарик, Т. Круцевич, О. Курок, Н. Осіпов, Т. Осокіна, Д. Хухлаєва, С. Цвек, Г. Чуйко та ін. Вчені приділяли достатньо уваги висвітленню теоретичних, методичних, організаційних та практичних питань фізичного розвитку дітей, а також заходам безпеки проведення занять з фізичної культури.

Метою статті є доведення основних вимог до організації та безпеки проведення занять з фізичної культури в закладах дошкільної освіти

Виклад основного матеріалу. Заняття з фізичної культури є основною формою фізичного виховання дошкільників (включаючи заняття з корекційно спрямованого фізичного виховання дітей). Треба проводити не менше трьох фізкультурних занять на тиждень, одне з яких за умов сприятливої погоди – на вулиці. За наявності можливостей кількість таких занять упродовж тижня можна збільшувати.

Структура заняття з фізичної культури повинна передбачати такі обов'язкові компоненти:

- I – підготовча частина (3–5 хв);
- II – основна частина (10–25 хв);
- III – заключна частина (2–4 хв).

Орієнтовна тривалість заняття з фізичної культури у різних вікових групах:

ранній вік – 15–20 хв;

молодша – 20–25 хв;

середня – 25–30 хв;

старша – 30–35 хв [1].

Проте час сам по собі не є основним регулятором фізіологічного навантаження дітей на занятті з фізичної культури – головним залишається зміст заняття, добір засобів фізичного виховання у формі тих чи інших рухових вправ, способів їх виконання та адекватного дозування навантаження з урахуванням особливостей загального психофізичного розвитку дітей (вікової групи, типологічної підгрупи або конкретної дитини) та його стану в конкретний момент педагогічного процесу.

Ефективність заняття з фізичної культури залежить від трьох основних складників:

1. Моторна щільність – відношення часу, впродовж якого діти рухалися (виконували фізичні вправи), до загального часу, відведеного на заняття. Залежно від основного рухового режиму, що переважає, достатньою треба вважати моторну щільність у межах 65–85 %.

2. Функціональна “вартість” – заняття має бути доволі рухливим, активним, з наявним функціональним ефектом, який віддзеркалюється у частоті серцевих скорочень (ЧСС). Щоб досягти необхідної функціональності, ЧСС у середині заняття має коливатися у межах 120–180 уд./хв, досягаючи свого піку наприкінці основної частини заняття.

3. Ступінь підзарядки дітей енергією радості та психофізичного задоволення – впродовж усього заняття необхідно забезпечувати дітям широкий спектр позитивних емоцій, відчуття радості від спілкування з педагогом та ровесниками. На цьому фоні підвищується рівень гормону щастя ендорфіну, який позитивно впливає на діяльність усіх функціональних системи організму, забезпечуючи загальний оздоровчий ефект [2].

Сучасне заняття з фізичної культури вимагає від педагога вирішення не тільки специфічних рухових завдань, а й інтелектуального та духовного розвитку. Ці три напрями – фізичний розвиток, інтелектуальний розвиток, духовний розвиток – під час проведення занять мають бути збалансованими. На фізичний складник на фізкультурі треба відвести приблизно 70 % часу та зусиль, на інтелектуальний – 20 %, на духовний – 10 %. Ця пропорція може коливатися залежно від особливостей конкретного заняття [3]. В цьому плані завжди треба дбати про багатопланову ємність заняття з фізичної культури.

Фізичне виховання дошкільнят потребує особливої уваги з боку педагогів та батьків, оскільки пов'язане з підвищенням рівня загальної

небезпеки у рухово-ігровій діяльності. Необхідно ретельно дотримуватись основних протипоказань, наведених нижче:

✓ більшість фізичних вправ, особливо з лазіння, бігу та стрибків, не можна виконувати на асфальті, цементному покритті, плитах або жорсткій підлозі, оскільки через ударно-струшувальні впливи можна пошкодити хребетні спинальні структури;

✓ з гімнастики пробудження після нічного або денного сну треба виключити зістрибування з підвищення, різні види стрибків у довжину та висоту, багатоскоки, підстрибування та біг з доланням перешкод, оскільки попередньо розтягнутий (після сну) хребетний стовбур частіше піддається компресійним травматичним деформаціям;

✓ будь-яку форму фізичного виховання не бажано починати з таких вертикальних функціональних ударно-струшувальних рухів, як біг та стрибки, доцільно завершувати ними основну частину заняття;

✓ варто уникати балістичних рухів на голову (шию): боксування, ударів предметами по голові, поштовхів у голову, відбивання м'яча головою, ударів головою об будь-яку поверхню, різких рухів головою;

✓ не бажано швидко переходити від положення лежачи до положення стоячи, бігу та стрибків – робити це треба поступово, відносно повільно, в еволюційній послідовності, щоб організм дитини мав змогу адаптуватися до максимальних функціональних навантажень [4, 5].

Висновки. Лише єдність розвитку, навчання та виховання дозволять забезпечити повноцінне особистісне становлення дошкільнят, підготувати їх для подальшого навчання у школі та успішної соціалізації. Основним результатом навчання дошкільнят повинно стати розв'язання оздоровчих завдань, покращання фізичного стану дитини, її фізичного розвитку, підвищення захисних властивостей та стійкості організму до різних захворювань, опору впливу негативних умов зовнішнього середовища.

Література:

1. Єфименко М.М. Програма з фізичного виховання дітей раннього та дошкільного віку “Казкова фізкультура” Тернопіль : Мандрівець, 2014. 52 с.

2. Єфименко Н.Н. Физическое развитие ребенка в дошкольном детстве. Театр физического воспитания и оздоровления дошкольников. Методическое пособие. Москва : ДРОФА, 2014. 288 с.

3. Вільчковський Е.С. Організація рухового режиму у дошкільних навчальних закладах : навч.-метод. посіб. Тернопіль : Мандрівець, 2008. 128 с.

4. Аксьонова О.П. Школа розумного руху : програма фізичного виховання в системі “ДНЗ – ПОЧАТКОВА ШКОЛА” Запоріжжя : ЗАППО, 2010. 62 с.

5. Основи безпеки дітей дошкільного віку / упоряд. Л.А. Шик. Харків : Вид. група “Основа”, 2012. 208 с.

*Поліщук Олександр Сергійович,
проректор з навчальної роботи
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії,
доктор філософських наук, професор*

РОЗВИТОК ЛІКУВАЛЬНО ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Лікувально-оздоровчий туризм є одним з найбільш стійких та важливих туристичних ринків України, який найбільше потребує підтримки і скоординованого розвитку. Наявні та потенційні запаси лікувальних ресурсів в Україні можуть бути вагомим фактором відновлення здоров'я людини, подовження періоду активного довголіття та упровадження здорового способу життя.

Аналіз публікацій. Значний внесок у дослідження проблем розвитку сфери туристично-рекреаційних послуг та лікувально-оздоровчого туризму зробили такі вітчизняні вчені, як: А.Ю. Александрова, Б.І. Герасименко, Ю.А. Грабовський, Л.А. Гуцал, Л.В. Зданевич, М.П. Кляп, Л.С. Кравчук, О.М. Мозолев, Ф.Ф. Шандор, І.М. Школа, І.М. Шоробура та ін. У їх працях розглядається тематика розвитку спортивно-оздоровчого та санаторно-курортного галузі у цілому, аналізуються окремі аспекти функціонування туристично-рекреаційних комплексів України.

Мета статті. Аналіз перспектив розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Україні.

Виклад основного матеріалу. Оздоровчо-лікувальний туризм в Україні є класичним видом рекреаційної діяльності, важливою складовою процесів лікування, профілактики та реабілітації. В нашій державі вигранно поєднуються багаті природні ресурси, що можуть використовуватися для збереження і покращання здоров'я населення, подовження тривалості життя: сприятливий клімат лісів, лісостепу і степу, гірських і приморських місцевостей, унікальний мікроклімат соляних шахт, багатий спектр природних мінеральних вод, лікувальні грязі, озокерит, тощо. За давніх часів загальновідомими є кліматичні курорти Прикарпаття та Закарпаття, Поділля, Полтавщини, грязьові курорти Криму та Одещини [1].

Мета лікувально-оздоровчого туризму – комплексне використання природних лікувальних факторів і рухової діяльності в лікувально-профілактичних цілях.

Лікувально-оздоровчий туризм поділяється на лікувальний, метою якого є власне лікування, терапія, реабілітація після захворювань, і профілактичний, спрямований на підтримку організму в здоровому стані і збереження балансу між фізичним і психологічним здоров'ям людини. Лікувальний туризм можна умовно віднести до спеціальних видів туризму, а саме туризму з лікувальними

цілями. Під таку дефініцію потрапляють не тільки поїздки на курорт, а й інші поїздки з метою лікування, наприклад, для операції в зарубіжну лікарню [2].

В Україні, як, і в усьому світі, зростає популярність лікувально-оздоровчого туризму. Рекреація, з медичної точки зору, є найбільш цінним видом туризму, який спрямований на відновлення здоров'я і працездатності шляхом відпочинку на лоні природи, в сприятливих кліматичних умовах. Для реалізації цієї мети пацієнтам і туристам-рекреантам на курортах надаються різноманітні рекреаційні послуги, які використовують в різних цілях: оздоровчих, туристських, спортивних і пізнавальних. Всі вони засновані на використанні природно-рекреаційних ресурсів (клімат, лікувальні грязі, мінеральні води тощо) [3].

За останні десятиліття лікувально-оздоровчий туризм зазнає суттєвих змін. Традиційні курорти перетворюються на оздоровчі центри, які розраховані на широке коло споживачів. В умовах курорту для туристів можливе проведення широкого спектру різноманітних рекреаційних програм та послуг, серед яких: оздоровча ходьба, різноманітні спортивно-рекреаційні вправи, ігри та ін. Для рекреаційних форм туризму переважно характерні велика тривалість поїздки, менша кількість відвідуваних місць призначення і, відповідно, велика тривалість перебування в одному місці. Серед рекреаційних форм туризму найбільшою популярністю користується пішохідний туризм, коли пересування по маршруту проводиться в основному пішки [4].

Лікувально-оздоровчий туризм – є одним з найперспективніших видів туризму України. Він розвивається за рахунок значних ресурсів: морського узбережжя, гарячих, теплих і холодних мінеральних джерел, лікувальних лиманових родовищ грязі, лісів тощо, якими багата країна. Організація лікувального туризму і створення лікувально профілактичних установ на базі нових перспективних лікувально-оздоровчих центрів може стати однією з форм розвитку туристичного потенціалу. В основі лікувального туризму повинна бути закладена лікувальна або оздоровча технологія, яка поліпшує якість життя шляхом повного задоволення потреби у відпочинку і лікуванні під час подорожі. Сучасна курортологія – це, насамперед, фізична реабілітація за допомогою кінезотерапії – «лікування рухом». Останніми роками на курортах України відроджуються традиційні лікувальні маршрути, чудові паркові зони, гірські маршрути, стежки ближнього і дальнього лікувального туризму [5].

В Україні, за прогнозами експертів, розвиток центрів здоров'я в традиційних курортних регіонах (Карпати, Полісся, узбережжя Азовського і Чорного морів) дозволить сформувати загальнонаціональну оздоровчу мережу, інтегровану в міжнародну світову туристичну галузь. Діяльність у сфері поліпшення роботи курортів і санаторіїв України може перетворити

курортну справу на високорентабельну і конкуренто спроможну галузь економіки, оскільки Україна має великі природно-географічні та соціально-культурні рекреаційні ресурси [6].

Природні рекреаційні ресурси України різноманітні. Україна має прекрасні умови для організації відпочинку на берегах і лиманах Чорного та Азовського морів, водойм і річок, у Кримських горах та Українських Карпатах. Соціально-культурні рекреаційні ресурси – це пам'ятки архітектури, історії, музеї, археологічні стоянки, культурно історичні явища (етнографічні, релігійні), місця, пов'язані з життям, перебуванням видатних учених, письменників, акторів, політичних діячів та ін.

Висновки. Отже, Україна має великий потенціал для розвитку лікувально-оздоровчого туризму. Впровадження нових підходів до організації лікувально-оздоровчого туризму сприятиме підвищенню рентабельності вітчизняної санаторно-курортної галузі. Для цього необхідна розробка нових способів організації сервісу з метою найбільш повного задоволення не лише вузько-лікувальних, але й загальних (для широкого кола споживачів) релаксаційно-рекреаційних послуг.

Список використаних джерел:

1. Mozolev O. Preparation of youth for sports and recreation tourism. Conference of Management of Islamic Education Leadership in The Era of Revolution 4.0, Universities Muhammadiyah Sidoarjo, Indonesia, (2020). Vol 6 303–305.
2. Александрова А.Ю. Международный туризм : учебник. – М.: Аспект Пресс, 2004. – 463 с. Кляп М.П., Шандор Ф.Ф. Сучасні різновиди туризму : навчальний посібник. – Ужгород, 2011.
3. Школа І.М. Менеджмент туристичної індустрії : навчальний посібник. – Чернівці : Книги – ХХІ, 2005. – 596 с.
4. Mozolev, O., Shorobura, I., Zdanevych, L., Hutsal, L., Marusynets, M., & Kravchuk, L. (2020). Influence of Physical Fitness of Students on the Quality of Leisure Organization in a Sports and Health Tourism. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*, 12(2), 117-131. <https://doi.org/10.18662/trem/12.2/269>
5. Грабовський Ю.А. Спортивний туризм : навчальний посібник. – Тернопіль : навчальна книга, 2009. 304 с.
6. Мозолев О.М., Гуцал Л.А., Блазунь А.В. Проблеми розвитку пішохідного туризму в Україні. Матеріали VIII-ї Міжнародної науково-практичної конференції “Modern problems in science”, (09-12 листопада 2020 р.) – Прага. 2020. С.716–719.

*Сірий Олександр Михайлович,
старший викладач кафедри філософії,
соціально-гуманітарних наук та фізичного виховання
Хмельницького університету управління та права
імені Леоніда Юзькова*

ПРОФЕСІЙНО-ПРИКЛАДНА ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ

Постановка проблеми. Підготовка сучасного спеціаліста до професійної діяльності висуває задачу ефективного навчання студентів складним діям при швидко змінних ситуаціях. При формуванні прикладних умінь і навиків в процесі навчання студентів необхідно підбирати спеціальні вправи по ступеню їх сприяння відносно досягнення наміченого ступеня освоєння професійно-прикладних дій. Дані завдання вирішує професійно-прикладна фізична підготовка студентів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання професійно-прикладної підготовки студентів вивчали А.І. Драчук, С.М. Канишевський, М.Д. Зубалій, Т.Ю. Круцевич, О.І. Подлесний, Н.І. Турчина, Б.М. Шиян, А.М. Пономаренко, В.М. Сергієнко.

Мета статті – дослідити зміст та особливості формування професійно-прикладних навичок студентів під час занять з фізичної підготовки.

Виклад основного матеріалу. В процесі професійно-прикладної фізичної підготовки студентів підвищується як загальна, так і специфічна працездатність, сприяючи оволодінню спеціальністю, що вивчається. Високий рівень загальної працездатності досягається перш за все тривалими заняттями на свіжому повітрі, спортивними іграми, бігу у помірному темпі на доги дистанції, лижною підготовкою, плаванням. Підвищення рівня фізичних якостей, функціональної підготовки, поліпшення основних показників фізичного розвитку (кров'яного тиску, частоти серцевих скорочень і т.д.) створюють базу для підтримки високоефективної учбової діяльності студентів протягом всього учбового року.

Специфічна працездатність студентів досягається тренуванням тих фізичних і психічних якостей, які визначають успішність учбової діяльності. Фізичні вправи з цією метою виконуються перш за все на учбових заняттях. Можливо також самостійне проведення спеціально направлених фізичних тренувань у позаучбовий час. Дуже корисні в цьому плані спортивні ігри, єдиноборство, біг на короткі дистанції, що тренують увагу, швидкість розумової діяльності, оперативну пам'ять і інші якості [1].

Важливе місце в професійно-прикладної фізичної підготовки займає виконання фізичних вправ безпосередньо на робочому місці, тобто так звані фізкультпаузи. Фізкультпаузи сприяють, перш за все, відновленню і підтримці на необхідному рівні розумової працездатності. Крім того, фізкультпаузи зберігають оптимальний м'язовий тонус, покращують умови роботи кровоносної і лімфатичної систем, покращують кровопостачання головного

мозку, усувають застійні явища. Виконувані вправи сприяють також зняттю нервово-емоційної напруги [2].

В системі професійно-прикладної фізичної підготовки нерідко використовується виконання комплексів фізичних вправ безпосередньо перед початком робочого дня і відразу після його закінчення. Основна задача виконання цих комплексів – це полегшення процесу втягування організму в робочий ритм за рахунок попереднього підвищення фізичної і розумової працездатності людини і навпаки, зняття нервово-емоційного збудження і фізичної утомленості після закінчення робочого дня. З цією метою перед початком роботи доцільно виконати декілька гімнастичних вправ з включенням нахилів і поворотів тулуба, обертання голови і вправ для очей, а після її закінчення тривалий повільний біг, спортивні ігри, плавання.

Професійно-прикладна фізична підготовка будується в єдності із загальною фізичною підготовкою. Необхідність органічного поєднання того і іншого виду підготовки визначається об'єктивними закономірностями функціонування і вдосконалення організму. Загальна фізична підготовка служить передумовою для спеціалізованого педагогічного процесу; разом з тим її необхідно здійснювати і паралельно із спеціалізацією. В цьому випадку окремі професійно важливі якості розвиваються ефективно.

Отже, обидва види фізичної підготовки повинні складати дієву систему заходів щодо фізичного виховання з певною професійною спрямованістю. Істотним моментом у визначенні такої системи є правильний підбір її засобів. Засоби як загальної, так і професійно-прикладної фізичної підготовки слід підбирати виходячи з поставлених задач і з урахуванням закономірностей перенесення тренуваності.

Врахувати ці закономірності – значить забезпечити можливо більший позитивний вплив вправ на розвиток професійних якостей і навиків, професійну працездатність [3]. Фізична підготовка, організовувана зовні зв'язку із специфікою праці, не завжди сприяє оволодінню професійною майстерністю і навіть може утрудняти формування професійних якостей і навиків через так зване негативне перенесення тренуваності.

Під перенесенням фізичної тренуваності розуміють позитивний або негативний вплив фізичних вправ на ті або інші види діяльності людини. Існує багато видів перенесення тренуваності, оскільки адаптаційні зміни, що відбуваються, якісно різні і відображають різноманіття взаємодії процесів в організмі і зовнішнього середовища.

У фізичному вихованні з професійною спрямованістю особливо важливо враховувати такі види перенесення тренуваності, як одно направлене (однорідний) перенесення якостей; перенесення якостей, придбаних при роботі м'язів однієї сторони тіла, на працездатність симетричних м'язів протилежної сторони тіла; перенесення ефекту фізичного тренування на стійкість організму до дії ряду несприятливих чинників зовнішнього середовища; перенесення навиків при їх функціонуванні [4]. Одно направлене перенесення якостей спостерігається в межах однотипних функціональних

проявів. Інший вид перенесення якостей полягає в тому, що при тренуванні роботі м'язів однієї сторони тіла збільшується працездатність симетричних м'язів, що не вправлялися. Завдяки цьому перенесення;) досягається приріст сили, швидкості рухів, витривалості (в середньому 70-80%) і, крім того, підвищення м'язового тонусу поліпшення координації рухів і ін.

При підборі засобів професійно-прикладної фізичної підготовки необхідно виходити з критерію одно направленої дії на функціональні системи організму спеціальних вправ і конкретного процесу праці і його умов, а також критерію безпосередньої прикладності форм рухів, що вивчаються, для даної професійної діяльності.

Підбір засобів на основі виділених критеріїв як би моделюватиме робочі навантаження, ситуації виконання дій, окремі допоміжно-прикладні форми рухів і умови діяльності, властиві конкретній професії. Проте такий підбір засобів і їх використання зовсім не означає імітацію трудових рухів в цілому або по елементах. Застосування критеріїв підбору спеціальних засобів вимагає точних знань психофізіологічних особливостей конкретної професійної діяльності і обумовлюючих їх причин [5].

Висновки. Отже, облік закономірностей перенесення тренуваності – необхідна умова обґрунтованого підбору засобів професійно-прикладної фізичної підготовки студентів. Свідоме управління процесами перенесення дозволяє успішніше вирішувати поставлені задачі формування фізичної готовності студентів до майбутньої професійної діяльності.

Список використаних джерел

1. Кудрицкий В.Н. Профессионально-прикладная подготовка как средство направленности на повышение эффективности физического воспитания студентов. Донецьк, 2004. С. 403–404
2. Осіпцов А. Аналіз сучасного стану та перспективи оптимізації професійно-прикладної фізичної підготовки в навчальних закладах різних типів і рівнів акредитації. *Молода спортивна наука України. Українські технології*. Вип. 10. 2016. С. 313–318.
3. Пилипей Л.П. Систематизація напрямків підготовки спеціалістів у ВНЗ згідно з вимогами до професійно-прикладної фізичної підготовки. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. Київ. № 1. 2013. С. 56–64.
4. Синцова А. Аналіз сучасного стану та перспективи оптимізації ППФП в навчальних закладах різних типів і рівнів акредитації. *Молода спортивна наука України*. Львів, 2012. Вип. 10. С. 313–318
5. Шрам В.П. Профессиональная деятельность специалистов экономического профиля в аспектах профессионально-прикладной физической культуры личности. *Теория и практика физической культуры*. № 6. 2008. С. 21–23.

*Скрипченко Ірина Тарасівна,
доцент кафедри водних видів спорту
Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту,
кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент*

АНАЛІЗ ЗМІСТОВОГО НАПОВНЕННЯ ПРОГРАМ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ, ЯКІ ГОТУЮТЬ ФАХІВЦІВ У СФЕРІ ДИТЯЧО- ЮНАЦЬКОГО ТУРИЗМУ

Постановка проблеми. Дитячо-юнацький туризм призначений впливати на виховання молодого покоління, формувати ціннісне ставлення до пам'яток культури, природи, сприяти формуванню навичок природоохоронної діяльності та екологічної культури. Введення у шкільну програму варіативного модуля «Туризм» та обов'язкова участь шкіл у Всеукраїнській дитячо-юнацькій військово-патріотичній грі «Сокіл» потребує все більше професійних фахівців з туризму. Для цього необхідно здійснювати якісну підготовку майбутніх фахівців та постійно удосконалювати зміст вищої освіти з урахуванням актуальних потреб суспільства та освітніх запитів учнівської молоді [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Професійній підготовці фахівців для сфери туризму останнім часом приділяється достатньо значна увага українськими вченими В.М. Арзютовим, О.Я. Булашевим, О.Ц. Демінським, О.В. Колотухою, Н.С. Сударевою, В.К. Федорченком. Заслужують на увагу роботи молодих фахівців, які розглядають проблеми фахової підготовки спеціалістів безпосередньо для дитячо-юнацького туризму – І.М. Ткачівської, В.В. Поліщук, О.П. Коноха, Д.І. Закутайла, І.С. Зігунової, М.І. Горбенка, К.В. Мулика та ін.

Мета статті. Проаналізувати змістове наповнення освітніх програм професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту, які будуть працювати в сфері дитячо-юнацького туризму.

Виклад основного матеріалу. Теоретичний аналіз проблеми дослідження засвідчив, що у закладах вищої педагогічної освіти України сьогодні професійна підготовка майбутніх фахівців фізичної культури і спорту, здатних працювати у сфері дитячо-юнацького туризму, здійснюється як у чотирьох профільних ЗВО (НУФВіС, ЛДУФК, ХДАФК, ПДАФКіС) так і у педагогічних ЗВО на факультетах фізичного виховання, які готують фахівців для фізкультурної, педагогічної, виховної, оздоровчої роботи у початковій та середній ланках освіти та спеціалізаціями «спортивно-оздоровчий туризм», «туризм», «туризмознавство».

Нами було проаналізовано навчальні плани зазначених закладів вищої освіти та визначено, що професійна підготовка майбутніх фахівців з дитячо-юнацького туризму здійснюється відповідно до мети, завдань, принципів,

які відображають інтегративний підхід. Аналіз змісту навчальних планів виявив різноманітний підхід щодо визначення навчальних дисциплін та обсягу годин на їх опанування.

Встановлено, що до циклу гуманітарних та соціально-економічних дисциплін практично усіх ЗВО входять: «Філософія», «Історія України», «Основи економічної теорії», «Основи права», «Іноземна мова професійного спрямування», «Українська мова за професійним спрямуванням», «Ділова іноземна мова» [2].

До циклу дисциплін природничо-наукової (фундаментальної) підготовки у ЗВО фізкультурного профілю входять: «Анатомія людини», «Загальна та спортивна фізіологія людини», «Біохімія», «Гігієна», «Масаж», «Біомеханіка», «Методи математичної статистики, засоби комп'ютерних технологій і спортивна метрологія». За спеціальністю 242 «Туризм» до циклу фундаментальної підготовки входять інші дисципліни – це «Географія туризму», «Регіональна економіка», «Економічна теорія». Цикл дисциплін загально-професійної підготовки складається з десяти дисциплін, серед яких: «Основи охорони праці», «Безпека життєдіяльності», «Історія фізичної культури», «Педагогіка», «Основи педагогічної майстерності», «Теорія і методика фізичного виховання», «Олімпійський та професійний спорт», «Теорія і методика спортивної підготовки», «Спортивні споруди та обладнання», «Спортивна медицина» [2].

Цикл дисциплін професійної і практичної підготовки в різних ЗВО різняться, тому що МОН України надало право закладам вищої освіти вносити зміни до переліку навчальних дисциплін з урахуванням особливостей спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців.

Варіативна частина включає професійно-орієнтовані і вибірково-навчальні дисципліни, такі як: «Психологія та психологія особистості», «Основи інваспорту», «Управління та організація у сфері фізичної культури і спорту», «Тренажери у фізичній культурі і спорті», «Екологія», «ТМС» (обраного виду спорту та боротьби, кікбоксінгу, боксу, атлетизму, ритміки та хореографії), «ПСМ».

Загальна кількість дисциплін у навчальному плані різних ЗВО становить від 50 до 60 дисциплін. Варіативна частина включає професійно-орієнтовані і вибірково-навчальні дисципліни, які вивчаються згідно з навчальним планом підготовки вчителів відповідного профілю [3].

Як відмічає М. Горбенко [4, с. 82], практика є одною з ефективних форм освітнього процесу, під час якої студенти самостійно виконують роботу, застосовуючи знання, навички й уміння. Структуру практикумів із туризму складають такі теми: «Методика організації і проведення туристських подорожей», «Підготовка технічних етапів смуги перешкод, походу-кросу», «Методика і проведення спортивних змагань», «Рятувальні роботи».

Висновки. Теоретичний аналіз вивчення програм й змісту підготовки фахівців засвідчив, що в них доцільно планувати значно більший обсяг виробничих практик, організацію літніх і зимових туристських таборів. Бажано, щоб практична туристська підготовка мала системний характер і відбувалась в умовах туристського походу, де майбутні фахівці мали б змогу отримати як мінімум кваліфікацію «учасник походу», для чого необхідно переглянути та скоректувати навчальні плани з урахуванням матеріально-технічної бази закладу та наявності кваліфікованого викладацького складу.

Література:

1. Конох А. Обґрунтування змісту професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури зі спеціалізацією «спортивно-оздоровчий туризм». Фізичне виховання, спорт і туристсько-краєзнавча робота в закладах освіти: Збірник наукових праць. Додаток до Гуманітарного вісника ДВНЗ Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Г. Сковороди. Переяслав-Хмельницький, ФОП Домбровська Я.М., 2016. С. 254–261.
2. Skrypchenko I.T. Theoretical and methodical aspects of training of specialists to work in the sphere children's-youthful tourism in the universities of Ukraine. Topical problems of modern science (June 16, 2017, Warsaw, Poland). Warsaw : Research and Scientific Group. 2017. Том 5. С. 36–40.
3. Мулик К.В. Диференційований підхід до підготовки фахівців зі спортивно-оздоровчого туризму для роботи з дітьми, підлітками та студентською молоддю. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. Чернігів : ЧНПУ, 2015. Вип. 129. С. 217–223.
4. Горбенко М. Підготовка майбутніх фахівців спортивно-оздоровчого туризму в університеті. Гуманітарний вісник. Переяслав-Хмельницький, 2012. № 26. С. 80–84.

*Солоденко Катерина Сергіївна,
студентка групи Т-316
гуманітарного факультету
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
Науковий керівник:*

***Столяр Валентина Антонівна**
доцент кафедри природничо-математичних дисциплін
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії,
кандидат педагогічних наук, доцент*

ОСОБЛИВОСТІ СТАТИСТИЧНОГО СПОСТЕРЕЖЕННЯ В СФЕРІ ТУРИЗМУ

Постановка проблеми. Покращення економічного становища кожної родини безумовно сприяє зростанню попиту в туризмі. Усі процеси, пов'язані з рухом матеріальних та людських ресурсів, мають бути проаналізовані. В основі практично всіх досліджень як внутрішнього, так і міжнародного туризму, лежать статистичні дані.

Статистичні дослідження проводять для того, щоб виявити, як туризм впливає на економіку країни, на платіжний баланс, а також для виявлення основних напрямків та тенденцій розвитку туризму для планування його матеріально-технічної бази, проведення маркетингових досліджень та просування продукту до потенційних споживачів. Тому питання статистичного обліку є важливим у вивченні сфери туризму.

Аналіз досліджень і публікацій. У Законі України «Про туризм» висвітлено основні цілі наукових досліджень у відповідній сфері діяльності. Підкреслено необхідність розробки «методик класифікацій та оцінки туристичних ресурсів», необхідність розвитку «статистичного обліку та звітності в галузі туризму», аналізу тенденцій та перспектив його розвитку [1].

Відповідно до Закону України «Про туризм» та з врахуванням рекомендацій зі статистики туризму Всесвітньої туристичної організації, в Україні розроблено Методику розрахунку обсягів туристичної діяльності [2]. Питання, пов'язані з проблемами кількісного оцінювання сфери туризму, є об'єктом дослідження багатьох учених [3, 4, 5]. Суттєвим внеском вчених є визначення сукупності факторів туристичної діяльності, які класифіковано за різними напрямками. Досліджено широке коло питань, пов'язаних зі статистичним спостереженням в туризмі, визначено місце та роль статистичного спостереження в процесі організації та керування туристичною діяльністю [5].

У публікаціях останніх років недостатньо аналізуються питання наукового обґрунтування, організації та проведення статистичних

спостережень в Україні. Розглянемо, які форми, види, способи спостереження можна використовувати для різних напрямків дослідження і які можливості дає діюча в Україні Програма вибіркового опитування туристів [6].

Мета статті. Метою даного дослідження є систематизація питань, пов'язаних з першим етапом статистичного дослідження в туризмі – статистичним спостереженням.

Виклад основного матеріалу дослідження. Статистика туризму має давати кількісну оцінку всім явищам та процесам у сфері туризму. Тому на неї і покладено завдання організації та проведення статистичного спостереження в туризмі. Основними напрямками статистичних досліджень туризму є: іноземний (в'їзний) туризм; зарубіжний (виїзний) туризм; внутрішній туризм; туристична індустрія.

Будь-яке статистичне дослідження проводять у три етапи: збирання інформації, яке здійснюється методом статистичного спостереження; статистичне зведення матеріалів спостереження; аналіз дослідження.

Важливим елементом першого етапу є визначення об'єкту спостереження: міжнародні відвідувачі; внутрішні відвідувачі; цілі та тривалість перебування або поїздки; перевезення відвідувачів (екскурсії); пропозиції в сфері туризму; надання послуг відвідувачам; доходи, які отримують від діяльності; обсяги наданих послуг; зайнятість у сфері туризму; інвестиції; наукові дослідження в сфері туризму.

Об'єкт спостереження як сукупність складається з окремих елементів – одиниць спостереження. Вибір одиниць спостереження залежить від цілей дослідження. Наприклад, одиницями спостереження при дослідженні пропозицій в сфері туризму можуть бути: підприємства, які виробляють продукцію для сфери туризму; будівельні організації, які здійснюють будівництво об'єктів туризму; підприємства оптової та роздрібною торгівлі; засоби розміщення туристів; засоби транспорту за видами; туристичні агентства, туроператори; органи державного управління; підприємства з організації відпочинку, розваг і культури; навчальні заклади; інші підприємства й організації, що надають послуги в сфері туризму; домашні господарства [3].

Основними організаційними формами статистичного спостереження, які використовуються в статистиці туризму, є звітність і спеціально організовані спостереження. Розробкою форм державної статистичної звітності в туризмі займається Держкомстат України. Методи збору й обробки, методологія обчислення статистичних показників, що затверджені Держкомстатом, є офіційними статистичними стандартами країни. Ці стандарти забезпечують використання даних державної статистики для прийняття управлінських рішень зацікавленими користувачами, порівнянність показників вітчизняної та міжнародної статистики.

Для Державної статистичної звітності у туристичній діяльності існують різні органи, що здійснює статистичне спостереження та спеціальні форми статистичної звітності в туризмі. Потрібно зазначити, що єдиної служби, яка б проводила спостереження, а далі здійснювала загальне дослідження інтенсивності динаміки, структури туристопотоків, структурних зрушень за окремими напрямками, немає.

Крім статистики туристичних потоків, дані форми містять інформацію, що стосується натуральних та вартісних характеристик господарської діяльності готелів, дитячих таборів, санаторно-курортних закладів, музеїв. Проте повною мірою потреби в статистичній інформації форми статистичної звітності не задовольняють.

З метою отримання більш широких, різноманітних даних здійснюються спеціально організовані спостереження. Спеціально організовані спостереження стосуються сфер життя та діяльності, що не охоплюються звітністю та проводяться найчастіше у вигляді несущільного спостереження. Несущільне спостереження поділяється на такі підвиди: вибіркове, основного масиву, монографічне, анкетне, моніторинг. Спеціально організованим систематичним спостереженням за станом явищ чи процесів є моніторинг. Широко використовується в туризмі анкетне спостереження. У 2005 році в Україні було розроблено Програму та з інтервалом у два роки проводилося статистичне спостереження відвідувачів у вигляді вибіркового опитування [6].

Метою даного спостереження стало визначення обсягу туристичних витрат в Україні та за кордоном, а також визначення внеску туризму в загальну величину валового внутрішнього продукту України. Об'єктами обстеження стали туристичні потоки, які становлять сукупність відвідувачів певної категорії, а також окремі відвідувачі.

Після обробки анкет для іноземних відвідувачів було розподілено на групи за сумою: транспортних витрат в Україні; витрат на розміщення в Україні; витрат на інші послуги (оренда автомобіля, екскурсивод, оздоровчі послуги тощо); обміну валюти (готівкою) на гривні; окремих платежів кредитною картою в Україні; наявних гривень при виїзді за межі України.

Таким чином, у результаті анкетного обстеження отримано матеріал, який на основі існуючих форм звітності отримати не можливо. Це стосується інформації про можливість розподілити відвідувачів: за метою відвідання регіону; за видами транспорту, яким користувалися для приїзду в країну та всередині її; за видами послуг та за багатьма іншими ознаками.

Отримані різноманітні групування іноземних відвідувачів, крім аналізу структури за окремими ознаками, дають можливість розраховувати і проаналізувати такі узагальнюючі показники, як середня(і): кількість ночівель в Україні; кількість ночівель у місцях розміщення; витрати на пальне; ціна путівки до України; витрати на оплату проїзду в межах України; витрати на

розміщення; витрати на екскурсовода, на страхові послуги; транспортні витрати; витрати на оздоровчі послуги та ін.

Аналогічні розрахунки середніх, типових показників можна здійснити за даними розподілів сукупностей внутрішніх та зарубіжних відвідувачів.

Висновки. Сферу туризму було розглянуто як об'єкт статистичного вивчення. Особливу увагу було приділено систематизації питань, пов'язаних з статистичним спостереженням. Виділено напрямки досліджень, основні з яких стосуються статистичного вивчення іноземного (в'їзного) туризму, зарубіжного (виїзного), внутрішнього туризму та проблем кількісного оцінювання індустрії туризму. Визначено можливі об'єкти та одиниці спостереження та підкреслено, які форми, види та способи спостереження можуть бути використані при таких дослідженнях. організації фінансового посередництва. Встановлено, що основною формою спостереження за явищами та процесами у туризмі є спеціально організовані обстеження.

Список використаної літератури

1. Закон України «Про туризм» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=324%2F95-%E2%F0>.

2. Методика розрахунку обсягів туристичної діяльності. Наказ Державної туристичної адміністрації та Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z1128-03>.

3. Милашко О. Г. Статистика туризму: Навч. посібник. Одеса: ОДЕУ, ротапринт, 2010 р. 168 с.

4. Куценко О.І. Статистика туризму: Економічна статистика: навчальний посібник / за ред. В.М. Соболева. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2017. С. 344–377.

5. Окландер М. А. Статистичний моніторинг внеску туризму в економіку території. *Статистика України*. 2002. № 4. С. 49–52.

6. Наказ Державного комітету статистики України № 155 – 21.06.2005 «Про вибіркове опитування відвідувачів (туристів та одноденних відвідувачів) щодо визначення обсягу туристичних витрат в Україні та за кордоном» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua-info.biz/legal/basevt/ua-smtttt.htm>.

*Солтус Інна Леонідівна,
студентка групи Т-416
гуманітарного факультету
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
Науковий керівник:
Гуцал Людмила Антонівна
доцент кафедри теорії і методики
фізичної культури та валеології
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії,
кандидат педагогічних наук, доцент*

ОСОБЛИВОСТІ СТРАХУВАННЯ У СФЕРІ ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. В останні роки відмічається помітне зростання кількості страхових випадків. Погіршилася і страхова обстановка у ряді традиційно туристичних країн. Також, збільшилась кількість українських туристів, що виїжджають за кордон на відпочинок, але більшість з них не знайомі в достатній мірі з системою страхування. Станом на сьогодні, сучасний ринок страхування потребує нових підходів до розуміння основних категорій його функціонування, оскільки досвід показує, що фінансова надійність посідає чи не останнє місце в структурі страхової послуги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні підходи до питання щодо вивчення страхового ринку в Україні перебувають у колі наукових інтересів таких вчених, як: В. Базилевич, С. Попович, І. Стремковська, О. Заруба, Л. Рейтмана. Дослідження особливостей у туристичній діяльності та їх страхування здійснено у працях таких науковців, як: А. Крутик, О. Охріменко, Л. Шматько та ін. Однак, незважаючи на певні дослідження з цієї проблеми, ринок страхування у сфері туризму потребує як теоретичного так і практичного вивчення.

Мета статті. Розгляд особливостей страхування у сфері туризму в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Класифікація страхування за сферами діяльності або спеціалізацією страховика передбачає його поділ на страхування життя та загальне (ризикове) страхування. Зазначену класифікаційну ознаку покладеною основою виокремлення галузей страхування, які, у свою чергу, включають підгалузі та види відповідного страхування. При цьому всі ланки такої класифікації охоплюють і обов'язкову, і добровільну форми здійснення страхування [1].

Чинним страховим законодавством за об'єктами страхування визначено три його галузі:

- майнове страхування як сукупність видів страхування, об'єктом яких є майно юридичних і фізичних осіб;
- особисте страхування – галузь страхування, в якій об'єктом страхування є життя, здоров'я, працездатність громадян;

– страхування відповідальності – галузь страхування, в якій об'єктом страхування є відповідальність перед третіми особами, які можуть зазнати збитків унаслідок діяльності або бездіяльності страхувальника [2].

Загальне страхування включає всі галузі, тоді як страхування життя є підгалуззю, видом особистого страхування, об'єкт страхових відносин в якому – майнові інтереси, пов'язані з життям і здоров'ям застрахованого.

Особисте страхування можна поділити на три підгалузі:

- страхування від нещасних випадків;
- медичне страхування;
- страхування життя і пенсій [3].

У свою чергу, підгалуззями майнового страхування є:

- страхування майна громадян;
- страхування майна юридичних осіб.

За статусом страхувальника страхові послуги поділяють на такі, що надаються юридичним особам, а також такі, які обслуговують інтереси громадян. Ця класифікаційна ознака не поширюється на особисте страхування.

Необхідність страхового захисту має кілька аспектів: природний, економічний, соціальний, юридичний, міжнародний.

З позицій природних інтересів суспільства та окремих його громадян, страхування виникло як засіб збереження матеріального благополуччя за настання випадкових, непередбачуваних, а також передбачуваних, але небажаних і таких, яких не можна уникнути, випадків з метою розподілу заподіяних окремим громадянам збитків між багатьма іншими членами суспільства, щоб полегшити тягар потерпілих [4].

З точки зору економіки поява страхового захисту пояснюється необхідністю створення такого різновиду людської діяльності, який буде відповідати за відшкодування збитків, спричинених настанням шкідливих для здоров'я та (або) матеріального благополуччя подій, як фізичним, так і юридичним особам, що створює сприятливі умови для безперервного процесу суспільного відтворення.

Міжнародний аспект страхового захисту зводиться до усунення національних відмінностей у законодавствах різних країн і уніфікації способів захисту інтересів господарюючих суб'єктів, з одного боку, та розробки таких юридичних норм, які б забезпечили страховикам наявність достатніх фінансових гарантій, з іншого боку [5].

Таким чином, необхідність страхового захисту викликана прагненням обмежити як матеріальні, так і нематеріальні збитки, пов'язані з певними ризиками.

Виходячи з того, ризики – можлива небезпека втрат, зумовлена певними природними явищами (землетруси, паводки, засуха тощо), випадковими подіями техногенного характеру (пожежа, аварії, вибухи тощо), кримінальними явищами (крадіжки, розбійницькі напади, шахрайство тощо) та явищами суто економічного характеру, різноманітність котрих досить

стрімко зростає у зв'язку із поглибленням суспільного поділу праці, розвитком кредитної системи (порушення ритмічності поставок, кризи неплатежу, інфляція тощо) [6].

Класифікація ризиків може бути досить різноманітною залежно від критерію, покладеного в її основу. З огляду на те, чи готовий суб'єкт взяти на себе відповідальність за страхове відшкодування збитків потерпілим внаслідок настання небажаних, уразливих з погляду економічних (або інших) інтересів подій, розрізняють страхові та нестрахові ризики.

Страховий ризик – певна подія, у разі настання якої проводиться страхування. Вона має ознаки ймовірності та випадковості. Страхується той ризик, за яким можна оцінити ймовірність страхового випадку, визначити розмір збитку й обчислити ціну страхової послуги та можливу частку страхового відшкодування.

Нестрахові ризики – події, які теж супроводжуються певними втратами для потерпілого, але не підлягають страхуванню, найчастіше у зв'язку з відсутністю бажаючих взяти на себе зобов'язання щодо відшкодування збитків, спричинених цими подіями. Це, як правило, ризики, за якими неможливо оцінити ймовірність страхового випадку, визначити розмір збитків та ціну страхової послуги [7].

Існує чотири страхових програми в туризмі: Тип «А» – швидка медична допомога, амбулаторне та стаціонарне обслуговування, стоматологічна допомога, медикаменти, евакуація. Тип «В» – додатково до програми «А» забезпечується евакуація дітей до 14-16 років, візит близького родича на 4-5 днів, переоформлення проїзного документа у разі необхідності дострокового вильоту, пошук загубленого туриста в горах, джунглях, і т.д. Тип «С» – опції програми «В», плюс пошук втраченого багажу, юридичними послуги, відшкодування витрат у випадку втрати закордонного паспорта. Тип «D» – до програми «З» додається комплекс послуг з підтримки автомобіля.

Висновки. Суб'єкт туристичної діяльності, який надає туристичні послуги, зобов'язаний забезпечити страхування туристів та осіб, які їх супроводжують. Для цього договір страхування із страховиком можуть укласти самі туристи або суб'єкт туристичної діяльності як агент страхової компанії. Особливим видом страхування є асистанс. Він забезпечує туристів або спеціалістів, відряджених за кордон, допомогою на місці в технічній (ремонт автомобіля), грошовій або іншій формі.

Основними проблемами при страхування туристичних ризиків є: а) низька страхова культура населення; б) технічні та побутові проблеми в країні перебування (відсутність телефонного зв'язку з асистуючою компанією; при оплаті медичних послуг готівкою, надалі неповернення цих коштів лікарським персоналом в країні перебування; проблеми з евакуацією на батьківщину тощо); в) надання некваліфікованої медичної допомоги на місці.

Література:

1. Абрамітова Д.Р. Розвиток страхування туризму в Україні. Вісник Української академії банківської справи: Зб. наук. праць. 2013. № 1(34). С. 134-137.
2. Власова Н.М., Вейнберг К.О. Страхіві технології у сфері туризму. Культура. 2009. Вип. 176. С. 82-84.
3. Залетов О. Асистанс та його особливості на страховому ринку. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка: Зб. наук. праць. 2012. Вип. 133. С. 21–25.
4. Економічна статистика туризму. URL: <http://ukrstat.gov.ua>
5. Козьменко О.В. Нові вектори розвитку страхового ринку України: монографія. Суми: Університетська книга, 2012. 315 с.
6. Консолідовані звітні дані за страховим ринком України. URL: <http://nfp.gov.ua/content/konsolidovani-zvitni-dani.html>
7. Лютак О.М., Михальчук Л.В. Аналіз та оцінювання інформації про основні туристичні потоки України. Актуальні проблеми економіки. 2012. № 12(138). С. 217-225

*Солярник Юлія Олександрівна,
студентка групи ПО-13,
факультету початкової освіти
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
Науковий керівник:
Хмара Марина Анатоліївна,
викладач кафедри теорії і методики
фізичної культури та валеології
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії*

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ З ПРЕДМЕТА «ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА» В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Постановка проблеми у загальному вигляді. Реформування української освіти, створення нових українських шкіл (НУШ) закономірно супроводжується радикальними змінами у всіх видах навчальної діяльності, значно підвищує запит на соціально активну, творчу особистість, здатну самостійно приймати рішення і особисто відповідати за їх реалізацію. Зміцнення здоров'я дітей постає одним із наскрізних завдань розбудови сучасної системи освіти, забезпечити виконання якого покликана ефективна організація роботи з фізичного виховання [1].

Розбудова Нової української школи не можлива без модернізації системи педагогічного оцінювання навчальних досягнень учнів.

Аналіз досліджень і публікацій. Аналіз системи освіти України та вивчення зарубіжного педагогічного досвіду в галузі фізичного виховання та

досліджували Б. Шиян, Т. Круцевич, О. Мозолев, І. Турчик, Л. Козіброда та інші; проблемам навчальних програм, а зокрема, і особливостей оцінювання навчальний досягнень з фізичного виховання присвячені праці Г. Ковальчук, В. Присакар, С. Дятленко, В. Горашук.

Метою статті – аналіз системи педагогічного оцінювання навчальних досягнень учнів з фізичної культури в НУШ.

Викладення основного матеріалу дослідження. Фізична культура як складова загальної культури, закладає основи збереження здоров'я та розвитку всіх його складових, використовує комплексний підхід до формування розумових та фізичних якостей і навичок, удосконалює фізичну та психологічну підготовку до активної життєдіяльності, формує пріоритети оздоровчої спрямованості фізичних вправ та забезпечує загальний культурний розвиток особистості [2].

Метою фізкультурно-освітньої галузі НУШ є сприяння формуванню компетенцій в галузі фізичної культури та виховання стійкої мотивації до здорового способу життя.

Завданнями фізкультурної галузі в початковій школі є:

- формування розуміння, що рухова активність – невід'ємна частина життя;
- розширення обсягу та змісту керованої ігрової діяльності, яка принесе радість;
- ознайомлення із сучасними ігровими видами спорту (футбол, баскетбол, волейбол);
- формування навичок самоконтролю;
- сприяння розвитку вмінь та навичок прийняття рішень, пов'язаних з викликами, які виникають під час рухової активності ;
- соціалізація та створення навичок взаємодії під час занять.

Для оцінювання розвитку фізичних якостей використовуються орієнтовні навчальні нормативи, які розроблено для кожного року вивчення. Порядок їх проведення визначає вчитель відповідно до календарно-тематичного планування.

Загальні критерії оцінювання учнів початкової школи з навчальних предметів фізкультурної освітньої галузі містять:

- індекси ФІО1, ФІО2, ФІО3, якими позначаються загальні результати навчання та результат навчання у свідоцтві;
- рівні оцінювання за якими відбувається оцінювання (початковий, середній, достатній, високий).

При оцінці навчальних досягнень учнів на уроках фізичної культури враховують:

- засвоєння техніки виконання фізичної вправи (може здійснюватися окремо від прийому навчального нормативу);
- виконання навчального нормативу (з урахуванням динаміки особистого результату);
- оцінювання виконання навчальних завдань під час проведення уроку;

- засвоєння теоретико – методичних знань;
- невиконання нормативів з причин, незалежних від учня/учениці, непропорційний фізичний розвиток, пропуски занять з поважних причин, не є підставою для зниження підсумкової оцінки успішності;
- оцінка за виконання нормативу не є домінуючою під час здійснення тематичного, семестрового чи річного оцінювання [3].

Особливості результатів навчання учнів з навчального предмета «Фізична культура»:

- результати діяльності школярів оцінюються в усіх організаційних формах фізичного виховання, що утворюють систему фізичного виховання в конкретній школі та підвищують рівень фізичної культури учнів;
- характеристика результатів навчання з предмета «Фізична культура» подається в узагальненому вигляді за кожною групою загальних умінь, визначених Державним стандартом початкової освіти;
- орієнтовні вимоги до оцінювання конкретизуються вчителем фізичної культури з урахуванням вихідного рівня підготовленості учнів, їх фізичних можливостей та вікових особливостей, а також матеріально-технічного забезпечення школи;
- підсумкове оцінювання учнів 1-2 класів здійснюють із застосуванням вербальної характеристики особистих досягнень;
- підсумкове оцінювання учнів 3-4 класів здійснюють за рівневою шкалою
- оцінювання результатів навчання учнів третіх-четвертих класів з предмета «Фізична культура» здійснюється з урахуванням виконання ними оздоровчих, освітніх, виховних завдань [3, 4, 5].

Висновки. Адаптація освіти до потреб сучасного суспільства зумовлює пошук інноваційних підходів і до контролю навчальних досягнень учнів. На уроках фізичної культури в НУШ оцінка навчальних досягнень учнів має свої особливості, які відрізняються від стандартної оцінки учнів. Тому кожен вчитель під час проведення уроків з фізичної культури в НУШ повинен враховувати нові вимоги до контролю навчальних досягнень учнів.

Список використаних джерел

1. Mozolev, O., Khmara, M., Yashchuk, I., Kravchuk, L., Matviichuk, V., Kalenskyi, A., Miroshnichenko, V., Halus, O. (2020). The Influence of Value-oriented Teaching upon Vital Competences Formation of 7-9 Years Old Pupils during Physical Education Lessons. *Universal Journal of Educational Research* 8(6): 2352-2358, 2020 DOI: 10.13189/ujer.2020.080619.
2. Рівневе оцінювання результатів навчання учнів 3-4 класів НУШ [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nova-ukrainska-shkola/2020/09/30/3-4-klassiv.pdf>
3. Методичні рекомендації щодо формуального оцінювання учнів 1 класу. До листів МОН від 18.05.2018 № 2.2-1250 [Електронний ресурс]. Режим

доступу: <http://pomichna.osv.org.ua/metodichni-rekomendacii-schodoformuvalnogo-ocinjувannya-uchniv-1-klasu-11-39-54-07-05-2020/>

4. Методичні рекомендації НУШ для 3-х класів [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.pedrada.com.ua/article/2684-metodichn-rekomendats-dlya-3-h-klasv-nush>

5. Як оцінювати учнів 3-4 класів НУШ – методичні рекомендації. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://nus.org.ua/news/yak-otsinyuvaty-uchniv-3-4-klasiv-nush-metodychni-rekomendatsiyi/>

***Стеценко Зоряна Дмитрівна,**
студентка групи Т-41б гуманітарного факультету
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
Науковий керівник:*

***Мозолев Олександр Михайлович,**
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри теорії і методики фізичної культури та валеології
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії*

ІНКЛЮЗИВНИЙ ТУРИЗМ: СУТНІСТЬ ТА СПЕЦИФІКА ЙОГО ОРГАНІЗАЦІЇ

Постановка проблеми. Щорічно туристичні подорожі здійснюють десятки мільйонів людей. Це пов'язано з тим, що на сьогоднішній день туризм є одним із найпоширеніших способів відновлення життєвих сил та пізнання навколишнього світу. Важливим питанням є створення однаково рівних можливостей для реалізації права кожної людини на відпочинок. Туристична індустрія постійно розвивається та адаптується до нових умов, які диктує сучасне суспільство. Згідно з підрахунками Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), на сьогодні у світі проживає понад 1 мільярд людей з інклюзією, що становить майже 15 % населення усїєї планети. З них 2,5 млн. регулярно здійснюють туристичні подорожі. Такі показники свідчать про досить великий потенціал ринку туристичних подорожей, який досі залишається недостатньо розвинутим, оскільки існує проблема доступності туристичної інфраструктури для людей з особливими потребами. Для таких людей туризм виступає ключовим способом реабілітації і соціалізації. Правильно організований туризм допомагає позбутися відчуття власної неповноцінності та здійснити інтеграцію в суспільство. Тому, дослідження туризму для людей з обмеженими можливостями та умов його організації є актуальним питанням.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема інклюзивного туризму та характерних особливостей його організації вивчалася українськими та іноземними науковцями. Досліджувалися історичні аспекти виникнення та розвитку інклюзивного туризму, специфіка організації, законодавча база та ін.

Слід відзначити нормативно-правові основи інклюзивного туризму, що висвітлені в Законі України «Про туризм» [2], «Рекомендаціях по доступному туризму» Всесвітньої туристичної організації [6, 12], «Конвенції про права осіб з інвалідністю» (Конвенції про права інвалідів) Організації Об'єднаних Націй [13] та праці окремих науковців, зокрема: С. Бобрової, І. Макарової [10], Н. Борисенко-Клепач [7], Є. Конанової [9], М. Сварника, Я. Грибальського [1], Є. Сигиди [8], Ю. Хруща [5], та ін.

Метою статті є дослідження сутності інклюзивного туризму та особливостей його організації.

Викладення основного матеріалу дослідження. Здійснення масових туристичних подорожей людьми з обмеженими можливостями було розпочато в кінці 50-х – на початку 60-х років ХХ століття. Саме в цей період відбулося визнання людей з інвалідністю повноправними членами суспільства та розпочався процес залучення таких осіб до усіх галузей життя суспільства і в тому числі до відпочинку в формі здійснення туристичних подорожей [1, с. 7].

У головному нормативно-правовому документі, яким здійснюється регулювання у туристичній галузі України, Законі України «Про туризм», не зазначено визначення інклюзивного туризму. Натомість, стаття 6 ЗУ «Про туризм» визначає необхідність здійснення державної політики у галузі туризму, шляхом встановлення пільг для осіб з інвалідністю, людей похилого віку, дітей, молоді та малозабезпечених категорій осіб з метою створення доступності туристичних та екскурсійних послуг» [2].

Всесвітня туристична організація визначає інклюзивний туризм, як форму туризму, в якому всі мандрівники можуть користуватися туристичними послугами на рівних умовах з іншими без будь-яких обмежень не втрачаючи відчуття повноцінності. Зокрема, варто зазначити, що такі туристи мають особливі потреби в доступності. Це може бути доступність в пересуванні, візуальна і слухова доступність. Доступність – це однаково рівний доступ до інфраструктури, транспорту, інформації та зв'язку [3].

Основа концептуальної системи інклюзивного туризму будується на принципах, які були сформульовані і реалізовані Роном Мейсоном і його колегами з Державного Університету Північної Кароліни більше 30 років тому:

1. Паритет і досяжність використання.
2. Гнучкість використання.
3. Простота і інтуїтивність використання.
4. Доступність інформації.
5. Лояльність до помилок.
6. Незначні фізичні зусилля.
7. Наявність потрібних розмірів, місць та простору [4].

Для визначення туризму, орієнтовного на людей з особливими потребами в Україні найчастіше використовують терміни «адаптивний туризм», «туризм неповносправних», «туризм для осіб з інвалідністю», «туризм для осіб з особливими потребами» [5].

В зарубіжній літературі крім терміну «інклюзивний туризм» можна зустріти й інші поняття, які позначають туризм для людей з обмеженими можливостями:

- «туризм, доступний для всіх» (tourism, accessible to all);
- «адаптивний туризм» (adaptive tourism);
- «туризм без бар'єрів» (tourism without barriers).

У більшості міжнародно-правових актів використовується термін «туризм, доступний для всіх». Основою для здійснення такого туризму є надання однаково рівного доступу до об'єктів інфраструктури для всіх категорій громадян, в тому числі осіб з різними формами інвалідності, літніх людей, батьків з дитячими колясками.

Генеральний секретар Всесвітньої туристичної організації (ЮНВТО) Талеб Рефаї відмітив, що «доступний туризм потрібний не тільки людям з особливими потребами, а є корисним для всіх без виключення подорожуючих». Він визначає доступність, як центральний елемент будь-якої соціально-відповідальної і стійкої політики в галузі туризму. На його думку, це неодмінна умова дотримання прав людини і виняткова можливість для бізнесу [6].

Інклюзивний туризм може бути актуальним не лише для осіб з інвалідністю. Білоруська просвітницька правозахисна установа «Офіс з прав людей з інвалідністю» до категорії людей з особливими потребами відносить також подорожуючих з важким багажем, людей з тимчасовими проблемами зі здоров'ям, людей похилого віку, батьків з маленькими дітьми та вагітних, людей великих чи малих за розміром та ростом і навіть тих людей, які не володіють іноземними мовами [7, с. 4].

Туристом з особливими потребами є особа, яка має порушення здоров'я з розладом функцій організму, обумовлене захворюваннями, наслідками травм або дефектами розвитку, що призводить до обмеження життєдіяльності і внаслідок цього потребує особливої уваги з боку працівників підприємств туризму і гостинності [8].

Люди з обмеженими можливостями мають різні відхилення, різний соціальний статус та різну вікову категорію. Реабілітація та інтеграція таких осіб в суспільство є утрудненою і вимагає націленої державної політики та уваги соціуму зокрема.

На туристичних ринках країн з високим рівнем соціально-економічного розвитку відбувається створення безбар'єрного простору, яке передбачає розробку специфічних туристичних програм та залучення туристів з особливими потребами.

Інклюзивний туризм дає можливість долучити до здійснення туристичної діяльності будь-кого, незважаючи на фізичні можливості і дозволити подорожуючому на підставі особистих інтересів обрати країну, вид туризму, а також рівень сервісних можливостей приймаючої сторони [9].

Люди з особливими потребами є специфічною категорією споживачів, організація туристичних послуг для яких передбачає обов'язкове врахування

не лише побажань подорожуючого до обраного туру, але і його медичних показань, фізичних можливостей та, при необхідності, можливості забезпечити належне медичне обслуговування.

Інклюзивний туризм виконує ряд різних функцій, чим визначається його соціальна значимість: освітня, виховна, спортивна, оздоровча та інші.

Освітня функція дозволяє отримати нові знання та вміння. Виховна формує почуття єднання, спільності з іншими туристами. Спортивна функція забезпечує відновлення та підтримку фізичних сил. Оздоровча функція уособлює сприятливий вплив навколишнього середовища на людський організм [10].

Основними формами організації інклюзивного туризму, як показує міжнародна практика, є:

- самостійна мандрівка людини з інклюзією;
- з залученням супроводжуючих, які є членами сім'ї, друзями чи опікунами;
- з залученням супроводжуючих осіб, що є волонтерами, або отримують оплату від благодійних організацій;
- подорож з людиною, залученою в якості супроводжуючого за рахунок зменшеної ціни на тур (зазвичай, це студенти або молодь віком 19-24 років, з обмеженими фінансовими можливостями).

Найпоширенішим є варіант подорожі з супроводом членів сім'ї. Проте, останнім часом набувають популярності групові мандрівки, в яких туристи поділені на пари, один з яких супроводжує іншого, що має певні фізичні обмеження [11]. Така подорож має економічно вигідний характер і для супроводжуючих, які можуть отримати суттєві знижки на туристичний продукт, і для сім'ї особи з інклюзією, так як немає необхідності оплачувати обидва тури (для туриста з особливими потребами і його родича), а також сприяє розвитку не тільки інклюзивного туризму, а й усієї туристичної галузі в цілому.

Доступність туристичної індустрії формується на основі різних елементів безбар'єрного простору. Доцільним є розгляд та доповнення Рекомендацій з доступного туризму, прийнятих у 2013 році резолюцією Генеральної Асамблеї Всесвітньої туристичної організації [12].

Для створення доступної та різноманітної обстановки система туристичного регіону має включати інфраструктуру та транспорт, а також інші необхідні зручності. Важливо, щоб як доступні не рекламувалися ті об'єкти туризму, які знаходяться в районах з частковою або повною відсутністю доступного навколишнього середовища та транспорту.

Відповідний вид туризму (екскурсійний, оздоровчий, спортивний тощо) обирається в залежності від обмежень здоров'я споживача туристичних послуг, його фінансових можливостей, інтересів, очікуваних результатів мандрівки.

Планування маршруту туристичної подорожі передбачає вибір районів з сприятливими природними та кліматичними умовами. Варто уникати

гірських, північних та подібних регіонів, адже туризм, в першу чергу, має бути безпечним, а умови та фізичні навантаження повинні бути враховані згідно з стану здоров'я туриста.

Розробляючи туристичний продукт необхідно враховувати адаптованість до потреб маломобільних туристів інфраструктури обраного району, об'єктів розміщення, харчування та атракцій. Перевагу варто надавати інфраструктурі з універсальним дизайном. Часто його називають «інклюзивним дизайном» або «дизайном для всіх». Універсальний дизайн є одним з напрямів дизайну, метою якого є доступність та зручність для усіх без використання додаткової адаптації.

Транспорт, що використовується у процесі надання туристичних послуг (автомобілі, автобуси, поїзди, фунікулери, кораблі і т.п.) повинен бути не тільки комфортабельним та безпечним, а й однаково доступним для маломобільних груп туристів.

Готелі та інші засоби розміщення туристів повинні володіти номерами для осіб з особливими потребами. Бажано, щоб вони були розташовані близько до аварійних виходів. Проектування таких номерів має бути розрахованим вільне переміщення всередині, можливість використовувати послуги та зручності без допомоги сторонніх. Варто врахувати необхідність наявності технічних засобів для зручного пересування осіб з інвалідністю, а також дотримання вимог розмірів.

Організація послуг харчування передбачає наявність кав'ярень, барів, ресторанів і т.п., які обладнані пандусами, вбиральнями, доступними для людей з інвалідністю і також забезпечують безперешкодне переміщення всередині приміщення і по його території.

Важливу роль при реалізації доступності в туристичній сфері відіграє персонал. Кваліфіковані працівники допоможуть звести до мінімуму або уникнути бар'єрів з якими зустрічаються люди з особливими потребами. Відповідно до «Конвенції про права інвалідів» від 13.12.2006 р., для кращого надання послуг та допомоги людям з особливими потребами, весь персонал туристичних фірм має проходити спеціальне навчання на тему «права осіб з інвалідністю» [13].

Організація туризму для осіб з обмеженими можливостями останнім часом активно вдосконалюється. Відповідно, все більше людей з особливими потребами можуть провести відпочинок в різних туристичних поїздках, подорожах, санаторіях, будинках відпочинку і т.д.

Висновки. Туризм для осіб з інклюзією є досить широким поняттям, яке включає в себе різні види туризму і який передбачає обов'язкову наявність в туристичній інфраструктурі відповідних зручностей для маломобільних груп населення. Інклюзивний туризм для осіб з обмеженими можливостями можна вважати новою інтеграційною формою туристичної індустрії.

Туризм для осіб з інклюзією виконує ряд різних функцій: освітню, виховну, спортивну, оздоровчу тощо, чим визначається його соціальна значимість. Для створення доступної та зручної обстановки для людей з

особливими потребами система туристичних послуг повинна включати відповідно підготовлену інфраструктуру, транспорт, а також інші побутові зручності.

Література:

1. Сварник М.Г., Грибальський Я.І. Посібник з активного відпочинку та туризму для неповносправних. Львів: Товариство "Зелений Хрест", 2015. 150 с.
2. Закон України «Про туризм». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 26.12.2020).
3. United Nations World Tourism Organization. URL: <https://www.unwto.org/> (дата звернення: 21.12.2020).
4. International Displacement Monitoring Center. Latest IDP numbers bycountry. URL: <http://www.internaldisplacement.org/database> (дата звернення: 21.12.2020).
5. Хрущ Ю.М. Туризм для інвалідів: сучасні підходи до визначення поняття. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Географічні науки. Херсон, 2017. № 6. С. 206-211.
6. Рекомендации по доступному туризму. Всемирная туристская организация (ЮНВТО). 2013. С. 1-20.
7. Борисенко-Клепач Н. М. Инклюзивный туризм: что, как и зачем? Минск: Офис по правам людей с инвалидностью, 2016. 22 с.
8. Сигида Е.А. Инвалидность как предиктор особых потребностей в туристских услугах. Сервис Plus. 2015. Т.9, № 2. С. 64-72.
9. Конанова Е.И. Инклюзивный туризм: создание социокультурной и толерантной среды для людей с ограниченными возможностями здоровья. Успехи современной науки и образования. 2016. Т. 2. № 12. С. 136-141.
10. Боброва С.Г., Макарова И.Н. Понятие и основные тенденции доступного туризма. Молодежь – развитию доступного туризма, Сочи. 2012. С. 13-16.
11. United Nations World Tourism Organization. URL: <https://www.unwto.org/> (дата звернення: 25.12.2020).
12. Рекомендации по доступному туризму на основании резолюции A/RES/637(XX) Генеральной Ассамблеи ЮНВТО в августе 2013 г. URL: http://www.disright.org/sites/default/files/source/12.12.2016/yunvto_rekomendacii_po_dostupnomu_turizmu.pdf (дата звернення: 22.12.2020).
13. Конвенція про права осіб з інвалідністю (Конвенція про права інвалідів): ООН; Конвенція від 13.12.2006. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text (дата звернення: 25.12.2020).

*Стихальська Ангеліна Володимирівна,
студентка групи Т-116
гуманітарного факультету
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
Науковий керівник:
Онуфрійчук Леся Павлівна,
Старший викладач кафедри теорії і методики фізичної культури та
валеології Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії*

ШЛЯХИ РОЗВ'ЯЗАННЯ АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Туристична галузь є найбільш прибутковою для більшості країн світу. Туризм безпосередньо впливає та стимулює розвиток майже всіх галузей економіки, таких як промисловість, торгівля, будівництво, транспорт, сільське господарство, побутове обслуговування, малий та середній бізнес. Для кожної окремої країни туризм відіграє важливу роль у стимулюванні економічного розвитку не тільки безпосередньо туристичної галузі, але й суміжних галузей, а також інших галузей економіки.

Мета статті. Розглянути проблеми розвитку сучасного туризму в Україні та запропонувати шляхи їх розв'язання.

Виклад основного матеріалу. Зростання туризму позитивно впливає на рівень зайнятості населення, на споживчий попит та рівень валютних надходжень. Розвитку ринку туристичних послуг у світі сприяють політичні, економічні, технічні, культурологічні та соціальні чинники. Інтенсивно розвивається туризм у країнах зі сприятливою внутрішньою та зовнішньою політикою, стійким економічним розвитком, високим рівнем культури, соціальною підтримкою громадян.

Роль ринку туристичних послуг для розвитку національної економіки не варто недооцінювати, оскільки туристична галузь має об'єктивні передумови свого розвитку, що склалися на підставі історичних, географічних, культурних та економічних чинників. Наша країна містить унікальний комплекс історичних, культурних та природних пам'яток і має значні рекреаційні можливості, що сформувалися завдяки географічному положенню та історичному розвитку нашої держави. Тому Україна на сьогодні має значні та реальні перспективи розвитку туристичної галузі, завдяки чому повинна зайняти вагоме місце серед країн, які є світовими лідерами у галузі туристичних послуг.

В Україні туристична інфраструктура є недостатньо розвинутою і водночас раціональною, що в поєднанні з низькою якістю сервісу зумовлює її низьку привабливість, і, відповідно, прибутковість на фоні аналогічних показників по європейських країнах. Причини слабкого розвитку ринку туристичних послуг в Україні вбачаємо у складній соціально-економічній

ситуації у нашій державі, у неврегульованості системи стимулювання туристичної індустрії, відсутності дієвої стратегії розвитку даної галузі як на національному, так і регіональному рівнях. У галузі туризму проблемним питанням у теперішній час є неефективне та нерациональне використання відповідних ресурсів, сучасний рівень розвитку туристичної індустрії не відповідає наявному потенціалу [2].

Вважаємо, що головними факторами гальмування розвитку туристичної галузі в Україні є несприятливість існуючих умов для підприємництва загалом та туристичного зокрема, недосконалість нормативно-правового поля і, як негативний результат, відсутність необхідних інвестицій для розвитку туризму як внутрішніх (через тривалу економічну кризу), так і іноземних (через несприятливий інвестиційний клімат), а також слід віднести відсутність розвиненої інфраструктури, якісної реклами та глибинної інформації про готелі, санаторії, тури по країні та послуги, які надаються, на світовому рівні, низьку якість обслуговування, значний податковий тягар тощо.

Аналіз ситуації в Україні показує, що туристичне господарство поступово розвивається, хоча не характеризується стабільним зростанням. Нестабільна політична ситуація в країні за останні роки призвела до зниження міжнародного інтересу до нашої країни.

Одночасно, в нашій країні існують всі передумови для розвитку туризму: історичні, географічні, природні, економічні, соціально-демографічні.

Відповідно, причинами нестабільності є ряд проблем, які сповільнюють розвиток туризму в Україні та гальмують розвиток туристичної індустрії:

- Насамперед, у засобах масової інформації населення активно проводиться реклама міжнародного туризму і майже відсутня реклама внутрішнього туризму, за виключенням загальновідомих зон туризму та рекреації (Криму і Карпат).

- По-друге, відсутні кошти на реконструкцію пам'яток історії та архітектурного мистецтва, а залучення інвестицій гальмується через неврегульовану нормативно-законодавчу базу країни. Як відомо, значна кількість населених пунктів України – Хотин, Межиріччя, Ізяслав та інші, мають пам'ятки архітектури XVII- XVIII століття, для відновлення яких необхідні значні капіталовкладення.

- По-третє, в Україні не розвинений сектор туристичної індустрії. У жодному місті України не роздаються безкоштовні буклети-путівники історико-культурних пам'яток міста. Крім того, не у всіх містах наявні такі путівники, що обумовлено вузьким тлумаченням туризму та малою обізнаністю про різноманіття туристичних послуг.

- По-четверте, різноманіттям туристичних послуг, можуть похвалитися переважно міста-мільйонери, міста загальнонаціональних зон рекреації та туризму (Крим, Карпати), деякі історичні та культурні центри. В той час коли, в більшості міст України можна розвивати промисловий, оздоровчий та інші види туризму. Але для цього ж знову потрібні інвестиції для створення бізнес-

центрів, рекреаційних зон відпочинку, які поєднували в собі пасивні та активні види відпочинку.

Стосовно внутрішнього туризму в Україні варто зазначити, що відсутність достатньої кількості цікавих екскурсійних маршрутів стримує його розвиток. За даними Державного агентства України з туризму та курортів, розроблених краєзнавчих програм залишилося не більше 1,5 тис., при цьому більшість із них існує на папері. Також стримує внутрішній туризм якість надаваних послуг і їх вартість, яка на порядок вище, ніж за кордоном. Таким чином, туризм в Україні розвивається і має великі перспективи. Він суттєво впливає на такі сектори економіки, як транспорт, торгівля, зв'язок, будівництво, сільське господарство, виробництво товарів народного споживання і є одним із найбільш перспективних напрямків структурної перебудови економіки. Використання у повному обсязі туристичного потенціалу дасть можливість нашій країні стати однією з провідних країн світу [3]. А це позитивно вплине на економічний і соціальний стан країни в цілому, стимулюватиме ряд важливих галузей економіки, сприятиме зміцненню нового позитивного іміджу України на світовій арені.

Але розвиток туристичної галузі стримують проблеми, які потребують уваги та пошуку шляхів їх вирішення. А саме:

- відсутність системи інформаційно-рекламного забезпечення туристичної галузі та туристичних представництв за кордоном;
- недостатня кількість кваліфікованих працівників;
- велика різниця між рівнем якості послуг та засобами розміщення міжнародних стандартів;
- відсутня високо розвинута інфраструктура;
- незадовільний стан автомобільних магістралей.

Для вирішення цих проблем необхідно законодавчим та виконавчим органам сприяти створенню організаційно-правових та економічних засад становлення туризму як високорентабельної галузі економіки, залучати інвестиції, упроваджувати передовий зарубіжний досвід, підвищити конкурентоспроможність українського туристичного продукту, поліпшити інформаційне та рекламне забезпечення, усувати адміністративні бар'єри [4].

Незважаючи на існуючі труднощі, ситуація в українському туризмі поступово змінюється на краще. Стратегія розвитку сфери туризму і курортів України на період до 2026 року [1] спрямована на вирішення проблем комплексного розвитку сфери туризму, готельного господарства, курортів, санаторно-курортного обслуговування, підтримку створення та модернізації туристичної інфраструктури, забезпечення належної якості туристичних і курортних послуг, ефективного використання видимого туристичного потенціалу. Україна має багатий природно-рекреаційний потенціал і історико-культурні ресурси, країна має всі можливості стати туристичною країною світового рівня, де індустрія туризму складатиме значну частку бюджетних надходжень.

Для формування стратегії розвитку туристичних регіонів необхідно сконцентруватися на розробці таких пунктів:

- збереження туристичних ресурсів;
- вдосконалення нормативно-правової бази;
- створення економічних умов для стимулювання розвитку туризму;
- надання пільг для організації туристичної роботи;
- залучення інвестицій в розвиток туристичної індустрії; сприяння розвитку конкуренції;
- забезпечення безпеки туристів;
- участь у міжнародних програмах розвитку туризму.

З метою заохочення іноземних інвесторів у доцільності вкладення капіталу в економіку України, необхідно провести ряд соціально-економічних реформ, покращити інвестиційний клімат країни. Також, за допомогою активних маркетингових дій, необхідно інформувати іноземних туристів про доступність відпочинку. Пріоритетними цільовими ринками для залучення іноземних туристів можуть стати КНР, Катар, ОАЕ, Саудівська Аравія, Кувейт, тощо.

Аналізуючи перспективи розвитку туристичної індустрії в Україні на наступні десять років, перш за все, необхідно підкреслити, що сучасний туризм - це та сфера економіки і життєдіяльності суспільства в цілому, яка в тій чи іншій мірі інтегрує практично всі галузі. Саме це і визначає одне з перших місць, яке займає туризм у світовій економіці. Саме цей фактор повинен стати головним у формуванні нового державного підходу до туризму як тієї галузі, пріоритетний розвиток якої може позитивно вплинути на економічний і соціальний стан країни в цілому, стимулювати ряд важливих галузей економіки, сприяти зміцненню нового позитивного іміджу України на світовій арені.

Стратегічною метою розвитку туристичної індустрії в Україні можна визначити створення конкурентоспроможного на світовому ринку туристичного продукту, здатного максимально задовольнити туристичні потреби населення країни, забезпечити на цій основі комплексний розвиток територій та їх соціально-економічних інтересів при збереженні екологічної рівноваги та історико-культурного довілля. Програма дій, зорієнтована на досягнення цієї мети, має бути синхронізованою із загальними темпами становлення ринкових механізмів і співвідносною з політикою структурних реформ в економіці. Вона повинна також враховувати накопичений досвід розвитку туризму у світі, що створює сприятливі умови доопрацювання та розроблення відповідної нормативно-правової бази туризму.

Нарощування темпів та підвищення ефективності роботи підприємств сфери туризму, становлення туристичної галузі як однієї з провідних галузей вітчизняної економіки стримується невирішеністю низки питань, розв'язання яких потребує державного регулювання та підтримки виконавчих органів влади. Одне із ключових питань, яке необхідно вирішити в найближчий час, - питання оптимізації взаємодії туризму і культури як на рівні центральних

органів влади, так і на місцях. Культурна спадщина, музеї, театри в більшості країн світу є винятково важливим фактором залучення туристів, генерації міжнародних і локальних туристичних потоків. І в результаті цього, свого клієнта отримують транспорт і громадське харчування, готелі, місцева промисловість та ін. Перспективний розвиток туризму в Україні суттєво вплине на зайнятість населення.

Подальший розвиток демократії, політична стабільність, визначення пріоритетних напрямків економічного розвитку, майбутній вступ України до НАТО та ЄС - все це забезпечить створення високоприбуткової туристичної галузі, яка задовольнить потреби внутрішнього та міжнародного туризму, з урахуванням природно-кліматичного, рекреаційного, соціально-економічного та історико-культурного потенціалу країни, її національних особливостей. Важливими факторами, що впливатимуть у подальшому на розвиток ринку туризму, є демографічні зміни, матеріальний та соціальний стан населення, рівень освіти, тривалість відпустки, професійна зайнятість та багато інших чинників.

Висновки. Туризм в Україні відіграє важливе соціальне та економічне значення, оскільки він є джерелом надходжень до бюджету, створює нові робочі місця, розвиває всі галузі, пов'язані з виробництвом туристичних послуг, сприяє зростанню добробуту населення, відіграє важливу роль у розвитку мирних і дружніх відносин між народами, розширенні міжнаціональних контактів. Україна має значний туристичний потенціал і всі передумови для розвитку внутрішнього, в'їзного та виїзного туризму. Але він використовується недостатньо. Розвиток туристичної галузі стримується різноманітними проблемами, рішення яких потребує державного регулювання та підтримки виконавчих органів влади. Щорічне збільшення доходів громадян України приведе до більш інтенсивної туристичної діяльності і, зокрема, до збільшення кількості споживачів з високими доходами. В майбутньому населення України буде характеризуватися як таке, що має підвищену якість життя. Відпочинок, подорожі, мистецтво, культура стануть основними елементами, які заповнять вільний час людини.

Література.

1. Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 р. № 168-р.
2. Гайдук А. Інтегрований туристичний концерн – сучасна форма туристичного підприємства в умовах глобалізації. *Регіональна економіка*. 2016. №2. С.204- 212.
3. Балабанов И., Балабанов А. Экономика туризма: учеб. пособ. Москва: Финансы и статистика, 2016. 173 с.
4. Стратегічний розвиток туристичного бізнесу: [монограф.] за заг. ред. А.А. Мазаракі. Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. 596 с.

*Удод Олег Олександрович,
студент групи Т-11б
гуманітарного факультету
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
Науковий керівник:
Балух Микола Миколайович,
викладач кафедри теорії і методики
фізичної культури та валеології
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії*

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ КОМУНІКАЦІЇ В ТУРИЗМІ

Постановка проблеми. Туризм є однією з галузей, яка найбільш динамічно розвивається в усьому світі. З огляду на ситуацію з пандемією та протиепідеміологічними заходами у всьому світі у 2019-2020 роках відбувся значний спад та переорієнтація у цій галузі. У зв'язку з цим, дослідження природи та особливостей розвитку туризму, туристичної діяльності та послуг почали привертати підвищену увагу дослідників [1; 2].

Комунікація є дуже важливим інструментом у будь-якій галузі, особливо в галузі туризму. Адже якість туризму та ефективність здійснення послуг туристичної діяльності напряму залежать від її розвитку. У галузі туризму ефективне спілкування має важливе значення для успіху бізнесу. Завдяки прогресу інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в сучасному світі змінилися способи та характер взаємодії. Дослідження специфіки розвитку комунікації в туризмі є аспектом вивчення туризму як економічного явища і сфери людської діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні основи дослідження сучасного туризму закладені в роботах таких українських та зарубіжних вчених, як: В. Азар, І. Балабанова, М. Гринів, О. Давидова, О. Долинська, В. Єврокіменко, В. Кифяк, К. Купер, О. Моран, А. Сидорова, Д. Флетчер, Н. Чорненька, Г. Уварова, І. Школа, Дж. Еклс, Л. Якобсона, Г. Яковлева та ін. Проведений аналіз джерельної бази показує, що комунікація як складова туризму має велике значення.

Мета статті. Дослідити шляхи розвитку комунікації в туризмі та виокремити основні її види.

Виклад основного матеріалу. Поняття «комунікація» (від лат. *communis* – «загальне») означає, передачу не тільки інформації, але і сенсу або значення за допомогою символів. Існуючі уявлення про процеси комунікації в туристських організаціях засновані на її трактуванні: Комунікація – процес передачі повідомлення одержувачу від джерела передачі з метою зміни його стану. Комунікація – обмін інформацією між сторонами. Головною метою комунікаційного процесу є забезпечення розуміння інформації, що надходить до одержувача за допомогою обміну повідомленнями. Всі види організаційно-управлінської діяльності

ґрунтуються на обміні інформацією, але інформація і комунікація – це різні поняття, хоч і пов'язані між собою. Під комунікацією мається на увазі не тільки сама інформація, а й спосіб її передачі [4 с.138].

Комунікація відіграє ключову роль в туризмі, особливо в міжнародному секторі. Це відноситься до туризму як до економічної (підприємницької) діяльності з надання послуг, так і до туризму як подорожі. Висока якість та ефективна система комунікації є умовою сталого розвитку туризму, підвищення його стандартів, а також успішності туристичних фірм [5].

Комунікація в діяльності турфірми є різновидом економічної комунікації та ділиться на два напрямки – у зовнішньому середовищі та всередині фірми. Зовнішні комунікації турфірми охоплюють взаємодії з:

- 1) потенційними і діючими клієнтами (маркетингова комунікація);
- 2) партнерами, головним чином, туроператорами (ділова комунікація);
- 3) регулюючими органами (звітна комунікація).

Два перших види є особливими для сфери туризму, охоплені компетентнісним підходом та можуть моделюватися. Маркетингова комунікація передбачає пошук/формування каналів інформування та взаємодії з клієнтами, є частиною туристичних компетенцій і містить неформальні зв'язки. Особливістю турфірм є те, що їх комунікація з клієнтами виходить за рамки надання суто споживчої інформації. Проводиться великий обсяг ознайомчої роботи, що вимагає особливої підготовки і розвитку комунікаційної культури. Комунікація з клієнтами є як індивідуальною (персоніфікованою), так і масовою (публічною).

Для потенційних туристів взаємодію з турфірмою можна віднести до економічної комунікації. Турист приймає рішення про поїздку виходячи з повноти інформації, тому комунікація стає поведінковим чинником і засобом вираження пропозиції фірми. Усередині турфірми комунікація є невід'ємною складовою і функцією системи менеджменту, основою для підтримки організації та управління. Підвищення ефективності комунікацій є однією з основних задач менеджменту. Комунікація вплетена не тільки в загальне управління, а й в такі важливі елементи, як: розвиток і реалізація людського потенціалу формування і використання інформаційного капіталу, мотивацію і підтримку персоналу. Всередині фірми комунікація є частиною всіх видів діяльності і вплетена в горизонтальний і вертикальний розподіл праці. В результаті, всередині фірми виникає система комунікацій в структурі управління, охоплюючи формальні та неформальні взаємодії. Особливості внутрішніх комунікацій обумовлені структурою турфірми, переважно, мереж. Виникаюча при цьому мережева модель комунікації забезпечує переважно індивідуальні комунікації. З іншого боку, потрібно виокремлювати комунікації туриста в поїздки, коли він координує плани своєї подорожі з турфірмою та взаємодією з іншими туристами. Комунікацію між туристами потрібно розглядати в рамках і поза конкретної подорожі (поїздки).

Використання сучасних ІКТ створило умови для того, щоб поєднати комунікацію між віддаленими один від одного туристами в часі на основі виникнення туристичних мереж. За рахунок цього виникають стійкі соціальні зв'язки, відбувається безперервний взаємний обмін інформацією, як персоніфікований, так і масовий, і, за рахунок цього, поширення необхідних знань і отримання вигод. Такий соціальний капітал використовується туристами для реалізації своїх інтересів. Інтенсивність мережевої комунікації туристів залежить від культурних чинників (наприклад, при взаємодії туристів з різних країн) і якості побудови мережі. Ця якість забезпечується переважно за рахунок сучасних ІКТ. Туристичні мережі створюють кілька ефектів, в тому числі: навчання, мобілізації, координації, культурного обміну. Сучасний туризм, особливо міжнародний, набуває форму циркуляції, тому значимість туристичних мереж багаторазово зростає. Комунікація з позиції туристів може розглядатися на особистісному і груповому рівнях, на яких виникають відповідні моделі комунікацій.

Основні чинники розвитку комунікацій в системах «турфірма-турист» і «турист-турист» потрібно розділити на такі групи: культурні (мовне середовище, підприємницька культура); соціальні (вікові групи, рівень освіти); інституціональні (формально встановлені правила та неформальні традиції); інфраструктура (спеціальні інформаційні системи).

Головними напрямками інноваційного розвитку сфери комунікацій в туризмі є: 1) підтримка реалізації великих інноваційних проектів в сфері ІКТ; 2) формування спеціальної інформаційної інфраструктури; 3) інформатизація сектора туризму і суміжних галузей, розвиток спеціальних галузевих мереж і порталів різного рівня; 4) підвищення якості освіти зайнятих у туристичній галузі; 5) підтримка зворотного зв'язку туристичних підприємств зі споживачами і владою з питань підвищення якості туристичних послуг; 6) зміцнення масової комунікаційної культури в сфері туризму, соціалізація туристичних продуктів; 7) інноваційні платформи для реалізації великих регіональних і національних проектів з розвитку туризму; 8) створення і просування індивідуалізованого туристичного продукту; 9) реформування ланцюжків туристичного обслуговування. Це тісно пов'язано з процесами соціалізації, задоволенням приватних і громадських потреб, пов'язаних з туризмом.

Розвиток комунікації в туризмі має розглядатися як самостійний напрям державної політики в сфері туризму, вписаний в завдання підвищення конкурентоспроможності сектора та підвищення стандартів туристичної діяльності. Розвиток комунікації зазвичай вписується в рішення інших завдань туристичної політики, але в сучасних умовах, з розширенням використання ІКТ, може розглядатися як окрема область державних заходів. У частині державного управління розвиток комунікацій пов'язаний з побудовою

ефективної структури державної влади в галузі. В якості основного завдання держави можна виділити вдосконалення інститутів та інфраструктури комунікації в туризмі, включаючи основи застосування ІКТ. Окремо доцільно впровадити національні стандарти інформатизації туризму, доповнюючи їх вимогами до якості комунікації. Щодо сучасних ІКТ, то їх вплив на комунікацію в туризмі тільки зростає.

У сферу туризму ІКТ «проникають» різноманітно, перш за все, в: розширення можливостей туристів в пошуку послуг і маркетингових можливостей турфірм, поширення туристичного досвіду, розширення участі потенційних клієнтів в розробці туристичного продукту, сприяння міжособистісній та груповій взаємодії, забезпечення проміжних відносин постачальників і споживачів туристичних послуг. ІКТ перетворюють підготовчі етапи в постійний віртуально-реальний процес, а іноді віртуалізують і сам туризм, роблять комунікації в туризмі електронно-інтерактивними, безперервними, незапланованими. За напрямками проникнення ІКТ впроваджуються спеціальні сервіси, в основному на базі Інтернету.

В сучасних умовах вдосконалення інформаційної інфраструктури туризму є основним шляхом розвитку комунікації в цій сфері. Це вимагає зміни філософії комунікації та розгортання масштабної дискусії в наукових і підприємницьких колах. Для розвитку комунікацій в туризмі на рівні країни пропонується: 1) створення спеціальних платформ з різних видів туризму і по регіонах; 2) створення освітніх веб-ресурсів у сфері туризму; 3) впровадження інтелектуальних технологій в управління розвитком комунікацій в туризмі; 4) розробка спеціальних каналів комунікації з окремими групами потенційних туристів.

Висновки. Таким чином, комунікація є однією з найважливіших складових туризму і повинна розглядатися багатоаспектно. Основу дослідження комунікації в туризмі формують теорія комунікацій, ряд економічних і соціологічних теорій, а також туристична комунікативістика. Види комунікацій повинні досліджуватися з точки зору турфірми (у зовнішньому і внутрішньому середовищі) і туриста щодо різних видів туризму за його цільовим призначенням, а також в освіті. Комунікація в туризмі є окремою сферою інновацій, які мають суттєві особливості. Розвиток комунікації доцільно спеціально підтримувати в туристичній політиці держави, що може стати важливим фактором конкурентоспроможності. З огляду на різноманітне проникнення ІТ в сферу туризму, вдосконалення його інформаційної інфраструктури є основним шляхом розвитку комунікації в цій сфері, що передбачає створення ряду нових інформаційних галузевих систем.

Список використаних джерел.

1. Білецька І.М. Моніторинг тенденцій розвитку міжнародного туризму. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 11. С. 41-46.

2. Божко Л.Д. Особливості міжкультурних комунікацій у туризмі. *Соціальні комунікації в стратегіях формування суспільства знань: у 2 ч.: матеріали міжнар. наук. конф., 2009 р. Харків, 2009. Ч.1. С.120-122.*

3. Романов А.А., Васильев Г.А. Массовые коммуникации: Учебное пособие. М. Инфра. М, 2010, 236 с.

4. Сидорова А.В. Статистичний аналіз туризму на основі в'їзного та виїзного туристичних потоків. *Економіка і організація управління*. 2016. №4(24). С. 100-106.

*Фурман Лариса Миколаївна,
викладач кафедри теорії і методики
фізичної культури та валеології
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії*

ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Постановка проблеми у загальному вигляді. У сучасному суспільстві велика увага приділяється вихованню у людей свідомого ставлення до фізичного розвитку, стану свого здоров'я. Тому значну увагу у фізичному вихованні дітей вчитель звертає на застосування інноваційних технологій, які сприяють не лише удосконаленню рухових якостей та дотриманню здорового способу життя, але й підвищенню мотивації до занять фізичною культурою та спортом. Учитель виховує особистість, він дає шанс учню відбутися як людині. Як зазначають науковці інновації мають на меті вирішення актуальної проблеми, а також позитивні зміни в змісті, організації та технології навчання.

Аналіз досліджень і публікацій. Питання інноваційних підходів в освітньому процесі з фізичного виховання були предметом наукових пошуків багатьох дослідників: Вашенко О.М., Єрмолова О.М., Іванова Л.І., Операйло С.І., Романенко Л.В., Федоренко Є., Москаленко Н.В., Шияна Р.Б., Шаповаленко В.І. та ін.

Навчально-виховний процес загальноосвітньої школи все більше перевантажується предметами, які розвивають тільки розумову діяльність, і при цьому зовсім не враховуються ні зниження рівня фізичного розвитку сучасних дітей, ні постійне погіршення стану їхнього здоров'я. Великий потенціал фізичного виховання полягає в тому, що він впливає не лише на рухову сферу людини, а й на духовну, особистісну та соціальні. Розв'язання проблеми збереження здоров'я й забезпечення гармонійного розвитку особистості в навчальних закладах – досить актуальне питання, що викликає великий практичний інтерес. У зв'язку з цим перед фізичною культурою як основою забезпечення зміцнення здоров'я дітей постають нові завдання, які потребують розробки сучасних інноваційних технологій щодо організації системи фізичного виховання в загальноосвітніх навчальних закладах.

Мета статті – розглянути особливості запровадження змісту інноваційної діяльності як процесу зміни й створення нового в організації фізичного виховання учнів початкової школи. Головною метою цієї роботи є аналіз проблеми застосування інноваційних технологій у фізичному вихованні дітей молодшого шкільного віку.

Викладення основного матеріалу дослідження. Інформаційні перенавантаження висувають високі вимоги до діяльності школярів різного віку, починаючи з початкової ланки. Інноваційні технології у сучасній науковій літературі розглядаються як процесуально - структурована сукупність прийомів і методів, спрямованих на вивчення, актуалізацію та оптимізацію інноваційної діяльності у результаті якої створюються нововведення, які визивають якісні зміни [1]. Для підвищення ефективності необхідно шукати нові шляхи удосконалення й системи фізичного виховання, багатогранність якого полягає не лише у покращенні здоров'я зростаючого покоління, а й єдності духовного, морального, інтелектуального, емоційного, естетичного багатства особистості. При цьому молодший шкільний вік, у якому відбувається орієнтація на здоровий спосіб життя, виступає основним періодом набуття соціального досвіду, а фізичне виховання у шкільному віці є не тільки необхідною умовою усебічного гармонійного розвитку особистості учня, а й дієвим фактором підвищення його розумової працездатності. Запровадження інноваційних підходів до змісту занять потребує вирішення широкого кола теоретичних й практичних питань [4].

Розглянемо детальніше питання застосування інноваційних технологій у фізичному вихованні дітей шкільного віку. В основу концепції Нової української школи [3] та розробки нового Державного стандарту початкової загальної освіти, що базується на таких принципах:

1. *Презумпція талановитості дитини.* Забезпечення рівного доступу до освіти, заборона будь-яких форм дискримінації. Не допускатиметься відокремлення дітей на підставі попереднього відбору на індивідуальному, груповому та інституційному рівнях.

2. *Цінність дитинства.* Відповідність освітніх вимог віковим особливостям дитини, визнання прав дитини на навчання через діяльність, зокрема гру.

3. *Радість пізнання.* Організація пізнавального процесу, яка приносить радість дитині, обмеження обсягу домашніх завдань для збільшення часу на рухову активність і творчість дитини. Широке використання в освітньому процесі дослідницької та проектної діяльності.

4. *Розвиток особистості.* Замість «навченої безпорадності» – плекання самостійності та незалежного мислення. Підтримка з боку вчителя/ вчительки розвиватиме у дітей самоповагу та впевненість у собі.

5. *Здоров'я.* Формування здорового способу життя і створення умов для фізичного й психоемоційного розвитку, що надзвичайно важливо для дітей молодшого шкільного віку.

б. Безпека. Створення атмосфери довіри і взаємоповаги. Перетворення школи на безпечне місце, де немає насильства і цькування [2].

Відповідно до програми конкретного класу, учні знайомляться з основними поняттями, що є базовими у фізичній культурі, формують рухові уміння й навички, набувають фізичні якості. Практична частина містить загально-розвивальні та організуючі вправи, які представляють комплекси ранкової гігієнічної гімнастики, комплекси для формування правильної постави та профілактики плоскостопості, вправи без предметів на місці. Особливе місце відводиться рухливим іграм. Вчитель повинен пам'ятати, що ігри для дітей (розважальні, інтелектуальні, навчальні, рухові) не просто розвага, чи веселе проведення часу, це – складний, багатофункціональний і пізнавальний процес [6].

Також слід надавати організації фізкультурно-оздоровчих прогулянок у різні пори року. Такі інноваційні прогулянки доречно проводити раз на тиждень як позаурочний захід. На таких прогулянках можна використовувати різні оздоровчі технології в поєднанні з фізкультурними складовими з метою фізичного розвитку дітей, поліпшення тренуваності організму, підвищення його захисних реакцій й опірності шкідливим факторам. Прикладом вдалого використання інновацій на уроках фізичної культури можуть бути види спорту, які подобаються учням і викликають у них інтерес, а саме: футзал, скейтбординг, софтбол, флорбол, різновиди аеробіки – степ-, тай-бо-, шейпінг, стретчинг [2].

Новітні інноваційні технології, несуть у собі не стільки предметний зміст, скільки такі способи організації різних видів діяльності учнів й організаційні форми освітнього процесу, при використанні яких створюються оптимальні можливості для навчання.

Програма з фізичної культури для учнів початкової школи авторам якої є Р. Шияна [7], складається з макроциклів і мікроциклів. Навчальний період, що поділений на тижні, має три змістові лінії: “Базова рухова активність”, “Ігрова та змагальна діяльність”, “Турбота про стан здоров'я та безпеку”.

Метою запровадження інноваційних програму фізичному вихованні школярів, як зазначає Н. Москаленко [5], забезпечує покращення всіх складових здоров'я – психічного, соціального, фізичного.

Науковці С. Гаркуша та І. Шаповаленко [9] пропонують такі варіанти впровадження інноваційних технологій на уроках фізичної культури:

- технологія кооперативного навчання (групового), до яких відносяться «робота в парах, трійках», «робота в малих групах»;
- технологія колективно-групового навчання – «обговорення проблеми в загальному колі», «мікрофон», «незакінчені речення», «мозковий штурм», метод «навчаючи – навчаюсь», «дерево рішень»;
- технологія ситуативного моделювання, до якої відносяться імітаційні та рольові ігри;
- технології опрацювання дискусійних питань – методи «займи позицію» та «зміни позицію», «дискусія».

Дослідниця Є. Федоренко [8] розробила програму з формування мотивації до спеціально організованої рухової активності школярів, що складається з використання на уроках фізичної культури:

✓ засобів та методів, які сприяють формуванню мотивації до спеціально організованої рухової активності, використання ігрового й змагального методів;

✓ форм виховання у позанавчальний час (проведення з учнями бесід, дискусій, зборів, факультативних занять та секцій, проведення тематичних батьківських зборів, залучення батьків до участі в спортивно-масових заходах).

Також розроблені веб-сайти, які містять: систему контролю за показниками фізичного стану школярів; практичні рекомендації щодо застосування різних видів фізкультурно-оздоровчих програм, які обираються учнями відповідно до їхніх мотиваційних пріоритетів та інтересів. Проведення уроків, що мають інноваційну складову, вимагають творчого, небайдужого, відповідального організатора, тобто учителя, який має не лише теоретичну й методичну підготовку, а й креативне мислення для вирішення освітніх завдань [3].

Висновки. Сучасна система фізичного виховання потребує активних перетворень відповідно до стандартів Нової української школи. Інноваційний підхід до системи фізичного виховання, фізкультурно-оздоровчої роботи, що проводиться у початковій школі, вважатиметься реалізованим, якщо будуть досягнуті результати зниження показників захворюваності учнів та покращення рівня їхнього здоров'я.

Таким чином, застосування інноваційних технологій у фізичному вихованні дітей та молоді сприяють: активізації фізкультурно-оздоровчої роботи, підвищенню зацікавленості до систематичних занять фізичною культурою, формують самостійність, творчу активність, ініціативу.

Література:

1. Вашенко О.М., Єрмолова О.М., Іванова Л.І., Операйло С.І., Романенко Л.В. Фізкультурно-оздоровчі заходи в режимі навчального дня молодшого школяра: Навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2013. 192с.

2. Державний стандарт початкової загальної освіти. Режим доступу: URL:<https://www.pedrada.com.ua/article/>.

3. Концепція Нової української школи. Режим доступу: URL:<https://www.kmu.gov.ua/>

4. Москаленко Н. Інноваційна діяльність у фізичному вихованні загальноосвітніх навчальних закладів. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. 2015. № 4. С. 35–38.

5. Москаленко Н.В. Теоретико-методичні засади інноваційних технологій в системі фізичного виховання молодших школярів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора наук з фіз. вих. та спорту: спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних верств населення»

Національний університет фізичного виховання і спорту України. Київ, 2009. 42 с.

6. Нова українська школа: основи Стандарту освіти. Львів, 2016. 64 с.

7. Типова освітня програма під керівництвом Р.Б. Шияна. Режим доступу: URL: <https://nus.org.ua/news/>

8. Федоренко Є. Інноваційні педагогічні технології. Навчальний посібник: Київ, 2014. 352с.

9. Шаповаленко В.І. Інтеграція інноваційних елементів та інтерактивних технологій в освітній процес фізичного виховання. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Шевченка. 2013. Вип. 112. Том 2. С. 304–308.

*Халайцян Анатолій Петрович,
викладач кафедри теорія і методика
фізичної культури та валеології
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії*

ТИПОВІ ПОМИЛКИ І ПОШУК ШЛЯХІВ ЇХ ВИРІШЕННЯ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ

Постановка проблеми. Здоров'я, чи хвороби є логічним наслідком життєдіяльності особистості. Лікування не принесе користі, якщо людина допомагатиме хворобі. Для виходу з хворобливого стану, треба змінювати спосіб існування, що призвів до умов виникнення даної хвороби. Слід подолати свої лінощі і стереотипне мислення. Змінити в собі споживацьке відношення. Здоров'я – не може подарувати хтось, будь то лікар чи викладач. Здоров'я – це не випадковість, це наслідок правильного способу життя. Це твердження проявляється не одразу, а в процесі життєдіяльності, коли з роками природній запас здоров'я зменшується [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На даний момент наукові матеріали підтверджують інформацію про негативні тенденції в стані здоров'я студентської молоді пов'язані з особливостями системи освіти. Яка не сприяє формуванню культури здоров'я та є патогенним фактором в житті особистості, оскільки пригнічує її основні потреби [2; 3]. Ряд авторів пропонують формування здорового способу життя закласти в зміст освіти людини, що відповідно сприятиме популяризації культури здоров'я серед співвітчизників [4; 5; 6]. Ми вже мали досвід в нашій недавній історії коли фізична культура відіграла велику роль. Фізичне виховання носило колективний характер, частково пригнічувались особисті інтереси заради спільної мети. Система за основну ціль мала вплив на дитяче здоров'я, і офіційною її ціллю було, уникнення за допомогою фізичних вправ, фізичних та психічних відхилень у громадян, як

серед дитячого так і серед дорослого населення. Відтак процес був спрямований на розвиток переважно двох складових культури здоров'я: фізичну і психологічну [7].

Мета статті. Проаналізувати теоретичну основу формування культури здоров'я, як платформу для формування особистісної культури студента вищого навчального закладу.

Виклад основного матеріалу. Здійснивши аналіз літературних джерел в яких описується стан формування фізичної культури особистості студента ми спостерігаємо наступні особливості даного процесу:

➤ Домінуючим показником сформованого світогляду є система ціннісних орієнтацій. Обрані цінності визначають особистісний зміст в мотивації діяльності [8].

➤ Студенти мало переймаються загрозою гіподинамії [9].

➤ Міжособистісні контакти звужуються, відтак і зменшується вплив викладача на формування особистості студента, викладач не помічає особистості в студентів [10], а в умовах карантину даний процес тільки підсилюється.

➤ Економічні умови проживання напряму корелюють з рівнем здоров'я, а саме (якість харчування, відсутність, або потреба в додатковому заробітку,...) [11].

➤ Мінімальний обсяг рухової активності, для студентів має становити не менше як три заняття на тиждень. Така норма є достатньою для забезпечення достатньої кількості рухових локомоцій на протязі тижня, для середньостатистичної людини студентського віку [12].

➤ Як стверджує Г. Головченко зі всіх факторів впливаючих на здоров'я, найважче змінити саме спосіб життя. Не зважаючи на широкомасштабне висвітлення даного питання в літературі, норму рухової активності виконують лише 22% – 47% дорослого населення [12].

Таким чином, як свідчить ряд авторів, умови в яких перебуває студент не сприяють, а швидше протидіють процесу формуванню культури здоров'я [8; 9; 10; 11; 12]. І тому на шляху формування культури здоров'я студентів виникають певні труднощі.

Сьогодні ми хочемо поділитися досвідом який ми отримали в процесі втілення технік формування у вищому навчальному закладі навичок здорового способу життя, як невід'ємної частини культури особистості.

Відходячи радикально від ідеї колективізму, студентам були запропоновані індивідуальні комплекси вправ для самостійної роботи. Експеримент проводився з студентами другого курсу спеціальності музичне мистецтво. Комплекси були розроблені на основі вивчених під час занять фізичною культурою вправ. Вони були не складні технічно, спрямовані на розвиток фізичних якостей, що перебували у сенситивному періоді розвитку, та на всебічний розвиток організму. Вправи були також спрямовані на підготовку студентів до здачі залікових нормативів, тобто додаткова

мотивація ще й оцінкою. Не потребували додаткового обладнання чи місця занять. Ці вправи можна було виконувати в кімнаті гуртожитку. Проте експеримент провалився.

Студенти, які до початку експерименту позитивно ставились до занять фізичною культурою, поміняли своє ставлення на негативне, спочатку вправи виконувались як-небудь, а потім їх просто перестали виконувати і підробляти звітну документацію, за яку слугував щоденник самоспостереження. Причинами невиконання самі студенти називали наступні: відсутність часу, незручні умови для виконання, признавалися у власних лінощах і відсутність нагляду викладача. Тобто студенти займалися проявляючи високу активність під час занять фізичною культурою під час групових занять і відмовились від самостійних занять, негативна оцінка студентів при цьому не була достатнім мотиватором для студентської активності. Відвідування занять також погіршилось, студенти почали шукати причини не відвідувати заняття з фізичної культури. Повернувшись до занять в звичній формі активність під час занять повернулася до попереднього рівня.

На основі негативного досвіду ми побачили інформативну прогалину, тому стали її заповнювати збором інформації стосовно умов формування культури здоров'я студентської молоді, це: соціальні, педагогічні, економічні, медичні, індивідуальні, екологічні, географічні [13].

В нашому дослідженні ми зробили акцент на формування свідомого підходу, проте проведення бесід про корисність здорового способу життя, як показала практика не перейшла з теоретичної інформації до практичної реалізації. Студенти володіючи інформацією про здоровий спосіб життя не застосовують знання практично, а подекуди роблять все чітко навпаки. Таким чином ми бачимо, що студент не є суб'єктом процесу формування власної культури здоров'я. І відповідальність за процес автоматично переходить на викладача. Через індивідуальний підхід педагог цілеспрямовано створює умови становлення студента, як особистості [9].

З вище сказаного ми зробили висновок, що самостійно в позаурочний час масово студенти займаються не будуть. Не дивлячись на те, що вони володіють необхідною для цього інформацією. Аналізуючи спосіб життя студентів за допомогою спостережень та опитування ми прийшли до висновку, що в переважній більшості випадків студенти виконують ті завдання, які напряму впливають на семестрову оцінку, або де авторитет викладача вищий. Активний відпочинок у студентів переважно проходить у формі піших прогулянок з друзями, проте в більшості випадків відпочинок пасивний. Заняття спортом більшість студентів покидають разом зі вступом у ВНЗ, якщо тільки вони не поступили на фах, що відповідає їхнім попереднім заняттям. Одиниці продовжують займатися спортом для себе, але і серед них частина робить це для розваги, а не для розвитку.

Соціальне середовище в яке потрапляє студент не сприяє формуванню культури здоров'я особистості [8; 9; 10; 11; 12], а відтак перед педагогом постає необхідність створювати альтернативне соціальне середовище, в якому студенту, вдосконалюватись і прагнути до здорового способу життя буде комфортно. Специфікою процесу формування культури здоров'я у студентському віці є те, що досягнення цілі йде попередньо до її усвідомлення самим студентом і тільки під керівництвом педагога. Досягнувши результат студент усвідомлює пройденим ним шлях і тепер може займатися самостійно.

Висновки. Формування культури здоров'я студентів можливе лише під час групових, чи навіть індивідуальних занять, але обов'язково під контролем досвідченого спеціаліста. В заняттях головну роль відіграє педагог. Суб'єкт – суб'єктні відносини при цьому зберігаються. Всі свої дії педагог пояснює і студенти працюють тільки свідомо і активно, але головний завжди вчитель і в спірних питаннях студент має виконувати вказівки викладача навіть якщо не згоден наразі з даним рішенням. Пізніше студент отримує пояснення, або зрозуміє сам свою помилку в процесі роботи.

Педагог працюючи з колективом викликає інтерес до занять і отримує позитивні результати, а працюючи індивідуально з студентом – досягає усвідомлення студентом методики, цілей і результату роботи.

Література.

1. Зискина М.А. Некоторые вопросы подготовки школьного валеолога. Теория и методология валеологического курса для средней и высшей школы. Тюмень, 1996г.
2. Кожанов В.В. Саморазвитие культуры здоровья студента в процессе спортивно ориентированного физического воспитания. *Теория и практика физической культуры*. 2006. № 2. С.12–14.
3. Соколенко Е.И. Ценностное отношение к здоровью как педагогическая проблема. *Физическое воспитание студентов творческих специальностей*. Харьков. гос. акад. дизайна и искусств. Харьков, 2006. № 4. С. 153–157.
4. Ефимова В.М. Формирование культуры здоровья в индивидуализирующемся социуме. зб. наук. праць. *Культура здоров'я*. Херсон: 2006. 274с.
5. Карпова І.Б. Фізична культура та формування здорового способу життя. Навч. Посіб. Київ: КНЕУ, 2005. 104 с.
6. Соколенко Е.И. Ценностное отношение к здоровью как педагогическая проблема. *Физическое воспитание студентов творческих специальностей*, Харьков. гос. акад. дизайна и искусств. Харьков, 2006. № 4. С. 153–157.
7. Семенов В.Г. Нелинейное разделение доминантных и аутсайдных ценностных ориентаций у студентов технического вуза. *Теория и практика физ. культуры*. 2005. №7. С. 25–26.
8. Голиков Н. Культура здоровья школьников: сущность проблемы, стратегия решения. *Физическая культура: воспитание, образование, тренировка*. 2002. №4. С. 5–8.

9. Іванова О.Ю. Якість освіти як ключова категорія нової парадигми освіти. Творчість та освіта в інтелектуальних пошуках та практиках сучасності : матеріали ІХ міжнар. наук.-практ. конф. Київ, 2007. С. 135
10. Кошева Л.В. Формування особистісних властивостей студентів засобами фізичного виховання : навч. посіб. для студ. усіх спец. Донбаська машинобудівна академія. Краматорськ: ДДМА, 2008. 96 с
11. Головченко Г. Образ жизни и нравственное здоровье. Збірник наук. праць. Фізичне виховання спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. Луцьк: 2002. Том II 253с.
12. Кошева Л.В. Формування особистісних властивостей студентів засобами фізичного виховання навч. посіб. для студ. усіх спец. Донбаська машинобудівна академія. Краматорськ: ДДМА, 2008. 96с.
13. Халайцян А.П. Формування основ культури здоров'я як педагогічна проблема. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2014. № 8. С. 22-28

*Хмара Марина Анатоліївна,
викладач кафедри теорії і методики
фізичної культури та валеології
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії*

НАЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІЗКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ ШКОЛЯРІВ У ПОЛЬЩІ КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

Постановка проблеми у загальному вигляді. Реформи в сфері шкільної фізкультурної освіти Польщі пов'язані з орієнтацією суспільства на євроінтеграційні процеси та відзначаються спрямованістю на задоволення потреб суспільства та окремих громадян у збереженні здоров'я, підтриманні високого рівня працездатності, поліпшенні якості та рівня життя, задоволенні духовних, освітніх, інтелектуальних, рухових потреб шляхом залучення до занять різноманітними видами рухової діяльності та спортом на національному рівні.

Аналіз досліджень і публікацій. Польський досвід розвитку освіти вивчали Ф. Андрушкевич, А. Василюк, Я. Гречка, Л. Гриневич, І. Даценко, О. Карпенко, Т. Марешь, О. Мозолев, В. Павленко, Ю. Соколович-Алтуніна та ін. Проблемам реформування та функціонування польської системи фізичного виховання присвятили свої дослідження та наукові публікації С. Вавренюк, Е. Вільчковський, Ю. Войнар, Б. Войнаровська, Р. Гах, Н. Долгова, Р. Карпюк, А. Кошура, В. Пасічник, Д. Скальські, Л. Сущенко та інші.

Метою статті є висвітлення національних особливостей розвитку фізкультурної освіти школярів у Польщі кінця ХХ – початку ХХІ століття.

Викладення основного матеріалу дослідження. Республіка Польща є тією європейською країною, у якій частиною комплексного проєкту становлення держави була децентралізація освіти, тобто відбувалася модернізація системи освіти республіки Польща.

По-перше, це відбувся перехід від централізованого до децентралізованого управління освітою. Характерною особливістю переходу є перерозподіл функцій органів управління освітою. На державному рівні управління освітою здійснює міністр народної освіти, управління сферою фізичної культури та спорту покладено на міністра спорту та туризму; на регіональному рівні управління здійснюють куратори освіти – чиновники регіональної державної адміністрації; на місцевому рівні – шкільні інспектори, а на рівні школи управління здійснюється безпосередньо директорами шкіл [1].

По-друге, були внесені змін у структуру адміністративного поділу держави та розширення одиниць територіального самоврядування. З 1 січня 1999 року уведено триланковий територіальний поділ, відповідно до якого Польща поділяється на 2479 гмін – основних одиниць територіального самоврядування, 308 сільських повітів, 65 міських повітів (міста на правах повітів) і 16 воєводств (до реформи їх було 49) [2]. У новому територіальному розподілі Польщі діє територіальне самоврядування трьох видів: гміни, повіти та воєводства.

По-третє, відбулося надання сучасній польській школі автономії та свободи у діяльності. Це модернізація діяльності шкіл та підвищення ефективності та якості їх роботи. А саме, це розширення прав, посилення відповідальності, впровадження авторських навчально-виховних програм, самостійний вибір варіанту навчального плану, профілю школи з урахуванням потреб регіону та інтересів учнів, визначення режиму роботи школи, характеру її позакласної і позашкільної діяльності та ускладнення завдань, які ставляться перед школою та педагогічним колективом [3].

Перехід до децентралізації в республіці Польща супроводжувався загально національними дискусіями, які проводилися під гаслом інноваційної освіти «Бачення, цілі, виклики» [4, с.112]. Інновації, на думку польських фахівців, починаються тоді, коли люди помічають проблеми і починають шукати способи їх вирішення.

Починаючи з 90-х років у більшості країн Європи та у Польщі, зокрема, відбулося реформування системи фізичного виховання школярів. Були внесені важливі зміни у нормативне забезпечення шкільної фізкультурної освіти. Основний акцент робився на змінах особливостей організації занять та основних підходах до фізкультурної освіти з урахуванням суспільно-політичних процесів, які відбувались в державі. Як правило, концептуальні підходи до організації будь-якого освітнього сектора викладено в національних стратегіях: «Стратегії розвитку спорту в Польщі» (2007р.) та «Стратегії розвитку освіти до 2020 року» [5; 6]. Ці урядові документи містять

розділ щодо фізкультурної освіти дітей та молоді, головними напрямками яких є:

- оновлення та удосконалення інфраструктури, що забезпечить можливості для повноцінних занять спортом (спортивні майданчики, футбольні, волейбольні поля, басейни, спортивні зали, бігові доріжки, стадіони тощо);

- налагодження міждисциплінарних зв'язків, впровадження інтегрованих предметних курсів з різних шкільних дисциплін за для формування здоров'язберігаючої компетентності;

- розвиток інклюзивної освіти, що передбачає не створення чогось нового, а системну зміну на всіх ступенях освіти з урахуванням необхідності створення умов для занять фізичною культурою і спортом для дітей та молоді з особливими потребами;

- соціалізація, у контексті якої формується ціннісне ставлення суспільства і особистості до занять фізичною культурою та ведення нею активного, здорового і спортивного способу життя;

- розвиток спорту вбачається як через обов'язкову шкільну фізкультурну освіту, так і через поза навчальну спортивну діяльність, які доповнюють один одного і постають у вигляді цілісної системи;

- збільшення кількості уроків фізичної культури в школі та надання їм статусу обов'язкових;

- модернізація навчальних планів, освітніх програм та удосконалення системи оцінки навчальних досягнень;

- збільшення кількості спортивних змагань різного масштабу, створення стійкої мотивації до занять фізичною культурою та спортом шляхом оцінювання власних спортивних досягнень порівняно з іншими учасниками різноманітних спортивних заходів;

- професійне вдосконалення та перекваліфікація вчителів, організація та здійснення наукових досліджень в фізкультурній освітній галузі.

Висновки.

1. Розвиток шкільної фізкультурної освіти у Польщі кінця ХХ – початку ХХІ століття був обумовлений змінами, що відбувалися в економічному і соціальному житті країни та світу цілому.

2. Децентралізація освіти була не окремою галузевою реформою, а частиною комплексного проекту становлення держави, який полягав у перебудові всієї її діяльності за принципами субсидіарності і самоврядності.

3. Реформи, які є результатом впровадження національних стратегій розвитку мали на меті вивести шкільну фізкультурну освіту Польщі на новий рівень становлення, підвищити усвідомлення важливості соціальної і освітньої цінності фізичної та спортивної активності населення країни.

Список використаних джерел

1. Мозолев О.М. Управління розвитком освіти у сфері фізичної культури і спорту в Польщі: упровадження передового досвіду в Україні : моногр. Хмельницький: Видавець ФОП Цюпак А.А., 2017. 504 с.
2. Eurydice. Key Data on Education in Europe 2005, European Commission, Brussels, Belgium. –2005. –152p., с.12-16.
3. Jakubowski M. Developing value-added models of school assessment in Poland. Report for the OECD expert group in the project Development of value-added models in education systems. 2006. p. 29.
4. Levitas T., Herczyoski J. Decentralization, Local Governments and Education Reform in Post Communist Poland, in: K. Davey (ed.) Balancing National and Local Responsibilities. Education Management and Finance in Four Central European Countries, OSI/LGI Budapest. 2002. 225p.
5. Даріуш Скальські. Нормативне забезпечення шкільної фізкультурної освіти на національному рівні у країнах ЄС. Порівняльно-педагогічні студії No1(23), 2015.
6. Cz. Kupisiewicz, Cz. Banach, Strategia rozwoju edukacji do roku 2020, [w:] Strategia rozwoju Polski do roku 2020, Ł 2: Studia eksperckie na temat 20-kaia 2001-2020, Warszawa 2000, s. 238-241.

*Цимбалюк Світлана Миколаївна,
Старший викладач кафедри теорії і
методики фізичної культури
та валеології Хмельницької
гуманітарно-педагогічної академії*

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА РОЗВИТОК ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Глобальна криза, викликана пандемією коронавірусу, радикально змінила туристичну галузь у всьому світі, і наша країна не є винятком. Сьогодні в Україні спостерігається значне відставання у темпах впровадження заходів на підтримку туристичного сектора, що ставить під серйозну загрозу конкурентоспроможність галузі на глобальному ринку. У міру того, як пандемія COVID-19 у світі поширюється, необхідно здійснювати моніторинг і відповідно адаптуватися до можливих незворотних змін у глобальному туризмі, спричинених цією кризою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням питань утримання туристичної галузі в умовах кризи, спричиненою пандемією COVID-19, недопущення її падіння до тих показників, які унеможливають існування вітчизняного туризму, як міжнародного, так і внутрішнього

займались науковці А. Зануда, Д. Басюк, Н. Корж, А. Романова, Т. Ткаченко, Т. Тимошенко [1, 2, 3].

Мета статті – проаналізувати вплив пандемії COVID-19 на розвиток туризму в Україні та встановити шляхи подолання негативного впливу наслідків пандемії на економіку туристичної галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Через пандемію більшість країн світу ввели обмеження на в'їзд. Уряди країн прийняли рішення мінімізувати економічні наслідки пандемії COVID-19, узявши за основу два загальних підходи з опанування ситуації: перший підхід направлений на забезпечення доступних кредитних ліній для бізнесу, а другий – на відтермінування сплати боргових і податкових зобов'язань.

В Україні сьогодні спостерігається значне відставання у темпах впровадження заходів на підтримку туристичного сектора, що ставить під серйозну загрозу конкурентоспроможність галузі на глобальному ринку протягом прогнозованого періоду відновлення впродовж 2021 року і наступних років. Однак слід зауважити, що не всі сектори економіки відчують однаково серйозний вплив цих наслідків. У короткостроковій перспективі найсерйозніші проблеми постануть перед країнами, які безпосередньо залежать від таких секторів, як транспортні перевезення і туризм. Зважаючи на структуру економіки України, така ситуація може дозволити їй уникнути серйозніших проблем порівняно з іншими країнами.

Ключові представники галузі, зокрема міжнародні готельні мережі, вводять ряд зовнішніх і внутрішніх заходів для мінімізації наслідків пандемії COVID-19, серед яких гарантії забезпечення ринку (перенесення заброньованих номерів на пізніший термін або відшкодування їх вартості, оптимізовані програми лояльності, підтримка спільнот), впровадження обов'язкових заходів із захисту здоров'я та безпеки та внутрішня реорганізація (скорочення, відпустки без збереження заробітної плати, скорочення/відмова від капітальних вкладень).

Країни, які вже подолали пік COVID-19, поступово скасовують обмеження на здійснення комерційної діяльності та надання послуг для підприємств, проте щодо туризму, то його відновлення відбувається локально (у межах однієї країни). Наступним етапом відновлення туристичної галузі стане відкриття кордонів між сусідніми країнами, ситуація у яких є відносно схожою.

Останні дані від міжнародних структур (перш за все Всесвітньої туристичної організації ООН, ЮНВТО) підтверджують власні розрахунки внутрішніх експертів, які визначили цю частку на рівні близько 9% ВВП України. Це дає підстави вважати цей показник набагато важливішим для української економіки, аніж раніше.

Що стосується наслідків пандемії COVID-19 у сфері туризму, то Україна перебуває у відносно кращій ситуації, ніж більшість країн, оскільки тут частка внутрішнього та виїзного туризму значно перевищує показники вхідного потоку.

Український туризм не отримав швидкого системного реагування з боку уряду у вигляді впровадження можливих заходів на підтримку туристичної галузі, якщо порівнювати із середнім реагуванням і типами заходів, запроваджених урядами сусідніх країн і країн-членів ЄС. Це ще більше ускладнює положення малого та середнього бізнесу (МСБ), який працює у сфері гостинності, туризму та відпочинку.

Ця сфера наразі переживає швидке і різке падіння попиту та сплеск безробіття на глобальному рівні, у результаті чого багато МСБ знаходяться в зоні ризику. У зв'язку з цим більшість країн розрізняють програми за розміром компаній, пропонуючи малим і середнім підприємствам спеціальну підтримку.

МСБ в туризмі формує кістяк галузі та, імовірно, є найважливішим джерелом інновацій, однак саме розмір зумовлює вищу економічну пріоритетність крупніших підприємств відносно втрати прибутків і, особливо, робочих місць.

На розвиток туризму впливають як позитивні, так і негативні фактори, які пов'язані з політичною та соціально-економічною ситуацією в країні і в світі в цілому. Експертами в сфері туризму було запропоновано низку рекомендацій щодо поліпшення відпочинку як для громадян України, так і для іноземних туристів. Зокрема, пропонується такий ряд заходів [4]:

- створення програми лояльності «Турист України», подорожуючи, відвідуючи різні туристичні місця, українці та іноземці матимуть змогу накопичувати бали і отримувати різноманітні знижки; розробити програму «Все включено» в готелях на півдні України;
- страхувати туристів, які користуються послугами туроператорів;
- просити владу, щоб та допомогла скасувати ПДВ для чартерних рейсів.

До кризи COVID-19 туризм в Україні перебував у стані покращення після значного занепаду, пов'язаного з подіями 2014 року. Київ, Одеса та Львів є найрозвинутішими туристичними дестинаціями з точки зору ланцюжка формування вартості туристичних послуг, управління дестинацією та популярності для переважної більшості міжнародних туристів [5].

Ключові міжнародні ринки українського туризму: сусідні країни — Молдова, Білорусь, Польща, Туреччина; Міжнародна доля українського туризму лише частково залежить від сусідніх країн. Туризм України має високий потенціал розвитку в таких продуктах, як тури вихідного дня та діловий туризм, а також в області природних і культурних ресурсів (наприклад, гастротуризм, сільський туризм, медичні заклади/центри

оздоровлення), однак через відсутність ефективного управління галуззю, неправильне статистичне охоплення та неконкурентність на міжнародному ринку її розвиток суттєво гальмувався.

Пов'язана з туризмом економіка в Україні залежить здебільшого від внутрішнього туризму, а також внутрішньої складової виїзного туризму. При цьому в'їзний потік із-за кордону формує трохи більше третьої частини усієї економіки національного туризму. Спираючись на оцінки Державної служби статистики України, працевлаштування у сфері туризму складає щонайменше 700–900 тис. робочих місць, що є результатом взаємодії сектора розміщення та кейтерингу з такими галузями, як мистецтво, розваги та рекреаційні заходи, де працює близько півмільйона людей. І це без урахування сильного транспортного сектора й інших складових економіки туризму [6].

Безумовно, зараз відбувається підйом внутрішнього туризму. Адже на тлі пандемії майже всі країни «не хочуть бачити» українських туристів. Крім хіба що Туреччини, Єгипту, Албанії чи Хорватії. Але дедалі більше клієнтів турфірм говорять про невідповідність ціни та якості послуг на українських курортах. Тому для збереження туристичного сектора і подальшого його розвитку в Україні є важливим:

- формування конкурентоспроможної на міжнародному ринку системи маркетингу національного туризму, що здатна визначити заходи із швидкими результатами;
- покращення міжнародного туристичного іміджу;
- просування та комерціалізація провідних дестинацій з акцентом на продуктах ділового туризму (MICE) і турах вихідного дня;
- розробка системи планування та створення передумов для розвитку туристичних продуктів і підвищення капітальних інвестицій;
- капіталовкладення та інтенсивний розвиток туристичних продуктів;
- цифрова трансформація й онлайн-присутність будуть безперечно дуже важливими факторами, не лише через необхідність надання інформації споживачам і маркетинг, але і з точки зору організації та роботи різних фахівців у галузі туризму;

Можна припустити, що переважна кількість покращень в організації туризму будуть базуватися на організації віртуальних рішень і дистанційної роботи, а також на проведенні освітніх програм, які в багатьох країнах залишатимуться в режимі онлайн і після кризи COVID-19.

Висновки.

1. Туризм робить важливий внесок у національну економіку. Наслідки пандемії COVID-19 мають бути не такими болючими як в інших європейських країнах, оскільки обсяг міжнародної туристичної складової України в загальній економіці туризму є набагато меншою.

2. Головними факторами, які гальмують розвиток туризму в Україні, є несприятливість існуючих умов для підприємництва взагалі та туристичного

зокрема, недосконалість та застарілість інфраструктури. Основною проблемою розвитку туризму являється слабке фінансування з боку держави та відсутність необхідних інвестицій для розвитку туризму – як внутрішніх (через тривалу економічну кризу), так і іноземних (через несприятливий інвестиційний клімат).

3. Пандемією COVID-19 змусила туристичний бізнес шукати інноваційні шляхи розвитку та діяльності. Для того щоб туризм відновився після кризи, необхідно покращення сервісу, зокрема у сфері гостинності, та посилення інформаційної компанії, зокрема в мережі Інтернет.

Література.

1. Зануда А. Коронавірус: скільки втрачає туризм. BBC News Україна, 16 березня 2020. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-51870285> (дата звернення: 25.12.2020).

2. Романова А. П'ять порад, як рятувати український туризм під час пандемії. 13 березня, 2020 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://nv.ua/ukr/opinion/koronavirus-i-turizm-yak-ukrajini-vryatuvatiindustriyu-ostanni-novini-50075544.html>

3. Тимошенко Т. Мільйон працівників туристичної України можуть опинитися на вулиці. Дивись.info. 14 травня 2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://divys.info/2020/05/14/turyzm-pislya-karantynuyak-randemiya-vplynula-na-galuz-i-zminyla-yiyi/> (дата звернення: 25.06.2020).

4. Туризм в Україні: куди ідуть найбільше і які напрями потрібно розвивати. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://expres.ua/news/2017/10/05/265404-turyzm-ukrayini-kudy-yidut-naybilshe-naryamypotribno-rozvyvatu>.

5. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні Чернівці: Книги-XXI, 2012. С. 325.

6. Пестушко В.М. Український туризм у контексті глобалізації: сучасний стан і перспективи. Географія та основи економіки. 2015. С. 257.

*Чайковський Ілля Олександрович,
студента групи Т-31б
гуманітарного факультету
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
Науковий керівник:*

*Халайцян Володимир Петрович ,
кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри
образотворчого декоративно-прикладного мистецтва та технологій
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії*

ТУРИЗМ ТА ІННОВАЦІЇ ЯК СКЛАДОВА РОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

Постановка проблеми. Туризм, як сфера господарської діяльності, посідає вагомє місце в економічному житті України. Це підтверджують як нормативно-правові документи нашої країни, так і статистичні дані про обсяг наданих туристичних послуг та туристичні потоки за останні роки. Не зважаючи на певні досягнення в даній сфері на вітчизняних теренах, туризм ще не став вагомим чинником прискорення економічного зростання, підтримки зайнятості населення і наповнення бюджетів всіх рівнів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Незаперечним є той факт, що питання інновацій в туризмі виступає предметом дослідження українських учених. Питаннями впровадження і оцінки інновацій у туристичній галузі займаються Гуржій Н.М. Микитюк П.П. Миронов Ю.В., Новіков В.С. та інші.

Мета статті. Провести аналіз інновацій у сучасній сфері туристичного обслуговування.

Виклад основного матеріалу. Інновації – це нововведення, які ведуть до якісних змін в системі сфери туристичного обслуговування та переходу її до вищого стану розвитку. Інновації розробляються й впроваджуються в ході освітньої діяльності, а етапи, які проходить інновація від свого зародження до отримання нового результату – інноваційний процес. Впровадження інновацій в навчальний процес потребує системного, послідовного й цілеспрямованого управлінського впливу. Специфіка управління нововведеннями полягає у забезпеченні креативних підходів до вирішення стратегічних завдань. Відтак, з одного боку, необхідно стимулювати висунення якомога більшої кількості ідей, пов'язаних з інноваціями, забезпечити достатню свободу дій працівників інноваційного процесу, створити позитивні мотиви праці, а з іншого – необхідно здійснювати контроль за інноваційним процесом у межах стратегічного планування [1, с. 15].

Туристичний напрям навчальної діяльності є достатньо перспективним для введення інноваційних підходів до проведення занять, оскільки покликаний забезпечити підготовку мотивовано схильних до інновацій та фізично підготовлених фахівців. Здатність до якісної організації та проведення туристичної діяльності, пов'язана зі значними фізичними навантаженнями та

необхідністю швидкого прийняття нестандартних рішень в різноманітних ситуаціях професійної діяльності. Впровадження в навчальну програму графіків зустрічей з людьми які працюють у туристичній сфері, зокрема, власників туристичних агенств, допоможе краще засвоїти отримані знання, а походи та подорожі у межах області, країни або ж закордонні поїздки – набути нові професійні навички. Так само, потребує відповідної підготовки кадрів постійне оновлення технологій, діджиталізація процесів обміну інформацією, що позбавляє вербальну комунікацію суто інформативної функції, водночас посилюючи особистісний вплив. Найбільш цікавими, на наш погляд, інформаційними додатками що відповідають зазначеним тезам є:

- Супер-додаток для подорожей. Ідея використання супер-дodatку для подорожей з'явилася давно. Очікується, що вона стане трендом.

- Голосові помічники. Показник точності розпізнавання голосу і обробки мови становить більше 95%. На сьогоднішній день такі платформи як Google Home, Amazon Alexa і HomeHub від Apple дозволяють з легкістю «спілкуватися» з комп'ютерами. Це звичайна справа для десятків мільйонів людей по всьому світу.

- Роботи, чат-боти і автоматизація. Одним з найбільш яскравих прикладів цих туристичних тенденцій є Connie, робот-консьєрж мережі готелів Hilton. Інші готелі також йдуть в ногу з часом, встановлюючи інтерактивних роботів для виконання певних функцій – реєстрації туристів або подачі їжі і напоїв відвідувачам. Як, наприклад, робот Augga в сингапурському готелі M Social за проектом Філіпа Старка [2].

Інновація-продукт – нововведення в вигляді принципово нового або вдосконаленого продукту, які просуються в формі товару на ринок. Найчастіше впровадження нового продукту буває пов'язано з освоєнням або створенням нових ринків. В сфері послуг інноваціями є принципово нові або істотно удосконалені методи їх виробництва і надання (обслуговування), які не можуть бути забезпечені колишніми виробничими методами. Це туристські, банківські, консалтінгові послуги, інші сектора з орієнтацією на новіші інформаційні і комунікаційні технології. інновації можуть не тільки зберігати і удосконалювати технологічні і ринкові можливості фірм, але і, як не дивно, їх руйнувати. Так звані архітектурні інновації іноді вимагають заміни існуючих технологій і продуктів, а також ринково-споживчих зв'язків. Інновації, які створюють для існуючих технологій і продуктів нові ринку, призводять до появи іншій категорії споживачів і руйнують сформовані ринкові зв'язку.[3]

Використання маркетингових інноваційних технологій що відіграють одну з ключових ролей у сфері туристичних послуг, як відзначається в роботі [4, с. 222], розвивається за кількома напрямками. Перший – це випуск нових видів туристичного продукту. Другий напрямок – зміна в організації виробництва і споживання (застосування передових методів маркетингу та менеджменту). Третій напрямок – виявлення і використання нових ринків збуту продукції, а також використання нової техніки і технологій. Саме

останній напрямок заслуговує окремої уваги, тому що використання ІКТ приносить вагомий ефект для діяльності підприємств туристичної індустрії.

На сьогоднішній день інтернет є глобальним засобом комунікації який сильно зміцнив свої позиції у житті кожної людини. Все більш популярним стає інтернет-маркетинг, тобто просування товарів та послуг через інтернет мережу основна мета якого перетворити відвідувачів сайту в потенційних покупців та збільшити прибуток. У інтернет маркетингу є три важливі переваги над класичним маркетингом:

1. Інтерактивність. В інтернеті можна безпосередньо підтримувати зв'язок з клієнтами взаємодіяти з аудиторією і контролювати ситуацію.

2. Таргетування. Дозволяє виділити цільову аудиторію і показувати рекламу тільки їй.

3. Веб-аналітика. Допомогає зрозуміти які дії максимально ефективно допоможуть залучити більше відвідувачів які потім стануть покупцями [5].

Основною перевагою рекламних Інтернет-технологій є використання дворівневого підходу, коли окремо розміщується інформація про фірму, тобто її офіційний сайт, та рекламні зусилля спрямовані на її просування. Крім того, є доступ до такої інформації як відвідуваність сайту, його індекс цитування, рейтинг, кількість партнерів ресурсу в системі, що дає змогу оцінювати ефективність заходів за рахунок зворотного зв'язку із цільовою аудиторією [6, с. 461]. Комунікаційна модель Інтернету значно розширює можливості спілкування туристичних фірм зі споживачами адже перед тим як піти в ту, чи іншу туристичну агенцію ви можете відвідати її сайт або ж поспілкуватися з турагентами в онлайн режимі. Також можуть бути надані цікаві пропозиції про які вам повідомить туристичний агент у випадку відхилення усіх можливих пропозицій. Якщо ж у вас немає часу, але ви хочете отримати більш детальну інформацію про пропозиції які вам були надані, їх неодмінно надішлють вам на електронну пошту або мобільний додаток.

Висновки.

1. Роль маркетингових інновацій в туризмі з кожним роком все більше зростає. Туристична індустрія постійно прогресує і з'являються нові технології та підходи для залучення клієнтів та перетворення на постійних споживачів туристичного продукту. Постійний прогрес підвищує рівень конкурентоспроможності підприємств сфери послуг що позитивно відображається на зростанні пропозицій для споживачів.

2. Успіх туристичної компанії в Інтернеті залежить не стільки від уміння правильно подати себе, скільки від того, чи виявиться корисним її турпродукт для користувачів-клієнтів. Безпосередня взаємодія з клієнтами, пошук відповідних турів а також цікавих пропозицій, розвиток власного сайту та створення прогресивної рекламної кампанії, якісний сервіс, усе це та багато іншого допоможуть швидкому введенню інноваційних технологій за рахунок постійної потреби зацікавлення клієнта.

Література

1. Микитюк П.П. Інноваційний менеджмент : навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2007. 400 с.
2. Туризм: інноваційні рішення та прогнози. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://sfii.gov.ua/turizm-innovacijni-rishennya-ta-prognozi/>
- 3.Новиков В.С. Інновації в туризмі: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. Москва: Видавничий центр «Академія», 2007. 208 с.
4. Гуржій Н.М. Інноваційні технології в туристичній індустрії. Сталий розвиток економіки. 2013. №3. С.221-224.
5. З чого складається інтернет маркетинг. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://tilda.education/courses/marketing/internet-marketing-beginning/>
6. Миронов Ю.Б. Інтернет-технології в туризмі. Економіка: проблеми теорії та практики: збірн. наук, праць. Дніпропетровськ: ДНУ, 2004. Вип.194. С.461.

Шестопал Діана Андріївна,

студентка групи Т-41б

гуманітарного факультету

Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

Науковий керівник:

Мозолев Олександр Михайлович,

професор кафедри теорії і методики фізичної культури та валеології

Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

доктор педагогічних наук, професор

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ТА ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ

Постановка проблеми. У сучасному світі екологічний туризм набуває дедалі більшого поширення. Саме екологічний туризм з його багатими рекреаційними і пізнавальними особливостями покликаний сформуванати свідомість суспільства щодо охорони та раціонального використання природних багатств, чуйного ставлення до навколишнього середовища. Екотуристичні подорожі стають все популярнішими і організуються здебільшого на самодіяльному рівні, тому що збільшується прагнення населення до відпочинку на природі, який задовольняє їх психологічні і фізичні потреби. Саме такий відпочинок дозволяє найбільш ефективно стримувати процес впливу негативних явищ на свідомість людини.

Розвиток екологічного туризму може зробити значний внесок в покращенні економічно-соціального стану країни. За допомогою екотуризму можна поширити традиції різних національностей, зміцнити взаємну довіру, улагодити міжнаціональні відносини та обмін мандрівниками, удосконалити

умови розвитку внутрішнього туризму і надати країні більш привабливий імідж та конкурентоспроможність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методологічну основу дослідження різних аспектів розвитку екологічного туризму складають роботи вітчизняних та зарубіжних вчених. Теоретичні основи екологічного туризму розглянуто в працях таких вчених як: Е.И. Арсеньев, А.В. Бабкин, О.О. Бейдик, М.Б. Биржаков, В.І. Вишневський [1], О.Ю. Дмитрук [3], В.А. Ємельянов, О.Ю. Козловський [4], О.В. Міщенко [5] на інші. Праці зазначених вчених створюють цілісну теоретичну базу для функціонування сфери екологічного туризму, оскільки вони дають достатнє уявлення про сутність туризму, його види та роль у розвитку країни.

Історичні аспекти розвитку екологічного туризму вивчали: О.П. Гавриленко [6], Ю. В. Зінько, С.П. Кузик, О.О. Любіцева, Я.Б. Олійник, Н. М. Панченко, В.Г Піменов [2], Г.О. Сорокіна [7], А.І. Тарасенко, В.В. Храбовченко, В.В Худо та інші.

Мета статті. Розглянути понятійну категорію «екологічного туризм» в сучасній туристичній галузі. Дослідити історичні аспекти розвитку екотуризму, як сфери туристичної діяльності.

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній час існує багато різних тлумачень поняття «екологічний туризм», але зародження і розвиток припадає на 70-80 рр. ХХ століття. Вперше такий термін запровадив мексиканський еколог та економіст Гектор Цебаллос-Ласкурейн в 1980 році, коли туристи стали надавати перевагу відпочинку в лісах і відвідувань поселень різних народів, замість спекотного сонця і шумних міст. Він вважав, що екологічний туризм – це об'єднання мандрівки до незайманих людиною природних територій, з неодмінним їхнім дослідженням, разом із шанобливим ставленням і піклуванням до живої природи, культури навколишнього середовища, а також сприянням їх захисту [1].

Більша кількість різновидів туризму позитивно впливає на економічно-соціальний стан життя тих місцевостей, де процвітає, але може спричинити проблеми екологічного і антропогенного походження. Один лише різновид туризму, який не впливає на стан екології і не стає причиною до зміни природних зон туристичних територій, а навпаки, забезпечує відповідні умови для охорони і захисту всіх видів ресурсів природного значення, – це і є екологічний туризм, який стає важливим в сучасному світі. Екотуризм значно відрізняється від інших видів своїм продуктивним впливом на постійний розквіт природних територій, виражений у врівноваженості соціально-економічних, культурних та екологічних впливів туризму [2].

Будь-яка система – освітня, виробнича, виховна і т.д., включаючи й екологічний туризм загалом, будуються на певних фундаментальних засадах – принципах, які відображають її найбільш суттєві риси. Під принципами в загальному розуміється фундаментальне початкове положення, що впливає із сталих тенденцій, закономірностей існування і розквіту конкретної системи [3].

Екологічний туризм заохочує суспільство до пізнання навколишнього середовища, збереження екології, захисту природи у її первинному стані та зменшенні шкідливого впливу суспільства на живі організми. Принципи екотуризму можна поділити за певними ознаками тільки умовно, але учені поділяють принципи екотуризму на такі групи:

1. Загальнонаукові принципи базуються на узагальнених положеннях філософії, які вказують на найбільш головні ознаки реальної дійсності та дані знання на основі практики, що отримані у перебігу діяльності людини в процесі пізнання.

2. Конкретно-наукові принципи визначають особливості певної наукової області, науки. Зазвичай такі принципи утворюють методологічну основу певного дослідження.

3. Специфічними принципами екологічного туризму є:

- ознайомлення з територіями живої природи, а також з культурою і традиціями тих місцевостей;

- зменшення шкідливого впливу з наслідками культурно-соціального і екологічного типу на природне середовище, сприяння стійкого екологічного стану територій живої природи;

- здійснення захисту навколишніх територій та місцевого соціально культурного середовища;

- використання освітніх знань з метою пізнання екологічних утворень;

- здійснення впливів, які не шкодять для місцевого населення у реалізації туристичної діяльності, що сприяє для них стимулюванням до захисту екологічних територій природи [4].

Серед складників та особливих ознак екологічного туризму найголовнішими є такі, які цілком включають усі дійсні вподобання екомандрівників. Саме така класифікація розподіляє екотуризм на такі різновиди як:

1. Науковий туризм. У процесі такого різновиду екологічного туризму, його учасники проводять енергійну пошуково-наукову діяльність, яка очевидно поєднана з різноманітними поглядами в натуралістичній практиці.

2. Краєзнавчо-природний туризм. Такі різновиди мандрівок включають в себе пізнання природного середовища та культурної сфери.

3. Пригодницький туризм. Такий різновид туризму включає в себе всі мандрівки, поєднані з активними видами пересування та відпочинком на природних територіях, а також мандрівки, які засновані на отриманні незабутніх емоцій, оздоровлення організму та набуття майстерних навичок у спорті.

4. Мандрівки до природоохоронних територій та місць, де поєднується природа і культура [5].

Основи екологічного туризму почали зароджуватися ще у античні часи, коли кочівні народи завойовували нові території і тим самим вивчали особливості та культуру тієї місцевості. У стародавньому світі мандрівки організовувалися з метою пізнання навколишнього середовища та традицій

різних народів і країн. Мандрівки давніх греків та римлян у VI столітті до нашої ери здійснювались у Єгипет, який приваблював їх своєю культурою, архітектурою, історією та унікальними природними умовами. Багато видатних мислителів та мандрівників Давньої Греції у своїх виховних трактатах закликали народ до пізнання навколишнього середовища через спілкування з нею [6].

Новітній екологічний туризм, що сформувався у 80-х роках XX століття, відрізняється від тодішнього періоду такими особливостями:

- більшою поширеністю;
- упорядкованістю;
- професіональністю.

У 80-ті роки минулого століття найбільш популярним була організація туристичних клубів, секцій та гуртків. Їхня кількість перевищувала кількох тисяч на території України. Зазвичай їх організовували у промислових підприємствах і навчальних закладах, які деякі з них функціонують до сьогоднішнього часу. Саме тоді було запропоновано термін «екологічний туризм» [7].

Висновки.

1. На сьогоднішній день існує дуже багато визначень поняття «екотуризм», але все ж таки виокремлюють одне більш ширше визначення екологічного туризму – це мандрівка, яка передбачає дбайливе ставлення до навколишнього середовища по відношенню до незайманих природних територій, з метою ознайомлення і отримання задоволення від краси природи і культурних пам'яток, яка позитивно впливає на збереження усього живого, надає позитивний ефект на природне середовище, а також забезпечує ініціативний економічно-соціальний внесок тутешніх мешканців і одержання ними переваг від такої діяльності.

2. У наш час виділяють такі головні різновиди екологічного туризму: науковий, краєзнавчо-природний, пригодницький, мандрівки до природоохоронних територій та місць, де поєднується природа і культура. Серед основних принципів екологічного туризму виокремлюють такі: загальнонаукові, конкретно-наукові, специфічні. Основні принципи включають в себе ряд ознак екотуризму, який викликає в суспільства почуття єдності та взаємодії з природним середовищем. Саме під час мандрівок людина має можливість наблизитись до живої природи, відчути її, ознайомитися з особливостями існування місцевого населення, його традиціями та звичаями.

3. Аналізуючи історичні аспекти виникнення екологічного туризму можна стверджувати, що даний вид туризму бере початок ще з античних часів і його розвиток триває по сьогодні. У багатьох країнах світу екотуризм розвивався по різному і набував популярності стрімкими темпами порівняно з іншими видами туризму.

Література.

1. Вишневецький В.І. Екологічний туризм. Київ: Інтерпрес ЛТД, 2015. 140 с.

2. Піменов В.Г. Розвиток екологічного туризму в Україні: основні поняття, проблеми, сучасний стан. Вісник ХДАК. 2018. Вип. 52. С. 198–208.
3. Дмитрук О.Ю. Екологічний туризм: сучасні концепції менеджменту і маркетингу Навчальний посібник. Київ: Альтерпрес, 2004. 192 с.
4. Козловський О.Ю. Екологічний туризм: навч. посіб. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 202 с.
5. Міщенко О.В. Теоретичні основи визначення сутності екологічного туризму Вісник Волинського. нац. ун-т ім. Л. Українки. Географія туризму. Вид-поліграф. центр «Волинський ун-т», 2010 . с. 155-160.
6. Гавриленко О.П. Екогеографія України: навч. посібник. Київ : Знання, 2008. 646с.
7. Сорокіна Г.О. Екологічний туризм : навч. посіб. Луганський. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. Луганськ : Вид-во ДЗ “ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2013. 206 с.

***Шоробура Інна Михайлівна,**
ректор Хмельницької-гуманітарно-педагогічної академії,
доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України*

ТУРИЗМ ЯК ЗАСІБ ОЗДОРОВЛЕННЯ ТА ФІЗИЧНОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ СТУДЕНСЬКОЇ МОЛОДІ

Постановка проблеми. Виховання здорового молодого покоління – одне з пріоритетних завдань вищих навчальних закладів України. Сьогодні успішне оволодіння вищою освітою можливе лише за умови достатньо високого рівня здоров'я, розвитку фізичних якостей, позитивного ставлення до фізкультурно-спортивної діяльності. Останнім часом спостерігається стійке погіршення стану здоров'я населення, зокрема молоді. У вищих навчальних закладах кількість підготовчих та спеціальних медичних груп зростає. Зниження рівня здоров'я і фізичної працездатності у студентській молоді є наслідком значного психоемоційного навантаження, порушень гігієнічно обґрунтованого режиму дня і харчування.

Оздоровчо-спортивна діяльність є однією з найдоступніших і наймасовіших форм рекреації. Її роль буде постійно зростати, зважаючи на об'єктивно зумовлене характером розвитку сучасного суспільства, зменшенням фізичної активності людей, а також обмеженнями викликаними пандемією COVID-19 [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання формування здорового способу життя розкрито у наукових працях Г. Грибана, Є. Захаріної, Т. Круцевич, Г. Лещенко, О. Куця, А. Цьося та ін. Різні аспекти організаційно-методичних основ спортивно-оздоровчого туризму та його зв'язок з фізичним

вихованням відображено в працях Л. Божко, О. Мозолева, А. Кухтій, О. Підлужняк, І. Шемчак І. та ін.

Мета статті. Розкрити значення туризму у системі оздоровлення та всебічного фізичного вдосконалення студентської молоді.

Виклад основного матеріалу дослідження. Оздоровчо-спортивний туризм передбачає подолання маршруту активним способом, покладаючись лише на власні сили, реалізуючи вміння і навички пересування пішки, на лижах, плавання на плотах і човнах, їзди на велосипеді тощо [6]. Долаючи перешкоди, турист залишається фізично активним протягом усього походу. У туристичному поході студент виконує сукупність фізичних і технічних дій, які є загальноприйнятими в методиці фізичного виховання, але значно ширші, різноманітніші і природніші за своїм змістом.

Щодо оздоровчої функції туризму, то будь-яка рекреаційна діяльність (у тому числі й туризм) спрямована на відновлення функцій організму. Тому до всіх видів і форм туризму цілком застосоване визначення «оздоровчий». Відмінність між ними полягає лише у тому, яким чином відбувається оздоровлення. У цьому випадку оздоровлення учасників здійснюється шляхом зміни виду діяльності та дозованих фізичних навантажень, за допомогою взаємодії з природним середовищем протягом усєї подорожі, загартовування та адаптації до незвичних умов, нормального, повноцінного харчування.

Метою оздоровчих (рекреаційних) походів є відновлення фізичних і психічних сил людини. Саме активна форма пересування на екологічно чистій території може здійснювати значний оздоровчий ефект. Як здоров'язберігальна діяльність оздоровчо-спортивний туризм розв'язує проблеми здорового способу життя [5, 6].

Заняття спортивно-оздоровчим туризмом вимагає певних теоретичних і технічних знань і умінь. Разом з тим заняття туризмом дає можливість виховувати і вдосконалювати певні особистісні якості людини. Одна з найважливіших сторін підготовки туриста – теоретична підготовка. Як і в будь-якому виді спорту, вона охоплює широке коло питань, у тому числі проблеми навчання і тренування, контролю за навантаженнями, надання невідкладної медичної допомоги, основи педагогіки, психології, конфліктології тощо. Особливість теоретичної підготовки туристів полягає в тому, що вона тісно пов'язана з засвоєнням певного обсягу знань з географії, краєзнавства, топографії.

В туризмі, як і в інших видах спорту, досягнення високих результатів неможливе без постійного фізичного вдосконалення, що є основним змістом тренувань і, разом з тим, нерозривно пов'язана із зміцненням і загальним підвищенням функціональних можливостей організму [4].

Усі види оздоровчо-спортивного туризму відповідають сутності збереження здоров'я. Вони забезпечують активні соціальні контакти з природними ресурсами, сприяють розвитку пізнавальної та рухової діяльності, корисному проведенню відпочинку, покращенню фізичного й психічного стану в цілому. Залучення якнайбільшої кількості молоді до занять

оздоровчо-спортивним туризмом допоможе в збереженні здоров'я студентства [2]. Заняття туризмом загалом позитивно впливають на розвиток фізичних якостей студентів, проте різні види туризму мають неоднаковий вплив на них. Так, швидкість, спритність і швидкісно-силові якості найбільше покращуються під впливом занять велосипедним туризмом, сила – водним туризмом, гнучкість – пішохідним [6].

За комплексом природних умов і ресурсів Україна має всі можливості для розвитку найрізноманітніших видів активного відпочинку. В нашій державі поєднуються багаті природні ресурси, що можуть використовуватися для збереження і покращання здоров'я населення, подовження тривалості життя: сприятливий клімат лісів, лісостепу і степу, гірських і приморських місцевостей, унікальний мікроклімат соляних шахт, багатий спектр природних мінеральних вод, лікувальні грязі, озокерит, тощо. Кожен регіон України має свої природні, історико-культурні особливості, що обумовлюють розвиток різноманітних видів туризму [3].

Піші походи проводяться практично у всіх кліматичних зонах та регіонах України. Їх привабливість і головна відмінна особливість у тому, що вони доступні і корисні кожній людині, незалежно від віку і фізичного розвитку, надають більшу свободу у виборі маршруту відповідно до естетичних, пізнавальних та культурних потреб учасників подорожі. Пішохідний туризм – це форма активного фізичного відпочинку, що в найбільшій мірі дає можливість побачити красу навколишньої місцевості, відчуті єдність з природою, отримати оздоровчий ефект від подорожі [2].

Головна особливість пішохідного туризму полягає в тому, що він, на відміну від більшості інших видів туризму, не потребує відносно великих матеріальних витратків, бо розвивається в навколишньому природному середовищі і не вимагає значних капіталовкладень для підготовки спеціальних споруд, аби задовольнити потреби туристів [5].

Велосипедний туризм привабливий перш за все завдяки своїй високій мобільності. З усіх існуючих типів велосипедів найбільш придатними для туризму є спортивно-туристські і гірські велосипеди. Велосипед повинен бути добре підготовлений до тривалої подорожі: перевірені і відрегульовані всі вузли, визначена оптимальна висота руля, перевірена зручність сидла. Велосипед додатково оснащується надійними переднім і заднім багажниками [4, 5].

Дуже привабливий вид туризму водний. Серед водоймищ, якими подорожують туристи – бурхливі гірські і спокійні рівнинні річки, озера і моря. Різноманітні плаваючі засоби – дерев'яні і пластмасові човни, надувні човни розбірні байдарки, катамарани, плоты на надувних елементах тощо. На рівнинних річках із повільною течією, озерах, водосховищах, у прибережній морській зоні доцільніше використовувати веслові човни, туристські байдарки, каное, тобто судна, що забезпечують необхідну швидкість руху за допомогою активного веслування. Надувні човни, катамарани, плоты використовуються частіше на річках передгір'їв і гірських річках. На цих

суднах веслування застосовується в основному як засіб керування і маневрування, а швидкість руху забезпечується течією. Турист-водник має бути забезпечений індивідуальними рятувальними засобами [4].

Необхідною умовою для участі в зимових подорожах є добра переносимість холоду, здатність в умовах постійно низьких температур не втрачати робочі форми і, що не менш важливо, психічної рівноваги. Такі головні вимоги до туриста-лижника. Будь-який зимовий похід – це не тільки досягнення певних спортивних, красназавчих або наукових цілей, а й постійне подолання несприятливого впливу природного середовища [4].

Висновки. Максимальний оздоровчий ефект від занять туризмом спрямований на вдосконалення фізичної підготовки і може бути досягнутий за умови, що характер і міра фізичного навантаження відповідатиме стану здоров'я, віковим та індивідуальним особливостям студента. Фізична підготовка повинна базуватись на принципах різнобічності, систематичності, послідовності, безперервності, циклічності, спеціалізації.

Туристична діяльність студентської молоді забезпечить залучення якнайбільшої кількості студентів до активно-пізнавального процесу і створить позитивне навчально-виховне середовище. Формування навичок здорового способу життя є необхідною умовою всебічного розвитку, самовдосконалення та самореалізації сучасного студента.

Література

1. Mozolev, O., Shorobura, I., Zdanevych, L., Hutsal, L., Marusynets, M., & Kravchuk, L. (2020). Influence of Physical Fitness of Students on the Quality of Leisure Organization in a Sports and Health Tourism. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*, 12(2), 117-131. <https://doi.org/10.18662/rrem/12.2/269>
2. Божко Л.Д. Молодіжний та студентський туризм: сучасні тенденції розвитку. *Культура України*. 2017. № 58. С. 166–175.
3. Карюк В.І. Інноваційна складова привабливості туризму в Україні. *Держава, регіони, підприємництво: інформаційні, суспільно-правові, соціально-економічні аспекти розвитку: матеріали міжнародної конференції (м. Київ, 21-22 листопада 2019 р.)*. Київ: Університет «КРОК», 2019. С. 701–704.
4. Кухтій А.О. Спортивно-оздоровчий туризм. Режим доступу: <http://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/21585>
5. Підлужняк О.І., Шемчак І.А. Вплив занять туризмом студентів вищих навчальних закладів на формування здорового способу життя. Режим доступу: <http://infotour.in.ua/pidluzhnyak.htm>
6. Чепелюк А.В., Щербанік Х.О. Особливості туризму як засобу фізичної активності студентів вищих навчальних закладів. Режим доступу: [file:///C:/Users/user/Downloads/VchdpuPN_2016_136_53%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/VchdpuPN_2016_136_53%20(2).pdf)

*Щитина Юлія Олександрівна,
Студентка групи Т-41б гуманітарного факультету
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
Науковий керівник:*

*Мозолев Олександр Михайлович
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри теорії і методики
фізичної культури та валеології
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії*

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ПОЯВИ ТА РОЗВИТКУ РЕЛІГІЙНОГО ТУРИЗМУ

Постановка проблеми у загальному вигляді. Релігійний туризм та паломництво в світі користується значним попитом та популярністю. Велика частка населення світу є віруючими людьми. До найважливіших місць паломництва приїжджають мільйони туристів. Релігійний туризм дає можливість пізнавати культури і нації, допомагає підкреслити своєрідність їх туристичних регіонів.

Паломництво є світовим культурним явищем і має давні традиції, які відіграли величезну роль у становленні і розвитку місцевих та світових культур. Бажання зцілитися від фізичних і духовних недуг, помолитися за рідних і близьких, знайти сенс життя, отримати духовні дари, прийняти знак від світу, є одними з причин здійснення паломництва.

Аналіз досліджень та публікацій. Проблема релігійного туризму як історико-суспільного явища розкривається в дослідженнях українських та іноземних науковців. Історичні основи виникнення та розвитку релігії розглянуто в працях Т. Божук, Н. Вояківської, А. Каждана, С. Ковальова, Я. Ленцмана, В. Лубського, А. Рановича, Б. Савчук та інших.

Метою статті є аналіз теоретичних основ появи та розвитку релігійного туризму.

Викладення основного матеріалу дослідження. Для більш глибокого розуміння змісту релігійного туризму необхідно розглянути його основні течії та історію їх виникнення. Найбільшими течіями є християнство (православ'я, католицизм, протестантизм), буддизм та іслам.

Зародження християнства відбулося на території сучасної Палестини в I ст. н. е. Засновником прийнято вважати Ісуса Христа. Це найбільша релігія світу. Майже 500 мільйонів віруючих поділяють цей світогляд [1, с. 123]. Щодо історичної періодизації процесу виникнення християнства, то він, звичайно, як і всякий історичний процес, має свої етапи розвитку. Існують і різні погляди на тривалість та зміст цих періодів. Деякі дослідники історії християнства вважають, що було допауліанське і пауліанське християнство [3, с. 97].

Український дослідник історії християнства П.З. Козик викладає ґрунтовну концепцію, згідно з якою в процесі формування цієї релігії слід розрізняти етапи початковий, первісний (друга половина I ст. н.е.), потім – раннє християнство (з кінця I до початку IV ст.) і як завершення формування християнства – церковне, Нікоцареградське, Вселенське християнство.(IV-VII ст.) [7, с. 65].

Християнство охоплює три головні напрямки – православ'я, католицизм, протестантизм. Православ'я є одним з основних відгалужень у християнстві, що офіційно оформилося на території Візантії після розколу церкви в 1054 р. на Східну та Західну. Має мільйони послідовників, переважно в країнах Східної Європи, Близького Сходу. Отриманий у IV ст. статус державної релігії узалежнив його від імператорської влади зробив певним прихильником традиційних обрядів і культу. Православ'я не має єдиного церковного центру, проте православ'я має свої національні особливості: кожна з церков виробляє свою традицію, має свої свята.

Православ'я визнає хрещення, причастя, миропомазання, сповідь, шлюб, священство і богослужіння. Перші православні центри, які згодом стали контролювати діяльність віруючих на великих територіях, поставали як самостійні церковні утворення. З розпадом Римської імперії вони сформувалися в Александрії, Антіохії, Константинополі та Єрусалимі. Відцентрові сили, що діяли у Візантії, прискорили ослаблення взаємозалежності між цими територіями, внаслідок чого кожний церковний центр став самостійним у православному світі. З часом православні церкви виникли і в інших регіонах, здобуваючи самостійність у релігійно-церковному житті. Православне духовенство поділяється на дві категорії: чорне (ченці), що може обіймати вищі церковні чини, і біле – одружені парафіяльні священники [2, с. 114].

Католицизм як один з головних напрямів у християнстві остаточно сформувався внаслідок першого великого розколу (поділу церков) у християнстві в 1054 р. Поширений він переважно у Західній (Франція, Бельгія, Італія, Португалія) та Східній (Польща, Чехія, Словаччина, Угорщина, Литва, частково Латвія і західні області України) Європі, в більшості країн Південної Америки; його сповідує майже половина віруючих Північної Америки. В Азії, Африці також є католики, але вплив католицизму тут незначний. Він має багато спільного з православ'ям і водночас відрізняється від інших напрямів у християнстві системою віровчення, культу, своєрідним пристосуванням до стрімкої зміни соціальної діяльності і нової релігійної свідомості.

Дуже важливим у католицизмі положення про особливу роль духовенства, за яким людина не може заслужити Божої милості самостійно, без допомоги духовенства, яке має значні переваги перед мирянами і повинно володіти особливими правами та привілеями. Духovenство має особливі права на причастя. Якщо миряни причащаються лише "тілом Божим" (хлібом), то духовенство – його кров'ю (вином), що підкреслює його особливі заслуги перед Богом. Зокрема, католицьке віровчення забороняє віруючим читати

Біблію, оскільки це є винятковим правом духовенства. Католицизм вважає канонічною лише Біблію, написану латинською мовою, якою не володіє переважна частина віруючих [3, с. 45]

Протестантизм – це одна з релігійних течій, пов'язана з реформацією. Більшість церков і деномінацій у протестантизмі поділяє загальні віросповідні принципи християнства. Всупереч претензіям церкви на посередницьку роль між Богом і людиною, протестантизм оголосив особисту віру єдиним шляхом спасіння, Біблію – єдиним джерелом відвертості, спростувавши необхідність священних переказів. Через таку ідею закладено основи демократизму церковного життя, вбрання церков спрощено, богослужіння зведено до проповідей, молитов, співу; залишено два християнських таїнства (хрещення та причащення). Які вважаються тільки обрядами, поклоніння святим, іконам та мощам відкинуто.

Протестантизм поширений на всіх континентах, особливо в Північній Америці та Європі. В світі сьогодні близько 600 млн. протестантів. З другої половини ХХ ст. динамічно розвивається в Східній Азії, Південній Африці, Латинській Америці. Щороку їх чисельність зростає на 3,3% [4, с. 67].

Буддизм – це найдавніша зі світових релігій. Зародився він в VI-V ст. до н. е. в Індії і поширився в Південній, Південно-Східній і Центральній Азії та на Далекому Сході. Існують громади послідовників в Америці, Європі (в т. ч. і в Україні). Нині в світі близько 400 мільйонів буддистів і близько 1 мільйона ченців. Засновником буддизму вважають мудреця з племені Шак'їв – він же Будда (просвітлений, пробуджений), людина яка досягла найвищої межі духовного розвитку, перейшла від споглядального стану свідомості до пробудження.

Буддизм можна вважати і як філософію, і як релігію, і як спосіб життя, і як культурний комплекс [4, с. 144]. Якщо вірити проповідям які пропонує нам історія, то Будда проголосив основи буддистського врівнення. Насамперед це вчення про «Чотири святі істини» та «Благородний восьмиступеневий шлях». Перша істина «жити – значить страждати». Друга – «причина страждань – бажання». Третя – «для звільнення від страждань необхідно позбавитись від бажань». Четверта істина стверджує: «є шлях до припинення страждань». Це – благородний восьмиступеневий шлях (вісім сходинок):

- 1) Праведні знання (знання цих чотирьох благородних істин);
- 2) Праведні прагнення (виявляти співчуття до всього живого);
- 3) Праведна мова (не брехати, не зводити наклепів, не вживати грубощів та неправдивих свідчень);
- 4) Праведна поведінка (не вбивати, не красти, не перелюбствувати, не обманувати, не вживати вина);
- 5) Праведний спосіб життя (жити за принципами безкорисливості);
- 6) Праведні зусилля (зусилля, які спрямовують до добра і віддаляють від зла);
- 7) Праведна концентрація (самоаналіз);

8) Праведне самозаглиблення (медитація, раджа-йога, яка сприяє духовній концентрації і робить тіло невіддільним від духу).

Метою буддизму є – нірвана (заспокоєння, звільнення від свого «Я», загасання емоцій). Отже, найважливішим у вченні Будди його прихильники вважають те, що він відкрив сутність буття як страждання і водночас показав людям шлях звільнення від фізичного та морального болю і спасіння [5, с. 86].

Іслам, як християнство і буддизм, належить до числа світових релігій.

Іслам – наймолодша світова релігія. Виникла у VII ст. в Аравії і багато в чому визначила ідейне і культурне життя більшої частини населення Азії, Африки і частково Європи. Характерною ознакою ісламу є його роль як культурного і соціального регулятора суспільства, де всі сторони життя людини регламентуються релігією. Поява ісламу стала подією в світовій історії. Він виявився ідеологічним вираженням багатьох глибинних процесів, що відбувались не лише в Аравії, а й по всьому Близькому Сході, і дав поштовх їх розвитку, дав людям нові ціннісні орієнтири, нові надії, а панівним колам – нову ідейну зброю для збереження своєї влади.

Народження ісламу в Аравії було викликане не тільки загальноісторичними причинами, а й реальним ходом духовної і соціальної історії Аравійського півострова. В цей час тут відбувалася зміна епох. Розпадалися стародавні держави, рушилися численні тривалі зв'язки, послаблювалася традиційна транзитна торгівля, з'являлися нові соціальні шари. Під впливом християнства та іудаїзму формувалися релігійні уявлення. В цей час виникають нові форми духовного та суспільного життя, формується єдина арабська мова, активно йде процес етнічної та культурної консолідації арабів [6, с. 73].

Релігійна подорож – найдавніший вид туризму, що має глибокі історичні корені. Найперші, відомості про подорожі з культовою метою належать чи не до періоду Античності. Давні греки і римляни відвідували святині і храми. Туристи, які відвідували релігійні центри, повинні були дотримуватися відповідних норм поведінки, щоб не ображати почуттів відвідувачів певного храму. Тобто поведінка, одяг туриста за встановленими нормами майже не відрізнялися від вигляду паломника.

Релігійний туризм – це певний вид діяльності, під час якого надаються послуги і потреби туристів, які прямують до релігійних центрів і місць поклоніння, що знаходяться поза їх звичним місцем проживання. Основною силою що рухає релігійний туризм – є екскурсійне відвідання не тільки відомих культових об'єктів певної релігії, а й пізнання інших релігійно-культових традицій регіонів і також культурологічна мотивація [9, с. 341].

У релігійному туризмі прийнято виокремлювати два напрями діяльності – релігійний, пов'язаний з участю у подіях релігійного життя, що здійснюються за допомогою екскурсій, і паломницький, як подорож з метою відвідування святинь і святих місць. Найвідоміші християнські релігійно-паломницькі святині сконцентровані переважно в Європі (Греція, Італія, Росія, Франція, Німеччина, Болгарія, Румунія, Іспанія, Португалія, Сербія, Грузія, у тому числі

й Україна), а також Азії (Ізраїль, Туреччина, Йорданія, Сирія та ін.). Серед найбільш відомих світових паломницьких центрів є міста Єрусалим, Віфлеєм, Назарет, Дамаск, Стамбул, Париж, Лурд, Фатіма, Барі, Рим, Москва, Санкт Петербург, Печери Псковські, Дивеєво, Ченстохова, Салоніки, Тбілісі, Свята Гора Афон, г. Синай (Єгипет), о. Валаам, Соловецькі острови тощо [8, с. 269].

Висновок. Релігійний туризм – це подорож мандрівника з метою не тільки побачити культовий об’єкт поклоніння, а й досягнути очищення і таким чином здобути духовну цілісність Релігії є складними духовними утвореннями. Однією з історичних місій релігії, що набуває в сучасному світі все більшої актуальності, є формування відчуття єдності людського роду, значущості неперехідних загальнолюдських моральних норм і цінностей.

Література:

1. Ранович А.Б. Первоисточники по истории раннего христианства. Античные критики христианства. Москва: Политиздат, 1990. 340с.
2. Ленцман. Я.А Происхождение христианства. Москва: Ан. СРСР, 1958. 270с.
3. Лубський В. І., Лубська М. В. Історія релігій. Київ: Центр навч. літ-ри, 2004. 694с.
4. Лешан. В.Ю. Основи релігієзнавства: Підручник. Чернівці: Рута, 2005. 304с.
5. Кочетов А.Н. Буддизм. Изд. 2-е. Москва: Наука, 1983. 176 с.
6. Горбаченко Г.Г. Религия и культура. Ммсква: КДИК, 1996. 236 с.
7. П.З. Козик. Ранне христианство вигадки і дійсність. Київ: Вища шк., 1987. 111 с.
8. Любіцева.О.О. Туризмознавство: вступ до фаху : підручник Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 335 с.
9. Мальська М.П. Міжнародний туризм. Міжнародний туризм і сфера послуг: Підручник. Київ: Знання, 2008. 661 с.

*Янков Сергій Володимирович,
старший викладач кафедри філософії,
соціально-гуманітарних наук та фізичного виховання
Хмельницького університету управління
та права імені Леоніда Юзькова*

ЗНАЧЕННЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я ТА ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Постановка проблеми. Сучасний ритм життя вимагає від людини все більшої фізичної активності і професійної продуктивності. З кожним роком збільшуються навантаження, які лягають на плечі молодих фахівців, поширюється коло професійних завдань, які потребують вирішення. Все це

вимагає більш високого рівня фізичного досконалості, яке має досягатися за допомогою занять фізичною культурою.

Аналіз досліджень і публікацій. Питання педагогічної, культурологічної і соціологічної точок зору щодо формування фізичної культури як суспільного явища та фактору виховання особистості вивчали І.М. Биховська, М.В. Видрін, Н.Н. Визитей, Л.І. Лубишева, В.П. Лук'яненко, О.Г. Гладошук, Л.П. Матвєєв, О.А. Мільштейн, Г.М. Соловйов, В.І. Столяров, С.А. Захаріна та інші.

Мета статті – розкрити значення фізичної культури і спорту для здоров'я та гармонійного розвитку студентської молоді.

Виклад основного матеріалу. Значення фізичної культури і спорту для здоров'я, розвитку і загального стану людини важко перебільшити. З ранніх років батьки, педагоги, засоби масової інформації – радіо і телебачення – вселяють дитині унікальну корисність фізичної активності і спонукають дітей активно займатися спортом. У цьому віці заняття спортом проходять, як правило, під наглядом досвідчених тренерів і фахівців, що стежать за правильним і гармонійним розвитком організму. У шкільному віці цю роль в основному виконують вчителі фізичної культури в школі.

Однак з'явилися такі бар'єри поширення фізичної культури, як недолік фінансування, малорухливий спосіб життя, карантинні обмеження викликані пандемією COVID-19. Все це перешкоджає реалізації освітніх стратегій молоді в плані фізичної досконалості. Особливо актуальна ця проблема для студентів, так як в цей час, в цьому віці формуються і закладаються основи здорового способу життя, а фізичне виховання не завжди є пріоритетним напрямком. У той же час величезна навчальне навантаження на студентів, що часто шкодить їх загальному фізичного і психічного стану, а це може особливо негативно позначитися на процесі формування особистості. Тому, на наш погляд, необхідно розглянути поняття фізичної культури, як сукупність фізичного розвитку студента, стану його здоров'я і психіки і власне «фізичної культури» як складової культурного розвитку особистості.

До 16-17 років самосвідомість людини ще не сформована. Тому саме в цьому віці заняття спортом сприяють всебічному розвитку індивіда. Позитивним аспектом є і те, що спорт сприяє розвитку комунікабельності, позбавляє від комплексів і розкріпачує; фізичні навантаження, активний рух дуже благотворно позначаються на успіхах в розумовій праці студентів. Разом з цим приходиться і необхідність самостійної оцінки своїх фізичних можливостей і, відповідно до цього, реально розраховувати свої сили [1].

Предмет фізична культура, який викладається в коледжах та закладах вищої освіти, формує ще один пласт в загальному фізичному стані людини, його здоров'я, фізичної підготовленості і фізичну досконалість. Заняття фізичною культурою – це, перш за все, профілактика різних захворювань і в першу чергу гіпертонії та ішемічної хвороби серця. Ці хвороби, часто спостережувані у фахівців технічного профілю, вимагають тривалого лікування. Але, на жаль, воно не завжди веде до одужання. Значно великий

ефект дає їх профілактика. В процесі заняття фізичними вправами підвищується працездатність. Про це де свідчить зростаюча здатність людини виконувати велику роботу за певний проміжок часу. З наростанням працездатності в стані м'язового спокою зменшується частота серцевих скорочень. Людина починає більше працювати, але при цьому менше втомлюється. Відпочинок і, перш за все сон використовується організмом повністю [2].

Майбутня професійна діяльність студентів, як правило, вимагає наявності хорошої фізичної форми і відмінним здоров'ям. А домогтися цього можна, регулярно займаючись спортом і фізичною культурою. Значимість фізичної підготовленості людини, обумовлена специфікою професійної діяльності, але в будь-якому випадку заняття фізичною культурою і спортом дає людині не тільки відчуття фізичної досконалості, але і надає йому сили і формує його дух, піднімає рівень моральних якостей, формує такі професійно необхідні якості як цілеспрямованість, відповідальність, вміння співпрацювати в команді тощо.

Спорт і фізична культура – це не тільки здоровий спосіб життя – це взагалі нормальна здорового способу життя, яка відкриває все нові і нові можливості для реалізації сил і талантів. Це шлях, на який вступає зі здоровим глуздом, для того щоб прожити їм життя було б плідною, приносила радість йому самому і оточуючим.

Заняття спортом та фізичне удосконалення студентів можливе за умови наявності достатнього часу для дозвілля. Адже дозвілля для молоді, особливо студентів, є пріоритетною цінністю, під час дозвілля реалізується багато соціокультурних потреб особистості. Саме на дозвіллі людина проявляє себе як вільна індивідуальність. Однак в реальній практиці частина студентів, неправильно оцінюючи роль фізкультурних знань як важливого фактору збереження та зміцнення здоров'я, віддають перевагу пасивним формам дозвілля, оскільки володіють слабкою орієнтацією на рухову діяльність, зв'язану зі зміцненням здоров'я, та недооцінюють роль фізичної культури як чинника духовного розвитку [3, 4].

Фізичне вдосконалення може базуватись лише на особистісному та індивідуальному підході, з урахування фізичних можливостей кожного студента. У вищих навчальних закладах фізичне вдосконалення студента має на меті розвиток таких складових, як сила, швидкість, витривалість, спритність, гнучкість.

Кожна розсудлива людина хоче прожити своє життя довго і щасливо. А ось здоров'я не купиш і не отримаєш в дар. І ніякої інтернет – магазин подарунків в цьому не допоможе. Тому потрібно робити все, щоб зберегти його, поки не стало, занадто пізно. Звичайно внаслідок неправильного способу життя у людини з'являються нервові розлади, різні хвороби, проблеми на роботі і вдома. Але ж потрібно просто задуматися: чи можливе ми робимо для збереження свого здоров'я? Адже часто походів до лікаря можна уникнути, якщо правильно вибудувати свій стиль життя.

Висновки.

Отже, фізична культура і спорт у навчально-виховному процесі коледжів та вищих закладів освіти виступають як засіб соціального становлення майбутніх фахівців, активного розвитку їхніх індивідуальних, професійно значимих якостей для досягнення фізичної досконалості.

Список використаних джерел:

1. Глагошук О.Г. Педагогічні умови вдосконалення культури зміцнення здоров'я студентів в системі фізичного виховання у вищому навчальному закладі. Київ, 2013. С.18-24.
2. Футорный С.М. Двигательная активность и ее влияние на здоровье и продолжительность жизни человека. *Физическое воспитание студентов*, 2011. №4. С. 79-83.
3. Захаріна Є.А. Організація процесу фізичного виховання у вищому навчальному закладі. *Молода спортивна наука України*: Львів, 2015. Вип. 7. Т. 2. С. 431-434.
4. Литвиненко О.М. Формування здорового способу життя в студентської молоді. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Сер.: Педагогіка*. 2012. Вип. 187. С. 42-46.

Яцук Інна Петрівна,

*Декан факультету початкової освіти та філології
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії,
доктор педагогічних наук, професор*

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Постановка проблеми. Сучасне суспільство вимагає навчання та виховання ініціативних, відповідальних, самостійних громадян, здатних ефективно взаємодіяти у виконанні соціальних, виробничих і економічних завдань. Виконання таких завдань потребує розвитку особистісних якостей і творчих здібностей учнів, умінь самостійно здобувати нові знання та розв'язувати різні проблеми, орієнтуватися в житті суспільства. Перебудова української освіти привела до незначних змін в організації освітнього процесу в напрямку збереження здоров'я учнів. У змісті шкільної освіти немає спеціального напрямку, який дозволяє сформувати світогляд, орієнтований на збереження здоров'я.

Одним із важливих завдань є професійна підготовка майбутніх учителів та створення умов для такої побудови навчання, яка б сприяла максимальному розвитку здібностей дитини до певних видів діяльності, виховувала прагнення

до творчого пошуку, бажання створювати з дітьми і для дітей потрібні та корисні форми роботи. Необхідно залучати учнів початкової школи до різноманітної діяльності, тому що задатки поза діяльністю розвиватися не можуть. Ефективність та якість підготовки майбутнього учителя визначається тим, який рівень його професійної готовності до педагогічної діяльності [1].

Сьогодні головним чинником покращення здоров'я учнів початкової школи виступають педагогічні обставини, а саме: відповідність методик і технологій виховання віковим і функціональним можливостям дітей, раціональна організація навчальної діяльності, функціональна грамотність майбутніх учителів в питаннях охорони та зміцнення здоров'я, наявність системи роботи з формування цінностей здорового способу життя.

Аналіз досліджень і публікацій. Питання здоров'язбережувальної технології в системі вітчизняної освіти розкривають В. Ільченко, С. Крамаренко, А. Ляшенко, М. Малашенко, П. Матвієнко, В. Морозова. Науковці загострюють увагу на проблемі зміцнення здоров'я учнів, вказують на окремі кроки у вирішенні цієї проблеми, але створенню навчального середовища, яке б зміцнювало здоров'я учнів, не надається достатньої уваги.

Впровадження здоров'язбережувальних технологій в освітній процес розглядається вченими О. Ващенком, Т. Карасьовою, Є. Мітіною, Н. Смірновим, О. Московченко, Н. Москаленко та ін..

Проблема використання здоров'язбережувальних технологій в сучасній школі висвітлена у працях Л. Антонової, О. Ващенка, В. Дручик, О. Леонов В. Лозинського, Ю. Науменко, М. Смірнова, В. Циганова, В. Цись та ін. В цих роботах науковці спробували розкрити зміст поняття «здоров'язбережувальні технології», переглянули методи та форми реалізації даної проблеми в умовах сьогодення.

Метою статті є аналіз підготовки майбутніх учителів до використання здоров'язбережувальних технологій в освітньому процесі.

Викладення основного матеріалу. Побудова здоров'язбережувального освітнього процесу вимагає від учителя певної теоретичної готовності, тобто достатнього рівня засвоєння професійних знань, наявності у нього цілого ряду компетенцій, що водночас є складовими його загальної культури та культури здоров'я зокрема. Так, учитель формує в учнів початкової школи і відповідне ставлення до власного здоров'я.

Сучасний навчальний заклад має створити оптимальні умови для збереження та зміцнення здоров'я всіх учасників освітнього процесу. Майбутні учителі, за час навчання у ВНЗ повинні усвідомити, що основою всієї педагогічної діяльності в напрямку турботи про здоров'я учнів є особисте ставлення до здоров'я, позитивна мотивація щодо здорового способу життя, формування загальної культури здоров'я [2; 3].

Проблема першочергової уваги здоров'я учнів обумовлює необхідність включення дітей у вирішення питань, пов'язаних із зміцненням і збереженням їхнього здоров'я. На жаль, більшість учнів не дотримуються принципів здорового способу життя, не приймають відповідних заходів для підтримки і зміцнення свого здоров'я, байдуже відносяться до фізичної культури і спорту. У зв'язку з цим, все більш актуальним стає питання пошуку ефективних здоров'язбережувальних технологій, а також формування організаційно-педагогічних умов здоров'язбереження в підготовці майбутнього учителя. Мета усіх здоров'язберігаючих освітніх технологій – сформувати в учнів необхідні знання, вміння та навички здорового способу життя, навчити їх використовувати отримані знання в повсякденному житті [4].

Процес підготовки майбутніх учителів до формування здорового способу життя учнів складається з різних взаємопов'язаних елементів, у тому числі, з мети підготовки учителів, суб'єктів освітнього процесу, змісту навчання і виховання, дидактичних і технічних засобів навчання, організаційних форм навчання [5].

Мета процесу підготовки майбутніх учителів полягає у розширенні світогляду і знань про побудову власного організму, сприйнятті ними навколишнього світу, розумінні зв'язку людини з довкіллям та ролі і місця її в збереженні багатств і краси природи. Все це є важливим інструментом у проектуванні навчального процесу, слугує орієнтиром для всіх напрямів навчання, ґрунтується на взаємодії у процесі засвоєння знань і вмінь. Ця мета зумовлює певні особливості в підготовці до здоров'язбережувальної діяльності майбутніх учителів. Особливості такої роботи полягають в актуалізації гуманістичного потенціалу майбутнього учителя й трансформації педагогічної свідомості, пов'язаної з такими основними чинниками, як:

- зміна ставлення педагога до учнів;
- зміна ставлення учителя до завдань навчально-виховного процесу;
- зміна ставлення до себе й свого здоров'я.

З урахуванням визначених особливостей діяльності майбутнього учителя в умовах здоров'язбережувального навчання й виховання учнів, а також з опорою на теорію діяльності, можна використати таку модель професійно-педагогічної діяльності учителя, що спрямована на підтримання і збереження здоров'я учнів. Така модель має складатися з структурних компонентів:

– мотиваційно-ціннісний (забезпечує професійно-педагогічну спрямованість на здійснення здоров'язбережувальної діяльності та передбачає усвідомлення учнями думки, що здоров'я є найвища цінність для людини);

– змістовно-процесуальний компонент (сукупність узагальнених психолого-педагогічних знань, які потрібні для здійснення здоров'язбережувальної професійно-педагогічної діяльності);

– діяльнісно-творчий компонент (передбачає аналіз, осмислення, самоаналіз виконаної роботи, вимагає критичності мислення, здатності до оцінних суджень, корекції результатів власної діяльності).

Саме тому, важливим у підготовці майбутніх учителів є оволодіння інноваційними методами навчання, орієнтованими на імпровізацію, пошук, творчість, стимулювання евристичної діяльності, витіснення авторитарних способів пізнання, заснованих на запам'ятовуванні та репродукції. Освоєння таких методів забезпечує підготовку майбутнього учителя до здоров'язбережувальної діяльності, навчає майбутніх фахівців як діяти, імпровізувати, стати творчими особистостями.

Засобами такої моделі підготовки майбутніх учителів є завдання здоров'язбереження, проблемні питання, евристичні ситуації, тести, анкети, тренінги; використання різноманітної наочності, зокрема, аудіо- та відеотехніки, сучасних інформаційних носіїв, навчальних посібників, оригінальних текстів і творів мистецтва, які сприяють орієнтації на високі зразки поведінкової та світоглядної культури. Згідно цієї моделі, майбутній учитель повинен надавати перевагу активним методам самоосвіти у рамках здоров'язбереження.

У професійно-педагогічній діяльності майбутнього учителя засобами розв'язання важливих питань здоров'я можуть бути заходи щодо популяризації здорового способу життя, культури здоров'я, оздоровчої діяльності:

- особистий приклад вчителів;
- взаємодія школи, сім'ї, громадських організацій у створенні здоров'язберігаючого середовища для учнів;
- перетворення освітнього закладу на центр культури здоров'я та здорового способу життя у школі [6].

Висновки. Збереження здоров'я учнів є найголовнішим завданням сучасної української освіти. Ефективною умовою збереження та зміцнення здоров'я учнів є ґрунтовна підготовка майбутніх учителів до використання здоров'язбережувальних технологій.

Література:

1. Ващенко О. Готовність вчителя до використання здоров'язбережувальних технологій у навчально-виховному процесі Здоров'я та фізична культура. 2006. № 8. С. 1–6.
2. Джуринський Б.Т. Компоненти підготовленості до здоров'язбережувальної професійної діяльності майбутніх учителів фізичної культури. Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. 2012. № 5. С. 12–15.
3. Москаленко Н. Створення інноваційної програми розвитку фізкультурно-оздоровчої роботи в загальноосвітніх школах. Спортивний вісник Придніпров'я. 2005. № 2. С. 37–39.

4. Леонов О.З. Позакласна фізкультурно-оздоровча робота як засіб виховання фізичної культури школярів. Фізичне виховання в сучасній школі. 2012. № 1. С. 19–21.

5. Савченко О.Я. Реформування шкільної освіти і реалізація її оздоровчої функції. Шлях освіти. 2002. № 1. С. 2–9.

6. Жданова О. Заходи з залучення школярів до спеціально організованої рухової активності та дозвілля. Молода спортивна наука України : Львів, 2014. Вип. 18, т. 4. С. 26–32.

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ
В СФЕРІ ТУРИЗМУ, ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ**

*Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції
26 лютого 2021 року, м. Хмельницький*

Матеріали друкуються в авторському оригіналі
з незначними редакторськими правками

Відповідальність за інформацію, подану в публікаціях,
несуть автори та їх наукові керівники

У разі виявлення академічного плагіату, до доповідача та його керівництва можуть застосовуватись санкції згідно з чинним законодавством України у сфері авторських та суміжних прав

Технічна редакція та дизайн обкладинки – О. В. Загомула

Формат 60x84/16.

Підп. до друку 12.02.2021.

Обсяг 12,2 ум. друк. арк., 13,1 обл.-вид. арк.

Тираж 150 прим. Зам.№24/2021

Видавець ФОП Цюпак А.А., м. Хмельницький.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ХЦ №019 від 25.02.2002 р.